

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**ROZVOJ SCHOPNOSTI SEBEHODNOCENÍ ŽÁKŮ NA 2. A 3.
STUPNI RŮZNÝCH TYPŮ ŠKOL
(DETERMINACE SEBEHODNOCENÍ)**

KVALITATIVNÍ VÝZKUM

**PROGRESS IN AUTOEVALUATION OF PUPILS IN 2nd AND 3rd
LEVEL OF DIFFERENT KIND OF SCHOOLS
(DETERMINATION OF AUTOEVALUATION)**

QUALITATIVE STUDY

Autor: Bc. Jaroslava Davidová

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Zdeněk KOLÁŘ, DrSc.

Praha 2009

**Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité
prameny a literaturu.**

V Praze dne 14.11. 2009

.....
podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu práce, panu Prof. PhDr. Z. Kolářovi, DrSc., za laskavou pomoc, odbornou i osobní inspiraci. Mé poděkování mu patří mimo jiné také za nezměrnou trpělivost, nadhled a vstřícnost.

Poděkování patří mým respondentům za čas, který mi věnovali, za podnětné diskuse, nadšení, zájem, za upřímnost a trpělivost. Děkuji jim za podporu, kterou mi po celou dobu poskytovali.

OBSAH

Úvod	6
1. Sebehodnocení – jedna ze základních kvalit člověka.....	9
1.1. Teoretické vymezení pojmů.....	9
1.2. Vliv hodnocení na sebepojetí jedince.....	11
1.2.1. Sebehodnocení dospívajících – specifikum věku.....	11
1.2.2. Sebehodnocení mladého člověka a jeho vývoj.....	12
1.3. Účinnost hodnocení v závislosti na kvalitě vztahu dospívajícího k hodnotiteli	16
1.4. Faktory, ovlivňující sebehodnocení	17
1.4.1 Rodinné prostředí.....	17
1.4.2 Vrstevnické skupiny.....	19
1.4.2.1 Vliv citových vztahů.....	20
1.4.3 Vliv školního prostředí.....	20
2. Hodnocení jako významný faktor ovlivňující sebehodnocení mladých.....	23
2.1. Hodnocení – součást lidské činnosti.....	23
2.1.1. Smysl hodnocení.....	23
2.1.2. Formy a způsoby hodnocení – zvláště ve škole.....	24
2.2. Hodnocení ve škole.....	25
2.2.1 Vymezení pojmu školní hodnocení.....	25
2.2.2 Vliv pozitivního a negativního hodnocení ve škole na sebepojetí mladého člověka.....	25
2.2.3 Specifika školního hodnocení.....	27
2.2.4 Funkce školního hodnocení.....	28
2.2.5 Kvantitativní a kvalitativní hodnocení.....	28
2.2.6 Školní hodnocení – dialog mezi učitelem a žákem.....	31
2.2.6.1 Účinnost hodnocení v závislosti na kvalitě vztahu dospívajícího k učiteli	36
3. Shrnutí	37
4. Výzkumná část.....	38
4.1. Formulace cílů.....	38
4.1.1 Cíl výzkumného šetření.....	38
4.2. Stanovení hypotéz.....	39
4.2.1 Základní výzkumné otázky.....	39
4.3. Charakteristika skupiny respondentů.....	39
4.4. Popis použití metod.....	40
4.4.1. Rozhovor (Interview).....	41
4.4.1.1 Strukturovaný rozhovor.....	42
4.4.2. Autobiografie.....	43
4.4.3. Analýza školních ukazatelů.....	44
4.5. Metody zpracování dat.....	45
4.5.1 Záznam a zpracování rozhovoru.....	45
4.5.1.1 Příprava dat pro analýzu.....	45
4.5.1.2 Zpracování dat.....	46
4.5.1.2.1 Metoda zakotvené teorie.....	46
4.5.1.2.2 Narativní rekonstrukce.....	46
4.5.1.2.3 Metoda kontrastů a srovnávání.....	46
5. Respondenti.....	48
5.1 D.K.....	47
5.2 M.Dě.....	61
5.3 T.K.....	75
5.4 K.J.....	91

5.5	K.D.....	107
5.6	V.P.....	121
5.7	L.F.....	134
5.8	J.R.....	149
5.9	M.H.....	161
5.10	M.Da.....	177
6.	Závěr.....	191
7.	Literatura	
8.	Anotace	
9.	Přílohy	
9.1.	Poznámky k jednotlivým respondentům	
9.2.	Autobiografie	

Úvod

Motto: „(Daidalos) připevnil Ikarovi jeho pár křídel a řekl mu se slzami v očích: „Synáčku, varuji tě! Nevznášej se příliš vysoko, aby ti slunce neroztavilo vosk, ani se nesnes příliš nízko, aby ti peří nezvlhlo mořskou vodou.“¹

Tímto mottem jsem vyjádřila intenci této práce i zaměření výzkumného šetření – tedy vliv hodnocení na vývoj sebehodnocení mladého člověka. Mladý jedinec se nachází v přelomovém období svého života. Období, kdy již přestává být dítětem, ale stává se postupně vyzrálým člověkem, vstupujícím do světa dospělých.

V dnešní době, kdy společenský vývoj probíhá hekticky, dochází k tomu, že mladí lidé se mnohdy brání stát se součástí světa dospělých. Je to pravděpodobně dáno faktem, že v současnosti je život dospělého člověka náročnější a složitější, než tomu bývalo dříve.

Prostředí sociálně vyspělé společnosti mnohdy poskytuje nepříznivé podmínky pro vývoj mladých lidí – mimo jiné také proto, že se v dnešním světě mění postoj ke vzdělání. Vzdělání se v mnoha případech eliminuje na prostředek k získání ekonomicky lukrativnějšího zaměstnání, stává se pojistkou ke vstupu do tzv. „vyšší společnosti“. A ačkoli se mladí lidé na jedné straně brání přijímat názory předchozích generací, na straně druhé však mnohé z těchto názorů od nich nevědomky přijímají. A to včetně některých negativních momentů v hodnotových orientacích, ve způsobu života i k výše zmíněnému přístupu ke vzdělání.

Společnost slouží mladému člověku kromě jiného také jako sociální zrcadlo. Mladý jedinec se snaží být svým okolím akceptován, zejména jedná-li se o prostředí vrstevnické, neboť mu to přináší uspokojení, jistotu, kladné hodnocení, na jehož podkladě buduje své sebehodnocení, jež bývá v tomto věku často narušeno změnami dospívání a četnými konflikty.

Tato práce od počátku sledovala určité cíle – zmapovat úsek života deseti mladých lidí. Zjistit, co je na jejich cestě ovlivňuje, jaké cíle si stanoví a zda jsou schopni reálně posoudit dosažitelnost těchto cílů. Kdo je jim na jejich cestě životem průvodcem a kdo jim naopak staví do cesty překážky. Jak se oni sami staví k těmto překážkám.

---

¹ GRAVES, R. *Řecké mýty*, s. 316

Jedním z cílů mé práce bylo také zjistit, co dnešní mladé lidi motivuje. Jaké jsou jejich sny, tužby, aspirace... Co vše jsou ochotni pro ně obětovat, jakou cestu si volí, když směřují svému cíli.

A zejména - do jaké míry na ně působí hodnocení, jak jej přijímají, jak se k němu staví. Jaký způsob hodnocení považují za pro ně nejpřínosnější, kdo jsou lidé, jejichž hodnocení jsou ochotni přijmout a stavět na něm své další konání a jednání.

Během mého výzkumu jsem při strukturovaných rozhovorech s jednotlivými respondenty nashromáždila značné množství údajů, které jsem následně třídila dle různých kritérií (jak je popsáno ve Výzkumné části). Na úvod pouze uvádím, že u jednotlivých vzorků popisují základní údaje, prospěch v předmětech, které oni sami považují za klíčové, dále mě zajímaly jejich sociální vazby – zejména jsem se zaměřila na zjišťování, které osoby považují oni sami za klíčové pro svůj život a pro rozvoj svého potenciálu. Toto vše jsem poté analyzovala, shrnula a vyvodila z toho závěry.

Nedomnívám se, že by tato práce mohla zmapovat víc, než jen daný vzorek mladých lidí. Jde o konkrétní lidi, konkrétní případy... Můj výzkum se pravděpodobně nestane zlomovým dílem v dějinách lidstva – ale v případě mnou zkoumaných respondentů se jedná o poměrně hlubokou sondu do života těchto 10 mladých jedinců. Jedná se o mravenčí práci, spočívající v desítkách rozhovorů nejen s nimi, ale i s blízkými – ať se již jedná o jejich rodinné příslušníky, jejich přátele, bývalé i současné pedagogy, jejich spolužáky, v některých případech dokonce i jejich partnery.

Ve své práci jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu s ohledem na to, abych měla možnost se pokusit odhalit, jaké vjemy a faktory působí na každého jednotlivého respondenta. Také mě zajímá, do jaké míry a jakým způsobem ovlivnil který z nich kvalitu sebehodnocení a v důsledku toho i jednání, chování, postoje a v mnoha případech i změny v osobnostním charakteru jednotlivých respondentů, neboť u každého mladého člověka je skladba hodnotících vlivů jiná a závisí na mnoha proměnlivých faktorech.

Ve své práci se pokusím ukázat, jaké faktory a jakou silou působily na jednotlivé vybrané jedince v mém kvalitativním výzkumu, respektive do jaké míry následně ovlivnily jeho chování, jednání a postoje. Toto bylo důvodem, proč jsem zvolila metodu

kvalitativního výzkumu, neboť právě kvalitativní výzkum umožňuje do určité míry vysledovat, jaká je skladba ovlivňujících vlivů u mnou oslovených respondentů, jakou silou na ně působí a do jaké míry jsou jimi mladí lidé ovlivněni.

Můj výzkumný soubor obsahoval 10 žáků 2. a 3. stupně škol, jejichž spojovacím prvkem je fakt, že navštěvovali, respektive navštěvují školu s rozvinutou výukou jazyků – jedná se tedy o žáky, u nichž se předpokládá průměrné až nadprůměrné nadání.

Ve výzkumné části se budu snažit zjistit, jak žáci škol s rozšířenou výukou jazyků, respektive jejich absolventi, hodnotí své výkony ve škole, své emoční prožívání ve škole a komplexně svou spokojenost v životě. Pokusím se odhalit, který z faktorů byl u jednotlivých respondentů klíčový, a v neposlední řadě i to, jakou roli sehrál vztah hodnoceného subjektu k hodnotiteli.

1 SEBEHODNOCENÍ – JEDNA ZE ZÁKLADNÍCH KVALIT ČLOVĚKA

1.1 Teoretické vymezení pojmů

Jedinečným rysem každé osobnosti je vědomí vlastního **Já**, na němž závisí rozvoj **sebepojetí**, vymezení vlastní identity a uchování její kontinuity v čase. Teorie Já mají v psychologii dlouhou tradici a neustále se rozvíjejí, teoretická koncepce není v současné psychologii i nadále jednotná.² Ego (já) je jednotícím, integrujícím momentem v osobnosti, vyjadřuje podstatu jejího fungování. Zahrnuje v sobě různé aspekty biologické, časové, emočně-hodnotící, volní, poznávací (označované jako sebepojetí).³

Vyvinuté pojetí sama sebe, označované v psychologii jako ego, má dvě roviny

- **reálné ego** – za koho se jedinec považuje
- **ideální ego** – jakým by chtěl jedinec být

Míra rozporů, označovaná jako míra sebeakceptování, vytváří sílu ega.

Ve své práci se hodlám zabývat zejména poznávacími aspekty já, čili **sebepojetím**, respektive z něj vycházejícím **sebehodnocením**.

Sebepojetí má kognitivní charakter, vyjadřuje sebepoznání, tedy to, jak se jedinec vidí, za jakého se považuje.⁴ Vyjadřuje jedincovo přesvědčení, že to, jak se vidí, odpovídá skutečnosti, čímž se vytváří **reálné já**. Toto reálné já se formuje pod vlivem zrcadlového, tedy **sociálního já**, vyjadřujícího názory jedince na to, jak jej vnímají ostatní lidé.⁵ Později, na základě nabytých zkušeností, počíná jedinec sebepojetím, vzniklé na základě soudů druhých, korigovat.⁶ „Sdělení sociálního zrcadla má tedy velký vliv na naše sebepojetí a skrze ně i na naše rozhodování a na to, jak mobilizujeme své síly nebo naopak rezignujeme.“ (Z.Helus 2004, s.139)

Sebepojetí vyjadřuje postoje a očekávání, která jedinec chová vůči sobě samému. Vytváří se po celý život již od prenatálního období v sociálních interakcích, jeho

---

² SEDLÁČKOVÁ, D. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*, s. 11-12

³ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 171

⁴ SEDLÁČKOVÁ, D. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*, s. 19

⁵ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 171

⁶ HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*, s. 138-139

důležitými součástmi jsou sociální srovnání a zpětná vazba. Sebepojetí je možno definovat jako vidění sebe v kontextu s lidmi ve svém okolí a lidskou společností.

Do sebepojetí lze zařadit všechny obsahy **sebereflexe**. Sebereflexe ovlivňuje reakci subjektu na prožitou zkušenost, bilancuje jeho úspěchy a neúspěchy, úsilí, jež musel vyvinout na cestě za dosažením cíle.⁷ Díky ní se jedinec má možnost naučit realisticky zhodnotit sám sebe, své možnosti i dosažené výsledky.⁸ Sebepojetí se dá charakterizovat jako postoj subjektu k sobě samému. Sebepojetí jako pojem v sobě zahrnuje vlastnosti, schopnosti, vědomosti, hodnoty, postoje a sociální role - tedy vše, čím se člověk definuje a zhodnocuje. Sebepojetí můžeme definovat jako **představu sebe sama, na které se podílejí složky poznávací a citová**. Obraz JÁ vzniká a vyvíjí se v interakci jedince se světem, a to na základě zobecnění zkušeností, které sám se sebou učiní, ale i na základě sociálních reakcí a hodnocení okolních lidí. Tyto zkušenosti mohou být různého druhu. Veškeré tyto informace člověk ukládá, rozumově zpracovává a hodnotí.

Poznávací aspekty já přecházejí do emočně-hodnotících, tedy do sebehodnocení. **Sebepojetí je tedy východiskem pro sebehodnocení.**⁹ **Sebehodnocení** lze definovat jako představu sama sebe z hlediska vlastní kompetence. Sebehodnocením se rozumí to, jak si jedinec váží sám sebe, jak se hodnotí, jaké mínění o sobě má (tedy o svých hodnotách, schopnostech, o své činnosti, o tom, co v životě dokázal a kým je, o svém osobním i společenském stavu). Základem sebehodnocení je hodnotící vztah k sobě.¹⁰

Sebehodnocení ukazuje nejen to, za jakého se jedinec považuje, ale i o to, za koho chce být považován, jakou úctu a vážnost ke své vlastní osobě očekává od druhých lidí.

Kladné sebehodnocení má značný motivační význam, je spjato s kladným vztahem druhých lidí k jedinci, s potřebou seberealizace a sebeúcty. Sebehodnocení představuje vztah k sobě samému, a z toho důvodu je významným faktorem psychické regulace chování a prožívání. Je zároveň produktem i činitelem ovlivňujícím interpersonální i intrapersonální procesy.

Sebeúcta (self-esteem) neboli sebevědomí je zdrojem energie a je jedním ze zdrojů, působících na sebepojetí a sebehodnocení každého člověka. Sebeúcta se týká

---

⁷ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 509

⁸ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 520

⁹ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 172

¹⁰ SEDLÁČKOVÁ, D. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*, s.12

posouzení vlastní hodnoty, představuje jedincovo globální vnímání sebe samého. Působí na všechny oblasti lidského života, učení nevyjímaje. Pokud je sebevědomí nedostatečné, zažívají mladí lidé pocity nedostatečnosti, zakoušejí sebesplňující proroctví a dochází k rozvinutí postoje „naučené bezmocnosti“. Následně mohou hledat zdroje sebeúcty jinde.¹¹ Při vysoké sebeúctě má jedinec kladný vztah k sobě samému, váží si sám sebe.¹²

Sebeúcta vyplývá ze **vztahů s lidmi**, kteří hrají v životě subjektu významnou roli. Dle Fischera (1997, s. 141) sebeúcta „Tvoří se tím, jak jedinec hodnotí obraz sebe samého, který mu každodenně ukazují jako v zrcadle svým jednáním lidé okolo něj.“

Sebeúctu jako pojem zavedl do psychologie William James (1892). Od té doby byla tato problematika mnohokrát zpracovaná. V důsledku toho se setkáváme s nejednoznačnou a neustálenou terminologií, neboť každý autor, který chce pracovat se sebehodnocením, ho nejprve sám a po svém definuje. Sebeúctu můžeme označit jako vědomí, že jsme dobří, víme, co dokážeme, že známe svou cenu a že ji znají i ostatní. Sebeúcta také znamená respekt a vědomí vlastní hodnoty.

1.2 Vliv hodnocení na sebepojetí jedince

Hodnocení probíhá a ovlivňuje jedince po mnoha stránkách, zejména jeho sebepojetí a sebehodnocení. Má nezaměnitelný vliv na sebepojetí člověka, neboť pozitivní aspekty hodnocení působí kladně ohledně jeho kompetencí, pocitů jistoty, víry v sebe sama a své schopnosti, dodávají mu pocit sebedůvěry a napomáhají růstu adekvátního sebevědomí. Na straně druhé hodnocení může jedince destabilizovat a brzdit jeho touhu po sebevzdělání, narušit významně jeho víru ve vlastní schopnosti.¹³

1.2.1 Sebehodnocení dospívajících – specifikum věku

V období dospívání dochází ke změnám v **sebepojetí**. Mladý člověk hledá a vytváří vlastní identitu. V tomto období se u něj projevují tendence hledat nezpochybnitelnou pravdu, hodnoty a ideály a ztotožnit se s nimi. U mladého člověka se zvyšuje sebekritičnost ve vztahu k vlastnímu tělu, na důležitosti nabývá úprava zevnějšku, která

¹¹ FISHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*, s. 141

¹² ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 540

¹³ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 230

vyjadřuje sociální identitu, danou příslušnost k vrstevnické skupině. Mladí lidé pocítují potřebu identifikovat se s vrstevnickou skupinou a vymezit se vůči světu dospělých. Sebepojetí je v tomto období do značné míry ovlivněno vztahy, které dospívající jedinec navazuje.¹⁴

Sebehodnocení a sebepojetí mají vliv na postoje a chování mladého člověka, stejně jako na jeho hodnotové orientace. Jedinec s pozitivním a stabilním sebehodnocením při setkání s překážkami zvyšuje úsilí a jedná adaptivně.

Naproti tomu negativní sebehodnocení vede obvykle k sebepodceňování se, k nepříznivému psychofyzilogickému stavu a výkonu. Člověk se může cítit poškozen, ztrácet víru v sebe sama a postupem času k hodnocení zaujme lhostejný či přímo negativní postoj. Takový jedinec mívá silný strach z neúspěchu, což je nepříznivá forma výkonové motivace, má strach z lidí, bojí se, že jsou schopnější, obratnější, silnější, apod. To vede k užívání obranných manévřů, únikových technik, agrese.

Na druhé straně však nelze opomenout fakt, že i negativní sebehodnocení může mít motivující vliv a může vést k velice silné aktivitě ve vztahu mladého jedince k sobě samému.

1.2.2 Sebehodnocení mladého člověka a jeho vývoj

V procesu individuálního vývoje si dítě začíná nejprve uvědomovat a od okolí odlišovat své tělesné schéma, teprve později i psychické „já“. Postupně získává stále přesnější představu o sobě samém. Názor na vlastní schopnosti se vytváří již v předškolním věku. Co člověk od sebe očekává a jak sám sebe hodnotí, rozhodují nároky, které vůči němu uplatňovala jeho matka, později otec a další autority, s nimiž se v životě setkává.¹⁵ Dítě si postupně vytváří zkušenosti, jak souvisejí nároky s hodnocením (odměňováním nebo tresty).¹⁶

---

¹⁴ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 232-233

¹⁵ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 130

¹⁶ SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 144

Následuje období pubescence, které lze věkově vymezit 11. až 15. rokem života. Následuje období adolescence, kterým označujeme poslední období předcházející dospělosti. Adolescence je datována od 15 do 20 (22) let.¹⁷ Adolescence je období mezi dětstvím a dospělostí. V současnosti odborníci upouští od rozlišování mezi pubescencí (11 - 15 let) a adolescencí (15 až 20-22 let) a výraz adolescence používají jednotně pro obě fáze.

V tomto období dochází k novému sociálnímu zařazení jedince, odrážejícím se v odlišném očekávání společnosti, týkajícím se jeho chování a výkonů. Dochází také ke změnám v sebepojetí dospívajícího jedince.¹⁸ Mladý člověk se snaží o hlubší sebepoznání, velmi často se zabývá svými pocity, prožitky a myšlenkami. Ve svém hodnocení je zvýšeně **sebekritický** a **vztahovačný**. Má tendence k **sebepodceňování** – jedinec většinou na sobě vidí nedostatky, které si ve většině případů jen vsugerovává. Zažívá pocity **nejistoty, zranitelnosti a nedostatku sebedůvěry**, k jejichž překonání mu pomáhají zejména vlastní úspěchy, jimiž si dokazuje své kompetence.¹⁹

U jiných jedinců může dojít k opačnému extrému – mladý člověk se **přeceňuje**, má **nadměrné ego**, je soustředěn jen na svou osobu. V tomto případě bývá také extrémně **vztahovačný** – takto zaměřený jedinec však není kritický ke své osobě, ale naopak ke svému okolí, nedokáže přijmout dobře míněnou kritiku a a priori se k ní staví negativně, neboť je přesvědčen pouze o své pravdě.

V hodnocení sama sebe je třeba ukázat mladému člověku jakousi „zlatou střední cestu“, aby se jeho sebevědomí nepohybovalo v oblasti jednoho z výše zmíněných extrémů. Toto by mělo být cílem všech hodnotitelů v jeho okolí, zejména těch, jejichž vliv na mladého jedince je klíčový.

Ve věku puberty a adolescence již mladý člověk nepřijímá slepě hodnotící soudy druhých osob. Způsob, jakým přistupuje k vlastnímu sebehodnocení, je ovšem přesto do značné míry i nadále ovlivněn hodnotami vštěpovanými mu osobami pro něj významnými. Pubescent, respektive adolescent nechce být manipulován, je však otevřen radám a chce diskutovat, je ochoten přistoupit na názory dospělých, pokud se s nimi ztotožňuje. Ke

---

¹⁷ HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*, s. 214

¹⁸ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 142

¹⁹ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 243

konci tohoto období dochází k obroušení třecích ploch mezi mladým člověkem a dospělým.

Mladí lidé, hledající svou identitu, zkoumají názory druhých i své vlastní, sbírají zkušenosti. Jejich názory bývají často v rozporu s tím, co hlásají dospělí lidé v jejich okolí. Na straně druhé, mladí jedinci, kteří přijímají bez výhrad hodnoty svého okolí, uzavírají svou vlastní identitu předčasně, stávají se zkostratělými a může dojít k omezení jejich osobního růstu.²⁰

Z vývojové psychologie víme, že v době dospívání sehraje významnou roli **emoční labilita** – jedinec je **zvýšeně afektivní**. Mladý člověk se snaží najít své místo ve světě, prochází **obdobím vzdoru**, **vymezuje se** vůči světu dospělých, zvyšuje se **zaměřenost na sebe sama**. Úspěšnost, respektive neúspěšnost je v období pubescence, které je zaměřeno na hledání vlastní identity, významným činitelem, který působí na sebehodnocení, sebereflexi a následně na utváření sebepojetí pubescenta.²¹

V tomto období je úspěšnost zvláště významná, protože se jedná o období zaměřené na hledání vlastní identity individua a prožitek úspěchu je významný pro zdravý duševní vývoj člověka.²²

Na sebesouzení mladého člověka působí do značné míry jeho **vlastní sebepojetí**, mínění, jaké o sobě má a jeho očekávání. Na této představě o sobě samém se podílí jednak výsledky jeho činnosti (ať se již jedná o úspěchy či neúspěchy), jednak informace, které mu o jeho osobě sdělují lidé v jeho bezprostřední blízkosti. V souvislosti s pubertálními změnami je sebehodnocení pubescenta značně rozkolísané a snadno zranitelné. Pubescent je celkově emočně nestabilní, a to se odráží v nejistotě ve svém vlastním sebehodnocení.²³

Pokud dojde v tomto citlivém období k narušení sebehodnocení, je poměrně obtížné ho změnit. Odborníci předpokládají, že **pocity méněcennosti** vznikají u jedince kolem desátého roku života. Člověk, který zažíval častější neúspěchy a kterému rodiče i učitelé neustále něco vytýkali, se bude pravděpodobně považovat za neschopného plnit i ty úkoly a požadavky, na které by svými schopnostmi určitě stačil. A při každém dalším hodnocení bude a priori očekávat spíše negativní informace o sobě. Tyto informace pro něj

²⁰ WEST, G.K. *Dobrodružství psychického vývoje*, s. 66-67

²¹ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 221-223

²² HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*, s. 209-217

²³ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 178-181

budou klíčové, neboť zapadají do dříve utvořené představy o sobě. Následkem toho bude mít snížené sebevědomí a sebehodnocení. Čím je konkrétní hodnotící kritérium pro jedince důležitější, tím je jeho sebehodnocení v této oblasti zranitelnější. Ovšem tato situace může vést až ke vzorné zarputilosti založené na vlastním vysoce pozitivním sebehodnocení.

Jedním z mnoha činitelů, na nichž závisí realistický postoj mladého člověka k světu, je také jeho **psychická odolnost**. Psychickou odolnost lze charakterizovat různými způsoby. Jedním z nich je kupříkladu úspěšné adaptování, které nastalo navzdory okolnostem, představujícím pro jedince zátěžovou situaci. Může jít také o schopnost se po takovémto destabilizujícím zážitku vrátit do původního stavu, respektive jako o schopnost přerušit běh událostí, směřujících k rizikovému chování.²⁴

V dnešní době jsme svědky nárůstu problémů mladých lidí vyrůstajících v prostředí pro ně rizikovém nebo nedostatečně podnětném. Tito mladí jedinci mají problémy s vyrovnáváním deficitů pramenících převážně z výchovy, přičemž vnějšími projevy těchto problémů mohou v krajním případě být nejčastěji potíže ve škole, poruchy chování, dále pak agresivita vůči okolí, sebepoškozování, negativní sebepojetí, úzkostné a depresivní ladění, trestná činnost a další sociálně nežádoucí jevy. Následkem je pozdější sociální exkluze, neochota společnosti navázat bližší komunikaci a neschopnost uspokojivé socializace dospívajícího.

Je třeba pracovat s mladými lidmi na souhrnu psychických zdrojů jejich osobnosti, podporovat víru ve vlastní schopnosti, víru ve vlastní zdroje, pomoci objevit svůj potenciál a naučit je pracovat se skutečností, že o tento svůj potenciál se mohou opřít, že jej mohou uplatnit, podporovat jejich osobnostní růst a víru ve vlastní schopnosti.

Dalšími osobnostními zdroji jsou **nezdolnost, optimismus, naděje, vnímaná osobní zdatnost** a dostatečné **zvládací úsilí**. Dostatečné zvládací úsilí je silným hnacím motorem, neboť jedinec vyhodnocuje vnější přicházející podněty a pokud dospěje k názoru, že se jedná o zátěžovou situaci, zvyšuje snahu. Jde tedy de facto o snahu zmírnit dopad zátěže, případně ji oddálit a dosáhnout příznivého stavu.²⁵

Sebehodnocení u pubescentů a adolescentů se mění v závislosti na vývoji kognitivních schopností. Mladí lidé v tomto věku již dokáží generalizovat, užívat k hodnocení vlastních kompetencí a užívat obecnější pojmy. Pro sebehodnocení je

---

²⁴ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 538-539

²⁵ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 540-541

významný rozvoj metakognice, která zahrnuje schopnost adekvátně ocenit vlastní schopnosti a dovednosti.

V oblasti školství jsou důležitou informací ovlivňující sebepojetí znalosti o konkrétních výsledcích spolužáků, s nimiž se žák srovnává. Na výsledku pak mimo jiné závisí i jeho pozice ve skupině.

Pubescent a adolescent prožívá intenzivně vztahy s okolím, často se k těmto vztahům vrací a citově je různě prožívá. Je patrné, že i díky těmto vztahům prodělává oblast sebehodnocení v průběhu dospívání různé proměny. V tomto věku má již mladý člověk tendenci posuzovat se podle reakcí druhých, a také podle toho, co si sám o tom myslí a jak jej druzí vidí.²⁶

Neschopnost ocenit vlastní kompetence může pramenit jednak z nedostatku inteligence, ale také z osobnostních rysů či aktuální zátěžové situace.²⁷ Naproti tomu reálné sebepojetí je základem pro rozvoj přiměřeného sebevědomí. Jedinci s přiměřeným sebevědomím mají přiměřenou **sebedůvěru**, dokážou realisticky posoudit vlastní možnosti, volí si cíle vhodné vzhledem ke svým schopnostem. Jejich sebepojetí není příliš závislé na aktuálním úspěchu či neúspěchu, snesou kritiku i srovnávání s ostatními. Nejsou příliš závislí na hodnocení druhými osobami. Mladí lidé s adekvátním sebevědomím jsou k učební činnosti motivováni více vlastním zájmem, touhou po poznání. Přiměřené sebevědomí vytváří jeden ze základních předpokladů úspěšnosti člověka. Na rozdíl od sníženého sebevědomí neoslabuje kvalitu vnímání, pozornosti či paměti.²⁸ Proměny spojené s dospíváním v pozitivní rovině představují výzvu, nabízejí možnost dalšího seberozvoje. Záleží na každém mladém člověku, jak tuto možnost využije.

1.3 Účinnost hodnocení v závislosti na kvalitě vztahu dospívajícího k hodnotiteli

Jedním z rozhodujících faktorů hodnocení je **vliv hodnotitele na hodnocení. Osobnost hodnotitele, jeho vlastnosti a osobnostní kvality** tedy patří mezi jedny

---

²⁶ HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*, s. 212

²⁷ SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ D., VÁGNEROVÁ M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*, s. 176

²⁸ http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty13_hodnoceni

z nejvlivnějších činitelů v procesu hodnocení. To znamená, že hodnotitelem musí být jedinec, jehož si mladý člověk váží, jehož soudy je ochoten respektovat. To se týká jak hodnocení, přicházejícího ze strany rodiny, tak učitelů, respektive vrstevnických skupin. Intenzita dopadu hodnocení koreluje s kvalitou vztahu mladého jedince k hodnotiteli.

Předpokladem kladného vlivu hodnotitele je autorita a působivost jeho osobnosti. Mladí lidé přebírají či přejímají stanovisko druhých zejména tehdy, jedná-li se o jedince zkušenější, jejichž názory a rozhodnutí se už opakovaně osvědčily, pokud je dokáží přesvědčivě a rázně navrhnout, případně i obhájit. Tím si takoví lidé získávají přirozenou čili neformální autoritu, již se ostatní nechávají vést. Této autority si mladí lidé váží více než autority formální. V období dospívání je vztah k autoritám hnacím motorem v utváření osobnosti mladého člověka. Přestože začíná používat stále více svůj vlastní úsudek, je i nadále ovlivněn názory vybraných autorit.²⁹

Člověk, mající vliv na mladého jedince, by měl zosobňovat model hodnot, poskytnout vzorec kultivovaného a etického chování a mezilidských vztahů. Zejména u mladých lidí, v období dospívání zvýšeně kritických, nicméně také vnitřně nejistých, mají přirozenou autoritu a z ní plynoucí vliv lidé autonomní, silní, nebojácní, tvořiví, přemýšliví, samostatně kriticky hodnotící, cílevědomí. Nejsou malicherní, ale stojí si za svým. Vlastní názory a myšlenky dokáží argumentovat a obhájit. Takoví lidé jsou dospívajícími často obdivováni a následováni.

1.4 Faktory, ovlivňující sebehodnocení

Pozitivní sebehodnocení, na němž závisí sebeúcta a sebedůvěra jedince, se opírá o hodnocení vycházející z těch zdrojů, které jsou pro něj důležité. Těmito zdroji jsou **rodina, škola, vrstevnické prostředí – tedy blízcí přátelé, kamarádi, skupina**. Sebehodnocení mladých lidí prochází v průběhu vývoje změnami.³⁰

1.4.1 Rodinné prostředí

---

²⁹ WEST, G.K. *Dobrodružství psychického vývoje*, s. 155

³⁰ SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ D., VÁGNEROVÁ M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*, s. 375

Na aktivizující sebepojetí mladého člověka má zpočátku vliv zejména jeho **prostředí**.³¹ Hlavním zdrojem sebeúcty je důvěra v sebe, která je založená na vlastních zkušenostech se schopnostmi a úspěchy. Dále potvrzení kladů subjektu lidmi, kteří jsou pro něj důležití – tj. rodiči, učiteli a dalšími významnými osobami. Právě tak je signifikantní i pocit uznání, pramenící z hodnocení vrstevníků, popřípadě sourozenců.³²

Základní kritéria jsou položena v dětství. Jsou utvářena zejména **rodiči, prarodiči a dalšími vychovateli**. Mezi sebehodnocením a rodičovskou oporou existuje úzký vztah. Rodičovská opora patří až do rané adolescence k nejsilnějším prediktorům sebehodnocení. Zejména vliv matky prokazatelně působí na rozvoj motivace a sebehodnocení u dítěte.³³

Mladý člověk je ovlivněn nároky, které vůči němu uplatňovala rodina a od dětství si uvědomuje, jak nároky souvisí s hodnocením. Nároky na něj kladené by měly být přiměřené a měl by mít možnost prožít pocity úspěchu.³⁴

Sebehodnocení odráží zkušenosti jedince z dětství, způsob výchovy, praktikovaný rodiči, to, jak byli rodiče schopni rozvíjet jeho sebedůvěru a pozitivní sebepojetí. Citově strádající lidé, lidé, které jejich rodiče v dětství odmítali, lidé, jichž si rodiče nevážili, si neváží ani sami sebe. Jsou nejistí, chybí jim sebedůvěra. Jejich postoj k světu i k sobě samému je pesimistický a nevyrovnaný, mnohdy reagují na hodnocení hostilně, až agresivně.³⁵

Jeden z prvních výzkumů o souvislosti mezi sebehodnocením a chováním rodičů provedl Coopersmith (1967). Zjistil, že dospívající lidé s nízkým sebehodnocením měli často rodiče, kteří byli vůči nim zvýšeně kritičtí. Také své děti často považovali za přítěž. Na druhé straně, dospívající s vyšší pozitivním sebehodnocením pocházeli častěji z rodin, kde rodiče projevovali aktivní zájem o své děti a vyjadřovali jim pozitivní emoce. Diana Baumrid (1971) první navrhl, aby rodičovské chování bylo sledováno ve dvou různých aspektech (dimenzích). Předpokládala, že sebehodnocení dospívajících bude souviset s:

- rodičovskou citlivostí a vřelostí (parental responsiveness)
- rodičovskými požadavky a kontrolou (parental demandingness)

---

³¹ HELUS, Z. *Úvod do sociální psychologie*, s. 35

³² FISHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*, s. 141

³³ HELUS, Z. *Úvod do sociální psychologie*, s. 135

³⁴ SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 145

³⁵ SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ D., VÁGNEROVÁ M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*, s. 376-377

Výzkumy ukázaly, že výchova založená na pozitivní autoritě má pozitivnější vlivy na sebehodnocení než všechny další styly – ať se již jedná o styl autoritářský, benevolentní nebo lhostejný.

Výzkumy dále ukazují, že vliv chování rodičů se následně významně projevuje i ve vztazích s vrstevníky. Otcové, vyjadřující svým dcerám komplimenty o jejich „ženské atraktivitě“, a matky, oceňující své syny jako „mladé muže“, podporují jejich sebevědomí a sociální atraktivitu mezi vrstevníky.³⁶

V období dospívání dochází k určitému uvolnění z vázanosti na rodinu. Toto osamostatňování má několik fází - fázi stabilizace, v níž dochází o vyrovnávání vztahů s rodiči. Po ní následuje fáze psychického osamostatňování. Jde spíše o potřebu emočního uvolnění ve vztahu k rodičům a posilování pocitů osobní autonomie, ne o faktické odpoutání od rodičů.

1.4.2 Vrstevnické skupiny

S příchodem puberty, respektive adolescence je mladý člověk více než jinými hodnotícími soudy ovlivňován soudy svých **vrstevníků**. Jejich vliv je na počátku adolescence srovnatelný s vlivem rodičovským. Mladí lidé mají tendenci se v období puberty a adolescence stýkat stále více s lidmi svého věku, prožívají zvýšeně pocit sounáležitosti. V této době začínají mladým lidem skupiny vrstevníků dávat mnohem více vývojových podnětů než společnost dospělých. Z vrstevníků se tak stává jeden z nejvýznamnějších faktorů, působících na mladého jedince. I když skupina vrstevníků přináší možnosti konfliktů nebo nepříznivého vývoje vztahů ve skupině, má velký význam pro vývoj zralé osobnosti. Pomáhá mladistvému osamostatnit se z dětské závislosti na rodině, nicméně autorita rodičů může zůstat zachována i při vzrůstajícím vlivu vrstevníků.

Jako prostředek k dosažení sociální akceptace a prestiže zpravidla slouží nějaký výkon, případně zevnějšek (ve výhodě jsou zejména atraktivní jedinci, neboť tělesná, tedy vnější atraktivita je jedním z prostředků, díky nimž mladí lidé získávají sociální pozice).

Lze říci, že kontakt s vrstevnickou skupinou se v tomto období stává intenzivnějším, jsou uzavírána přátelství, která mohou přetrvat až do dospělosti. Nové

---

³⁶ ivdmr.fss.muni.cz/info/download.php?soubor=39

vztahy plní funkce, které dosud plnila rodina. Mohou člověku napomoci naplnit potřebu najít svůj vzor, ztotožnit se s někým.

Na straně druhé si mladí lidé časem uvědomují, že ve snaze osamostatnit se a stát se nezávislími na rodině se stali do určité míry závislími na vrstevnické skupině. V této chvíli před nimi stojí nový vývojový úkol – osamostatnit se od vrstevníků a být schopni na ně pohlédnout kritickým zrakem.³⁷

1.4.2.1 Vliv citových vztahů

Jedním z faktorů, který na mladé lidi působí srovnatelně s ostatními, ne-li více, je v tomto období také **vliv prvních citových vzplanutí**. To, jaké postoje zastává **přítel, respektive přítelkyně** mladé ženy či mladého muže, bývá mnohdy rozhodujícím činitelem, ovlivňujícím konání, jednání a zejména postoje adolescentů.

Zralost jedince se projeví kromě jiného ve schopnosti navázání a udržení dlouhodobého důvěrného vztahu, vztahu, který umožní mnohé získat, ale zároveň vyžaduje mnohé se vzdát.

Mladí lidé přikládají těmto vztahům značnou důležitost – i když ne vždy jsou ochotni přiznat to druhým, případně sami sobě. Jejich budování a udržení věnují značné množství času a energie, mnohdy na úkor svých studijních a jiných povinností.

Zatímco kvalitní vztah může vést k obohacení života, k jeho zdokonalení, stejně jako ke zlepšení sebehodnocení a k upevnění sebedůvěry, právě jako ke zlepšení prospěchu, může v opačném případě vést k tristním následkům, přinášejícím problémy ve vztazích s rodinou, přáteli a v neposlední řadě k negativnímu dopadu na školní prospěch a docházku. V mnoha případech stojí za zhoršeným nebo naopak zlepšeným jednáním a prospěchem mladého člověka jako vlivný faktor právě přítel či přítelkyně.

Dospívajícímu člověku citový vztah prospívá, měl by si však uvědomovat, že není jediným směřodátným bodem v jeho životě. Je jen jednou ze složek jeho života – vedle úspěchů ve škole, přátelství, osobních zálib a přípravy na budoucí povolání.³⁸

1.4.3 Vliv školního prostředí

---

³⁷ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*, s. 234

³⁸ WEST, G.K. *Dobrodružství psychického vývoje*, s. 121

Dalším z důležitých zdrojů sebehodnocení je **vliv školy**. Ve školním prostředí se mísí různé vlivy, které na mladého jedince spolupůsobí, stejně jako se tak děje v jiných prostředích, v nichž se mladý člověk pohybuje. Těmito vlivnými jevy jsou kupříkladu **atmosféra a vzdělávací program školy, prostředí třídy, třídní kolektiv** (představující zároveň **vrstevnickou skupinu**) jako sociální skupina, respektive **sociální vazby ve třídě**, vazby mezi učiteli a žáky, mezi učiteli a vedením školy, mezi učiteli samotnými.

V neposlední řadě ovlivňuje mladého člověka **úroveň požadavků na výkony žáků**, stejně jako **školní hodnocení**. Je to dáno mimo jiné tím, že hodnocení ve škole má dost vyhraněný a dlouhodobý charakter. Proto se dá předpokládat, že bude významně a poměrně trvale ovlivňovat rozvoj určitých stránek osobnosti jedince.

Žáci hodnotí sami sebe podle toho, jak jsou hodnoceni učitelem. Zde je však třeba zdůraznit, že ne každý učitel má na žáka vliv (více viz. 2.2.6 a 2.2.6.1). Pod vlivem hodnocení učitelem, stejně jako pod vlivem spolužáků, v důsledku úspěchu či selhání ve škole žák pocítuje nárůst nebo naopak pokles sebehodnocení. Existuje úměrnost mezi žákovými výkony a jeho sebeúctou.³⁹ Žákovo prožívání školy, školního hodnocení a jeho postavení ve škole má vliv na jeho školní úspěšnost. S tím souvisí i dopad na jeho výkon, motivaci a zejména jeho hodnocení a z něj vycházející sebehodnocení.⁴⁰

Učitel je sice zodpovědný za žákovské hodnocení, nicméně není jediným činitelem, který působí na formování žákovy osobnosti.

Má-li z žáka vyrůst plnohodnotná osobnost se zdravým sebevědomím a adekvátním sebehodnocením, musí být splněno několik požadavků.

Jedním z nich je vytvoření ovzduší plného důvěry, které by mělo vládnout během vyučování. Učitel by měl žákům projevit svou důvěru k jejich slovům a činům, měl by jim být rádcem, snažit se je pochopit. Stejně tak by neměl zklamat důvěru svých svěřenců například tím, že nedodrží dané slovo, nebude respektovat jejich přání apod.

Dalším je vybudování pozitivního obrazu žáka mezi jeho spolužáky, ostatními pedagogy, rodiči. Děje se tam za pomoci veřejného pozitivního hodnocení těch žákových projevů, které v něm chceme upevnit. Pokud je třeba zhodnotit přestupek, respektive neúspěch, je třeba tak činit citlivě a nedopouštět se ponižování, generalizace apod. I případná kritika by neměla směřovat ke snížení žákovy osobnosti, ale pouze k nápravě

---

³⁹ FISHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*, s. 141

⁴⁰ HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*, s. 138

konkrétního problému. V opačném případě by učitel mohl svými hodnotícími soudy přivodit žákovi trvalé následky v podobě snížené sebeúcty se všemi negativními následky.⁴¹

Také každodenní život ve škole by měl přispívat k upevnění těch vlastností, které pokládáme u žáků za žádoucí. Školní třída je zároveň i sociálním prostředím, kterému žák musí přizpůsobit. Žák v ní tráví desítky hodin týdně, jedná se o svébytný organismus. Mladý člověk vystupuje v tomto prostředí nejen v roli žáka, ale plní i roli člena sociální skupiny. Ukazatelem toho, že jeho adaptace proběhla úspěšně, je nejen jeho dobrý školní prospěch a chování, tak i úspěšnost ve smyslu začlenění se do kolektivu.

Není snadné splnit očekávání, kladená na mladé lidi rodiči, pedagogy a v neposlední řadě vrstevníky. Ti bývají mnohdy kritičtější než dospělí a jejich soudy mohou být unáhlené a nekompromisní. Neformální tlak určité skupiny ve třídě může mít jak pozitivní, tak negativní vliv na práci ostatních žáků.⁴² Získání prestiže a zaujmutí adekvátní pozice v třídní hierarchii může mít mnohdy rozhodující vliv na formování osobnosti mladého člověka.

V mnoha dnešních školách, respektive třídách jsou žáci stresováni vlivem nezdravé ctižádosti, egoismu a soutěživosti, namísto atmosféry plné plodné spolupráce a solidárnosti jsou. Hodnocení, zejména pak kvantitativnímu, bývá připisována neúměrná hodnota.

Na ohodnocení žáka se může nepříznivě také podepsat nerovnováha ve vztahu učitele a žáka. Tato stránka hodnocení – sociální – může mnohdy zůstat skrytá, a přesto značně ovlivňovat hodnocení. Žák se vzhledem k nedostatku zkušeností nemá šanci s touto skrytou stránkou hodnocení vyrovnat. Navzdory snaze zlepšit svůj školní výkon je neúspěšný, neboť není schopen ovlivnit sociální stránku hodnocení. V důsledku toho žák není schopen adekvátně posoudit svůj výkon, neboť čím méně žák rozumí učitelovu hodnocení, tím méně je schopen ohodnotit sám sebe.⁴³

---

⁴¹ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 166

⁴² SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 25

⁴³ SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 67

2 HODNOCENÍ JAKO VÝZNAMNÝ FAKTOR OVLIVŇUJÍCÍ SEBEHODNOCENÍ MLADÝCH LIDÍ

2.1 Hodnocení – součást lidské činnosti

Hodnocení je nedílnou součástí každé lidské činnosti a spolu s procesem rozhodování ovlivňuje každé jednání člověka. Hodnocení je vynášení posudku, ocenění nějakého jevu, na základě analýzy funkčnosti tohoto jevu. Je prováděno soustavně a často neuvědoměle v chodu činnosti a je tedy přirozenou součástí každého našeho konání. Umožňuje jedinci zvolit mezi různými alternativami a flexibilně reagovat na skutečnost. Při veškeré snaze hodnotit objektivně zůstává jedním z význačných znaků hodnocení subjektivita. Hodnotí člověk s určitými zájmy, postoji, vztahy, hodnotami a cíli. Každý jedinec musí být schopen hodnocení, které mu pomáhá v jeho orientaci a aktivitě i realitě.⁴⁴

Pod vlivem hodnocení dochází u jedince ke změnám, které se projeví na utváření jeho osobnosti, v jeho sebepojetí, sebevědomí, stejně jako na jeho sociálním statusu. Jeho úspěchy, stejně jako neúspěchy, mají vliv na jeho postavení ve třídě, mezi vrstevníky, v rodině i v celé společnosti.⁴⁵ Pokud se jedinec cítí úspěšný, je aktivizován a stimulován.

Lidé, kteří jsou orientováni na zvládání požadavků, jsou zvědaví, mají zájem o nové poznatky a dokáží se lépe vyrovnat s případnými neúspěchy – těmto nezdarům nepřipisují fatální hodnotu. Nevyhýbají se ani obtížným úkolům, mají o nich jasnou představu a jsou přesvědčeni o vlastních učících schopnostech.⁴⁶

2.1.1 Smysl hodnocení

Hodnocení slouží ke stimulaci vývoje mladého člověka a rozvíjí jeho sebevědomí. Aby tomu tak bylo, měl by mít mladý jedinec možnost mít se s hodnocením ztotožnit a podílet se na něm. Měl by být hodnocen ohleduplně, protože je pro růst jeho kvalitního sebehodnocení vhodné hodnotit nejprve jeho klady a teprve poté poukázat na jeho slabé stránky. Hodnocení má být formulováno tak, aby umožnilo další rozvoj jedince, aby

---

⁴⁴ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 14

⁴⁵ AMONAŠVILI, Š. A. *Antologie textů z didaktiky – V.*, s. 33

⁴⁶ FISHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*, s. 141-142

naznačovalo způsob, jak nedostatky odstranit, a zohledňovalo pokrok, kterého jedinec dosáhl na cestě ke zlepšení.

Mladý člověk vnímá hodnocení přicházející z vnějšku a konfrontuje je s hodnocením vlastním. V rámci sociálního učení přejímá postupně zkušenosti a adekvátní způsoby chování svých hodnotitelů. Co se od starších naučí, bude jednou učit druhé. Mladý člověk má možnost prožít obě protipólné role - roli hodnotícího i hodnoceného.

Takto se učí adekvátně posoudit své schopnosti. Hodnotící soudy svého okolí jedinec interiorizuje, přijímá je za své a dle tohoto vzoru pak hodnotí sám sebe, čímž se hodnocení stává předstupněm sebehodnocení.

2.1.2 Formy a způsoby hodnocení – zvláště ve škole

Hodnocení je de facto zaujímání kladného či záporného postoje k chování, jednání a obecně k různým činnostem jedince. Hodnocení je pro člověka důležitou formou zpětné vazby. Jedná se o vnější projev hodnotícího procesu. Hodnotitel tak činí různými formami – souhlasným či nesouhlasným pokynutím hlavy, pohledem, tónem hlasu, opakováním určité myšlenky, projevením zájmu o osobnost hodnoceného, pochvalou, napomenutím, kladnou nebo negativní myšlenkou, verbálním uznáním, srovnáváním apod.

Mladý člověk reaguje velmi citlivě na hodnocení, ať se jedná o hodnocení kladné či záporné – nejhorší variantou je pro něj ignorace, tedy absence hodnocení.

Způsob hodnocení vychází už ze samotného přístupu hodnotitele k hodnocenému – mělo by jít o partnerský přístup, který mladému člověku vytváří prostor k tomu, aby poznal své přednosti a nedostatky, možnosti a hranice, aby dokázal odhadnout své síly a schopnosti, učil se plánovat další cesty k sebezdokonalování. Úkolem hodnotitele je navodit takovou atmosféru, aby se jedinec neučil být závislé na kladném hodnocení a nebál se udělat chybu. I s kladným hodnocením je třeba zacházet přiměřeně, aby se mladý člověk na něm nestal závislým. Měl by být schopen pracovat pro vlastní uspokojení a být schopen své jednání sám zhodnotit.

2.2 Hodnocení ve škole

Hodnocení, kterého se žákům dostává ve škole, má pro ně velký význam.⁴⁷ Hodnocení není možno se ve škole vyhnout, neboť pro kvalitní učení je zpětná vazba nepostradatelná. Ve škole by jí mělo být značné množství a měla by to být pokud možno okamžitá zpětná vazba.⁴⁸

Hodnocení říká žákům, nakolik bylo jejich snažení úspěšné či neúspěšné, a jejich chování vhodné či nevhodné. Zejména v případě slovního hodnocení napomáhá rozebrat příčiny neúspěchu, hledat cesty k odstranění chyb a nedostatků i cesty jejich osobnímu rozvoji. Hodnocení ze strany učitele může ovlivnit žáky jak pozitivním, tak negativním směrem.

2.2.1 Vymezení pojmu školní hodnocení

Školní hodnocení lze definovat jako „všechny hodnotící procesy a jejich projevy, které bezprostředně ovlivňují školní výuku nebo o ní vypovídají.“ (J.Slavík 1999, s. 23-24). Hodnocení je zpětnou vazbou, která vypovídá o tom, zda bylo dosaženo výukového cíle.⁴⁹

Vyučování je celistvý systém a hodnocení je jednou z jeho mnoha součástí.⁵⁰ Ve školním prostředí se hodnocení stává fenoménem, kterým je možno formovat mladého člověka. Hodnocení působí na žáky jak v pozitivním, tak i v negativním smyslu.⁵¹ Je ovlivněno mnoha faktory a je do značné míry subjektivní.

2.2.2 Vliv pozitivního a negativního hodnocení ve škole na sebepojetí mladého člověka

Jedním z hlavních aspektů, působících na mladého člověka, je to, jak je jako žák hodnocen učitelem. Jak pozitivní, tak i negativní hodnocení na něj může za určitých

---

⁴⁷ ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*, s. 96-97

⁴⁸ <http://ucitelske-listy.ceskaskola.cz/Ucitelskelisty/Ar.asp?ARI=102040&CAI=2153>

⁴⁹ SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 15

⁵⁰ AMONAŠVILI, Š.A. *Antologie textů z didaktiky – V.*, s. 10

⁵¹ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 16

okolností působit jako stimul. Hodnocení postihuje žákovu osobnost tím, že uspokojuje některé potřeby, a to zejména: potřebu být úspěšný, potřebu výkonu, potřebu někam patřit atd.⁵²

Pozitivní hodnocení se projeví nárůstem aktivity žáka, opačné negativní hodnocení může aktivitu snižovat. Pokud se žákovi hodnocení vůbec nedostává, tak dochází k významnému zhoršení učební činnosti, jelikož ztrácí motivaci. Hodnocení ve škole je založeno na mezilidském vztahu, který přináší klady i zápory.

„Pozitivní hodnocení je takové, jehož prostřednictvím učitel chválí žáka za jeho chování, výkon, provedené řešení. Jde o takové hodnocení, kdy žák dostane dobrou známku, kdy je jeho výkon analyzován a posouzen jako dobrý, dokonalý, kdy je takové ocenění spojeno i s prožitkem úspěchu, s pocitem uspokojení.“ (Z.Kolář, R.Šikulová 2005, s.105) Pozitivní hodnocení je takové, při němž žák zažívá pocit úspěchu. Má povzbuzovat žáky k ještě lepším výkonům a k dosažení dalších úspěchů. Takové hodnocení posiluje žákovo sebevědomí.

Každá analýza žákova výkonu by měla začít pozitivním hodnocením, po němž by měl následovat rozbor toho, v čem žák má i nadále rezervy a kde by se měl zlepšovat.

Ve škole se však nelze vyhnout ani **hodnocení negativnímu**. „Negativním hodnocením rozumíme takové hodnocení, které zdůrazňuje žákovy chyby; odmítá žákův výkon jako špatný, nesprávný, nedokonalý; výkon oceňuje známkou v horní polovině klasifikační stupnice (4-5) nebo body u nejnižší hranice bodového systému; doprovází výkon žáka negativními emocionálními projevy učitele, někdy i rozčilením a bohužel někdy i posměchem.“ (Z.Kolář, R.Šikulová 2005, s.108)

Stane-li se negativní hodnocení trvalým stavem, zažívá-li žák opakovaně stav pocitu neúspěchu, dochází k přijetí tohoto postoje a žák se přestává snažit o dosažení lepšího výkonu. Pokud u žáka převažuje pesimistický pohled na sebe, zhoršují se jeho učební výsledky a žák je demotivován. Pokud je hodnocení spojeno s nepříjemnými pocity a strachem, je žák ochoten se mu vyhnout za jakoukoli cenu.

Hodnocení pozitivní většinou mladého člověka motivuje a stimuluje, negativní hodnocení jej může destabilizovat, demotivovat a dochází ke konfliktům.⁵³ Dá se říci, že i

---

⁵² KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 20

když je upřednostňováno hodnocení pozitivní, nelze ani negativnímu hodnocení upřít motivační vliv na jedince.

Za určitých okolností může negativní rozhodnutí vybičovat dospívajícího jedince k zvýšené aktivitě (například pokud je učitelem záměrně podceněn, má pak touhu natruc dokázat, že se v něm učitel mýlil). Je tedy na citlivém rozhodnutí hodnotitele, aby zvážil, kdy použít jednu z těchto dvou možností. Ideální je kombinace obou forem – s převahou pozitivního hodnocení.

Jak hodnocení působí na žáka, rozhoduje několik faktorů – jako jsou dlouhodobé i přechodné **vlastnosti** psychické i somatické, na něž hodnocení dopadá (např. temperament, citlivost vnímání a síla prožívání, celková odolnost, míra psychické stability, zdravotní stav, únava apod.).

Dalším faktorem je **typ hodnocení** (např. formativní vs. sumativní), učitelův styl hodnocení, forma hodnocení - písemná, ústní, známky, slovní hodnocení.

Posledním faktorem je **kontext hodnocení**, tj. podmínky, zejména sociální, za kterých hodnocení probíhá (sociální klima třídy nebo školy, vztah žáka k učiteli, vztah rodičů k hodnocení atd.).⁵⁴

Vzhledem k účinkům pozitivního hodnocení na vývoj člověka, na jeho výkon, chování a jednání, je vhodné preferovat hodnocení pozitivní, aniž by však bylo vyloučeno hodnocení negativní. V takovém případě je nutné, aby žáci brali neúspěch jako jednu z možností ke zvládnutí učiva, jako cestu k hledání správného řešení.⁵⁵

2.2.3 Specifika školního hodnocení

Hodnocení koriguje a stimuluje činnost žáků a učitele. Má vliv na utváření psychických stránek osobnosti, neboť zasahuje oblast žákova sebevědomí, jeho sebehodnocení, motivaci, postavení ve skupině, vztahy s ostatními lidmi. Může tak na jedné straně žáka aktivizovat a stimulovat, může však být také příčinou žakovy destabilizace.

---

⁵³ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 19

⁵⁴ SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 142

⁵⁵ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 113-115

Specifickým rysem školního hodnocení je jeho systematičnost a fakt, že poskytuje informace o tom, jak úspěšně probíhá školní výuka a jaké jsou výsledky, čímž poskytuje účastníkům vzdělávacího procesu i jejich zázemí zpětnou vazbu.

„Hodnoticí aktivita v sobě zahrnuje různorodé intelektuální a praktické operace, které se uskutečňují na vyšší úrovni psychické činnosti – na úrovni objektivizace.“ (Š.A.Amonašvili 1986, s. 33).

Kvalita hodnocení ovlivňuje jednak samotné učení žáka, stejně jako pracovní klima třídy a školy, respektive je jedním z rozhodujících aspektů celkové kvality školní práce.⁵⁶

2.2.4 Funkce školního hodnocení

Každé hodnocení plní většinou několik různých funkcí. Může jím být sdělení žákovi, jakého výkonu dosáhl, stejně jako sdělení učiteli, jaké jsou výsledky jeho práce. Další funkcí je sdělení žakovým rodičům, jakých výkonů žák dosáhl. Jedním z nejdůležitějších momentů je **motivace** – tedy odměna za dobrý výkon, respektive sankce za výkon nedostatečný. Tím vlastně dochází k **sociálnímu posilování učení**. Hodnocení má také vliv na budoucnost hodnoceného žáka, stává se tedy **prognostickým nástrojem**. Ovlivňuje rozvoj osobnosti, napomáhá žákovi v jeho sociálním začleňování. Zároveň žákovi poskytuje **zpětnou vazbu**. Působí na žakovu osobnost a ovlivňuje jeho pocity. **Jeho vliv se významně projevuje na žakově sebehodnocení.**

Se snahami o modernizaci vyučování vystupuje stále výrazněji **funkce regulace učení žáků**. Stále se prosazuje i **funkce sociální**.⁵⁷

2.2.5 Kvantitativní a kvalitativní hodnocení

---

⁵⁶ SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 15

⁵⁷ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 44

Hodnocení je pro žáka důležitou formou zpětné vazby. Jedná se o vnější projev hodnotícího procesu.⁵⁸ Žák by měl dostávat zpětnou vazbu k průběhu nebo k výsledku své činnosti, neboť od toho závisí úspěšnost této činnosti.

Za neúčinnější a nejpoužívanější motivační prostředek je v našem současném školství i nadále považováno hodnocení. Dle Amonašviliho (1986, s. 32) „...vzrůstá závislost žáků na vnější kontrole a hodnocení a snižuje se schopnost věcně posuzovat a zdokonalovat svoje vlastní vědomosti a dovednosti, ale oslabuje se i schopnost žáků chápat a samostatně formulovat kritéria činnosti, což oslabuje i iniciativu, samostatnost, odpovědnost a potřebnou nezávislost lidského jedince“.

Mezi nejpoužívanější formy hodnocení patří: **mimoverbální projevy, jednoduché verbální hodnocení, označování žáků na základě chování nebo výkonnosti, oceňování výkonů, kvantitativní hodnocení, písemná vyjádření, slovní hodnocení.**⁵⁹ Záleží na soudu pedagoga, kterou z forem, případně jejich kombinace, použije.

Za rizikové lze považovat označování žáků podle jejich chování nebo úspěšnosti, neboť zde vzniká riziko **nálepkování**. Není vhodné žáky hodnotit z hlediska jejich osobnosti, je třeba posuzovat pouze jejich výkon. Nálepkováním žáky nevhodně ovlivňujeme - **a to i pozitivním**. Být onálepkován jako zodpovědný, šikovný, ochotný, milý může být pro žáka zavazující.⁶⁰

Nejfrekventovanější formou školního hodnocení je navzdory značnému množství nevýhod **klasifikace**. V posledních letech přibývá tendencí jej doplnit, případně zcela nahradit **slovním hodnocením**.

Na počátku školní docházky považuje žák **klasifikaci** za vyjádření své hodnoty, přičemž každá další klasifikace se pro něj stává zpevňujícím činitelem.

Později, v období puberty, však přestává žák vnímat klasifikaci jako objektivní zachycení výkonu. Začíná známky prožívat subjektivně, začíná u něj převažovat pocit vlastní jedinečnosti. Může se cítit nepochopen a začít se bránit těsnému systému

---

⁵⁸ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 76

⁵⁹ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 89-90

⁶⁰ SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 146

známkování, který nezachycuje jeho osobnost v celé její celistvosti a s jemnými nuancemi, ale pouze v číselné podobě.

Z toho vyplývá, že známky hrají v životě a v sebepojetí žáka velkou roli, ale jejich váha se mění v průběhu vývoje. Což však nic nemění na tom, že dopad klasifikace se vždy odráží v postoji žáků ke škole a k sobě samým a že se tak děje bez ohledu na věk žáka.

Klasifikace poskytuje významný údaj o žákově prospěchu, o jeho rozvoji, o stavu jeho vědomostí. Vzhledem k tomu, že se jedná o kvantitativní vyjádření hodnocení, umožňuje srovnání výkonů a chování a statistické zpracování. Z tohoto důvodu klasifikace přetrvává v dnešním školství jako cenný nástroj, je však nutno ji doplnit slovním hodnocením.⁶¹ Nejzávažnějším problémem klasifikace je fakt, že známky oslabují, narušují vnitřní motivaci a formují u žáka motivaci vnější.

Kvantitativní hodnocení samo o sobě nerozhoduje o tom, jak hodnocení bude na žáky působit, ani o jeho kvalitě. Spíše záleží na tom, jak k ní budou přistupovat jednotliví účastníci vzdělávacího procesu – tedy učitelé, žáci a rodiče.⁶²

Kvalitativní hodnocení je jednou z možností, sloužících k překonání nedostatků klasifikace a školních známek. Narozdíl od klasifikace je analýzou výkonu, případně chování, postihuje vývoj žáka – tedy ukazuje, ve kterých oblastech se zlepšil či zhoršil a poskytuje tak všem zúčastněným stranám komplexní pohled. S jeho pomocí lze zachytit postoje, vztahy, vlastnosti.⁶³

Kvalitativní hodnocení je dynamizujícím činitelem, umožňuje diferencovaný přístup k žákům. S jeho pomocí má pedagog možnost vyjádřit svůj názor na konkrétního žáka a hodnotit racionálněji. Žák se díky tomu učí objektivní sebekritice a je veden k systematické práci.

Ve svých důsledcích slouží kvalitativní hodnocení k podpoře všech dětí - průměrných i vynikajících, neboť je založeno na individuální vztahové normě. Příklady z praxe ukazují, že tato forma hodnocení žáky mnohem více motivuje a méně stresuje.

---

⁶¹ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 82-84

⁶² SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 128

⁶³ AMONAŠVILI, Š. A. *Antologie textů z didaktiky – V.*, s. 7

Kvalitativní hodnocení umožňuje postihnout celou osobnost dítěte, je výstižnější, objektivnější, podporuje sebevědomí a lépe informuje – a to nejen o prospěchu dítěte, jeho znalostech a vědomostech, ale také o jeho přístupu ke školní práci, k vyučovacím procesu i k jednotlivým předmětům, ale i mimo školu

V současném školství je mnohdy kvalitativním hodnocení ztotožňováno s hodnocením slovním. Ne každé slovní hodnocení je hodnocením kvalitativním. Slovní hodnocení nemusí být automaticky kvalitní hodnocení – může být méně informativní než klasifikace.⁶⁴

2.2.6 Školní hodnocení – dialog mezi učitelem a žákem

Hodnocení slouží ve vyučovacím procesu k stimulaci, posílení, upevnění a konkretizaci vzdělávací činnosti.⁶⁵ Hodnocení umožňuje učiteli, aby napomohl žákům získat nové zkušenosti, dosáhnout snáze cíle a předejít, respektive vyhnout se chybám.⁶⁶ Pomocí hodnocení může učitel ovlivnit další žakovu učební činnost a korigovat ji. Do procesu hodnocení by měli být zapojeni všichni jeho účastníci – učitel, žák i jeho spolužáci. Interakce mezi učitelem a žákem je důležitým činitelem úspěšného vyučování a úspěšné hodnotící spolupráce.⁶⁷

Hodnocení ve škole je oceněním žákova výkonu, případně oceněním jeho chování a jednání. Je závislé na tom, jak učitel chápe a uskutečňuje své pojetí žáka a jak v důsledku toho vnímá konkrétní žáky.⁶⁸

Hodnocení má žáka stimulovat, k tomu však může dojít pouze za předpokladu, že žák má důvěru v učitele a v jeho hodnocení. Představy žáka a učitele ohledně hodnocení by se měly shodovat.⁶⁹ Obě strany by měly hodnocení chápat naprosto stejně. Pokud tomu tak není, hodnocení pozbývá svého významu a stává se nositelem strachu, nedůvěry a touhy získat dobrou známku za jakoukoli cenu. Naproti tomu, dojde-li k přijetí učitelova

---

⁶⁴ SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s. 130

⁶⁵ AMONAŠVILI, Š.A. *Antologie textů z didaktiky – V.*, s. 90

⁶⁶ AMONAŠVILI, Š.A. *Antologie textů z didaktiky – V.*, s. 76

⁶⁷ HELUS, Z. *Úvod do sociální psychologie*, s. 152-153

⁶⁸ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 37

⁶⁹ AMONAŠVILI, Š.A. *Antologie textů z didaktiky – V.*, s. 93

hodnocení ze strany žáka, žák se zdokonaluje ve schopnosti hodnotit sám sebe, rozvíjí se jeho sebekritičnost a spoluzodpovědnost za učební proces a jeho výsledky.

„Různé způsoby organizace vnějšího hodnocení (kolektivní hodnocení, vzájemné hodnocení spolužáků, společné hodnocení s učitelem atd.), založené na důvěře k žákovi, úctě k jeho osobnosti, víře v jeho síly (tj. uskutečňované z pozice žáka), formují v žákovi seriózní, zainteresované vztahy ke kritice vyslovované na jeho adresu, upevňují vědomí vlastního významu v kolektivu, činí uvědomělou starost učitele a spolužáků o žáka.“ (Š.A.Amonašvili 1986, s.94).

Žákům by mělo být umožněno podílet se na hodnocení výsledků učebního procesu. Žák je současně objektem i subjektem výchovy. Vyučující by měl žáky přijímat jako partnery a přiznat jim jejich podíl na hodnotícím procesu. Vzhledem k faktu, že žáci hodnotí často skrytě sami sebe, své spolužáky i své učitele, je vhodné nechat je své názory vyjádřit veřejně.⁷⁰

„Účastí v procesu hodnocení učitel své žáky významně aktivizuje, neboť jim umožňuje podívat se na svůj výkon zpětně, podílet se na regulování své vlastní učební činnosti, hodnotit ji a tím je vede k přijímání zodpovědnosti za své učení.“ (Z.Kolář, R.Šikulová 2005, s.120)

V případě, kdy je pedagog jediným, kdo vyslovuje hodnotící soudy, nedochází ke správnému vývoji žákova sebehodnocení. Žák by měl být schopen nést zodpovědnost za své učení, analyzovat svou práci a její výsledky. Učitel je tím, kdo by měl naučit žáky procesům hodnocení a sebehodnocení.⁷¹

Je na učiteli, aby dokázal mezi své svěřence vnést atmosféru důvěry, spolupráce, vzájemné pomoci. Předpokladem je, aby učitel napomáhal jednak rozvoji jednotlivce, ale také kolektivu jako celku. Hodnotící činnost učitele je základem jeho budoucího rozvoje, jeho budoucích úspěchů. Víra učitele v jeho svěřence v nich vzbuzuje pocit důvěry ve vlastní schopnosti a je jedním z nejdůležitějších formujících prvků, působících na žáky.

Dobrý učitel by měl žákům nabídnout optimistický pohled na jejich schopnosti, projevovat hrdost nad jejich úspěchy, pokrokem, dodávat jim sebedůvěru, napomáhat jim při zdolávání problémů. Měl by o své žáky projevovat skutečný, nepředstíraný zájem. Měl

⁷⁰ FISHER, R. *Učíme děti myslet a učit se*, s. 140

⁷¹ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 118

by přijímat mladého člověka takového, jaký je a maximálně mu napomáhat v osobnostním růstu. Měl by napomáhat žákům přejímat zodpovědnost za jejich vzdělávací výsledky i chování.⁷²

Sebehodnotící aktivity žáka začínají vstupovat do hry teprve v pozdějším období. Na vlastním sebehodnocení spolupracuje žák s vyučujícím a s ostatními žáky.⁷³ Hodnocení by mělo žáka provázet na všech stupních vzdělávací činnosti, ne ji pouze završovat.

Zejména zpočátku se žák orientuje na vnější, nikoli vnitřní aspekty procesu vzdělávání. Dle Amonašviliho (1986, s. 95) „Správné pochopení podstaty vzdělávací činnosti z této vnitřní, sebereflekující pozice přivádí žáka k činnostně obsahovému sebehodnocení a sebekritice: prostřednictvím vnějšího výsledku žák bude analyzovat vnitřní výsledek, tj. své úspěchy a neúspěchy, nedostatky a problémy.“

Žáci přijímají hodnocení subjektivně, přičemž při jeho přijetí hraje značnou roli autorita učitele, stejně jako oblíbenost předmětu. Žáci si váží objektivního hodnocení svých pedagogů.⁷⁴ Na přijetí hodnocení se také spolupodílí momentální psychické rozpoložení žáka, jeho sociální status v hierarchickém uspořádání třídy a zejména věk žáka. Zejména na 2. a 3. stupni škol již nehraje formální autorita učitele téměř žádnou roli, tudíž i jeho hodnocení může být žáky přijímáno s nevolí a rozporuplnými pocity.⁷⁵

„Validita hodnocení ... je vlastnost hodnocení mající zaručit, že hodnocení zjišťuje všechno to a jenom to, co se od něj očekává, a nic jiného.“ (J.Slavík 1999, s. 62) Učitel by neměl hodnotit žáky za něco jiného, než co je skutečným předmětem hodnocení. Nemělo by být ovlivněno například chováním žáka, jeho účastí (respektive neúčastí) v hodinách, úpravou jeho písemného projevu apod.

„Reliabilita neboli stálost hodnocení se týká stálosti výsledků hodnocení zejména vzhledem k času a posuzovateli. Hodnocení určitého typu by mělo v ideálním případě

---

⁷² ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*, s. 146-148

⁷³ AMONAŠVILI, Š.A. *Antologie textů z didaktiky – V.*, s. 51

⁷⁴ ČAPEK, R. *Odměny a tresty ve školní praxi*, s. 109-112

⁷⁵ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 96-97

poskytovat stále stejné výsledky bez ohledu na to, kdy a kdo je používá.“ (J.Slavík 1999, s.66)

Hodnocení je ovlivněno mnoha aspekty – kupříkladu nevyvážeností v interakcích mezi učitelem a žákem.⁷⁶ Při hodnocení nehrají roli jen kvality a vlastnosti hodnoceného žáka, ale také vlastnosti a kvality hodnotitele, tedy učitele.⁷⁷ Hodnocení bývá mnohdy ovlivněno a zkresleno psychologickými zvláštnostmi hodnotícího subjektu. Může se jednat například o působení **haló-efektu, černobílým viděním, procesy kauzálních atribucí, učitelovým očekáváním**.

Jedním z důsledků subjektivního pojetí hodnocení jsou **preferenční postoje** učitelů k žákům, kdy se učitel zaměří na některé žáky více než na jiné (jak v pozitivním, tak v negativním smyslu).

Dalším problémem je tzv. **schematické typizování**, kdy učitel v zájmu zjednodušení jedná s žáky dle určitých schémat.⁷⁸

Spravedlivé, pedagogicky hodnotné hodnocení předpokládá, že hodnocení bude žákovi prospěšné, že mu bude nápomocné v další činnosti. I z tohoto důvodu by hodnocení nemělo zakrývat negativní stránky a poukazovat pouze na ty pozitivní. Učitel by měl být ve svých hodnotících soudech vyrovnaný, snažit se získat zpětnou vazbu (tedy to, jak žák jeho hodnocení přijal), aby z toho mohl vyvodit důsledky pro svou další hodnotící činnost.

Ne vždy se hodnotící soudy všech stran shodují, což ovšem není na překážku zdravého vývoje mladého člověka a jeho schopnosti sebehodnocení. Rozdíly mohou pramenit z rozdílných kritérií pro hodnocení. To však není důvodem k nepřizvání žáků na proces hodnocení.⁷⁹ Když má žák možnost pravidelně hodnotit svou vlastní činnost a její výsledky, lépe si uvědomuje, co vlastně při učení dělá, jak u něho učení probíhá. Vidí, v čem byl úspěšný a v čem neúspěšný, a dokáže analyzovat, čím to bylo způsobeno. Uvědomí si, co mu při učení pomohlo, které postupy se osvědčily a stojí za to, aby je příště zopakoval. Na základě nalezení příčin neúspěchu se může rozhodnout, co udělá, aby se

---

⁷⁶ HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*, s. 159-160

⁷⁷ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 92-93

⁷⁸ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 100-102

⁷⁹ KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*, s. 117-121

příště vyvaroval chyb a odstranil nedostatky. Tím se zvyšuje schopnost autoregulace neboli sebeřízení při učení.

V průběhu vývoje žák dochází k vlastním hodnotícím úsudkům, které ne vždy musí korelovat s hodnocením učitele. Jde o prvotní, subjektivní reakce, které v této fázi nejsou založeny na zkušenostech, jako spíše na porovnávání výsledků své práce s výsledky práce druhých. Cílem je přimět žáky, aby spíše než s výkony druhých poměřovali svůj výkon se svými výkony předcházejícími. Důraz je tedy kladen na zlepšování se.⁸⁰

V dalším průběhu vývoje nabývá žák zkušeností a je již schopen větší objektivity, s níž hodnotí výsledky své školní činnosti. Je již způsobilý vyčlenit své osobní názory a stanoviska. Cílem je naučit žáka taktně a nezaújatě vyjádřit i negativní stanovisko, čímž se zároveň vyvíjí i jeho sebehodnotící a sebekritické schopnosti.

Následně se žák stává schopným přijímat i kritické hodnocení a vyvodit z něj důsledky, které by jej měly posunout ve vývoji jeho osobnosti vpřed. V této fázi je již schopen se značnou objektivitou, neovlivněn sympatiemi či antipatiemi, hodnotit práci svou, stejně jako práci svých spolužáků. Dokáže vyslovit vlastní názory, naslouchat názorům druhých, obhájit svá stanoviska a vhodně argumentovat.⁸¹

Takto získané zkušenosti mají šanci se stát základem pro vlastní seberozvoj a sebehodnocení. Cílem je naučit žáka, aby byl schopen se v životě rozhodovat sám. Žák by měl být schopen postupně převzít zodpovědnost za své jednání a naučit se hodnotit sám sebe.⁸²

Proces vývoje žákova sebehodnocení má množství pozitivních důsledků pro rozvoj jeho osobnosti. Hodnocení přicházející pouze zvnějšku skrývá nebezpečí manipulace žákem, který by mohl mít v budoucnu tendenci inklinovat k vnějšímu řízení. Manipulace představuje hrozbu pro zdravý osobnostní vývoj žáka. Má negativní důsledky pro žáka, neboť vyvolává nepříznivé změny v rozvoji jeho osobnosti.⁸³

---

⁸⁰ HELUS, Z. *Osobnost a její vývoj*, s. 66

⁸¹ AMONAŠVILI, Š.A. *Antologie textů z didaktiky – V.*, s. 109

⁸² SLAVÍK, J. *Hodnocení v současné škole*, s.133

⁸³ WRÓBEL, A. *Výchova a manipulace*, s. 56

2.2.6.1 Účinnost hodnocení v závislosti na kvalitě vztahu dospívajícího k učiteli

Pokud jde konkrétně o školní hodnocení, je třeba zmínit fakt, že hodnocení je žákem přijímáno lépe, je-li hodnotitelem učitel s vysokou úrovní přirozené autority. Hodnocení takového učitele je přijímáno s vážností a má pozitivní dopad na hodnoceného žáka i na ostatní žáky ve třídě. Učitelova autorita je závislá na jeho společenské a odborné pověsti, na jeho charakterových a morálních vlastnostech a řídicích schopnostech. Takový pedagog působí na žáky kladně a nemusí si od nich vynucovat respekt, chová k žákům stejně ve škole i mimo ni, při mimoškolních aktivitách ve svém volném čase. Vliv učitele na žáka je nenahraditelný, optimálním vztahem mezi nimi – zvláště u žáků 2. a 3. stupně škol, by mělo být partnerství. V oblasti školství nastává někdy problém, že mladí lidé zaměňují hodnocení výuky za hodnocení osobnosti pedagoga, tj. hodnotí spíše osobnost vyučujícího, aniž by hodnotili jeho práci, tedy kvalitu výuky jako takovou.

Učitel by měl zosobňovat model hodnot, poskytnout svým žákům vzorec kultivovaného a etického chování a mezilidských vztahů.

„Všechny faktory dohromady tvoří jednoduchý a pro výuku nesmírně závažný vzorec: Psychický „terén“ + způsob hodnocení + sociální kontext = míra pohody žáka.“ (J.Slavík 1999, s. 142) Jsou-li složky v levé části rovnice záporné, žák se necítí být v pohodě. Na straně druhé případné zápory mohou být kompenzovány tím, že některá z hodnot v rovnici bude výrazně vyšší. K tomu, aby vyučování bylo efektivní a žáci zažívali pocity úspěchu a pohody, je zapotřebí vytvořit takové podmínky, v nichž je toto možné.

3 SHRUTÍ – FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ SEBEHODNOCENÍ MLADÉHO ČLOVĚKA

V období dospívání dochází u mladého člověka ke komplexní proměně osobnosti v oblastech somatických, psychických i sociálních. Je to období hledání a přehodnocování, v němž jedinec má zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou formu vlastního sebeobrazu.

Kvalitu sebehodnocení mladého člověka ovlivňuje množství **hodnotících faktorů**, které na něj v tomto období působí. Jedná se o faktory **vnitřní** i **vnější** – na mladé lidi působí zejména:

- **vztahy v rodině**
- **k vrstevníkům**
- **první citová vzplanutí**
- **úspěchy, respektive neúspěchy ve škole**

U každého mladého člověka je skladba těchto hodnotících vlivů odlišná, zejména těch, které na něj silně působí. Tato odlišnost je závislá na mnoha různých faktorech. Vliv výše zmíněných činitelů a jejich dopad na mladého člověka je u každého jedince jiný. V tomto období významných přeměn se mění i vliv spolupůsobících faktorů, jejich význam v životě konkrétního individua.

Zvolila jsem záměrně formu kvalitativního výzkumu, neboť svou práci chci ukázat, jak **odlišná je u každého jednotlivého respondenta skladba tzv. „silných“ faktorů.** Faktorů, jež působí na sebehodnocení jednotlivých respondentů, a následně, skrze sebehodnocení ovlivňují chování, jednání a postoje jednotlivých mladých lidí.

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

4.1 FORMULACE CÍLŮ

Jedná se o výzkum orientovaný kvalitativně, jehož cílem je vykonat analýzu, tzn. získat žádoucí vhled do skutečnosti, do jaké míry má učitel, případně jiný člověk, a zejména jeho hodnotící aktivity, vliv na rozvoj sebehodnocení a sebepojetí žáka.

4.1.1 Cíl výzkumného šetření

Základním cílem diplomové práce je:

- ***Prokázání faktorů, které působí na rozvoj sebehodnocení a sebepojetí žáka***

Na základě výše uvedeného cíle můžeme dále precizovat základní výzkumné otázky.

4.2 Stanovení hypotéz

H I. *v sebepojetí mladého člověka intervenuje školní prospěch*

H II. *učitel a zejména jeho hodnotící aktivity mají vliv na rozvoj sebehodnocení žáka*

H III. *vliv rodiny a vrstevnických skupin intervenuje na sebepojetí a sebehodnocení žáka*

K upřesnění hypotéz jsem hledala podrobné otázky (viz. 4.2.1).

4.2.1 Základní výzkumné otázky

můžeme definovat takto:

- Intervenuje v sebepojetí žáka vliv učitelů a zejména jejich hodnocení?
- Dá se předpokládat, že vliv rodiny, respektive vrstevníků, intervenuje na sebepojetí a sebehodnocení žáka?

4.3 Charakteristika skupiny respondentů

Ke své malé kvalitativní sondě jsem na základě záměrného výběru zvolila 10 žáků.

Jedná se 8 žáků středních škol, jednoho žáka 2. stupně základní školy a jednoho žáka, který se v průběhu výzkumu stal z žáka posledního ročníku základní školy žákem prvního ročníku školy střední.

Jedná se o žáky, jejichž spojovacím prvkem je fakt, že navštěvovali, respektive navštěvují školu s rozvinutou výukou jazyků – tedy o žáky průměrně a nadprůměrně nadané.

Zajímalo mě nejen, jaký je jejich další osud, ale zejména to, s jakým způsobem hodnocení se na svých nových školách setkali a jakým způsobem jím byli ovlivněni. Jakou funkci zastává hodnocení na školách, kam tito žáci přešli, jaká je jeho kvalita, formy, kritéria a zejména jeho dopad na rozvoj osobnosti jednotlivých žáků.

Jedná se o žáky ve věkovém rozmezí od 14 do 20 let. Výzkumu se účastnilo 7 chlapců a 3 dívky. Měla jsem snahu mít ve výzkumu více dívek, zájem ze strany dívek však byl menší – ty, které odmítly se výzkumu účastnit, to zdůvodňovaly nedostatkem času a zaneprázdněním.

V mém kvalitativním výzkumu se jedná o analýzu jednotlivých žáků, jejich problémů, charakterových vlastností, vztahu k učení, učebního stylu. Zároveň se jedná o analýzu jejich vývoje. Sleduji, jaké mladý člověk provádí hodnotící soudy, jak přijímá hodnocení, jakou regulační hodnotu určitá konkrétní hodnocení mají.

Zároveň se do určité míry jedná o perspektivní předpověď. Dle dosavadních zjištění jde do jisté míry odhadnout, jak se bude žák vyvíjet. Lze vysledovat, jak je možné jeho kvalitnímu vývoji napomoci, respektive lze určit, kdo jsou klíčovými osobami, jejichž hodnocení může mladého jedince nasměrovat správným směrem.

Za cenný pokládám fakt, že došlo k rozkrytí některých problémů, s nimiž se v průběhu výzkumu žáci setkali a s nimiž se do jisté míry naučili pracovat. U některých mladých lidí došlo dle jejich názorů k nápravě, k odstranění problémů. U jiných lze předpokládat, že se jedná o problémy trvalejšího rázu, k jejichž úpravě bude třeba zainteresované spolupráce všech zúčastněných, případně psychologické či psychiatrické intervence.

V mém malém kvalitativním výzkumu jsem byla já a sledování žáci ve vzájemné interakci. Po dobu jednoho a půl roku jsem se snažila zmenšit odstup od těchto 10 mladých lidí na nejnižší možnou míru. S uvedenými žáky jsem strávila cca 2x měsíčně v průměru 2-3 hodiny a to v období od října 2007 do konce ledna 2009, respektive do počátku února 2009.

ČÍSLO	JMÉNO	POHLAVÍ	ROK NAROZENÍ	ŠKOLA	POZNÁMKY
1.	D.K.	muž	1989	gymnázium	
2.	M.Dě.	muž	1989	gymnázium	
3.	T.K.	žena	1989	SŠ	umělecký směr
4.	K.J.	žena	1990	OA	opak.3.ročník
5.	K.D.	žena	1990	gymnázium	
6.	V.P.	muž	1990	SPŠ	
7.	L.F.	muž	1990	SOU	maturitní třída
8.	J.R.	muž	1991	SŠ	umělecký směr
9.	M.H.	muž	1993	SPŠ	
10.	M. Da.	muž	1995	ZŠ s RVJ	

4.4 Popis použitých metod

Vzhledem k tomu, že se v této práci jedná o kvalitativní výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace, byly k jeho zpracování použity explorativní metody, které byly doplněny obsahovou analýzou.

S ohledem na specifickou výzkum, probíhajícího od října 2007 do konce ledna 2009, respektive do počátku února 2009, a k malému počtu respondentů, jsem zvolila explorativní techniky rozhovoru a autobiografie a analýzu školních ukazatelů (konkrétně se jednalo o vysvědčení).

Byla jsem si vědoma toho, že kvalitativní výzkum předpokládá určité dovednosti, jimiž jsou schopnost odstoupit a analyzovat situaci, schopnost získat pravdivé a spolehlivé údaje, schopnost abstraktního myšlení, teoretická a sociální vnímavost, všímavost, dobré komunikační schopnosti. Dalším specifickým kvalitativního výzkumu je fakt, že sám výzkumník se stává intervenujícím faktorem. Kvalitativní výzkumník výzkumnou situaci vždy spoluvytváří, a tedy do ní zasahuje. Dochází k častým interakcím mezi výzkumníkem a pozorovaným. Pozorovatel se snaží jevy pochopit a vysvětlit z hlediska zkoumané osoby. Zde vidím určité nebezpečí v tom, že přirozeně dochází k určité ztrátě objektivity a nadhledu, a tím pádem může docházet ke zkreslení. Pro mě osobně bylo skutečně velmi obtížné vyhnout se sympatizaci/antipatizaci s jednotlivými subjekty.

Na straně druhé se domnívám, že takovéto vtažení pozorovatele do dění a to, že mu účastníci výzkumu umožní nahlédnout do jejich vnitřního světa a analyzovat problém zevnitř, dává samotnému výzkumu punc autenticity.

4.4.1 Rozhovor (interview) ⁸⁴

Jedná se o výzkumnou techniku, vycházející z ústní komunikace. Tato metoda nejvíce odpovídala cíli mého výzkumu, proto byla zvolena navzdory faktu, že bývá považována za jeden z nejobtížnějších postupů pro realizaci. Jedním z hlavních důvodů je přímý a bezprostřední kontakt obou stran – badatele a respondenta. V tomto konkrétním výzkumu se obvykle se jednalo o *polostrukturovaný* nebo *strukturovaný* rozhovor.

V určitých momentech byla využita jedna z forem *nestrukturovaného* rozhovoru, tzv. *narativní rozhovor*, kdy výzkumník podněcuje dotazovaného spíše k vyprávění příběhu než k běžné konverzaci.

---

⁸⁴ PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*, s. 117

Na počátku každého rozhovoru byla použita metoda *nestrukturovaného rozhovoru* – jedná se o běžný dialog, používaný v každodenní komunikaci. Sloužil jako odrazový můstek k navázání kontaktu a navození atmosféry důvěry. Bez vytvoření ovzduší plného důvěry bych nemohla pokračovat dále, proto se ukázalo být potřebným tuto část neuspěchat a ponechat zpočátku rozhovoru volný průběh.

Po navázání kontaktu bylo možno pozvolna – v závislosti na momentálním rozpoložení respondenta – přejít k druhé, *polostrukturované* či *strukturované* části rozhovoru. Mnohdy bylo poněkud obtížné udržet rozhovor na odpovídající úrovni, téměř vždy se to však podařilo. Výjimkou byly řídké situace, kdy byl respondent natolik ovlivněn událostmi ve svém životě, že nebyl schopen koncentrovat se na otázky a měl tendenci neustále ulpívat na svém aktuálním problému. V takovém případě bylo přihlédnuto k nenadálé situaci a rozhovor byl odložen na jiný termín.

4.4.1.1 Strukturovaný rozhovor

Technika *strukturovaného rozhovoru* spočívá v kladení předem připravených a promyšlených otázek. V mém případě tento rozhovor spočíval v kladení otázek, které byly identické pro všechny respondenty.⁸⁵

Snažila jsem se klást důraz na srozumitelnost otázek, dále pak na jejich vhodnou formulaci. V případě, kdy se jednalo o otázky zasahující do privátní sféry respondentů, případně dotýkající se jejich citového života a jiných ožehavých témat, bylo třeba volit obezřetnou a citlivou formu kladení otázek.

Zde je třeba zdůraznit, že jedním z klíčových témat, k nimž jsem se snažila směřovat své respondenty, bylo **zkoumání způsobů hodnocení konkrétních vlivných učitelů**. Nemenší důraz jsem kladla na otázky, kterými jsem se snažila zjistit, které další faktory se spolupodílejí na jejich sebehodnocení a sebepojetí.

Při této formě spolupráce jsem pokládala za nezbytné, aby mezi mnou a respondentem došlo k navázání kontaktu, který by měl být oboustranný. K udržení tohoto kontaktu je nutné, aby byl badatel schopen projevovat o zkoumanou osobu skutečný zájem a dokázat jej projevovat po celou dobu trvání rozhovoru. K tomu nám mohou dopomoci

---

⁸⁵ PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*, s. 118

různé komunikační prostředky, jako jsou například práce s hlasem, kladení doplňujících otázek, schopnost nepřerušit respondenta při určitém odbočení od tématu a trpělivě jej vyslechnout, umění vrátit jej k tématu, práce s tichem.⁸⁶

Po počátečních úvahách jsem se rozhodla v tomto výzkumu zaznamenávat rozhovor formou písemných poznámek, pořizovaných během rozhovoru. Byla jsem si vědoma faktu, že zde hrozila možnost určitého zkreslení a snížení validity výpovědi poté, co respondent zaznamenal, že je středem mé badatelské pozornosti (podrobněji v publikaci *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*, Pelikán J., s. 122). Další nevýhodou byla v tomto případě nutnost si zapamatovat značné množství informací, čímž zákonitě docházelo ze značné redukci dat.

Při zpracování a vyhodnocování rozhovoru je třeba poznatky a odpovědi respondenta roztřídit a kategorizovat. V tomto případě, vzhledem k malému množství respondentů, nebylo v našem případě nutno poznatky příliš zobecňovat a bylo možno zachovat autentický charakter odpovědí. To vyvážilo nevýhody této metody, jako jsou její značná časová náročnost a obtížnější forma zpracování.

4.4.2 Autobiografie⁸⁷

Může významně napomoci při zkoumání vývoje respondenta a zároveň slouží k odhalení jeho aspirací.

V tomto výzkumu se jednalo o specifické zadání s prognostickým momentem – zadání spočívalo ve formulaci: **„Napište svůj životopis od okamžiku narození do roku 2018 a zdůrazněte ty momenty, které nejvíce ovlivnily váš život.“**

Jednalo se tedy pouze částečně o klasickou autobiografii, důraz byl spíše kladen na subjektivní zpracování a zejména na zaznamenání těch situací, které znamenaly pro zkoumanou osobu (dle jejího názoru) určité zlomové momenty a které významně ovlivnily její další vývoj. V další části se pak jednalo o fiktivní životopis, jež měl ukázat na aspirace respondentů.

---

⁸⁶ PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*, s. 121

⁸⁷ PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*, s. 116-117

Tuto metodu jsem zvolila z toho důvodu, že na jejím základě bylo možno vysledovat, do jaké míry byl život jednotlivých respondentů ovlivněn změnami v jejich životě, do jaké míry je ovlivnily pro ně významné životní situace, a pochopit, jakým směrem se ubírá jejich život, jak se vyvíjejí, do jaké míry jsou schopni reálné sebereflexe a kam směřují.

Za nevýhodu lze považovat značnou subjektivitu při vypracovávání autobiografie a dále pak fakt, že se jedná natolik o citlivou sféru, že u většiny respondentů byl značný problém přimět je ke spolupráci. Většina také trvala na naprosté diskrétnosti. Ve dvou na sobě nezávislých případech se sami respondenti svěřili, že svou budoucnost značně zamlžili a poněkud „odlehčili“, neboť se bojí přiznat, co by si ve skutečnosti přáli. Požádali, aby jim bylo umožněno „ponechat si masku“. Jejich žádost byla respektována, stejně jako požadavky ostatních na zachování tajemství.

4.4.3 Analýza školních ukazatelů⁸⁸

Do této oblasti spadají rozborů výstupů školní práce - konkrétně se jednalo o absenci a prospěch - a jejich vývoj u jednotlivých respondentů. Zde byl sledován rozdíl mezi těmito ukazateli v průběhu docházky na základní školu a střední školu.

V souvislosti s touto analýzou bylo možno sledovat, jak s poklesem absencí – zejména jednalo-li se o absence krátkodobé, leč časté, dochází u jednotlivých žáků ke zlepšení prospěchu a naopak.

Pravdou zůstává, že úspěšnost ve škole je oblast velmi problematická, neboť je spojena s prospěchem žáků. Nicméně, pro většinu mých respondentů je hodnocení učitele, jakkoli se to snaží bagatelizovat, jedním z ukazatelů jejich úspěšnosti, respektive neúspěšnosti ve škole. Všichni mnou dotazovaní žáci jsou jím ovlivněni – zejména pokud se jedná o hodnotící soudy, pronášené respektovaným pedagogem. Dá se říci, že bez ohledu na věk si mladí lidé takovýchto hodnocení (verbálních i neverbálních) váží mnohdy více, než výsledných známek na vysvědčení.

---

⁸⁸ PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*, s. 152-153

Dalším důvodem, proč jsem zařadila analýzu školních ukazatelů do mého výzkumu, je fakt, že ukazuje na vývoj osobnosti jednotlivými žáky. Stejně tak její přijetí, případně nepřijetí ukázalo na schopnost, respektive neschopnost hodnotit sám sebe, přijmout hodnocení učitele, vzít na sebe zodpovědnost za své výsledky.

4.5. Metody zpracování dat

4.5.1 Záznam a zpracování rozhovoru

Záznamy jsou písemné protokoly, obsahující výsledky naší analýzy. Jejich tvorba je součástí každého výzkumu, každé analýzy. Při záznamu rozhovorů byly použity záznamové archy, které byly využity jak pro rozhovor, tak pro různé terénní poznámky.

Prvotní záznamy se postupem času rozvíjely, ukázala se propojení a vztahy mezi jednotlivými kategoriemi, v některých případech došlo ke změnám v kategorizaci. Postupně jsme získali představu, jak spolu jednotlivé kategorie souvisí.

4.5.1.1 Příprava dat pro analýzu

Následně byla data převedena do **textové podoby**. Při tomto přepisu dochází k redukci méně podstatných dat.

Dalším krokem je tzv. **kódování**, kdy jsou prvotní data převáděna do významových jednotek a jednotkám jsou přiřazeny názvy. Dochází k identifikaci hlavních prvků, tj. pojmů, kategorií, v datech a ke zjišťování souvislostí mezi těmito prvky. Data jsou seskupována do schémat, což umožnilo ujasnit směřování i chybějící články analýzy. Díky záznamům se jednotlivé kategorie seskupují kolem centrální kategorie, čímž postupně vzniká deskriptivní příběh, který převádíme na analytický.⁸⁹

V průběhu průzkumu bylo možno začít ze získaných dat **vyvozovat dílčí závěry** a všimnout si pravidelnosti, kauzálních vztahů a korelací mezi kategoriemi.

Kromě přepisu rozhovorů byly v některých případech zaznamenány další informace, které se jevily být významné, a mnohdy také autentické dojmy z rozhovoru. Cílem bylo

---

⁸⁹ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*, s. 166

odhalení faktorů, které nejsou přímo pozorovatelné, mají implicitní charakter, ale mohou do značné míry ovlivnit určitý jev, situaci apod.

4.5.1.2 Zpracování dat

4.5.1.2.1 Metoda zakotvené teorie

Zakotvená teorie je induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. Je odhalena, vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů a analýzou těchto údajů. Začínáme zkoumanou oblastí a hledáme, co je v této oblasti zajímavé.⁹⁰

Princip spočívá ve snaze o vypracování kategorií, které by objasnily data, a o nalezení množství vhodných případů, které spadají do těchto kategorií. Integruje kvalitativní data získaná různými metodami a vytváří jejich analýzu směřující k teorii. Využívá různých úrovní kódování a postupně přechází z deskriptivní roviny do roviny hledání a nalézání toho, co je skryto za prostým popisem jevu, situace.

4.5.1.2.2. Narativní rekonstrukce

Narativní (vyprávěcí) rekonstrukce spočívá v analýze kvalitativních dat, při níž se pokoušíme rekonstruovat určitý jev v procesu jeho vývoje. Narativní konstrukce dává význam získaným zkušenostem. Nejčastěji se jedná o autobiografické rozhovory.

Zkoumaný objekt se zde ztvárňuje jako osobnost, zaujímající určitou pozici v určitém prostoru, v určitém čase a zejména ve vztahu k druhým lidem.

4.5.1.2.3 Metoda kontrastů a srovnávání

Umožňují uspořádání dat do skupin na základě jejich podobnosti, případně odlišení identifikovaných kategorií, nalezení rozdílů. V našem výzkumu jsme se mimo jiné zaměřili na vyhledávání a zaznamenávání v datech se opakujících vzorců, témat, struktur.

---

⁹⁰ STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*, s. 14

5 EMPIRICKÁ ČÁST – RESPONDENTI 1-10

5.1 Respondent č. 1 – D.K.

rok nar.: 1989

škola: Gymnázium Jana Keplera – 3. ročník, respektive 4. ročník

prospěch na ZŠ s RVJ: - 8. třída – 2. pololetí – 1 dobrá (německý jazyk)

- průměr 1,56

- 9. třída – 1. pololetí – 1 dobrá (německý jazyk)

- průměr 1,50

- 2. pololetí – 2 dobré

- průměr 1,81

prospěch na střední škole: - 1. ročník – 1. pololetí – bez dostatečné

- průměr 2,07

- 2. pololetí – 2 dostatečné

- průměr 2,30

- 2. ročník - 1. pololetí - 2 dostatečné

- průměr 2,35

- 2. pololetí – 3 dostatečné

- průměr 2,57

- 3. ročník – 1. pololetí – 1 nedostatečná(chemie), 4 dostatečné

- průměr 3,07

- 2. pololetí – bez nedostatečné, 4 dostatečné

- průměr 3,02

- 4. ročník – 1. pololetí – 1 nedostatečná(matem.), 3 dostateč.

- průměr 2,91

vývoj prospěchu: po relativně slušném prospěchu na ZŠ dochází ke značnému zhoršení na střední škole, toto zhoršení pokračuje a ve 3. a 4. ročníku kulminuje, D.K. má v 1. pololetí 3. a 4. ročníku známku nedostatečná

TRVÁNÍ VÝZKUMU - ZÁŘÍ 2007- ÚNOR 2009

1) Vstupní stav

povahové rysy:

- mladý muž, klidný, s inteligencí v oblasti lehkého nadprůměru, přátelský, nadprůměrně společenský, obětavý; ambiciózní, samostatný; je zodpovědný a do určité míry i soběstačný (má brigádu ve firmě svého strýce, takže dokáže z valné části pokrýt své náklady - jedná se o administrativní práci)
- **vyjadřovací schopnosti** – vyjadřovací schopnosti nad oblastí průměru; nepoužívá vulgarismy; poměrně dobře se orientuje v používání cizích slov, je komunikativní;
- **sociální kontakty** - nadprůměrně společenský; na první dojem nebudí dojem příliš oslnující osobnosti, nicméně snadno si získává přátele svou příjemnou povahou a mimořádnou sociální inteligencí; má množství kontaktů, plně se však spoléhá na 6 dobrých přátel, k nimž cítí důvěru; jeho mimořádná sociální angažovanost však u mnohých budí dojem konformity, čímž může odrazovat určité typy lidí
- **rodina** – D.K. žije pouze s matkou; stýká se s oběma rodiči a s oběma vychází dobře
- **přítelkyně** - má přítelkyni (cca 7 měsíců), jedná se o dívku, s níž měl již vztah, který však skončil poté, co dívka odjela na roční pobyt do zahraničí; po jejím návratu došlo k znovunavázání vztahu; jde o vztah komplikovaný, D.K. je nucen k častým ústupkům a kompromisům

zájmy:

- přátelé, práce (tj. brigáda ve strýcově firmě), sport – v létě cyklistika, v zimě lyžování, počítač, společenské akce

plány do budoucna:

- zlepšit své studijní výsledky, směřuje na vysokou školu ekonomického směru nebo na architekturu (má prostorové vnímání)

sebehodnocení:

- na poměrně vysoké úrovni, uvědomuje si, že studium na gymnáziu je náročné a své výsledky považuje za adekvátní vynaložené námaze; přijímá zodpovědnost za své učení a také za následky nedostatečné přípravy na vyučování;

- podíl rodiny na sebehodnocení je značný – oba rodiče D.K. podporují – právě oni jsem jedním z důležitých faktorů a jednou z příčin, proč i žák s nepříliš kvalitními školními výsledky může mít vysoké aspirace

- ne všichni vyučující dokáží poskytnout D.K. kvalitní zpětnou vazbu – dle jeho slov ji poskytují pouze někteří učitelé

- zpětná vazba poskytovaná vrstevnickými skupinami je také dostatečná, i když ne vždy se D.K. dostává uznání ze strany spolužáků; nicméně ve škole se cítí dobře

studium:

přístup ke škole:

- je dle jeho slov vcelku zodpovědný, do školy dochází – „nezatahuje“ (viz.pozn. 1/1)

příprava na vyučování:

- v některých předmětech mu stačí výklad, na jiné se doma se systematicky připravuje – zejména na testy

- na výuku je nucen se systematicky připravovat

FAKTORY, S NIMIŽ LZE U D.K. POČÍTAT:

- D.K. je poměrně motivovaný, nicméně mu chybí systematická příprava (zejména v těch předmětech, které jej nezajímají a nebaví);
- na druhé straně lze apelovat na jeho snahu dosáhnout společenského postavení, jež pokládá za adekvátní – **vzdělání pokládá za jeden z faktorů, které mu umožní tohoto postavení dosáhnout**
- **pravděpodobné pozitivní vlivy:**
  - o rodiče, zejména matka, jejíž hodnocení je pro D.K. jedním z rozhodujících činitelů
  - o přátelé – zejména jeho nejlepší kamarád R.M., s nímž se D.K. přátelí již mnoho let a jež je jeho velkým vzorem – vzhledem k tomu, že D.K. je názory svých přátel značně ovlivňován, je dobré, pokud se tito přátelé rekrutují z řad lidí proškolsky orientovaných a pokud tito vlivní lidé pokládají vzdělání za jednu z priorit ve svém životě
- **rizikové faktory:**

- přítelkyně – snaha o zachování vztahu ovlivňuje veškeré konání a jednání D.K. – což může vést k nedostatečné přípravě na školu a v důsledku k naprostému selhání D.K. ve školní práci – je třeba, aby D.K. pochopil, že snahou udržet si vztah za každou cenu může ztratit mnohem více, než získá
- nezájem o některé vyučovací předměty
- extrémní společenská angažovanost – společenské akce jej odvádějí od systematictější přípravy na vyučování, je třeba na něj apelovat, aby je poněkud omezil a zmírnil tak jejich dopad na jeho studijní výsledky

2) Proces – vstupy hodnocení, případně vliv jiných faktorů

2 A) Vstupy hodnocení ve škole:

- **sebehodnocení ve vyučovacích předmětech, které D.K. považuje pro svou osobu za klíčové:**

- **anglický jazyk** - u D.K. jednoznačně převažuje zájem o cizí jazyky – zejména o jazyk anglický – zejména proto, že vyučující dokáže žáky zaujmout; D.K. má navíc tu výhodu, že se díky znalostem získaným na ZŠ s RVJ a při mimoškolní výuce AJ nemusí na hodiny připravovat (viz. pozn. 1/2)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Proti loňskému roku jsem se zlepšil – asi budu mít chvalitebnou.“

- **vysvědčení** – chvalitebná

- **sebehodnocení** - v 2. pololetí – „Angličtina mě zas začala bavit. Ale na dvojku už to asi nebude“

- **vysvědčení** – dobrá

- **český jazyk** – vyučující místo ČJ vyučuje spíše ZSV- je to její oblíbené téma; na kritiku a na připomínky ze strany žáků nereaguje, spíše je považuje za drzost; žáci považují její hodiny za nudné; D.K. není v tomto směru výjimkou – nehledě na to, že mu vadí, stejně jako jiným spolužákům, že vyučující nedrží dané slovo (viz. pozn. 1/3)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Vychází mi dostatečná, ale učitelka mám slíbila, že nikomu dostatečnou nedá.“

- **vysvědčení** - dostatečná

- **sebehodnocení** - v 2. pololetí – „Už jí nic nevěřím. Víím, že nepropadnu, ale to je tak všechno, co víím...“

- **vysvědčení** - dobrá

- **zeměpis** - D.K. tento předmět baví, na hodiny se proto připravuje; výsledky odpovídají vynaložené námaze, snaží se své znalosti prohlubovat samostudiem a nezapomenout, co se již naučil, k probranému učivu se vrací a snaží dozvědět co nejvíc (viz. pozn. 1/4)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Naprostá pohoda. Děsně mě to baví.“

- **vysvědčení** - dobrá

- **sebehodnocení** - v 2. pololetí – „Mám za sebou prezentaci o Kanadě. Nemohl si nevšimnout, jak moc mě to baví!“

- **vysvědčení** - chvalitebná

- **ekonomie** – patří mezi oblíbené předměty D.K.; snaží se dozvědět co nejvíce a studiem dalších pramenů, sledováním ekonomického dění v současném světě získává hlubší vhled do předmětu; vyučující jeho snahy oceňuje a dává mu najevo svým hodnocením, že si jeho názorů váží a přijímá je; to vše je pravděpodobnou příčinou, proč další studium D.K. směřuje právě tímto směrem

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Dělali jsme mikroekonomiku, ale to mě moc nebaví, čekám dobrou.“

- **vysvědčení** - dobrá

- **sebehodnocení** - v 2. pololetí – „Baví mě to – ale na výzvo čekám zas dobrou. To je můj osud – mít dobrou z předmětů, co mě baví.“

- **vysvědčení** – dobrá

▪ **vliv hodnocení pedagogů na vývoj sebehodnocení**

- D.K. přiznává, že jedním z hlavních faktorů jeho zájmu o předmět **je učitel a jeho přístup** - a v neposlední řadě **jeho hodnocení** - tak je tomu právě u předmětů, které D.K.

baví a v nichž dosahuje i slušných výsledků – jedná se o **zeměpis, dějepis, ekonomii a anglický jazyk**

- D.K. dokáže jevit zájem o předmět a prohlubovat své znalosti tam, kde je to pro něj osobně důležité – na druhé straně přiznává, že se nebrání v hodinách, které považuje za nudné, předmět za nezajímavý a učitele za neinspirativního, odvádět učitelovu pozornost k jiným tématům – např. před testem, na který se příliš nepřípravil. Považuje za chybu učitele, jestliže si neuvědomí, že se stal obětí snahy žáků odvést jeho pozornost.

- do jaké míry je D.K. závislý na hodnocení druhých, zejména vyučujících, lze vysledovat z následujících příkladů:

- **učitelka anglického jazyka** - je dobrá – jako odborník i jako člověk, ví, že své žáky nemá učit nepodstatné věci, ale zaměřuje se na to, co se dá použít v praxi, je spravedlivá a dá se očekávat, že splní, co slíbila a že nikomu neuškodí – ale ani výrazně nepomůže

- **D.K. je touto vyučující povzbuzován, aby se nebál mluvit, oceňuje jeho snahu používat angličtinu i v případě, že mluví s chybami, což D.K. vede k ještě zvýšenému úsilí zlepšovat se v daném předmětu a prohlubovat své znalosti i mimo školu**

- **vyučující zeměpisu a ekonomie** – získal si D.K. svým zaujetím pro předměty, které vyučuje, jeho nasazení je neobvyklé;

- **dle tvrzení D.K. je pro své žáky příkladem toho, jak by se mělo učit na střední škole – učí souvislosti, vše do sebe zapadá – žáci snáze chápou látku, ale nedostávají polopaticky – dostanou jen podklady a mají si to sami pospojovat (vše vidí z jiných úhlů pohledu) → výborně zde zafungovalo použití mezipředmětových vazeb**

- **vyučující dějepis** – u zkoušení sedí, dívá se nesmírně přísně, což může zkoušeného vyvést z míry až zastrašit; nicméně hodiny byly plné zajímavého výkladu s osobním postojem, jeho názory ne vždy zaujímají střední proud (viz. pozn. 1/5)

- D.K. byl chováním svého pedagoga v poslední době nemile překvapen, pravděpodobně od něj čekal asi poněkud jiný přístup, než jakého se od něj dočkal - tímto svým chováním de facto ztratil kredit – ne jako odborník, ale jako člověk

▪ **zhodnocení na konci 1. pololetí 3. ročníku:**

- ve školním roce 2007/2008 žák poněkud podcenil přípravu na studium – výsledkem je dle jeho vlastních slov pololetní „nepublikovatelné“ vysvědčení – sebekriticky uznává, že na vině je jen on sám
- D.K počítal s neuspokojivým vysvědčením – nicméně 4 dostatečné a jedna nedostatečná byly pro něj velkým zklamáním; ve druhém pololetí podřídil vše nutnosti zlepšit své studijní výsledky – zejména nedostatečnou z chemie; zároveň se pokusil zlepšit i své známky v ostatních předmětech.
- na některé předměty se D.K nemusí pravidelně připravovat, u jiných je pravidelná příprava nutná - snazší je to v těch případech, kdy žáka vyučovaný předmět zajímá – svou značnou roli zde sehrává vnitřní motivovanost
- D.K. je ochoten uznat svůj podíl na dosažených studijních výsledcích a kriticky zhodnotit svou práci - výsledkem je rozhodnutí zvýšit ve 2. pololetí své úsilí a dosáhnout zlepšení výsledků
- pouze v jednom případě (vyučující českého jazyka) považuje žák učitelovo hodnocení za nespravedlivé
- valná většina učitelů nezdůvodňuje známku!!! - po menších testech se tak neděje nikdy, po větších tak činí pouze někteří vyučující - chybí tak analýza žákova výkonu a případné doporučení dalšího postupu
- sumativní hodnocení na konci každého pololetí je provázeno ústním zhodnocením práce žáka – žáci tak mají možnost se aktivně ve většině předmětů podílet se na závěrečném hodnocení své práce

▪ **zhodnocení na konci 2. pololetí 3. ročníku:**

- D.K. počítal s lepším vysvědčením; své úsilí podřídil dosažení svého cíle, což se nakonec také podařilo, čímž si on sám upevnil poznání, že zvýšená snaha zákonitě vede ke zlepšení výsledků
- vyučující vesměs ocenili jeho zvýšené úsilí a reagovali na něj kladně, čímž zároveň přispěli k zvýšení jeho motivovanosti

2B) Ostatní vlivné faktory:

- **vliv přítelkyně** - D.K. s odstupem připouští, že jedním z klíčových faktorů, podílejícím se na poklesu učebního nasazení a podcenění přípravy na vyučování, stejně jako na celý jeho život, je jeho **komplikovaný vztah s přítelkyní** – ve snaze o ni nepřijít a dosáhnout zklidnění ve vztahu se zaměřil pouze tímto směrem a výsledkem bylo nepřijatelné vysvědčení - ve vztahu naštěstí došlo ke zklidnění situace a D.K. se tak mohl ve zvýšené míře koncentrovat na učení (viz.pozn. 1/6)
- **vliv matky** – matka má dle D.K. rozhodující vliv na jeho sebehodnocení, její chvála a povzbuzování z její strany je pro něj hnacím motorem

posuny v sebehodnocení:

- k výrazným posunům nedochází, D.K. je sám se sebou i nadále vcelku spokojen, domnívá se však, že důkladnější přípravou na vyučování by mohl dosáhnout ještě lepších výsledků; problém vidí v tom, že se na předměty připravuje jen tehdy, když ho předmět baví a dále v tom, že mu značnou část volného času zabírají různé aktivity s přáteli a zejména jeho vztah s přítelkyní

3) Výstupní stav - únor 2009 (rok a půl od počátku výzkumu)

povahové rysy:

- u D.K. nedošlo k žádným dramatickým změnám v tomto směru; vzrostla snad jen jeho samostatnost, neboť matka se přestěhovala ke svému příteli a D.K. žije sám – přičemž na své potřeby si i nadále přivydělává ve firmě svého strýce (viz. pozn. 1/7)

- ***vyjadřovací schopnosti*** – víceméně beze změn; pouze ještě více „zjemnil“ své vyjadřování a zkultivoval ho; na rozdíl od svých vrstevníků se snaží vyjadřovat poměrně noblesně a vulgarismy používá jen zřídka – k zdůraznění svého postoje

- ***sociální kontakty*** - D.K. zůstává hypersociálním mladým mužem s množstvím sociálních kontaktů; má až extrémní množství známých, i nadále se však plně spoléhá na 6 dobrých přátel, k nimž cítí důvěru

- ***rodina*** – matka i otec i nadále D.K. podporují, matka nyní žije ve společné domácnosti se svým přítelem v jeho domě, takže D.K. bydlí sám, ale s matkou se velmi často vídá, jejich vztahy jsou bezproblémové, stejně jako vztah k jejímu novému partnerovi

- ***přítelkyně*** - vztah skončil po 14 měsících; důvodem jsou z úhlu pohledu D.K. neustálé hádky, nespokojenost přítelkyně s jeho chováním, fakt, že byla nesmírně náladová a bezdůvodně žárlivá, ráda dělala hysterické scény, připadala si vykořeněná (netajila se steskem po přátelích, s nimiž se seznámila na ročním studijním pobytu v USA a po nichž se jí stýskalo); D.K. se momentálně necítí připraven na další vztah, chce si odpočinout a teprve později najít novou přítelkyni (viz. pozn. 1/8)

zájmy:

- v této oblasti nedošlo k žádným změnám

plány do budoucna:

- i nadále chce zlepšit své studijní výsledky
- úspěšně odmaturovat
- podává 5 přihlášek ke studiu na vysokou školu – přičemž směřuje na vysokou školu ekonomického směru (4 přihlášky) + chce také zkusit udělat zkoušky na právnickou fakultu (jedná se pouze o pokus či spíše snahu si něco dokázat)

studium:

přístup ke škole:

- došlo ke značným změnám – i v době, kdy K.D. usiloval u zlepšení, respektive udržení vztahu s přítelkyní, se pod vlivem blížící se maturity začal poměrně systematicky připravovat na vyučování; více se koncentroval na učivo a dosažení co nejlepších studijních výsledků – přinejmenším v těch předmětech, které jej zajímají

- osobu učitele považuje on osobně za jeden z hlavních faktorů, ovlivňujících jeho případný zájem, respektive nezájem o předmět

- u D.K. hraje hodnocení učitelů značnou úlohu; jedná se o mladého muže, pro něhož je hodnocení (zejména pozitivní) do značné míry jedním z rozhodujících činitelů, ovlivňujících jeho sebehodnocení – což je vzhledem k jeho věku poměrně neobvyklé – nicméně ne nepochopitelné, pokud přihlídneme k jeho povaze společensky orientovaného jedince, pro něhož je společenské uznání (a tedy i uznání ze strany učitelů) alfou i omegou jeho života

- v některých předmětech došlo k podstatným změnám; jedná se například o **český jazyk** – vyučující, která se více než výukou předmětu zabývala výukou ZSV, se momentálně soustředí na maturitu, takže D.K. konstatoval, že došlo k markantnímu zlepšení, žáci považují nyní hodiny za méně nudné a za smysluplné;
- v oblíbených předmětech D.K. – jedná se zejména o **zeměpis, dějepis a ekonomii** – nedošlo k výrazným změnám - D.K. uvádí, že ještě více než v předešlých letech se vyučující snaží vysvětlit žákům souvislosti; D.K. si cení toho, že učitelé projevují o látku zájem, že neučí jen to, co musí a nosí svým studentům materiály navíc; stále větší důraz je kladen na samostatnou práci a samostudium – žákům jsou zadány úkoly, které zpracují a poté prezentují
- v neoblíbených předmětech k žádným závažným změnám nedochází – D.K. je bere jako nutné zlo, nehodlá z nich maturovat, chce pouze „přežít“

příprava na vyučování:

- stejně jako dříve mu v některých předmětech stačí výklad, na jiné se doma se systematicky připravuje – zejména na testy, velkou změnou je však fakt, že se začíná připravovat na maturitu a vypracovává maturitní otázky (viz. pozn. 1/9)
- navzdory této přípravě jsou jeho výsledky v oblasti průměru – a to i přes to, že ze života D.K. zmizel jeden z rizikových faktorů v podobě přítelkyně; příčinu vidím v tom, že D.K. se systematicky připravuje pouze na předměty, které jej baví, respektive na předměty, jež považuje za důležité vzhledem k blížící se maturitě, jednou z dalších příčin je fakt, že gymnázium J.Keplera klade na své žáky značné nároky, které jsou zřejmě nad síly D.K.

4) Faktory, působící na rozvoj schopnosti sebehodnocení D.K. v průběhu období – říjen 2007- únor 2009:

1) vliv školního hodnocení

- D.K. si hodnocení vyučujících cení, jejich hodnocení mu není lhostejné; nelze to však konstatovat o **všech** jeho vyučujících – stejně jako u ostatních respondentů **záleží zejména na tom, kdo a jak jej hodnotí** – spíš, dle svých slov, přijímá hodnocení od pedagoga, jehož si váží – a to bez ohledu na to, zda se jedná o hodnocení pozitivní či negativní...

- D.K. považuje za důležité také to, zda vyučující umožní svým žákům samostatně myslet a nepovažují-li odlišný názor žáka za projev drzosti; cení si těch, kteří i u svých žáků ocení samostatné myšlení a ne pouze „papouškování“ názorů druhých
- setká-li se D.K. s překážkami, nevzdává se (viz. pozn. 1/10), pokud v něčem neuspěje, je připraven problém vyřešit; dokáže ocenit pedagoga, který je mu ochoten se zdoláváním překážek pomoci – i toto se však týká zejména předmětů, které jej zajímají či jsou pro něj důležité z hlediska maturity, respektive budoucího studia
- se svým hodnocením ze strany vyučujících problémy nemá, pokud je považuje za adekvátní; v tom případě je přijímá a ztotožňuje se s ním; v opačném případě se snaží dopátrat pravdy a zjistit příčiny hodnocení
- ze svých chyb se umí poučit...většinou... a je zvyklý nést odpovědnost za své učení a jeho výsledky – a to i v případě, kdy jeho výsledky nejsou dobré; uvědomuje si, že největší část úspěchu závisí na něm
- jeho sebedůvěra a sebehodnocení jsou stabilní a poměrně vysoké – navzdory tomu, že jeho školní výsledky nejsou příliš oslnivé
- váží si učitelů, kteří mu umějí srozumitelně předat svým žákům učivo, kteří se jim snaží pomoci, kteří jsou „féroví“ a nepostrádají smysl pro humor – od takových učitelů přijímá hodnocení bez větších připomínek

2) vliv rodinného prostředí

- D.K. považuje své rodinné prostředí za podnětné; i když nežije s rodiči ve společné domácnosti, mají na něj značný vliv
- vzdělání je v rodině pokládáno za jednu z nejdůležitějších součástí života

a) otec – středoškolsky vzdělaný (VŠ nedokončil, neboť se oženil a čekal rodinu), D.K. s ním již 6 let nežije, ale vídají se spolu, vztahy zůstaly na dobré úrovni, navzdory tomu, že otec se znovu oženil a má novou rodinu (viz. pozn.1/11); otec jej ovlivňuje, například v názorech na svět; pokud se staví do role „poučovatele“, myslí si občas jeho syn své, ale většinou jsou jeho názory přínosné; mladý muž na svém otci oceňuje i to, že mu byl rádcem v jeho vztahu k přítelkyni

b) matka – D.K. si matky velmi váží, považuje ji za nesmírně schopnou ženu; je jí vděčný za její smysl pro fair-play, za její starostlivost a veškerou možnou podporu; uvědomuje si,

že její chvála byla jedním z rozhodujících faktorů, působících na vývoj jeho sebedůvěry a sebehodnocení

- matka nyní žije s přítelem a D.K. žije sám, nicméně se minimálně 1x týdně vídají a probírají spolu perspektivy, úspěchy a ostatní záležitosti, týkající se D.K. (viz. pozn. 1/12)

c) sestra – nehraje v životě D.K. příliš velkou roli, neboť uznává jiné hodnoty než on; jsou v opozici, přičemž ona je hippie, zatímco její bratr je konzument a je pravicového smýšlení; D.K. ji občas provokuje (čistě proto, aby ji naštvál – jedním z mnoha témat jejich rozbrojů je např. fakt, že ona je vegetariánka, zatímco on konzumuje maso); kromě toho D.K. špatně vychází s jejím přítelem...

d) babička – poměrně vlivná osoba v životě D.K.; na jejího vnuka působí pozitivně její nadšení pro to, co dělá a její neustálá činorodost; D.K. ji popisuje jako skvělou a čipernou ženu a vynikající kuchařku, poměrně nepraktickou a nechápající vynálezy moderní doby; politickým smýšlením je levicově orientovaná

3) vliv vrstevnického prostředí

a) spolužáci - D.K. se ve třídě cítí dobře, je poměrně bezkonfliktní a tolerantní; vychází dobře s většinou spolužáků, má k nim přátelský, případně neutrální vztah; ve třídě si váží sedmi spolužáků, jež považuje za schopné a inteligentní – tyto vlastnosti považuje za prioritní, dále si cení u druhých i jejich názorů a postojů k životu; hodnocení ze strany svých spolužáků D.K. přijímá podle toho, kdo jej hodnotil - zvláště si cení hodnocení těch, jež on sám považuje za nadprůměrné. Na názorech svých spolužáků však není závislý, jeho sebepojetí je natolik zakotvené, že jej názory vrstevníků nemohou příliš ovlivnit.

- on sám považuje některé své spolužáky za stejně inteligentní, jako je on sám, u jiných cítí, že je výš, nicméně soudí, že většinou jsou si rovni;

- nerad se pouští do konfliktů – nicméně pokud je k tomu donucen, dokáže se prosadit a hájit své názory (viz. pozn. 1/13)

- ve třídě jsou dle D.K. dobré mezilidské vztahy; se svou pozicí je D.K. spokojen – třída jej považuje za dobrého organizátora; je také jakýmsi „styčným důstojníkem“, neboť se dokáže diplomaticky domluvit se všemi – jak spolužáky, tak třídami, tak učiteli

b) přátelé – u D.K. tvoří jeho přátelé 3 skupiny – v 1. skupině jsou jeho nejbližší přátelé, kterých je 6; D.K. je považuje za jedny z nejdůležitějších osob ve svém životě, jejich kritiku přijímá a přikládá jí značný význam, neboť si uvědomuje, že jim jde o jeho dobro

(viz. pozn. 1/14); ve 2. skupině jsou přátelé ze základní školy (i žáci z mladších ročníků) a někteří z jeho současných spolužáků – jejich názory bere v potaz, ale nepřikládá jim takovou váhu, jako je tomu u předchozí skupiny, neboť občas cítí, že jim ne vždy jde o jeho zájmy; třetí - největší skupinu - tvoří spolužáci a ostatní studenti z gymnázia J.Keplera a různí známí; vidá se s nimi více či méně sporadicky

- D.K. připouští, že mezi jednotlivými skupinami může dojít k prolínání

c) přítelkyně - ovlivňovala život D.K. po dobu 14 měsíců v dobrém i ve zlém; jedná se o osobu, jejíž chování a jednání mělo vliv na celý život, školní výsledky a zejména na sebehodnocení D.K.; její náladovost ovlivňovala i chování D.K.; kvůli ní D.K. upozadil své přátele (zejména ženského pohlaví), aby předcházel konfliktům, jeho přítelkyně se navzdory těmto jeho snahám snažila jej pokud možno izolovat od společnosti jeho přátel, nikam s ním nechtěla chodit, byla značně nespolečenská; naštěstí snášela jeho nejlepší přátele – s výjimkou dvou žen

4) vliv výzkumníka

- vzhledem k tomu, že znám D.K. již mnoho let a jsem jedním ze 6 přátel D.K., je můj vliv na něj poměrně značný a to již po několik let – vedle své matky mě mladý muž považuje za jednu z žen v jeho životě, jejíž pohled na věc je pro něj přínosný a na můj názor klade velkou váhu (ať se týká jeho školního prospěchu, aspirací do budoucna či vztahových záležitostí)

- pro mne je D.K. jedním z prvních žáků, který se postupně stal také jedním z mých přátel – jeho svěží pohled na věc mi mnohdy pomohl pohlédnout na můj problém jinými očima a i v tomto mém výzkumu byl jedním z nejnadšenější spolupracujících respondentů, ochotným mi kdykoli přispěchat na pomoc, případně mě povzbudit ve chvílích, kdy jsem měla pochybnosti o správnosti směru, jímž jsem se vydala

HLAVNÍ FAKTORY

- **RODINA - respektive MATKA - nejvlivnější faktor, působící na vývoj D.K.** – mladý muž je ve svém sebehodnocení, navzdory své zralosti, závislý na názorech lidí, kteří jsou pro něj významní. V současnosti je to více **matka než kdokoli jiný,**

tedy vyučující, případně vrstevníci. S podporou matky, jejíž stopy lze vysledovat již od dětství, lze předpokládat další růst sebedůvěry a sebevědomí.

- **hodnocení přáteli** – je dalším z významných faktorů působících na vývoj sebehodnocení D.K.
- **hodnocení učiteli** – není bezvýznamné, ale není nejdůležitější. D.K. nepopírá, že hraje jen určitou roli. Mínění jeho pedagogů o něm a jeho schopnostech si váží a přijímá ho – zejména jde-li o hodnocení člověkem, jehož si cení.
- **faktor věku** – hraje také určitou roli ve stupni vývoje sebehodnocení D.K., neboť tento mladý muž je **nejstarším respondentem** tohoto výzkumu a dá se tedy očekávat, že jeho sebehodnocení je již nyní z velké míry založeno na sebepoznání

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ (případné změny v postojích, chování, jednání):

- po relativně slušném prospěchu na ZŠ dochází u D.K. ke značnému zhoršení na střední škole, přičemž toto zhoršení kulminuje až do té míry, že D.K. má v 1. pololetí 3. a 4. ročníku známku nedostatečná – příčinou je dle D.K. jednak nezájem o předměty, v nichž má slabý prospěch, dále pak zvýšený zájem o vztah s přítelkyní, respektive o jeho udržení
- na změnách prospěchu se u D.K. podílelo hodnocení jen zčásti – D.K. patří mezi ty s respondentů, jejichž hodnocení je částečně založeno na hodnotících soudech okolí; zejména lze soudit, že se na něm pouze v malé míře podílí hodnocení školní – neboť sebevědomí a sebedůvěra D.K. neodpovídají dosaženým výsledkům – spíše by se dalo říci, že je až s podivem, nakolik je mladý muž přesvědčen o svých kvalitách, aniž by toto jeho sebepojetí bylo jakkoli ovlivněno poměrně tristními školními výsledky
- dle mého názoru je tomu ze dvou důvodů – za vysokým sebevědomím (mnohdy až neadekvátně) D.K. stojí jednak bezmezná **podpora rodičů a přátel**, jejichž hodnocení si mladý muž cení mnohem více než školních ukazatelů, dále pak fakt, že těchto neutěšených výsledků dosahuje na gymnáziu, majícím pověst jedné z nejnáročnějších středních škol, kladoucích na své žáky vysoké nároky – zřejmě i proto jsou aspirace D.K. na vyšší úrovni, než by bylo možno očekávat s ohledem na jeho školní výsledky

5.2 Respondent č. 2 – M.Dě.

rok nar.: 1989

škola: gymnázium – 3. ročník, respektive 4. ročník

prospěch na ZŠ s RVJ: - 8. třída - 2. pololetí – žádná dobrá
- průměr 1,20

- 9. třída - 1.pololetí - žádná dobrá
- průměr 1,00

- 2.pololetí - žádná dobrá
- průměr 1,20

prospěch na střední škole: - 1.ročník- 1.pololetí- bez dostatečné
- průměr 1,7

- 2.pololetí – bez dostatečné
- průměr 1,4

- 2.ročník - 1.pololetí – bez dostatečné
- průměr 2,00

- 2.pololetí - bez dostatečné
- průměr 2,00

- 3. ročník – 1. pololetí – bez dostatečné
- průměr 2,10

- 2. pololetí – 2 dostatečné (fyzika, ZSV)
- průměr 2,20

- 4. ročník – 1. pololetí – bez dostatečné
- průměr 1,8

vývoj prospěchu: na ZŠ vynikající prospěch, k výraznému zhoršení nedochází ani v 1. ročníku střední školy; poté zhoršení – prospěch se změnil k horšímu ve 2. ročníku SŠ, poté se již víceméně nemění (výjimkou je 2. pololetí 3. ročníku)

TRVÁNÍ VÝZKUMU - ZÁŘÍ 2007- ÚNOR 2009

1) Vstupní stav

povahové rysy:

- mladý muž, veselý, přátelský, vstřícný, otevřený, cílevědomý, dokáže se prosadit a hájit své zájmy, na druhé straně je také citlivý, ochotný pomáhat, dokáže projevit značnou dávku empatie
- **vyjadřovací schopnosti** – vysoce nad oblastí průměru; je komunikativní, vyjadřuje se kultivovaně, vulgarizmy používá minimálně; dobře se orientuje v používání cizích slov
- **sociální kontakty** - má značné množství známých – některé ve škole, ale většinu mimo ni, uvádí 4 opravdu dobré přátele, k nimž je otevřený; přátele má jak mezi muži, ale spíše mezi ženami, díky své přiznané homosexuální orientaci o přátele nepřišel, přijali jeho coming-out jako fakt (viz. pozn. 2/1); více jeho přátel tvoří ženy, ale příčinu vidí spíš v náhodě, než že by je cíleně vyhledával
- **rodina** – pochází z funkční, úplné rodiny, rodinné zázemí je dobré a podporující; poté, co oznámil rodičům pravdu o své sexuální orientaci, došlo na delší dobu k určitému narušení vztahů – matka se s tím snažila neúspěšně smířit a snažila se syna přimět k zvážení svého rozhodnutí; pro rodiče je vzdělání na jedné z prvních příček hodnotového žebříčku – dle jejich názoru je vzdělání nutností i z toho důvodu, že ze stupně dosaženého vzdělání plyne i odpovídající materiální zajištění
- **přítel** – M.Dě. má vztah trvající 1,5 roku, s přítelem je šťastný, vztah mezi nimi je plný citu a značně emotivní

zájmy:

- zejména četba, filmy, malování (musel poněkud omezit v důsledku nedostatku času), plavání, sezónní sporty – cyklistika, turistika, lyžování; akce s přítelem (výlety apod.)

plány do budoucna:

- složit zkoušky z anglického jazyka (FCE)
- odmaturovat
- studovat na vysoké škole – na právnické fakultě
- po vystudování by se rád osamostatnil, žil s přítelem, využil znalostí načerpaných studií a byl zaměstnán v mezinárodní firmě, případně v advokátní kanceláři, posléze by si přál otevřít vlastní advokátní kancelář – jedním z hlavních cílů je být finančně zajištěn

sebehodnocení:

- vysoké, podílejí se na něm jednak **přítel a jeho názory na M.Dě, dále pak vliv hodnotících soudů pedagogů, přátel a zejména rodiny**
- M. Dě. nemá důvod si nevěřit, je si vědom svého nadání; dokáže využít pro vzrůst své sebedůvěry i podpory rodiny a přítele; rodina mu poskytuje dostatečnou zpětnou vazbu.
- **bohužel nelze tvrdit, že stejně kvalitní zpětnou vazbu mu poskytuje i většina jeho vyučujících**
- zpětná vazba poskytovaná **vrstevnickými skupinami** je dostatečná; avšak uznání ze strany spolužáků chybí – ve třídě není podporující atmosféra; nicméně M.Dě. připouští, že se ve škole cítí v zásadě dobře
- sebehodnocení je již poměrně stabilizované – přinejmenším do té míry, že si M.Dě. může dovolit určitý „luxus“ ve formě zhoršeného prospěchu – aniž by to v negativním ohledu ovlivnilo jeho postoj k sobě samému

studium:

přístup ke škole:

- je značně motivovaný – vzdělání pokládá za jednu z hlavních priorit

příprava na vyučování:

- vzhledem ke značné inteligenci a talentu učení příliš mnoho času nevěnuje; učí se ochotně pouze to, co ho zajímá - na pro něj nezajímavé předměty se připravuje pouze účelově (viz.pozn. 2/2), nicméně se připravuje denně (max. 2 hodiny) a více o víkendech
- na počátku studia na střední škole se hodně učil, jeho školní výsledky byly velmi slušné (měl vyznamenání), s postupem let však dospěl k názoru, že kvůli přípravě na studium zanedbává ostatní aspekty života a radikálně změnil přístup ke škole (viz. pozn. 2/3)
- ví, že by mohl mít mnohem lepší výsledky, ale je spokojen, jak sám uvádí, mnohem víc než dřív – v tom vidím, do jaké míry se vyprofiloval, z čehož plyne, že se věnuje pouze těm předmětům, které jsou pro něj osobně důležité

FAKTORY, S NIMIŽ LZE U M.DĚ. POČÍTAT:

- mladý muž je značně motivovaný, nechybí ani systematická příprava (lze však konstatovat, že výlučně v předmětech, které jej zajímají a které nějakým způsobem souvisí s jeho profesní přípravou);

- v jeho případě, podobně jako u ostatních respondentů, lze apelovat na jeho snahu dosáhnout vysokoškolského vzdělání a s ním souvisejícího společenského postavení,
- **pravděpodobné pozitivní vlivy:**
  - rodiče, zejména matka, jejíž hodnocení je pro M.Dě. nesmírně cenné a M.Dě. jej přijímá téměř bez výhrad
  - přátelé – zejména jeho nejlepší přátelé, kteří mu dle jeho slov „nastavují zrcadlo“, v jejich prospěch hovoří i fakt, že se jedná o vzdělané a inteligentní lidi, vážící si vzdělání
  - přítel – mladý muž, studující VŠ, jehož jednou z životních priorit je podporovat i svého mladšího přítele ve studiu na VŠ; na straně druhé M.Dě. přiznává, že společné aktivity s přítelem jej někdy odvádějí od učení, nicméně M.Dě. je již značně zodpovědný jedinec, schopný uvědomit si své priority a podřídit studiu ostatní složky svého života, pokud mu o něco jde
  - hodnocení učiteli – M.Dě. je proškolsky orientovaný mladý jedinec, který si hodnocení svých pedagogů váží a přijímá je, zejména jedná-li se o učitele, jichž si cení
- **rizikové faktory:**
  - homosexualita – mladý muž naráží na přetrvávající bariéry ve společnosti a vadí mu, že je a priori hodnocen a souzen svým okolím pro svou sexuální orientaci
  - nezájem o některé vyučovací předměty

2) Proces – vstupy hodnocení, případně vliv jiných faktorů

2 A) Vstupy hodnocení ve škole:

- **sebehodnocení ve vyučovacích předmětech, které považuje M.Dě. pro svou osobu za klíčové:**

- **anglický jazyk** – baví ho, připravuje se na zkoušku FCE; dobré základy si přinesl již ze základní školy; mrzí ho však, že vyučující má ke svým žákům dle jeho tvrzení povrchní

přístup, nevěnuje se jim individuálně, na straně druhé má oblíbence i žáky, kterým dává nepokrytě najevo svou antipatii

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Angličtina je v pohodě, jen potřebuju víc komunikovat.“

- vysvědčení – chvalitebná

- sebehodnocení – ve 2.pololetí – „Nezhoršil jsem se, ani nezlepšil, ale komunikace vážne. Potřeboval bych vyjet někam ven... A číst!“

- vysvědčení - výborná

- německý jazyk – vždy ho bavil, ale na gymnáziu není M.Dě. spokojen s úrovní výuky, vyučující je dáma, která se ráda a často nechá odvést od tématu (viz. pozn. 2/4); vyučující má dle M.Dě. špatný styl výuky a není spokojen ani s učebnicí; chtěl by se němčině raději věnovat mimo školu ve svém volném čase, ale z časových důvodů to nestíhá

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Štve mě, že jsem uměl na základce líp než teď.“

- vysvědčení – chvalitebná

- sebehodnocení – ve 2.pololetí – „Nemusím se učit, protože je to scestný – je to fakt k ničemu... Píšem blbosti – potřebuju mluvit a ne jen drilovat slovíčka a gramatiku.“

- vysvědčení - chvalitebná

- dějepis – k tomuto předmětu má M.Dě. vyloženě kladný vztah, má povinný dějepis + nepovinný volitelný seminář – účastní se obou, nicméně ne z obou je nadšen rovnocenně – na povinný dějepis má svého třídní učitelku, která pouze odpřednáší látku, chybí souvislosti (viz. pozn. 2/5)

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Nezaujalo mě to. Moderní dějiny zvládám, ale ty starší umím jen z učebnice. Naučil jsem se to sice, ale všechno jsem to zas zapomněl a nic to pro mě naznamená!“

- vysvědčení – chvalitebná

- sebehodnocení – ve 2.pololetí – „Nezvládl jsem pár letopočtů, proto asi už nebudu mít výbornou... No jestli je to o letopočtech, tak potěš!“

- vysvědčení - chvalitebná

- **dějepisný seminář** – jeden z nejoblíbenějších předmětů M.Dě., hodiny si doslova užívá, je to způsobeno zejména osobou vyučujícího (vyučuje také „stát a právo“); hodiny jsou dynamické, plné diskuzí; vyučující zadává žákům referáty, o nichž pak diskutují; M.Dě. také oceňuje provázanost mezi předměty

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Takhle se má učit dějepis. Moc mě to baví. Snad budu mít výbornou.“

- **vysvědčení** – chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Dozvěděl jsme se spoustu věcí a docela jsem se zlepšil.“

- **vysvědčení** - chvalitebná

- **stát a právo** – baví ho a zajímá, neboť se mu chce v budoucnosti věnovat; předmět je vyučován stejným učitelem jako dějepisný seminář; i zde nutí své žáky samostatně myslet (viz. pozn. 2/6); v první část hodiny se probíraly aktuality – což nutilo k zamýšlení

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Chodím tam strašně rád! Snažím se nevynechat ani jednou – chodím tam s pocitem, že se určitě něco nového dozvím!!!“

- **vysvědčení** – chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Asi jedinej předmět, kde jsem fakt dobrej. A kde se cítím naprosto jistě v kramflecích.“

- **vysvědčení** - výborná

▪ **vliv hodnocení pedagogů na vývoj sebehodnocení**

- M.Dě. již není příliš závislý na hodnocení svých vyučujících, nicméně si váží soudů některých z nich – pro potvrzení mého názoru uvádím následující příklady:

- **učitel předmětů dějepisný seminář a stát a právo** - je dle tvrzení M.Dě. vynikající člověk i pedagog, jeho hodiny jsou zajímavé, plné diskuzí, zapojuje žáky, nutí je zamýšlet se, případně vyjádřit se k danému tématu; nejen tohoto žáka vyučující pozitivně ovlivnil a vyvolal v něm chuť ke studiu daného předmětu; projevilo se to mimo jiné i tím, že tam žáci chodili rádi a vzhledem k tomu, že je to bavilo, tak málokdy někdo chyběl – a už vůbec ne úmyslně! – měli pocit, že by o něco přišli

- **vyučující dějepis** – afektovaná dáma, učí nezajímavou formou – na jedné straně vyprávěla o nepodstatných detailech, na straně druhé její výklad postrádá souvislosti, sama tápe v učební látce; M.Dě. přiznává, že ho měla ráda, on sám měl bohužel pocit ztráty času – kdyby si látku přečetl v učebnici, bylo by to možná přínosnější

- M.Dě. je značně kritický ke svým pedagogům, dokáže však ocenit ty, kteří mají přirozenou autoritu, kteří spoluvytvářejí pravidla se svými žáky a kteří je spolu s nimi akceptují – naproti tomu nesnáší ty, jež jsou autoritářští a nedávají svým svěřencům právo na vlastní názor, nicméně uznává přirozenou autoritu učitelů – autorita být musí

- právě tak mu vadí, když pedagog učí látku s rutinou, prozrazující jeho nezájem o žáky a téma, na kterém je vidět snaha pouze si odučit své a odejít ze třídy, stejně jako když nedokáže podat výklad poutavě a je-li učivo naprosto odtržené od praxe

- dle M.Dě. sehrává v nekvalitní práci učitelů svou negativní roli fakt, že někteří pedagogové mají komplexy, které si kompenzují na žácích a na pocitu, že mohou ze své pozice žákům vnucovat své názory, u jiných se projevuje rutina, neochota se měnit, zvyk

- M.Dě. uznává, že jej učitelé ovlivnili, ale spíše jen jako skupina, jako celek – jednotlivců, kteří jej nějakým způsobem ovlivnili, je menšina - nicméně připouští, že prostřednictvím některých učitelů a jejich názorů byl on sám naveden směrem, jímž se vydal

▪ **zhodnocení na konci 1. pololetí 3. ročníku:**

- M.Dě. považuje vzdělání za cestu k úspěchu a gymnázium za místo, které je dobrým startovním místem pro cestu, již nastoupil; dle jeho názoru mu ukázalo směr, oceňuje všeobecné základy, které mu poskytly náhled do různých vyučovacích předmětů – nyní je spokojen, že mu bylo umožněno vydat se poněkud specifikovanějším směrem – formou seminářů a volitelných předmětů

- přiznává, že se učí se zájmem to, co ho baví – přičemž do značné míry hraje roli jak osoba vyučujícího, tak to, zda M.Dě. vidí praktické využití předmětu ve svém životě; pokud ho předmět nebaví, připravuje se vyloženě účelově, přičemž si učivo pamatuje jen chvíli

- vadí mu, když nemůže vyjádřit otevřeně svůj názor; vytýká škole, že chce po žácích, aby papouškovali názory učitelů a nevyčnívali z řady

▪ **zhodnocení na konci 2. pololetí 3. ročníku:**

- nedochází k žádným velkým změnám, pouze u předmětů, které jsou pro M.Dě. nezajímavé (fyzika, chemie, biologie) dochází ke zhoršení prospěchu – M.Dě. počítá s tím, že s nimi končí

2B) Ostatní vlivné faktory:

- **vliv rodiny** - po celou dobu výzkumu je rodina jedním z nejvlivnějších faktorů v životě M.Dě., vztahy v ní jsou na dobré úrovni, zdá se, že se rodiče již smířili s odlišnou orientací svého syna; problémy ohledně přijetí přítele přestávají (viz. pozn. 2/7), rodiče podporují svého syna ve studiu do té míry, že mu nabídli finanční podporu namísto brigády, pokud by to omezovalo čas určený k přípravě na studium
- **vliv přítele** – podporující prvek, pod jeho vlivem si M.Dě. uvědomuje, že vzdělání není jediným smyslem života

posuny v sebehodnocení:

- u M.Dě. k příliš výrazným posunům nedošlo, M.Dě. se již nyní cílevědomě připravuje na dráhu právníka, věnuje tomuto cíli veškerou svou školní přípravu a proto pomíjí ty z vyučovacích předmětů, které jej tímto směrem nevedou; je si toho plně vědom a jeho sebevědomí a sebehodnocení je nepříliš uspokojivými výsledky, jichž v těchto předmětech dosahuje, nezasaženo

3) Výstupní stav - únor 2009 (rok a půl od počátku výzkumu)

povahové rysy:

- v průběhu výzkumu nedošlo u M.Dě. k výrazným změnám, jedná se o mladého muže, jehož vývoj v tomto směru již není v tomto věku příliš markantní

- **vyjadřovací schopnosti** – také beze změn – nadále vysoce nad oblastí průměru; svým kultivovaným projevem se do značné míry liší od svých vrstevníků – je to spolupůsobící faktor, díky němuž se rozdíly mezi ním a jeho spolužáky ve třídě ještě prohloubily

- **sociální kontakty** - má i nadále značné množství známých – převažují přátelé spíše z mimoškolního prostředí; i nadále uvádí 4 opravdu dobré přátele (příčemž mezi ně patří také jedna spolužačka ze třídy)

- **rodina** – pravděpodobně jeden z nejvlivnějších faktorů v životě M.Dě.; co se jejich vztahu k příteli M.Dě. týče, rodiče raději problém neřeší a sami jdou svému synovi z cesty (viz. pozn. 2/8), momentálně se chystají se všichni společně sejít

- **přítel** - vztah trvá přes 2,5 roku, M.Dě. je ve vztahu spokojený, i když v období výzkumu došlo i ke krizím ve vztahu – nicméně mladý muž si uvědomuje, že jeho přítel je tím, s kým si přeje být a je ochoten tomu mnohé podřídit; učí se kompromisům a toleranci

zájmy:

- cestování (zejména s přítelem), jídlo, literatura (tč. je zaujat životem a dílem W. Wolfové), sport – zejména squash + sporty sezónní – plavání, hory, cyklistika; rád podniká něco společně s přítelem – chtějí se naučit jezdit na kolečkových bruslích, společně jezdí na výlety – po Čechách, ale i do zahraničí

plány do budoucna:

- chce být advokátem, láká ho, že na tom ztratí veškeré své komplexy (např. komplex z dětství, že je tlustý; komplex, že s nedokáže něco naučit apod.) a že uplatní své přednosti (např. komunikativnost); jít do sporů (viz. pozn. 2/9) – právo ho láká svou uceleností, uspořádaností, systémem, ale zároveň i dvojím výkladem... nechce to dělat kvůli vidině peněz, ale spíš je to pro něj výzva

- pravděpodobně nejvíc by si přál být soudcem, ale má obavy z vysoké zodpovědnosti, a vadilo by mu, že by nemohl být vlastním pánem (viz. pozn. 2/10)

studium:

přístup ke škole:

- stejný – bere hodně vážně semináře a věnuje jim spoustu času, nechce se spokojit s průměrným výsledkem tam, kde ho to zajímá

- i nadále se věnuje více těm předmětům, které jej zajímají – on sám považuje osobu učitele za faktor, ovlivňující do určité míry jeho případný zájem, respektive nezájem o

předmět – učitel může předmět dle vyjádření M.Dě. mírně přiblížit nebo naopak od něj odradit

- zatímco v období mezi 2. a 3. ročníkem dochází u M.Dě. ke značnému skoku, co se týče jeho školních výsledků, v období výzkumu, tj. říjen 2007 – únor 2009 k markantním změnám nedochází; dle jeho vlastního vyjádření je tomu proto, že se profiluje v oblasti seminářů

příprava na vyučování:

- připravuje se jen na semináře a oblíbené předměty, zároveň již vypracovává maturitní otázky z předmětů „stát a právo“ a „dějepis“

4) Faktory, působící na rozvoj schopnosti sebehodnocení M.Dě. v průběhu období – říjen 2007- únor 2009:

1) vliv školního hodnocení

- M.Dě. nemá s hodnocením svých vyučujících problémy, přijímá je naprosto normálně, neboť si tvoří vlastní hodnocení a jejich považuje za podpůrné a doplňující – mnohdy ho některý vyučující chválil, ačkoli on sám ze sebe neměl dobrý pocit, zatímco jindy se necítil doceněn;

- M.Dě. je za hodnocení svých učitelů vděčný, zvláště je-li pozitivní, ale smíří se i s negativním hodnocením, pokud je objektivní a vede k nápravě chyb, neboť mu poskytuje zpětnou vazbu; - daleko více než negativní hodnocení jej irituje absence hodnocení ze strany některých vyučujících (dle jeho odhadu je to asi tak polovina), právě tak nelibě nese škatulkování ze strany pedagogů (viz. pozn. 2/11)

- M.Dě soudí, že je schopen nést odpovědnost za své učení a jeho výsledky již od ukončení základní školy (viz. pozn. 2/12). Uvědomuje si, že valná část úspěchu závisí na něm. Umí již vyhodnotit, v čem a proč uspěl.

- jeho sebedůvěra a sebehodnocení jsou stabilní a poměrně vysoké; pokud v něčem neuspěje a samotnému mu to vadí, dělá maximum pro nápravu

- mladému muži s jasnými stanovisky a názory, jakým je M.Dě., dále vadí, že na gymnáziu je ražen názor „držet krok a ústa a ztotožnit se se skupinou, i když zastáváte jiný názor“ – což dle žáků s nonkonformním uvažováním může vzbuzovat oprávněné negativní reakce, neboť je zde dle názoru M.Dě. potlačováno právo na vlastní přesvědčení

- většina pedagogů upřednostňuje spíše memorování látky, ale jsou mezi nimi i učitelé, kteří jsou schopni akceptovat představy žáků – např. vyučující předmětu „stát a právo“ či vyučující jazyků

2) vliv rodinného prostředí

- jedná o jeden z **nejvlivnějších faktorů**, působící na M.Dě.

- rodiče považují vzdělání za jednu z nejdůležitějších součástí života a tento svůj postoj ke vzdělání vstúpili i svému synovi; poskytují mu všestrannou podporu

a) otec – vysokoškolsky vzdělaný, má na mladého muže značný vliv; otec si za svými názory stojí a dokáže si je obhájit; pokud se synem nesouhlasí, dokáže se vyvarovat zbytečných emocí a snaží se jednat rozumně; z toho plyne i názor jeho syna, který – pokud nesouhlasí ani s jedním z rodičů, tak raději souhlasí s otcem; pokud mají rodiče na něco jiný názor než jejich syn, M.Dě. jejich názory s klidem a stoicky přijímá, ale nedává se jimi příliš ovlivnit a jedná dle svého vědomí; pokud proti němu něco mají, přizpůsobí se, jednali se o drobnosti, v opačném případě si jde za svým

b) matka – středoškolsky vzdělaná, má u syna přirozenou autoritu, M.Dě. s ní má mimořádně dobrý vztah, nicméně uvádí, že s ní nemůže probírat úplně všechna témata, neboť matka je v některých záležitostech konzervativní – proto se s těmito tématy obrací k příteli nebo k přátelům; M.Dě. ji kromě této konzervativnosti zazlívá ještě značnou emotivnost, nicméně ji chápe a respektuje (viz. pozn. 2/13)

c) starší bratr - 31 let, na M.Dě má minimální vliv; žije doma u rodičů, nemá zřejmě žádný vztah, respektive o tom rodina kupodivu vůbec nic netuší (!?!); i proto rodiče řešili homosexualitu M.Dě. více, než by očekával (viz. pozn. 2/14)

d) babička – mnoho vlivu nemá; nicméně M.Dě. si s ní rád popovídá; v rodině je pravděpodobně jakýsi „kostlivec ve skříni“, o němž se nemluví – babička je matka matky M.Dě., ale o svou dceru se příliš nestarala a matku vychovávala matka babičky, tedy prababička M.Dě...

3) vliv vrstevnického prostředí

a) spolužáci - M.Dě. se ve třídě cítí vcelku dobře, není konfliktní, své zájmy však umí prosadit. Navzdory tomu, že nemá se spolužáky větší problémy, má mezi nimi pouze jednu

kamarádku. S ostatními spolužáky si nemá co říci – příčinu vidí v tom, že má jiné zájmy a na rozdíl od nich není povrchní (viz. pozn. 2/15)

b) přátelé – má spoustu kamarádů (cca 40), nicméně opravdových přátel má málo (4– z toho jednou z nejbližších je jeho spolužačka ze třídy) (viz. pozn. 2/16)

c) přítel - jeden z nejvlivnějších činitelů, M.Dě. si cení jeho názorů, neboť mu dokáže ukázat cestu, změnit jeho perspektivy a úhel pohledu; dokáže usměrnit jeho ambice a sebevědomí; pro M.Dě. je přítel člověkem, s nímž může M.Dě. vše probrat a kdo se mu nebojí říct naplno své názory (viz. pozn. 2/17), stal se pro M.Dě. nejdůvěrnější osobou, vzájemně na sebe působí a jsou si nejbližšími osobami

4) výzkumník

- s M.Dě. se známe již mnoho let; z toho jsme několik posledních let de facto přátelé – byla jsem také jedním z prvních lidí, komu se svěřil s faktem, že je homosexuál – mou příznivou reakcí a priori očekával, nicméně vděčně přijal, že k tomuto faktu stavím naprosto bez předsudků a dá se říci, že nás to ještě více sblížilo; navzdory tomu jsem mu díky naší společné práci na tomto výzkumu dle jeho vlastních slov rozšířila obzory, pravděpodobně by nikdy nepřemýšlel nad svým životem na gymnáziu; měl možnost si díky mně utřídit a ujasnit své názory a ujistit se v tom, že skutečně směřuje tím správným směrem; dle jeho slov „jsem výjimečná osobnost s citem pro lidi a pro práci s nimi“

- jednalo se o působení oboustranné – M.Dě. je mladý člověk se zajímavým osudem, díky němu jsem měla možnost lépe nahlédnout do světa homosexuálů a jsem ráda, že jsem díky němu zjistila, jak krásný může být vztah dvou mužů; jsem mu vděčná za možnost nechat mě nahlédnout do jejich světa a je pro mě nesmírně cenné, že ke mně byl maximálně upřímný

HLAVNÍ FAKTORY

- **RODINA - jeden z nejvlivnějších a podporujících faktorů, působících na vývoj sebehodnocení M.Dě.** – mladý muž je ve svém sebehodnocení již jen částečně závislý na názorech lidí, kteří jsou pro něj významní. V současnosti je to zejména **rodina a přítel, respektive přátelé**. M.Dě. může s podporou rodiny počítat, i když zde došlo k určitému přechodnému ochlazení ve vztazích mezi M.Dě. a jeho rodiči, které bylo způsobeno jeho odlišnou sexuální orientací. Nyní se

již vše vrací do normálu, rodiče se smířili s odlišností jejich syna a respektují jeho přítele. Je to zejména jejich zásluha, že se z jejich syna stala osobnost s přiměřenou sebedůvěrou a sebevědomím. Jejich vzájemná soudržnost, dobré vztahy a podpora vzdělání a všestranného rozvoje napomáhá M.Dě. v rozvoji jeho vlastní osobnosti. Na mnoho věcí má M.Dě. odlišný názor než jeho rodiče, to však nebrání tomu, aby je respektoval a byl jimi respektován (viz. pozn. 2/18)

- **hodnocení přítelem**- další ovlivňující faktor, člověk, který za ním stojí při důležitých rozhodnutích nebo při řešení problémů; je to člověk, s nímž může M.Dě. probrat všechny okolnosti a alternativy a vybrat nejvhodnější postup; nicméně, co se týče vzdělání, nepotřebuje od něj M.Dě. velkou podporu, neboť má ohledně své další budoucnosti jasno
- **hodnocení přáteli** – je důležité; poskytují mu zrcadlo a jejich názory se stávají součástí všech hodnotících procesů v životě M.Dě
- **hodnocení učiteli** - má v sebehodnocení tohoto žáka značnou váhu. Mínění jeho pedagogů o něm a jeho schopnostech si váží a i když se s ním ne vždy ztotožňuje, přijímá je, přemýšlí o něm a zčásti na něm staví své vlastní sebehodnocení.
- **faktor věku** – hraje největší roli ve stupni vývoje sebehodnocení M.Dě, neboť se jedná o mladého muže s rozvinutým sebepojetím, který je již schopen do značné míry se realisticky dívat sám na sebe; stejně jako ostatní respondenti se zabývá svými pocity, prožitky a myšlenkami, dělá si plány do budoucna a volí si adekvátní cíle; M.Dě. je toho názoru, že **dnes je to on sám**, kdo nejvíce ovlivňuje svůj život, sebepojetí a směřování. Nepopírá vliv rodiny, přítele a nejbližších přátel, připouští, že se jejich názory zabývá, nicméně je přesvědčen, že dnes je **hlavním zdrojem sebepojetí zejména on sám**.
- **homosexualita** – je jedním z faktorů, hrajícím značnou roli v životě M.Dě.. Vzhledem k tomu, že se s ní netají a o jeho vztahu s přítelem se všeobecně ví, měl s tím zpočátku měl do určité míry problémy. Nyní se naučil s tím žít a nevnímat nepřátelské či nechápající projevy okolí.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ (případné změny v postojích, chování, jednání):

- M.Dě měl již na ZŠ vynikající prospěch, k jehož výraznému zhoršení nedošlo ani v 1. ročníku střední školy; poté dochází k určitému zhoršení, které je dle M.Dě. způsobeno tím, že si uvědomil, že kvůli nadměrné přípravě na vyučování přichází o jiné, zajímavější aspekty života; svou roli také zřejmě sehrála přiznaná homosexualita – díky níž dnes M.Dě. a priori přistupuje k lidem na jedné straně opatrněji, na druhé straně již předem očekává, že nemusí být přijat pozitivně a zaujímá obranářský postoj; pokud je však jeho orientace přijata s ohleduplností a porozuměním, mladý muž doslova „roztaje“ a je nesmírně vděčný a přátelský
- M.Dě. je osobností, uvědomující si své kvality, jejíž sebepojetí je neovlivněno školním prospěchem, jako spíše sebou samým, stejně jako hodnotícími soudy druhých osob, pedagogy nevyjímaje;
- M.Dě. je ovlivněn zejména hodnocením svých rodičů – zejména pak matky, a svého přítele, nicméně mladý muž je přesvědčen, že nyní je to zejména on sám, kdo nejvíce ovlivňuje svůj život, sebepojetí a aspirace

5.3 Respondentka č. 3 – T.K.

rok nar.: 1989

škola: Integrovaná střední škola Náhorní – obor propagační výtvarník – 3. ročník, respektive 4. ročník

prospěch na ZŠ s RVJ:

- 8. třída - 2. pololetí – žádná dobrá
  - průměr 1,5
- 9. třída - 1.pololetí - žádná dobrá
  - průměr 1,5
- 2.pololetí - 2 dobré (matematika, zeměpis)
  - průměr 1,7

prospěch na střední škole:

- 1.ročník - 1.pololetí- žádná dostatečná
  - průměr 1,70
- 2.pololetí - 1 dostatečná (fyzika)
  - průměr 1,5
- 2.ročník - 1.pololetí – žádná dostatečná
  - průměr 1,5
- 2.pololetí - bez dostatečné
  - průměr 1,6
- 3. ročník – 1.pololetí – bez dostatečné
  - průměr 1,9
- 2.pololetí – bez dostatečné
  - průměr 1,9
- 4. ročník – 1. pololetí – bez dostatečné
  - průměr 1,8

vývoj prospěchu: u T.K. se po přechodu na střední školu projevuje zhoršení prospěchu, ke kterému dochází u většiny žáků; na střední škole postupné zhoršování prospěchu (způsobené pravděpodobně zaujetím vlastní uměleckou činností)

TRVÁNÍ VÝZKUMU - ZÁŘÍ 2007 - ÚNOR 2009

1) Vstupní stav

povahové rysy:

- mladá žena, přátelská, působí přirozeně inteligentním a přiměřeně sebevědomým dojmem, je poměrně razantní a nekompromisní, zná svá práva a je ochotná je kdykoli hájit
- **vyjadřovací schopnosti** – nad oblastí průměru, působí kultivovaně a používání vulgarizmů se nebrání, ale nepřehání to, používá přiměřené množství slangových výrazů, je komunikativní;
- **sociální kontakty** - má nepříliš rozsáhlé sociální kontakty, má cca 5 blízkých přátel, většinou jsou to chlapci; ve třídě se přátelí s třemi dívkami – příčinu vidí v kolektivu, kde převažují dívky (23 dívek, 1 chlapec); jedna z dívek se staví do role třídní hvězdy, ačkoli jí tato pozice nenáleží (viz.pozn. 3/1); T.K.má určité problémy s většinovou společností - vzhledem k tomu, že má dredy a obléká se netradičně, působí poměrně nevšedním dojmem a občas musí svůj zjev obhajovat
- **rodina** – žije s v úplné rodině; bydlí u rodičů, s nimiž vychází dobře a kteří ji podporují v jejím uměleckém studiu; oba rodiče pracují v oboru, plně tedy chápou zaměření své dcery; sourozence nemá
- **přítel** – T.K. má vztah trvající od léta 2007, přítel nežije v Praze, vídají se málo – cca každý druhý víkend, T.K. je s vývojem vztahu spokojena, přítel je pozorný a projevuje zájem - pokud se nevidí, denně si volají a píší

zájmy:

- studium jazyků (anglický, španělský a italský jazyk), moderní tanec, jízda na koni, hudba – poslech, návštěvy koncertů moderní hudby, výtvarné umění (vyrábí moderní šperky), přátelé, ráda se dívá na filmy

plány do budoucna:

- v létě chce T.K. odjet s přítelem do Španělska – chce tam pracovat jako brigádnice a zároveň mít možnost prohloubit své znalosti španělštiny
- dlouhodobější plány zahrnují maturitu; ve vysokoškolském studiu by ráda pokračovala v zahraničí, například v Holandsku, případně na VOŠ ve Štětí – obor obalový design
- v budoucnu by ráda vlastnila vlastní květinářství, případně měla vlastní firmu, zabývající se výrobou originálních obalů a krabic

sebehodnocení:

- na poměrně vysoké úrovni; věří si, domnívá se, že její schopnosti jsou dostatečné, což potvrzuje i značný zájem o její šperky nejen mezi spolužáky, ale i vyučujícími a přáteli
- šperky vyrábí z materiálu zvaného FIMO (jedná se o materiál podobající se kvalitnímu moduritu), prodává je jednak ve škole, ale též pomocí internetu, přes známé a na fashion weeku; kromě toho své šperky nabízí i prostřednictvím komisního prodeje v různých buticích;
- také zpětná vazba poskytovaná rodinou, stejně jako školou a vrstevnickými skupinami je dostatečná a napomáhá růstu kvalitního sebehodnocení; právě jako zde nechybí prožitek úspěchu ve volnočasové činnosti (viz. výše zmíněná výroba šperků).

studium:

přístup ke škole:

- je poznamenán tím, že původně T.K. směřovala na floristickou školu do Hradce Králové, ale vzhledem ke vzdálenosti školy od bydliště se rozhodla zůstat v Praze; vztah je vlažný a celkově má žákyně dojem, že ji studium odvádí od jejích zájmů, jimiž jsou v první řadě umělecké aktivity – zejména výroba šperků, která je pro ni koníčkem a zároveň si tímto způsobem přivydělává; dosažené výsledky vcelku odpovídají vynaložené námaze; vzhledem k zaměření školy, k dobrým základům na ZŠ s RVJ a přirozené inteligenci jsou školní ukazatele dobré

příprava na vyučování:

- vzhledem k přirozenému nadání se na hodiny cizích jazyků nepřipravuje; více času jí zabírá příprava na odborné předměty; přiznává, že od pravidelné domácí přípravy jí odvádí výroba šperků, již věnuje většinu svého volného času (viz.pozn.3/2)

FAKTORY, S NIMIŽ LZE U T.K. POČÍTAT:

- mladá žena je značně motivovaná, je zřejmé, že jejím hnacím motorem je její umělecké zaměření, jemuž podřizuje celý svůj život včetně studia; příprava do školy není příliš systematická, ale prospěch nevykazuje (s výjimkou 1. ročníku střední školy) žádné velké výkyvy
- je otázkou, nakolik lze v jejím případě apelovat na nutnost dalšího studia, neboť vzhledem ke specifčnosti její situace je diskutabilní, zda jí další studium napomůže

v její další umělecké činnosti; osobně se však domnívám, že by byla škoda, kdyby se tato nadaná mladá žena neposunula s pomocí vysokoškolského studia ve svém osobnostním vývoji dál

- **pravděpodobné pozitivní vlivy:**

- rodina – jedná se o funkční rodinu, v níž jsou vazby mezi jednotlivými členy stabilní; rodiče svou dceru všestranně a nadstandardně podporují v její umělecké činnosti a nepřestávají hodnotit její umělecké počiny a pomáhat jí radou i skutkem
- hodnocení odborníky v umělecky zaměřených oborech – T.K. si nesmírně váží jejich hodnocení a je ochotná se mu přizpůsobit

- **rizikové faktory:**

- přítel – přítel T.K. je značně nekonformní bytost a jeho vztah ke studiu se mi jeví být poněkud laxním, nicméně doufám, že T.K. je natolik stabilizovaná osobnost, že se jím nedá odvrátit od nastoupené cesty
- vlastní umělecká činnost – mladá žena je natolik vytížená vlastní uměleckou tvorbou, že ji to občas odvádí od studia – naštěstí se to nikterak neprojevovalo na jejích studijních výsledcích

2) Proces – vstupy hodnocení, případně vliv jiných faktorů

2 A) Vstupy hodnocení ve škole:

- **sebehodnocení ve vyučovacích předmětech, které T.K. považuje pro svou osobu za klíčové:**

- **počítačová grafika** – T.K. ji považuje za užitečný a oblíbený předmět; vyučující si váží, patří mezi nejoblíbenější na škole; problém vidí v tom, že v průběhu 2 let mají probrat značné množství učiva, což se nedaří (viz. pozn. 3/3); i v případě, že učivo nastudují, nedostává se času na jeho procvičení

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Jsem v tom dobrá, doma si v tom dělám, tak doufám, že mi to k něčemu bude – chtěla bych výbornou.“

- **vysvědčení** – výborná

- sebehodnocení – ve 2.pololetí – „Čekám to samý jako v prvním pololetí – v tomhle oboru jsem si fakt jistá.“

- vysvědčení - výborná

- dějiny výtvarné kultury – předmět, zabývající se dějinami umění; žáci se ho obávají, neboť objem učiva je dle jejich soudu přehnaný – vyučující vyžaduje „biflování“ detailů (definice, styly, směry, životopisy); vyučující má přehled o vyučované látce a široké znalosti z oboru, ale nedokáže látku studentům předat – T.K. charakterizuje její způsob výuky jako „výkřiky do tmy“ (viz.pozn. 3/4). Vyučující zkouší probranou látku dvojím způsobem – jednak ústně (přičemž vyžaduje detaily – viz.pozn.3/5), případně formou testu stylem „napíšte, co víte“. Poté **ohodnotí nejlepší test známkou „výborná“ a od tohoto „vzorového testu“ je odvozeno hodnocení testů ostatních**. V případě písemných testů bývá hodnocení až od 3 stupně mírnější než je tomu u testů ústních!!!

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Známky mám slušný – díky těm jejím testům, ale jistá si moc nejsem. Snad by to mohla být výborná.“

- vysvědčení – výborná

- sebehodnocení – ve 2.pololetí - „Jsem se trochu zhoršila – moc tomu nedám, stejně ji zajímá jen to, co umím z těch jejích papírů. A mě nebaví se biflovat detaily. Asi už výbornou mít nebudu.“

- vysvědčení - chvalitebná

- praktická cvičení – předmět, v němž se žáci zabývají výrobou poutačů, výstavních skříní, apod.; předmět patří mezi vcelku oblíbené, za problematický pokládá T.K. přístup vyučující, jež pokládá za zkosnatělý; na kritiku vyučující, která odmítá akceptovat inovativní nápady, reaguje T.K. tím, že své výtvary nosí na posouzení jinam (např. do grafických studií); nejde jí o známku, kterou nepovažuje za směrodatnou, jako spíše o kvalifikované posouzení výtvoru (viz. pozn. 3/6)

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Cítím se fajn a se svou prací jsem spokojená, i když moje známky tomu neodpovídají. Očekávám chvalitebnou, výbornou mi nikdy nedá.“

- vysvědčení – chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí - „Myslím si, že to bude zas chvalitebná. Ale to pro mě není směrodatný. Za svou práci si stojím, známka na tom nic nezmění.“

- **vysvědčení** - chvalitebná

- **propagace** – vyučovací předmět, který se zabývá teorií reklamy, propagačními akcemi a jejich písemnou dokumentací; vyučující je žáky pokládán za nesmírně inteligentního – vystudoval postupně 4 vysoké školy, je však bohužel velmi plachý; veškerý výklad je veden z knih, obsahuje velmi dlouhá souvětí a žáci nemají šanci pořídít si kvalitní zápisky; řeší to tím, že si ze zápisů z hodin dělají nové zápisy; T.K. se cítí ztracená

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Moc mě to nebaví. A podle toho bude vypadat i moje známka. Asi dobrá... - nebo chvalitebná“

- **vysvědčení** – chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí - „Víc než známka mě trápí, že je to maturitní předmět...A že nic neumím...“

- **vysvědčení** - dobrá

- **figurální kreslení** – jedná se o **klíčový předmět** – konkrétně o kreslení aktů (ve 3. ročníku kreslí žáci poloakt, ve 4. ročníku celý akt); kreslí většinou malé děti nebo seniory, neboť mají výrazné rysy; jedna vyučovací jednotka trvá 4 vyučovací hodiny a jedná se o poměrně vyčerpávající záležitost (viz.pozn.3/7); vyučující, jedna z nejoblíbenějších učitelek na škole, dává tzv. „známky z milosti“, neboť si uvědomuje, jak náročný předmět vyučuje a cení hlavně snahu; z tohoto důvodu nedává dostatečné a nedostatečné, navíc si je vědoma toho, že se nejedná o maturitní předmět

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Snažila jsem se, ale nehrotím to. Stačí mi dobrá.“

- **vysvědčení** – dobrá

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí - „To samý co v 1. pololetí. To mi stačí. Takže dobrá.“

- **vysvědčení** - dobrá

- **navrhování** – návrhy plakátů, billboardů, vizitek; předmět je vyučován třídním učitelem, který je žáky oblíben a respektován; žáci jsou znevýhodněni tím, že by měli pracovat s počítačovými programy, s nimiž by měli být důvěrně obeznámeni z předmětu

„počítačová grafika“, s nimiž však obeznámeni nejsou; výsledkem jsou nekvalitní výtvary (viz.pozn.3/8)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Baví mě to a je to kreativní. Znamka je podružná.“

- **vysvědčení** – dobrá

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí - „Asi budu mít to samý co v 1. pololetí. Ale pro mě je důležitý, že už mám první profesionální úspěchy. To je víc než známka.“

- **vysvědčení** - dobrá

- **český jazyk** – T.K. přiznává, že žije z toho, co se naučila na základní škole – stejně jako mnozí jiní vyjadřuje své díky jedné ze svých bývalých vyučujících – již vděčí za vynikající základy v tomto předmětu; i na střední škole měla štěstí na vynikající pedagožku, která umí podat látku poutavě a má snahu pomoci i slabším žákům, vypráví jim příběhy a ozvláštňuje hodiny i jinak; díky těmto dvěma vyučujícím (ze ZŠ a SŠ) nemá T.K. víceméně žádné problémy a cítí se být v pohodě

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Cítím se silná v kramflecích. Naše učitelka na základce nám dala skvělý základy a tahle je taky výborná. Počítám přinejhorším s dvojkou.“

- **vysvědčení** – chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí - „Měla bych mít to samý, jako v 1. pololetí. Ale úplně si jistá nejsem – naše učitelka říkala, že chytrý lidi jsou plný pochybností.“

- **vysvědčení** - chvalitebná

- **anglický jazyk** – T.K. patří mezi nejlepší žáky v tomto předmětu – na rozdíl od svých spolužáků jsou její znalosti angličtiny na hodně vysoké úrovni, navíc se nestydí v tomto jazyce komunikovat, v čemž se liší od ostatních ve třídě; po počátečních problémech, kdy si absolutně nerozuměla s vyučující, má letos konečně učitele odpovídajícího jejím představám; bohužel jen částečně – na jedné straně je spokojena s jeho výukou angličtiny, ovšem jako osobnost je pro ni naprosto nepřijatelný (viz. pozn. 3/9).

- nicméně kvituje s povděkem, že jako jeden z mála učitelů na této škole neváhá hodnotit žáky i špatnými známkami a snaží se, aby známky odpovídaly vědomostem.

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Je drsnej. Od svý bývalý učitelky jsem měla vždycky jedničku – i nezaslouženě... Ale u něj fakt nevím.“
- vysvědčení – výborná
- sebehodnocení – ve 2.pololetí - „Beru, že chce, aby známky odpovídaly vědomostem – jako jeden z mála na naší škole... Doufám, že budu mít výbornou – dělala jsem pro to všechno!“
- vysvědčení - chvalitebná

- T.K. má k vyučujícímu ambivalentní vztah - je na jedné straně spokojená, že má konečně po dlouhé době pedagoga, který odpovídá jejím představám z hlediska nároků na ni kladených; je jednou z mála, kdo s ním dokáže komunikovat, nicméně jeho nepřijatelné chování mezi nimi staví bariéru; T.K. je přesvědčená, že by ji dokázal lépe motivovat, kdyby se k žákyním nechoval odpudivě a sexisticky

▪ vliv hodnocení pedagogů na vývoj sebehodnocení

- T.K. uvádí, že na hodnocení pedagogů je absolutně nezávislá, pouze jedna jediná pedagožka ji dokáže motivovat:

- učitelka figurální kresby - jediná, na jejímž názoru T.K. záleží; pokud ona kritizuje nebo chválí, bere T.K. její názor v potaz; je také jediná, která dokáže přimět T.K. k zamyšlení nad jejími výtvary a případně k jejich předělání;

zhodnocení na konci 1. pololetí 3. ročníku:

- T.K. je cílevědomá inteligentní mladá žena; vzhledem k dobrým základům ze základní školy a přirozené inteligenci má poměrně dobré školní výsledky, a to navzdory tomu, že školu považuje za nutné zlo, brání jí v její vlastní umělecké činnosti, na druhé straně si velmi dobře uvědomuje význam vzdělání v dnešní společnosti; počítala s přijatelným vysvědčením a udělala v rámci svých možností vše pro to, aby takové vysvědčení dostala

- na většinu předmětů se T.K. připravuje pouze tehdy, očekává-li písemný test nebo zkoušení; vzhledem k tomu, že navštěvuje uměleckou školu, je v poněkud jiné situaci než většina ostatních respondentů, neboť valná část její přípravy spočívá v umělecké tvorbě
- školní vzdělání považuje T.K. ze jednu z cest k dosažení úspěchu, nicméně pro ni samotnou je vzdělání až na druhém místě za její vlastní uměleckou činností, což však neznamená, že by vzdělání podceňovala – zřejmě i proto jsou její školní výsledky poměrně přijatelné

▪ **zhodnocení na konci 2. pololetí 3. ročníku:**

- T.K. počítala s obdobným vysvědčením jako v 1. pololetí; uvědomuje si, že ji v následujícím školním roce čeká maturita a hodlá se pokusit uspět u přijímacích zkoušek na vysokou školu – uvědomuje si také, že s tím bude spojeno i nevyhnutelné zvýšené studijní úsilí
- T.K. je s dosaženými výsledky poměrně spokojena; na prvním místě je pro ni však i nadále vlastní umělecká tvorba; zvýšené úsilí projevuje jen tehdy, když ji předmět baví a domnívá-li se, že je pro ni užitečný
- své výtvary posuzuje studentka realisticky, je k sobě kritická a stejně tak přijímá kritiku i od lidí, jež považuje za odborníky ve svém oboru a jejichž hodnocení si váží – ne vždy se však jedná o pedagogy – od nich přijímá hodnocení velmi selektivně

2B) Ostatní vlivné faktory:

- **vliv rodiny** – ovlivňuje T.K. kladně; mladá žena není dle vlastních slov příliš cílevědomá, proto vítá nátlak ze strany rodičů
- **přítel**
- **ona sama** – mladá žena má ohledně své výtvarné činnosti jasno
- **přátelé** – rodinní – matčini ex-studenti; jsou z oboru a jsou tudíž měřítkem jejich schopností a posuzovateli jejích výtvorů

posuny v sebehodnocení:

- u T.K. se příliš velké posuny neprojeví, mladá žena je značně stabilní osobnost, čerpající jistotu a pozitivní pohled na sebe sama jednak z podporující rodiny, dále pak

z vlastních uměleckých úspěchů – z vědomí, že jsou její šperky a ostatní umělecké výrobky žádané a že je zároveň svou uměleckou tvorbou schopna pokrýt část svých nákladů (za zvláště sebevědomí podporující pokládám fakt, že část jejích výrobků míří do rukou jejích vlastních vyučujících, čímž se mladé ženě dostává potvrzení, že je skutečně výjimečná, neboť to není na její škole úplně běžný jev)

3) Výstupní stav - únor 2009 (rok a půl od počátku výzkumu)

povahové rysy:

- u T.K. nedošlo k žádným výrazným změnám, zůstává mladou přátelskou ženou, její razance, s níž přistupuje k řešení problémů svých i svých blízkých zůstala také beze změn; jedinou viditelnou změnou je neskryvané napětí, způsobené blížící se maturitou a značná dávka sarkasmu, s níž reaguje na rozchod s přítelem; z celého jejího zevnějšku a postoje lze poznat, že se jedná o nevšední, umělecky založenou bytost

- **vyjadřovací schopnosti** – beze změn

- **sociální kontakty** - ani zde nedošlo k výrazným změnám, T.K. uvádí o něco rozsáhlejší sociální kontakty, ale i nadále má 5 blízkých přátel; situace ve třídě se nezměnila – třídní hvězda pokračuje v rozeštvávání spolužáků; T.K. je však nyní pohlcena předmaturitními přípravami a snaží se si dění ve třídě tolik nepřipouštět

- **rodina** – rodiče svou dceru plně podporují v jejích uměleckých snahách; snaží se jí pomoci najít cestu v životě a probírají s ní klady i záporny studia na vysoké škole

- **přítel** – vztah skončil – příčinou bylo chování mladého muže, který se během poslední doby změnil; upřednostňoval své zájmy a přátele před studiem a začal žít nad své poměry, neustále si půjčoval peníze a v důsledku toho se zadlužil

zájmy:

- bez výrazných změn – pokračuje ve studiu jazyků (anglický, španělský a italský jazyk), výtvarné umění

- kvůli studiu musela omezit jízdu na koni, moderní tanec a návštěvy koncertů a výstav

- značnou část svého volného času věnuje i nadále výrobě šperků

plány do budoucna:

- v první řadě hodlá úspěšně odmaturovat

- čekají ji přijímací zkoušky na vysokou školu do Plzně (Ústav umění a designu - obor „kov a šperk“), případně na VŠUP (obor „kov a šperk“), dále na Prague College (obor design - jedná se o placené studium)
- studium v Holandsku zavrhl – jednak z důvodů finančních, kromě toho již tolik netáhne k floristice – nejedná se bohužel o lukrativní obor – v této chvíli je pro ni již jen koníčkem
- obává se, že ani šperkařství by ji neuživilo a hodlá se výrobě šperků věnovat spíše jen jako koníčku
- studium ve Štětí jí rozmluvil člověk z oboru
- pokud neuspěje u přijímacích zkoušek na VŠ, má již nyní několik nabídek na zaměstnání – v cestovní kanceláři, případně v květinářství nebo práce v grafickém oboru - v této chvíli se jí zaměstnání jeví jako přijatelnější varianta, na VŠ nechce
- vzhledem k tomu, že si uvědomuje, že se uměním pravděpodobně neuživí, přála by si jednou vlastnit tiskárnu (k tomu ji mj. vedou i její zdravotní problémy – musí jíst bezlepkovou dietu), případně obchod s výtvarnými potřebami, ve kterém bude zároveň moci prodávat své produkty a pořádat v něm workshopy

studium:

přístup ke škole:

- pod vlivem blížící se maturity došlo v této oblasti k značným změnám, T.K. se připravuje na vyučování systematičtěji, zejména v předmětech, z nichž bude maturovat
- za největší problém považuje, že maturuje téměř ze všech vyučovacích předmětů – seřazených do jakýchsi bloků; vzhledem k značnému obsahu učiva má obavy, jak to zvládne

příprava na vyučování:

- momentálně se stejně jako ostatní spolužáci zabývá zpracováním otázek k maturitám
- na běžné vyučování se příliš nepřipravuje - spíše sporadicky, což je zaviněno i laxním přístupem pedagogů, kteří zadají domácí úkoly, aniž by přikládali význam tomu, kdy, jak a co žáci vytvoří – jedinou povinností žáka je zadanou práci odevzdat
- T.K. je tímto přístupem zklamaná a nemotivovaná – při své cílevědomosti a nasazení očekává, že i ostatní budou k práci přistupovat obdobně

4) Faktory, působící na rozvoj schopnosti sebehodnocení T.K. v průběhu období – říjen 2007- únor 2009:

1) vliv školního hodnocení

- T.K. uvádí, že až na ni učitelé rozhodně vliv mají – bohužel se ne vždy jedná o vliv pozitivní – nový učitel angličtiny se chová vyloženě nevhodně, vyučující odborných předmětů mnohdy učí odtrženě od života (viz. pozn. 3/10);
- nedokáže pochopit, že si vyučující, kteří by jim měli být vzorem, nedokáží rozvrhnout práci tak, aby je dokázali bez problémů a bez velkých stresů dovést až k maturitám – v některých předmětech jsou ve velkém skluzu (extrém je až 2 roky!!!) – vyučující tuší, že je žáci příliš nerespektují
- T.K. má sklon hrát fair-play a vyžaduje to i od druhých; připadá jí tudíž krajně nevhodné, že její vyučující se tak nechovají (viz. pozn. 3/11)
- pozitivně ovlivnila T.K. na střední škole zejména **vyučující českého jazyka** – je výborná jako pedagog i jako člověk, žáci díky ní ovládají český jazyk na dobré úrovni a maturita je neděsí; jedná s nimi spravedlivě a zároveň i mateřsky; látku vyučuje polopaticky, aby každý měl šanci ji pochopit; mnohdy používá názorných příkladů, vyučuje za pomoci příběhů – zpočátku jí žáci měli poněkud za zlé, že jim látku podává jak dětem v mateřské školce, ale záhy zjistili, že díky tomu učivo ovládají; za vynikající ozvláštnění výuky lze považovat, že své žáky bere na autorská čtení (A. Lustig, A. Goldflam)
- T.K. také vzpomíná na svou učitelku českého jazyka na základní škole, již považuje za klíčovou osobnost a za učitelku, která ji v dětství nejvíce ovlivnila – byla poměrně tvrdá a nekompromisní, ale spravedlivá, látku dokázala vysvětlit, měla autoritu a respekt, všichni žáci (a nejen oni) ji uznávali; díky ní se všichni její žáci dostali na střední školy, skvěle je připravila (viz. pozn. 3/12)
- pozitivní vliv má i **vyučující figurální kresby** – ovlivňuje T.K. svými názory na umění, dokáže své svěřence přimět k tomu, aby se zajímali o obor; doslova žije uměním a v umění (má vilu od architekta J.Kaplického), na jejím zaujetí je vidět, že to nemá jen naučené, ale že umění je při ni vším, čímž své žáky zpětně motivuje
- T.K. je naopak zklamaná **vyučující dějin umění** – od ní se nenaučila téměř nic – srovnává to s vlivem člověka, kterého poznala díky svému otci

- T.K. je dle mého soudu osobnost, kterou je zatěžko ovlivnit; aby tomu taky bylo, je v jejím případě (stejně jako u mnoha jiných umělců) třeba, aby tento člověk byl na mnohem vyšší úrovni, než je ona sama; její umělecká činnost prostupuje celým jejím životem jako červená nit – a také ovlivňuje její studijní úsilí
- v případě T.K. jsou ovlivňujícími faktory spíše lidé z uměleckého prostředí a ona také je to sama, kdo ovlivňuje její učební procesy; vliv vyučujících je spíše sporadický, nicméně je – jak dokazují příklady pozitivní (vyučující českého jazyka a figurální kresby) i negativní (anglický jazyk, praktická cvičení);
- T.K. je velmi dobře schopna pravidelně hodnotit svou vlastní činnost a její výsledky, je schopna vyhodnotit, v čem byla úspěšná, v čem ne a proč. Soudím, že má značnou schopnost autoregulace neboli sebeřízení při učení.
- její sebedůvěra a sebehodnocení jsou na výši, překážky pokládá za výzvu a je připravena je překonávat

2) vliv rodinného prostředí

- oba rodiče mají středoškolské vzdělání a oba působí ve stejném oboru, kam směřuje jejich jediná dcera; oba rodiče působí na T.K. převážně pozitivně

a) otec – T.K. si otce váží, jeho názory jsou pro ni směrodatné; tím, že působí v obdobném oboru, v jakém hodlá působit i T.K., je pro ni cenným zdrojem informací; v poslední době však dle názoru své dcery prochází změnami, jeho chování se mění, začal s T.K. jednat jako s malým dítětem, je dle jejích slov občas nesnesitelný (pravděpodobně jde o příznaky krize středního věku; zároveň je na vině jakási detoxikační očištná kúra spočívající v přísné dietě), má povolené nervy, v rodině vyvolává konflikty kvůli penězům, je výbušný, jeho dcera se mu náhle jeví jako „mladá a tudíž hloupá“

b) matka – vztahy s matkou jsou dle slov T.K. v pořádku, dalo by se říci téměř kamarádké; v současnosti matka zrazuje svou dceru od studia na vysoké škole; pracuje v obdobném oboru jako její manžel a dle jejího názoru není studium na vysoké škole směrodatné, důležitější je praxe, vysoká škola nepřipraví umělce pro praktickou činnost;

- T.K. je tímto zvratem zmatena, neboť po dobu dvou let matka svou dceru nutila studovat na vysoké škole a náhle změnila názor

- výsledkem je, že T.K. tápe a není si jistá, zda by měla směřovat na vysokou školu nebo zda by měla nastoupit do zaměstnání – na jedné straně si vysokoškolského studia považuje a je si jista, že je důležité, na straně druhé se cítí nemotivovaná a postrádá nutnou podporu

c) dědeček - má na svou vnučku značný vliv – má moderní a pokrokové názory, které T.K. bere v potaz a přikládá jim značný význam (viz.pozn. 3/13); je ráda, že se dědeček zajímá o její studijní výsledky a ptá se jí nejen na známky, ale zajímá se hlavně o její záliby a preference, jako jeden z mála vidí množství učiva, které musí jeho vnučka zvládnout

3) vliv vrstevnického prostředí

a) spolužáci - T.K. navštěvuje umělecky zaměřenou střední školu, což samo o sobě značí, že jednotliví studenti jsou do značné míry solitéry; T.K. není výjimkou – hodnocení spolužáků je jí více či méně lhostejné, cítí se na něm nezávislá; sama uznává několik ze svých spolužáků pro jejich povahu a tvůrčí nadání, ostatní jsou jí buď lhostejní nebo je nepovažuje za rovnocenné partnery

- mezi spolužáky objevila T.K. v posledním roce novou kamarádku, jsou si blízké svými názory a zájmy, je jednou z mála, jejíž postoje mladá žena přijímá, respektuje a je ochotná se jimi zabývat, nesnáší, že si ostatní spolužáci často nechávají vše líbit

- i nadále má problém komunikovat s třídní „hvězdou“ – tato dívka manipuluje od počátku s celou třídou (viz.pozn. 3/14)

b) přátelé – T.K. má několik dobrých přátel, lépe si rozumí s muži než se ženami; někteří pocházejí ze třídy, jiní se rekrutují z řad jejích bývalých spolužáků, případně odjinud; několik přátel má společných s přítelem;

- je ochotná naslouchat názorům lidí, jež považuje za významné pro svůj život; názory těch ostatních vyslechne, ale nenechává se jimi ovlivnit

c) přítel - ovlivnil její chování k druhým lidem, dle vlastního vyjádření již není tak hodná, ochotná, důvěřivá; kromě toho ovlivnil její názory na hudbu; má vliv i na její slovní zásobu; mají společné přátele; na druhé straně T.K. připouští, že díky němu občas zanedbává studium i vlastní rodinu; má však nepříjemný dojem, že on ji potřebuje víc než ona jeho (viz. pozn. 3/15)

- ke konci výzkumu se T.K. s přítelem rozešla, nebyla již schopna snášet jeho chování a zejména řešit jeho neustálé dluhy; nový vztah nehledá, soustředí se na ukončení středoškolského studia, i když má několik perspektivních nápadníků

4) výzkumník

- T.K. průběh výzkumu dle jejího vyjádření příliš neovlivnil, na druhé straně je sama překvapena, do jaké míry se změnila v průběhu jednoho a půl roku, jakým způsobem vykrystalizovaly její názory; dle jejích slov je pro ni užitečné moci na konci výzkumu porovnat své dříve zastávané postoje s těmi, které zaujímá nyní
- oceňuje zároveň, že si mohla pohovořit se ženou, protože nemá příliš mnoho kamarádek; svých názorů si váží, i když si je vědoma, že v oblasti umění jsem naprostý laik, uvádí však, že si mě váží jako člověka
- osobně považuji T.K. za jednu z nejoriginálnějších osobností mého malého kvalitativního výzkumu; narozdíl ode mě je velmi razantní a dokáže si stát za svými názory, aniž by tak činila s klapkami na očích, jak tomu často bývá u mladých lidí, kteří vidí svět černobíle; T.K. postrádá jejich zaslepenost a její přesvědčení vychází z reálného základu, neboť její originální šperky z ní činí zároveň jednoho z mála respondentů, kteří si nestaví pouze vzdušné zámky, ale který je již nyní schopen pokrýt část svých životních nákladů svou prací

5) ostatní významné vlivy

- a) profesor F.D.** – historik, přednášející dějiny umění; T.K. jej poznala díky svému otci, považuje jej za nesmírně vzdělaného a imponujícího člověka; zná osobně mnoho českých umělců (např. F.Kupku); byl s T.K. a její rodinou v Drážďanech, kde s nimi obcházel umělecké památky a podával jim poutavý výklad; dokáže vyprávět příběhy, díky nimž si dívka pamatuje mnohem více, než ze suchých výkladů vyučující dějin umění
- ač se s ním setkala jen několikrát, považuje jej T.K. za člověka, který ji velmi ovlivnil, dal jejímu životu značný impuls – je to dáno způsobem, jakým umí podat dané téma a vypíchnout to, co je důležité

HLAVNÍ FAKTORY

- **RODINA - nejvlivnější faktor, působící na vývoj T.K.** – mladá žena je na jedné straně velmi samostatná, na straně druhé své rodiče nepokrytě obdivuje a velmi si jich váží, osobně jsem měla možnost se přesvědčit, že mezi dcerou a oběma rodiči

je vyloženě přátelský vztah, což nebývá v jejím věku obvyklé; sama přiznává, že matka je jedním z mála lidí, kteří donutí T.K. něco předělat – činí tak z hlubokého přesvědčení, že díla její dcery musí být dokonalá; rodiče podporují T.K. již od dětství a nechávají ji kráčet její vlastní cestou, na niž ji však provázejí a usměrňují; jsou to oni, kdo stojí za její poměrně vysokou sebedůvěrou a přiměřeným sebevědomím.

- **ona sama** – mladá žena, která již zakusila pocit úspěchu z dobře vykonané práce a zažívá pocit uznání nad svými uměleckými počiny, v současnosti již téměř nemá pochybnosti o sobě a nemá potřebu si dokazovat své kompetence, je schopna do značné míry realisticky posoudit sama sebe; je připravena unést případný neúspěch a volí si adekvátní cíle
- **vztah s přítelem** - ačkoli je tento vztah nyní již minulostí, pro T.K. se dle jejích slov jedná i nadále o jeden z nejdůležitějších faktorů, které doposud ovlivnily její život a její postoje, stejně jako její sebevědomí a sebehodnocení

ZÁVĚREČNÉ SHRNUÍ (případné změny v postojích, chování, jednání):

- u T.K. nedošlo v období výzkumu ke zhoršení ani ke zlepšení školního prospěchu, to, že je prospěch stabilní, přikládá T.K. faktu, že studuje obor, který ji zajímá; fakt, že došlo k lehkému zhoršení oproti předchozím letům, přikládá T.K. pravděpodobně zvýšenému zaujetí vlastní uměleckou tvorbou; na straně druhé jako pozitivní vidím fakt, že ji vlastní umělecká činnost neodvádí od studia (na rozdíl od jiného respondenta, který také navštěvuje uměleckou školu)
- v oblasti sebehodnocení k významným změnám nedošlo; T.K. je osobností, jejíž sebehodnocení je do značné míry ovlivněno vlastním sebepojetím; má velkou víru ve vlastní schopnosti a je ovlivnitelná jen do určité míry - a to jen rodiči a lidmi, pracujícími ve stejném oboru, jímž se ona sama hodlá v budoucnu zabývat

5.4 Respondentka č. 4 – K.J.

rok nar.: 1990

škola: OA Krupkovo náměstí – 3. ročník – **na konci května 2008 přerušuje studium (je nehodnocena ze všech předmětů); návrat do 3. ročníku na téže škole ve školním roce 2008/09 – studium opět nedokončila; v únoru 2009 odchází definitivně ze školy...**

prospěch na ZŠ s RVJ:

- 8. třída - 2. pololetí - 1 dobrá (dějepis)
  - průměr 1,66
- 9. třída - 1.pololetí - 1 dobrá (zeměpis)
  - průměr 1,84
- 2.pololetí - 2 dostatečné (zeměpis, dějepis), 5 dobrých (anglický jazyk, občanská vých., matematika, přírodopis, chemie)
  - průměr 2,50

prospěch na střední škole:

- 1.ročník - 1.pololetí – 5 dostatečných (český jaz., anglický jazyk, dějepis, hospodářský zeměpis, písemná a elektronická komunikace)
  - průměr 3,09
- 2.pololetí - 5 dostatečných (český jazyk, anglický jazyk, francouzský jaz., zbožíznalství, dějepis)
  - průměr 3,00
- 2.ročník - 1.pololetí - 1 dostatečná (anglický jazyk)
  - průměr 2,42
- 2.pololetí - 1 dostatečná (matematika)
  - průměr 2,67
- 3. ročník -1. pololetí – nedostatečná (český jazyk), 5 dostat. (anglický jaz., francouzský jaz., IT, ekonomika, účetnictví)
  - průměr 3,42
- 3. ročník – OPAKOVANÝ
  - 1.pololetí - nedostatečná (anglický jazyk), 3 dostatečné (matematika, ekonomika,

statistika)
- průměr 3,33

vývoj prospěchu: již ve 2. pololetí 9. třídy dochází u K.J. k výraznému zhoršení prospěchu; na střední škole dochází k ještě razantnějšímu zhoršení, než bývá běžné u většiny středoškoláků; ve 2. ročníku náhlé zlepšení, ovšem ve 3. ročníku opět dochází k natolik markantnímu zhoršení, že K.J. přerušuje studium a rozhodne se 3. ročník zopakovat; jak se posléze ukáže, výsledky jsou tristní i v opakovaném 3. ročníku

TRVÁNÍ VÝZKUMU - ZÁŘÍ 2007- ÚNOR 2009

1) Vstupní stav

povahové rysy:

- mladá žena, komunikativní, vstřícná; byla jsem opakovaně svědkem toho, že zpočátku dokáže vzbudit ve svém okolí dojem vyrovnané osobnosti, poměrně rychle však sklouzne do pozice člověka stěžujícího si neustále na nepochopení ze strany druhých a na nepřízeň osudu, čímž původní dojem bohužel mizí; je do značné míry nespolehlivá a nezodpovědná (viz. pozn. 4/1); má neurotické rysy - navštěvuje klinickou psycholožku - konstatovala psychosomatickou poruchu a úzkostně depresivní poruchu

- ***vyjadřovací schopnosti*** – v oblasti nadprůměru; je komunikativní, používá výrazy ze slovníku současné mládeže, stejně jako pojmy z oblasti psychologie; poměrně obstojně se orientuje v používání cizích slov, s komunikací problémy nemá

- ***sociální kontakty*** - má problémy se socializací – již od počátku školní docházky; neustále si stěžuje na nepochopení ze strany většiny vrstevníků i dospělých; uvádí nevelké množství přátel a známých – cca 2-3 důvěrné; příčinu vidí v nepřijetí kolektivem třídy (viz. pozn. 4/2)

- ***rodina*** – mladá žena pochází z rozvedeného manželství; rozchod rodičů proběhl před několika lety za poměrně dramatických okolností, což nemohlo tehdy 12letou K.J. nepoznamenat – otec opustil ze dne na den rodinu a odjel natrvalo do Thajska; s rodinou nežije, i když se po několika měsících vrátil do Čech; K.J. žije ve společné domácnosti s matkou, mladší sestrou a matčíným přítelem

- na K.J. se projeví následky výchovy, jež byla ze strany otce a matky značně odlišná – matka si vzdělání vysoce cení a maturitu pokládá za naprostou nezbytnost, zatímco otec je přesvědčen, že vzdělání je nepodstatné a nepřikládá mu téměř žádnou váhu
- **přítel** - na počátku výzkumu přítele neměla, po rozchodu s předchozím přítelem, s nímž měla dlouhodobý vztah, se nechce vázat; později navázala vztah se svým současným přítelem; tento vztah dle jejího tvrzení do velké míry ovlivnil její život ve všech aspektech

zájmy:

- počítač, počítačové hry (The Sims); posilovna

plány do budoucna:

- cvičení v posilovně, najít si brigádu (práce za barem)
- odmaturovat – na vysokoškolské studium příliš nepomýšlí
- další plány neuvádí

sebehodnocení:

- není u K.J. příliš vysoké, podceňuje se; na svůj věk je v tomto směru poměrně nezralá, neboť, jak se zdá, zdrojem jejího sebehodnocení není ona sama, ale zejména hodnotící soudy jejího okolí; vzhledem k jejím nepříliš velkým úspěchům se jí pozitivního hodnocení dostává minimálně – a to jak ze strany rodiny, tak ze strany vyučujících a vrstevníků
- díky tomu si nevěří, nicméně doufá, že se jí navzdory nepříliš oslnivým výsledkům podaří úspěšně absolvovat střední školu
- **adekvátní zpětnou vazbu jí poskytují i někteří z jejích vyučujících, jimiž je považována za poměrně schopnou, ale nepracovitou žákyni**
- zpětná vazba poskytovaná vrstevnickými skupinami je nedostatečná, chybí pozitivní hodnocení ze strany vrstevníků, což příliš k růstu kvalitního sebehodnocení nenapomáhá, naprosto chybí uznání ze strany spolužáků; K.J. se ve škole, respektive ve třídě necítí dobře, nemá si se svými spolužáky, ale i ostatními vrstevníky co říci
- schází **kompenzující prožitek úspěchu** ve volnočasové činnosti – K.J. se nevěnuje žádnému sportu a většinu času tráví doma u počítače, případně v posilovně
- v případě K.J. se poměrně nízké sebehodnocení a sebevědomí projevilo také na její školní práci

studium:

přístup ke škole:

- je nemotivovaná, při jejím způsobu uvažování je škola až na jedné z nižších příček jejího hodnotového žebříčku; je na jedné straně poměrně přirozeně nadaná, nicméně výsledky odpovídají tomu, že školu považuje za nutné zlo a nepřikládá jí velký význam, přístup ke škole je laxní a je ochotná se věnovat učení pouze ve chvílích, kdy jí tzv. „teče do bot“

příprava na vyučování:

- když chodí do školy, učí se poměrně hodně
- uvádí problémy se soustředěním

FAKTORY, S NIMIŽ LZE U K.J. POČÍTAT:

- mladá žena je značně demotivovaná, její sebehodnocení je na nízké úrovni, příliš si nevěří, nemá sdostatek sebevědomí a zpětná vazba poskytovaná okolím je nedostatečná a pokud je, nepřispívá ke zvýšení sebedůvěry K.J.
- v jejím případě není možno příliš apelovat na nutnost dalšího studia, neboť vzdělání nepatří mezi priority K.J.
- **pravděpodobné pozitivní vlivy:**
  - o teta – pravděpodobně jedna z mála osob, která má na mladou ženu vliv – i když značně omezený
  - o matka – projevuje o dceru zájem, jedná se o člověka, jež považuje vzdělání za jednu z životních priorit – problém vidím v tom, že K.J. má s matkou napjatý vztah a k jejím názorům se staví laxně
  - o přítel – má zájem o vzdělání své přítelkyně
- **rizikové faktory:**
  - o přítel – na jedné straně má zájem o vzdělání K.J., na druhé straně je tento zájem spíše povrchní a pokud se jedná o školní docházku K.J., je otázkou, do jaké míry bude přítel K.J. svou přítelkyni ve školní docházce podporovat, případně ji přesvědčovat, že by měla do školy chodit
  - o otec – o svou dceru jeví zájem, o její školní výsledky a docházku do školy již podstatně méně; vzdělání nepovažuje za důležité, sám žije ze dne na den a neuvědomuje si, že mimo jiné jsou na vině právě jeho laxní přístup ke vzdělání a do značné míry i stejně laxní přístup k zaměstnání

- zdravotní stav – K.J. má značné množství zdravotních potíží, z nichž většinu lze označit za psychosomatické – její zdravotní problémy ji neustále znemožňují jí pravidelnou školní docházku
- mezilidské vztahy – se spolužáky i vyučujícími – K.J. je citlivá mladá žena a negativní pocity, kterých se jí dostává ve škole, jí znepríjemňují vyučování a ona sama je považuje za hlavní příčinu své nechuti ke škole

2) Proces – vstupy hodnocení, případně vliv jiných faktorů

2 A) Vstupy hodnocení ve škole:

- **sebehodnocení ve vyučovacích předmětech, které K.J. považuje pro svou osobu za klíčové:**

- **anglický jazyk** – v tomto předmětu měla K.J. problémy již v původním 3. ročníku; potíže kulminovaly poté, co se K.J. rozhodla ročník opakovat – tehdy došlo i ke změně vyučující; žákyně nepopírá, že angličtinu neumí, ale domnívá se, že to není důvod k tomu, aby ji vyučující verbálně srážela a ponižovala ji (viz. pozn. 4/3)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí 3. ročníku – „Není to žádná velká sláva, patřím k průměru.“

- **vysvědčení** – dostatečná

- **sebehodnocení** – v 1.pololetí opak. 3. ročníku – „Řekla mi, že mě nenechá projít...“

- **vysvědčení** - nedostatečná

- **francouzský jazyk** – patří mezi další předměty, v nichž má mladá žena problémy; v původním 3. ročníku K.J. nikterak neexcelovala, patřila mezi slabší žáky; v opakovaném 3. ročníku se situace příliš nezměnila; kromě mizivých znalostí má s učitelkou i osobní problémy - vyučující jí vytýká časté absence a drzé chování (viz. pozn. 4/4)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí 3. ročníku – „Moc jsem tomu nedala...“

- **vysvědčení** – dostatečná

- **sebehodnocení** – v 1.pololetí opak.3. ročníku – „Chce mě nechat propadnout... Myslím, že není spravedlivá.“

- vysvědčení - dobrá

- účetnictví – v opakovaném 3. ročníku je vyučující zároveň třídní učitelkou K.J.; mladé ženě vadí, že vyučující chce na všechny absence potvrzení od lékaře a že netoleruje její neznalost způsobenou tím, že opakovaně chyběla (viz. pozn. 4/5); v opakovaném 3. ročníku měla K.J. zpočátku před svými spolužáky náskok a prožívala své první úspěchy, později však opět sklouzla do průměru

- sebehodnocení - v 1. pololetí 3. ročníku – „Moc mi to nejde. Myslím, že nepropadnu, ale nemám k tomu daleko...“

- vysvědčení – dostatečná

- sebehodnocení – v 1. pololetí opak. 3. ročníku – „Nejdřív to vypadalo suprově, ale pak jsem zas chyběla a byla jsem ztracená.“

- vysvědčení - dobrá

▪ *vliv hodnocení pedagogů na vývoj sebehodnocení*

- K.J. je z velké míry závislá na hodnocení druhých, hodnocení vyučujících nevyjímaje - jejich hodnocení se vždy projeví na jejím sebehodnocení – pro potvrzení mého názoru uvádím následující příklady:

- učitelka anglického jazyka (3. ročník) byla schopna se K.J. zastat, promluvit si s ní a snažila se jí pomoci v hodinách i mimo ně; byla si vědoma, že dívka má s AJ problémy, ale oceňovala její snahu

- vyučující matematického semináře – respektovala její absence, snažila se jí pomoci, dávala jí materiály navíc, případně i zadání písemných prací, aby žákyně nebyla stresovaná z testů (!)

- vyučující českého jazyka (3. ročník – zároveň třídní učitelka) - napomohla v těžké situaci, kdy se K.J. rozhodla přerušit studium – pomáhala jí s vyřizováním veškerých náležitostí; přemluvila K.J., aby studium neukončila, ale pouze přerušila

- **vyučující českého jazyka (opakovaný 3. ročník)** – K.J. uvádí, že ji podpořil psychicky – ve chvíli, kdy napsala žádost o ukončení studia, se za ni postavil a byl do poslední chvíle chápavý

- **vyučující anglického jazyka (opakovaný 3. ročník)** – hodnotila velmi přísně, z „motivačních“ důvodů dávala o stupeň i dva horší známky; vyhrožovala žákům (včetně K.J.), že je nepustí k maturitám – používala metod zastrašování, aby žáky donutila pracovat

▪ **zhodnocení na konci 1. pololetí 3. ročníku:**

- K.J. „propadla“ z českého jazyka a také ostatní známky nebyly příliš uspokojivé – příčiny vidí v šikaně ze strany třídy, kterou psychicky neunesla, což se projevilo na jejích školních výsledcích

- K.J. sama přiznává, že mnohem více času než učením tráví s přítelem, s nímž je v denním kontaktu a tráví u něj víkendy, údajně se u něj připravuje na výuku;

- matka na dceřino vysvědčení reagovala žádostí, aby K.J. zvýšila své učební úsilí a aby poněkud omezila své každodenní trávení času s přítelem – odezvou byl hysterický záchvat a následně se K.J. odstěhovala ke svému otci – odůvodnila to tím, že u něj má více volnosti a zejména proto, že se doma necítí dobře

- domnívá se, že u otce bude mít více času a prostoru na učení a že matce a ostatním „ukáže“

– lze jen doufat, že na K.J. bude mít tato motivace vliv, pod nímž zvýší své studijní úsilí a napraví své špatné výsledky

- dle svých slov se K.J. snažila adekvátně daným podmínkám, s odstupem připouští svůj podíl na špatných školních výsledcích, nicméně se domnívá, že na vině jsou zejména nepřátelství ze strany spolužáků a některých vyučujících a také špatné studijní podmínky doma – sdílí pokoj s mladší sestrou;

- na většinu předmětů se mladá žena připravuje tehdy, očekává-li písemný test nebo ústní zkoušení; uvádí, že se ve škole necítí dobře a že tedy není vždy schopna se na výklad koncentrovat

- osobně pokládám za jednu z příčin neúspěchu K.J. její problémový vztah k vyučujícím a spolužákům, stejně jako narušené vztahy v rodině; dále pak její plné zaujetí budováním vztahu s přítelem

▪ **zhodnocení uprostřed 2. pololetí 3. ročníku:**

- prospěch K.J. se značně zhoršil; její otec nebyl s to přimět svou dceru k pravidelné školní docházce – výsledkem jejích stále častějších krátkodobých absencí je to, že z většiny předmětů nebyla hodnocena;

- ona sama uvádí, že vzhledem k častým krátkodobým absencím hodně zameškala a množství učební látky přestala zvládat i navzdory zvýšenému úsilí (viz. pozn. 4/6)

- pokud ji čeká test či zkoušení a ona si není jistá, že by byla schopna ho napsat uspokojivě, raději se mu vyhne – což pro ni nepředstavuje problém (vzhledem k tomu, že trpí častými psychosomatickými potížemi); neuvědomuje si však, že se tím dostává do bludného kruhu, kdy jedna absence navazuje na druhou, neboť její obavy ze školy již dle slov její psycholožky přerostly ve fóbii; naučila vyhýbat se zodpovědnosti – dle slov již výše zmíněné lékařky ji tento stav ji bude pravděpodobně provázet po značné období života;

- ona sama vidí příčiny v problémech s kolektivem ve třídě, které ona psychicky nezvládla – na základě těchto skutečností se dle svých slov rozhodla přerušit studium a vrátit se v září 2008 do 3. ročníku – dle jejího názoru ukončuje studium z psychických a na nich odvislých psychosomatických důvodů

- **své velmi špatné školní výsledky přijímá jako něco, za což prakticky nenese zodpovědnost, neboť za ně mohou spíše její choroby, přístup učitelů k její osobě a nepřátelství ze strany spolužáků** (viz. pozn. 4/7)

▪ **zhodnocení na konci 1. pololetí 3. ročníku (OPAKOVANÉHO!):**

- K.J. nastoupila opět do 3. ročníku a navzdory poměrně úspěšnému startu na počátku školního roku má opět problémy, její školní výsledky jsou více než tristní

- stěžuje si na zdravotní problémy, tč. spíše fyzické – co se týče psychických problémů, je v současné době na antidepresivech, tudíž je dle svých vlastních slov „v pohodě“

- vzhledem k daným skutečnostem, tj. školním výsledkům, zdravotním potížím a zhoršujícím se problémům s pedagogy se rozhoduje na konci 1. pololetí ukončit studium na střední škole
- k problémům s učivem se přidaly problémy s chováním – K.J. má v pololetí chvalitebnou z chování (viz. pozn. 4/8)

2B) Ostatní vlivné faktory:

- **vliv rodiny** - po celou dobu výzkumu je rodina jedním z nejvlivnějších faktorů – dle K.J. ji ovlivnili negativně i pozitivně – negativně v tom smyslu, že ji nedávali vhodné podněty, za pozitivní považuje, že jí donutili ke změně života
- **přítel** – K.J. má vztah od podzimu 2008, přítel ji vyplňuje veškerý volný čas, mladá žena je typem, který pro vztah obětuje cokoli, mladí lidé spolu víceméně od počátku žijí – K.J. žije střídavě u otce a přítele, který bydlí ve společném bytě s matkou a bratrem – tato situace není ideální, K.J. si opakovaně stěžovala, že s přítelovým bratrem mívá časté konflikty; konflikty mívá také s přítelovými kamarády, kteří jí vytýkají její sklony k omezování přítelových aktivit a majetnickost ve vztahu k němu – nicméně v průběhu výzkumu došlo ke zlepšení a přátelé jejího přítele ji začali tolerovat

posuny v sebehodnocení:

- u K.J. se projeví posuny v sebehodnocení – bohužel se jedná o posuny negativní; mladá žena se pod vlivem neúspěchů stále více podceňuje
- poté, co byla hodnocena známkou nedostatečná, se po přechodném vzednutí pod vlivem negativního hodnocení pedagogy, spolužáky i matkou, které komentovala slovy „já vám všem ještě ukážu“, dostala do období ještě intenzivnějšího negativismu a odevzdanosti
- K.J. nemá víceméně z čeho čerpat pozitivní energii, prožívá sérii neúspěchů, což jejímu sebevědomí a sebedůvěře neprospívá, její pohled na sebe sama je těmito neúspěchy pochopitelně ovlivněn

3) Výstupní stav - únor 2009 (rok a půl od počátku výzkumu)

povahové rysy:

- u K.J. nedošlo v tomto směru k dramatickým změnám – pouze díky užívání antidepresiv o sobě K.J. prohlašuje, že je v pohodě; zdá se být spokojená
- **vyjadřovací schopnosti** – beze změn
- **sociální kontakty** – došlo ke zlepšení vztahů, v nové třídě „zapadla“, uvádí více přátel, více dobrých přátel (cca 6); většinou pochází ze třídy, školy, případně se jedná o kamarády jejího přítele;
- **rodina** – K. J. je ovlivněna rodinou, což sama připouští; nesourodé názory rodičů na vzdělání stejně jako stálá rivalita vůči matce se projeví na sebepojetí a sebehodnocení K.J.
- **přítel** - na počátku výzkumu přítele neměla; nyní má již 15 měsíců trvající vztah, přítel ji ovlivnil v mnoha směrech – K.J. cítí, že díky němu dospěla, ukázal jí, jaké chyby dělá a jak se jich vyvarovat a předcházet jim; snaží se ji přimět, aby nevěnovala tolik pozornosti sama sobě a „nepitvala“ neustále své pocity

zájmy:

- zůstávají jimi počítač a hraní počítačových her;
- přibýly nové zájmy – přítel, noví přátelé, kouření marihuany, 2x týdně tráví čas s malou sestrou
- údajně má na své zájmy málo času – neboť učí se nebo „obíhá“ různé lékaře a tč. hledá zaměstnání

plány do budoucna:

- v plánech mladé ženy došlo k obrovským změnám – jejich příčinu vidí ona sama v psychických a zdravotních problémech, rodinné situaci, svém příteli a ve svých přátelích
- K.J. již nežije doma, bydlí střídavě u otce a přítele – jejím hlavním cílem je sestěhovat se s přítelem do jednoho bytu, na což jim však schází potřebné finance
- již podruhé nedokončila 3. ročník, hledá si tedy zaměstnání (neboť se jí nedostává financí a zadlužila se);
- nyní si chce „dát rok pauzu od školy“ a zvažuje, zda se pokusí ve školním roce 2010/11 přejít do 3. ročníku na jinou obchodní školu (OA na Vinohradská či Lublaňská), či zda nastoupí do 1. ročníku jinak zaměřené školy (měla by zájem navštěvovat umělecky zaměřenou školu – nikdy však tímto směrem nesměřovala, je tudíž sporné, zda uspěje u

přijímacích zkoušek, kde je očekáván talent a předchozí výtvarná průprava a zájem o umění)

- chce vyřešit své zdravotní a psychické problémy; žít se svým partnerem

studium:

přístup ke škole:

- K.J. je naprosto nemotivovaná, děje se tak vinou jejích vlastních pocitů, kdy se potácí mezi názory své matky („vzdělání je nutnost a bez maturity se člověk v dnešní době neobejde“) a svého otce („podívej se na sebe, jak vypadáš – k tomu tě dohnala škola... kdybys radši chodila posilovat a měla krásnou vypracovanou postavu“)

- dalšími faktory, jež ji ovlivnily, se stalo hodnocení jejích učitelů, kteří si ji zaškatulkovali jako problémovou žákyni a kteří každé její další selhání brali jako sebepotvrzující jejich názor na ni

- neexistující podpora ze strany spolužáků sehrála také roli v tom, že se K.J. rozhodla ukončit školní docházku a přestala do školy chodit

- u K.J. hraje hodnocení učitelů značnou úlohu. Mladá žena není příliš proškolsky orientovaná a navíc je v onom obtížném věku, kdy valná část mladých lidí hodnocení ze strany učitelů přijímá se značnými výhradami, polemizuje s ním ním a staví se k němu negativisticky. K.J. je typem jedince, který se odmítá podřídít autoritám. Nicméně pokud je hodnocení pozitivní, pak jej přijímá - ať již ve formě známek, ale zejména jedná-li se o formu uznání z jejich strany. Je smutné, že pozitivního hodnocení se K.J. téměř nedostává...

- K.J. je mladou ženou, u níž schopnost překonávat překážky není příliš rozvinuta – vzdává se velmi rychle; také její aspirace jsou na velmi nízké úrovni – K.J. si nevěří a domnívá se, že nemá šanci na úspěch.

- výsledkem je, že již podruhé ukončuje předčasně 3. ročník a tentokrát se nejedná o pouhé přerušení studia, ale o odchod ze školy

příprava na vyučování:

- zpočátku se u K.J. projevovala snaha zapojit se do výuky, na počátku školního roku měla snahu se připravovat na vyučování; po několika absencích se však opět dostala do bludného kruhu, což vedlo ke konečnému selhání a k ukončení studia

4) Faktory, působící na rozvoj schopnosti sebehodnocení K.J. v průběhu období – říjen 2007- únor 2009:

1) vliv školního hodnocení

- školní hodnocení ovlivnilo sebepojetí K.J. do značné míry, nicméně ne právě pozitivním směrem;
- ona sama se s hodnocením svých pedagogů neztotožňuje – domnívá se, že si o ní učitelé myslí, že ji škola nezajímá, je líná, vzdělání je jí lhostejné a že „zatahuje“ (tj. že se v jejím případě jedná o tzv. „skryté záškoláctví“) - ona sama to popírá, dle jejích slov jsou na vině jejího selhání problémy – v případě prvního selhání ve školním roce 2007/08 za ně mohli spolužáci, ve školním roce 2008/09 pedagogové
- K.J. se dle mého soudu nenaučila nést odpovědnost za své učení a jeho výsledky; její hodnotící názory se neustále rozcházejí s názory vyučujících – prokazuje značnou dávku kritiky vůči hodnocení učitelů, nicméně stejnou kritičnost není schopna aplikovat i na svou osobu; je-li hodnocení negativní, neumí jej přijmout a považuje je za nespravedlivé
- její sebedůvěra a sebehodnocení jsou na velmi nízké úrovni, což je podporované mimo jiné i míněním pedagogů
- pokud v něčem neuspěje, snaží se sice zpočátku problém řešit, posléze se však vzdává; pokouší se začít znovu, ale po čase se opět ocitá v bludném kruhu a pohybuje se tak neustále ve spirále, klesajíc stále níž

2) vliv rodinného prostředí

- ač K.J. nežije s oběma rodiči, vliv rodiny se promítá do jejího sebepojetí a sebehodnocení, **nejedná se však dle slov K.J. (i dle mého dojmu) o nejvlivnější faktor**
- vzhledem k tomu, že rodiče mají velmi rozdílný pohled na vzdělání, považuje i K.J. vzdělání za poměrně nedůležitou součást svého života, mnohem vyšší hodnotu přikládá vztahu s přítelem

a) otec – vyučen v oboru kuchař – v době, kdy žil s rodinou, kolísalo otcovo pojetí výchovy od rozmazlování na straně jedné po nezájem až fyzické tresty na straně druhé; po odchodu od matky se s ním K.J. smířila, nyní s ním žije v jedné domácnosti (střídavě pobývá také v rodině přítele), donedávna otec odmítal uznat, že jeho dcera trpí psychickými problémy (viz. pozn. 4/9); změnu školy uznává a chápe - chtěl by, aby K.J.

pokračovala ve studiu na jiné obchodní škole; je potěšitelné, že otec v poslední době radikálně změnil názor na vzdělání, chce, aby dcera dostudovala; na straně druhé je smutné, že jedním z otcových názorů je, že člověk je šťastný a úspěšný pouze tehdy, je-li štíhlý – proto se z kypré půvabné blondýnky stala hubená neduživě vyhlížející dívka

b) matka – středoškolské vzdělání s maturitou - s matkou má K.J. vyloženě rivalitní vztah – neskrývá názor, že selhává všude, kde její matka uspěla - matka je krásná, udržovaná, má množství sociálních kontaktů, je oblíbená, úspěšná ve svém oboru, podruhé vdaná za o mnoho let mladšího muže – dle K.J. má tedy vše, co ona postrádá;

- K.J. na matce dle jejích slov vadí matčina přetvářka, arogance, škatulkování, neohleduplnost vůči druhým (viz. pozn. 4/10); mj. K.J. matce zazlívá, že zažalovala otce za neplacení výživného (viz. pozn. 4/11)

c) sestra – mladší sestra má jako jeden z mála lidí na K.J. pozitivní vliv, K.J. ji doslova zbožňuje a mladší sestra jí to oplácí stejnou mincí; mladší sestra považuje svou starší sestru za vzor, K.J. je dle jejího názoru úžasná a skvělá – tj. je jediným člověkem, který kdy ke K.J. vzhlížel; v současné době však i malá sestra začíná na svůj idol pohlížet jinými očima, poté, co si od ní K.J. půjčila několik součástí oděvu a neměla se k jejich vrácení (viz. pozn. 4/12)

d) otčím - matčin nový manžel – (manžel matky je o 11 let mladší než jeho žena); dle tvrzení K.J. na ni nemá sebemenší vliv, což je však přehnané – jelikož otčím považuje svou vyženěnou dceru za narušitele klidu v rodině a dává jí to zřetelně najevo (což lze považovat za pochopitelné vzhledem k tomu, jak K.J. působí na svou matku); navenek jsou zdvořilí, ale nevyhledávají se; oba jsou spokojeni, že se K.J. odstěhovala a přestala narušovat poklidný chod rodiny

e) **sestra matky** – K.J. ji charakterizuje jako osobu, která jí v období, kdy nemluvila se svou matkou, byla oporou; je jediná, komu se může K.J. svěřit, komu může říci cokoli; K.J. těší, že má v rodině někoho, kdo jí rozumí; K.J. přijímá názory své tety navzdory tomu, že teta nesouhlasí se vším, co K.J. koná a neváhá dát jí to najevo, ale dívka oceňuje, že se k ní teta neotočila zády a že je ochotná s ní probírat její problémy (viz. pozn. 4/13)

3) vliv vrstevnického prostředí

a) spolužáci - K.J. uvádí, že spolužáci na ni mají větší vliv, než její vyučující; zatímco na počátku průzkumu šlo zejména o vliv negativní, v opakovaném 3. ročníku se jednalo spíše

o vliv pozitivní; nová třída dívku přijala a poskytla jí alespoň na krátkou dobu pocit sounáležitosti s vrstevnickou skupinou; je tedy škoda, že K.J. nebyla schopna ročník dokončit, neboť měla ve třídě poměrně podpůrné prostředí a měla tudíž možnost pokusit se o splynutí s kolektivem třídy

b) přátelé – došlo ke značné změně – zpočátku měla jen malé množství přátel, nyní jich je mnohem více – z toho poměrně hodně důvěrných (cca 8-10); jejich názory přijímá selektivně – pokud se jedná o opravdu dobré přátele, bere od nich vše – i jejich kritiku – přijímá ji a bere to jako jednu z možností, jak na sobě pracovat... do druhé, větší skupiny patří ti, jejichž názory vyslechne, ale pak si je sama vyhodnotí a zváží, zda jí stojí za to se jimi zabývat

c) přítel - tč. vztah trvající 15 měsíců – žijí spolu víceméně od počátku, K.J. patří mezi ty osobnosti, které se přizpůsobují svému protějšku, aniž by si uvědomily, že tím ztrácí svou vlastní identitu; má také „dar“ podléhat přijímání jeho názorů do té míry, že přestává být sama sebou – přičemž si neuvědomuje, že to byla právě její původní podoba, kvůli níž si ji přítel vybral...

4) výzkumník

- K.J. považovala naše rozhovory za možnost vypovídat se ze svých problémů, neboť kromě výše zmíněné tety nemá ve svém okolí žádnou dospělou ženu, s níž by si mohla otevřeně popovídat a vyventilovat své pocity – i z tohoto důvodu uvítala možnost participovat na mém výzkumu a byla jedním z nejhovivějších respondentů

- mladá žena je svéráznou osobností a není snadné ji porozumět; zatímco u ostatních respondentů jsem se ve většině případů snažila omezit svou úlohu na roli pouhého pozorovatele, v tomto případě jsem se pokusila i o určité intervence, neboť pro mě osobně bylo tristní sledovat, jak opakovaně selhává; jak se vzápětí ukázalo, K.J. si bohužel z našich společných sezení odnášela pouze slova útěchy, mé rady však okamžitě vypouštěla a navzdory mé snaze jí pomoci se mi nepodařilo ji dostatečně motivovat k zvýšení studijního úsilí a k snížení absencí; její případ pokládám za nejkomplikovanější a mám určitý pocit osobního selhání; v rámci zachování vlastního duševního zdraví jsem se později jakýchkoli intervencí vzdala a věnovala své síly těm respondentům, kteří prokázali, že mé snahy nevyšly nadarmo

HLAVNÍ FAKTORY

- **PŘÍTEL - nejvlivnější faktor, působící na vývoj K.J.** – mladá žena je ve svém sebehodnocení do značné míry závislá na názorech lidí, kteří jsou pro ni významní. Tímto člověkem je pro ni v současnosti zejména **její přítel**, neboť na ni má již delší dobu větší vliv než **rodina, vyučující a vrstevníci**; tento vliv na ni však působí ambivalentně – přítel se vůči K.J. nechová se stejnou vřelostí, jako ona k němu, mladá žena postrádá z jeho strany adekvátní citovou odezvu; jeho hodnotící soudy jsou často poměrně tvrdé; pokud jde o zvyšování jejího sebevědomí, trůfám si říci, že mínění jejího přítele k jeho růstu příliš nenapomáhá (viz. pozn. 4/14); nedá se očekávat, že za těchto okolností má K.J. šanci stát se osobností s přiměřenou sebedůvěrou
- **hodnocení učiteli** – dle úsudku K.J. hodnocení učiteli patří mezi jedny z nejvýznamnějších faktorů, působících na její sebepojetí; dle jejího názoru jí de facto ovlivnilo celý život, neboť v negativním hodnocení učiteli vidí K.J. jednu z hlavních příčin svých neúspěchů ve studiu;
- **vrstevníci** – v 3. ročníku na ni měl kolektiv vliv negativní, dle jejího přesvědčení to byli zejména spolužáci ze třídy, kdo přispěl k tomu, že přerušila studium; v případě opakovaného 3. ročníku sehrál kolektiv třídy naopak pozitivní úlohu, K.J. se ve třídě cítila dobře a po dlouhé době měla možnost pocítit alespoň krátkodobě náznak přijetí vrstevnickou skupinou a zažít pocit ocenění ze strany spolužáků; otázkou je, jak by se vyvíjelo její sebehodnocení, pokud by tento pocit měla možnost zažívat častěji a dlouhodobě
- **rodina** – hraje i nadále důležitou roli v životě mladé ženy – K.J. uvádí, že otec je pro ni v této době větší oporou a vzorem než matka; nicméně jako vlivné uvádí oba rodiče, přičemž vliv otce pokládá za pozitivní, zatímco na matce vidí pouze negativa, protože na její hodnotící soudy reaguje s nevolí a staví se proti nim
- **ona sama** – vzhledem k tendenci neustále zkreslovat danou skutečnost a omlouvat své chyby osudem a svalovat vinu na ostatní si dovoluji tvrdit, že sebepoznání K.J. je na úrovni neodpovídající tomu, že K.J. patří mezi nejstarší respondenty tohoto výzkumu; její sebehodnocení je na nízké úrovni a je otázkou, zda, respektive kdy dojde ke změně k lepšímu; K.J. se velmi často zabývá svými pocity, vyvozuje

z nich však nepříliš odpovídající závěry; tyto závěry si upravuje k obrazu svému a jako omluvu pro své neúspěchy neváhá využít jakoukoli možnost; jen neochotně připouští, že by příčina mohla být také na její straně;

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ (případné změny v postojích, chování, jednání):

- narozdíl od ostatních respondentů dochází k K.J. k razantnímu zhoršení prospěchu již ve 2. pololetí 9. třídy ZŠ; toto zhoršení pokračuje (s výjimkou 2. ročníku SŠ) také na střední škole a kulminuje ve 3. ročníku, kdy jsou školní ukazatele K.J. natolik tristní, že mladá žena přerušuje školní docházku, aby se o rok později pokusila o zopakování třetího ročníku – bohužel se stejně žalostným výsledkem
- na školní prospěch K.J. měly kromě nestabilního rodinného prostředí, negativního hodnocení pedagogů a negativního působení spolužáků vliv také její vzrůstající absence – zatímco v 1. pololetí 3. ročníku (kdy ještě žila i matky) zameškala mladá žena 89 hodin, poté, co odešla žít k otci, zameškala 256 hodin; v opakovaném 3. ročníku pak zameškala 119 hodin;
- autopercepce K.J. je na nízké úrovni, hladina její sebedůvěry a sebevědomí je doslova frustrující, K.J. příliš často nezažívá chvíle úspěchu či požitku u kladného hodnocení, proto prakticky nemá šanci si dokázat své kompetence – pravděpodobně i toto je dle mého názoru příčinou, proč jsem u K.J. během výzkumu zaznamenala zvláštní jev – K.J. si své kompetence dokazuje nepříliš obvyklým způsobem – snaží se okouzlit jakéhokoli muže ve svém dosahu; ani se netají tím, že udělá cokoli pro to, aby se do ní jakýkoli muž zamiloval. Podvědomě jedná podle vzorce „Čím více mužů mě miluje, tím větší mám cenu“...
- dá se tedy říci, že K.J. není doposud příliš schopna realisticky posoudit sama sebe, nedokáže překonávat překážky, nechává se zdeptat neúspěchem; vzhledem k absentujícímu sebevědomí raději si volí poddimenzované cíle, než by riskovala selhání; navzdory tomu se opakovaně setkává s nezdary, což jejímu sebehodnocení neprospívá

5.5 Respondentka č. 5 – K.D.

rok nar.: 1990

škola: Gymnázium Na Vítězné pláni – 5. ročník, respektive 6. ročník (šestileté gymnázium)

prospěch na střední škole:

- 1. ročník – 1.pololetí – prospěla s vyznamenáním
  - průměr 1,38
- 2. pololetí – prospěla s vyznamenáním
  - průměr 1,15
- 2. ročník - 1. pololetí - prospěla
  - průměr 1,54
- 2. pololetí – prospěla s vyznamenáním
  - průměr 1,46
- 3. ročník - 1.pololetí - prospěla
  - průměr 1,83
- 2.pololetí - prospěla
  - průměr 1,58
- 4 .ročník - 1.pololetí – prospěla
  - průměr 1,67
- 2.pololetí - prospěla
  - průměr 1,58
- 5.ročník - 1.pololetí - prospěla
  - průměr 1,58
- 2.pololetí - prospěla
  - průměr 1,58
- 6. ročník – 1.pololetí – prospěla s vyznamenáním
  - průměr 1,31

vývoj prospěchu: u K.D. nedochází k velkým změnám v prospěchu, její školní ukazatele jsou kvalitní a stabilní

TRVÁNÍ VÝZKUMU - ZÁŘÍ 2007 - ÚNOR 2009

1) Vstupní stav

povahové rysy:

- mladá žena, přátelská, vstřícná, empatická, na svůj věk značně duševně vyspělá, poněkud konzervativní v oblasti mezilidských vztahů, cílevědomá

- **vyjadřovací schopnosti** – nad oblastí průměru, dokáže jasně formulovat své názory, přičemž téměř nepoužívá slangové výrazy a vulgarizmy, dobře se orientuje v používání cizích slov, písemný i ústní projev jsou značně sofistikované a jsou v souladu; gramatické chyby v písemném projevu jsou pouze ojedinělé

- **sociální kontakty** - je poněkud plašší povahy, pokud přijde do nového prostředí, cítí se zpočátku nejistě a má problém s navázáním nových vztahů, jakmile je však naváže, oprostí se od těchto obav a lehce „vpluje“ do kolektivu; lépe se jednoznačně cítí mezi lidmi, které zná, cení si starých přátel (viz.pozn. 5/1); uvádí 4 blízké přátele; většinu jejích přátel tvoří bývalí spolužáci ze základní školy, několik spolužáků z gymnázia a přátelé z letního tábora, kam zpočátku jezdila jako účastnice a později jako praktikantka, respektive vedoucí

- **rodina** – žije s v úplné rodině, která je značně podporující; s oběma rodiči vychází dobře; rodiče se v K.D. „vidí“ a podporují ji v jejích ambicích, neboť je na rozdíl od své mladší sestry vyloženě studijní typ a proškolsky orientovaná

- **přítel** – K.D. má dlouhodobý vztah (1 a ¾ roku), s přítelem se vzájemně doplňují a dá se předpokládat, že tento vztah bude trvat i nadále, neboť jak K.D, tak její přítel jsou vyloženě monogamní a nemají tendenci střídat partnery

zájmy:

- břišní tance, cizí jazyky (K.D. navštěvuje ve svém volném čase kurzy anglického jazyka), organizace letního dětského tábora a s tím spojené celoroční aktivity, přátelé

plány do budoucna:

- úspěšně odmaturovat a složit přijímací zkoušky na vysokou školu (pravděpodobně půjde o jazykově zaměřené studium – překladatelství, případně cestovní ruch, dějiny umění nebo žurnalistiku); dále úspěšně složit řidičské zkoušky, jazykový certifikát z anglického jazyka (FCE)

sebehodnocení:

- sebehodnocení K.D. je adekvátní, odpovídající jejím schopnostem a dosaženým výsledkům, K.D. věří ve své schopnosti, i když ve chvílích stresu podléhá do určité míry pocitům nedostatečnosti a přestává si věřit, nicméně ví, že se může opřít o své nabyté znalosti, a proto se v jejím případě jedná o pouhou chvilkovou trému; zpětná vazba poskytovaná školou, rodinou a vrstevnickými skupinami je adekvátní a přispívá růstu kvalitního sebehodnocení K.D.

studium:

přístup ke škole:

- K.D. je ambiciózní, proškolsky orientovaná mladá žena; je přirozeně nadaná, nicméně vzhledem k nárokům, které na své žáky klade gymnázium, je nucena poměrně značnou část svého volného času trávit studiem; výsledky však plně odpovídají vynaložené námaze – K.D. patří mezi neúspěšnější žáky ve třídě

příprava na vyučování:

- systematicky se připravuje, i když ji příprava na vyučování příliš nebaví; v některých předmětech jí stačí výklad, ale jsou předměty (např. chemie, biologie), na něž se připravovat musí

- příprava na vyučování jí zabere cca 30 – 60 minut denně – před testy je to více

FAKTORY, S NIMIŽ LZE U K.D. POČÍTAT:

- mladá žena je velmi motivovaná, její sebehodnocení je na vysoké úrovni, i když se někdy zdá, že si příliš si nevěří, nicméně má dostatek sebevědomí a zpětná vazba poskytovaná rodinou, přáteli i vyučujícími se zdá být dostatečná, adekvátní a plně podporující
- v jejím případě není nutno přehnaně apelovat na nutnost vysokoškolského studia, neboť vzdělání patří mezi priority K.D. a mladá žena je přesvědčena o nutnosti jej zvyšovat
- **pravděpodobné pozitivní vlivy:**
  - rodina – rodiče svou dceru podporují, vzdělání považují za důležité a jsou ochotni v jeho jménu své dceři prominout i rozličné povinnosti, které se vzdělání bezprostředně netýkají

- hodnocení učiteli – K.D.patří mezi proškolsky orientované mladé jedince, pro něž je hodnocení učiteli významným hnacím motorem (zejména jedná-li se o hodnocení kladné)
- přítel – student VŠ, mající zájem o další vývoj své přítelkyně
- **rizikové faktory:**
  - postrádám jakékoliv rizikové faktory

2) Proces – vstupy hodnocení, případně vliv jiných faktorů

2 A) Vstupy hodnocení ve škole:

- **sebehodnocení ve vyučovacích předmětech, které K.D. považuje pro svou osobu za klíčové:**

- **český jazyk** – předmět vyučuje třídní učitelka K.D, mají ji od prvního ročníku (viz.pozn. 5/2), K.D. má dobré základy českého jazyka – zejména gramatiky – ještě ze základní školy, proto se cítí v pohodě; nicméně sama sebe hodnotí jako průměrnou – nemá problémy s gramatikou, baví ji sloh, ale nebaví ji učit se literaturu. Žákyně oceňuje, že učitelka své žáky chválí.

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Patřím mezi ty lepší, ale na jedničku to není.“

- **vysvědčení** - chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Budu mít dvojku - stačí mi, nemám vyšší ambice.“

- **vysvědčení** - chvalitebná

- **německý jazyk** – je K.D. pokládána za neatraktivní předmět (viz.pozn. 5/3). Jedná se o předmět, vyučovaný nepříliš respektovanou učitelkou. Hodiny jsou jednotvárné, žáci se v nich nudí a cítí se nemotivováni. K.D. je na jazyky přirozeně nadaná a baví ji, nicméně hodiny německého jazyka vyloženě protrpí.

- vzhledem k tomu, že se jedná o předmět, z něž hodlá K.D. maturovat, je nespokojená s tím, jak výuka německého jazyka probíhá – vyučující je „hodná“ a nenechá žáky propadnout, na straně druhé však nevyvíjí na žáky patřičný tlak a nedokáže je přimět k tomu, aby se učili

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Budu mít nejspíš výbornou – protože jsem víceméně jediná, kdo jí tam něco dělá. Tak jí nic jiného nezbývá...“

- **vysvědčení** – výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Budu mít zas výbornou – nemůže pominout fakt, že makám jako jediná. Ne že bych tak excelovala, ale oceňuje moje úsilí.“

- **vysvědčení** - výborná

- **anglický jazyk** – patrně nejoblíbenější předmět K.D. Je to způsobeno jednak již výše zmiňovaným zaměřením dívky na jazyky, navíc má dívka velmi slušné základy ze základní školy. Dále k tomu do značné míry přispívá i osoba vyučující (údajně nejlepší učitelka na škole). Učí žáky již od prvního ročníku, k jejich velké radosti. Má přirozenou autoritu, propracovaný systém, umí výborně anglicky (viz. pozn. 5/4) , hodiny jsou pestré, aktivity se střídají. Hodně využívá metod skupinové práce.

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Vím, že jsou tam lidi lepší než já, ale ona zas ví, že makám.“

- **vysvědčení** - výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Měla by to být zas výborná. Jednak hodně pracuju, navíc mám skvělé základy z jazykovky...“

- **vysvědčení** - výborná

- **italský jazyk** – na tento předmět, stejně jako na ostatní jazyky, je K.D. přirozeně nadaná. Navíc ji hodiny baví, těší se na ně. Jedná se o předmět volitelný. Hodiny jsou pestré, vyučující se snaží je neustále něčím oživovat. K.D.oceňuje jeho přístup k vyučování (viz.pozn. 5/5); hodiny jsou takové, jaké mají být – pestré, se střídáním aktivit, kdy se žáci učí rádi; žáci oceňují i to, že se za krátkou dobu naučili poměrně hodně a jsou schopni italsky mluvit a číst. Vyučující je pro své žáky vzorem, umí si získat jejich úctu a respekt.

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Budu mít výbornou. Vím, že to umím, že se učím ...zasloužím si ji!“

- **vysvědčení** - výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Umím toho pořád víc – jsem nadšená. Myslím, že to bude zas výborná.“

- **vysvědčení** - výborná

K.D. je přesvědčená, že není sama, koho předmět baví a kdo se na hodiny italského jazyka těší. Mimo jiné se domnívá, že na hodiny se těší i sám vyučující – čímž motivuje i své žáky. Učitel plný entuziasmu, který dokáže své žáky zaujmout, chválí je a dává jim možnost zažívat úspěch, je pro své žáky vzorem. Navíc žáci cítí, že předmět jím vyučovaný využijí – což opět posiluje pozitivní dopad na jejich vztah k předmětu.

- **základy společenských věd** – patří mezi předměty, k nimž má K.D. ambivalentní vztah – některá témata jsou jí bližší, jiná ji nebaví. Mezi témata, která ji oslovují, patří například politologie, ekonomie a psychologie. Naopak ji neoslovila filosofie (viz.pozn. 5/6). Do značné míry je to závislé na osobě vyučujícího – ačkoli měla žákyně obavy, zda ji bude bavit ekonomie, díky vyučující, která dokázala látku podat poutavě, ji dokázala pro obor získat (viz.pozn. 5/7)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Při hodinách nic nedělám, ale není to jen moje vina – on vede hodiny strašně filosoficky, skoro nikdy to nechápe. A před testy dá výpisky na net a z toho pak píšem...“

- **vysvědčení** - výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Furt to samý. Z hodin si nic moc nepamatuju...“

- **vysvědčení** - výborná

- **matematika** – K.D. předmět příliš nezajímá. Nepatří mezi výrazně selhávající žáky, naopak – patří k lepšímu průměru a látku poměrně chápe, ale rozčiluje ji, že dělá „hloupé chyby“ – zejména v testech. Dá se říci, že K.D. baví tento předmět „nárazově“ - když se jí daří, tak jí to i baví. Své neúspěchy připisuje především nedostatku cviku (viz.pozn. 5/8)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Patřím mezi ty lepší, ale šťve mě, jak dokážu pokazit rozhodující testy!“

- **vysvědčení** – chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Já to vlastně chápu, ale když dojde na lámání chleba, tak klidně napíšu, že 3x2 je 5. Myslím, že budu mít dobrou...“

- **vysvědčení** - dobrá

- **fyzika** – předmět je vyučován benevolentním vyučujícím; žáci mají na testy připravené „taháky“, opisují – výsledkem je, že téměř všichni mají výbornou. Pokud přece jen aspirují na jinou známku než na výbornou, mají možnost udělat si referát a známku si tím opravit. Učitele mají žáci rádi, ale necítí vůči němu sebemenší respekt. Spolužáky, kteří mají snahu se něco naučit a získat známku, aniž by podváděli, považují ostatní za „blázny“ (viz. pozn. 5/9).

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Vůbec nic neumím, takže mi bohatě stačí dvojka.“

- **vysvědčení** - chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Myslím, že dvojka je adekvátní tomu nic, co umím.“

- **vysvědčení** - chvalitebná

▪ **vliv hodnocení pedagogů na vývoj sebehodnocení**

- K.D. je motivována kladným hodnocením, pozitivní ji motivuje, negativní ji nemotivuje – pro potvrzení mého názoru uvádím následující příklady:

- **učitel italského jazyka** – hodiny jsou skvělé, on sám je povzbuzujícím elementem – kdo jiný může být pro žáky být lepším hnacím motorem než učitel, který se nepokrytě těší na své hodiny; žáci si hodiny užívají a těší se na ně; vyučující je pozitivní a nešetří chválou; povzbuzuje je, pokud vedou poráženecké řeči a mají negativní myšlení

- **vyučující anglického jazyka** – člověk vyloženě viděl, jak se zlepšuje; kromě jiného je předmět využitelný i v běžném životě

- **vyučující dějin umění a českého jazyka** - třídní učitelka - nejde ani o předměty, ale o lidský přístup vyučující ke svým žákům; dokázala se za ně postavit i v případech krize

▪ **zhodnocení na konci 1. pololetí 5. ročníku:**

- K.D. si je vědoma, že její výsledky budou korelovat s jejím studijním úsilím. Vzhledem k tomu, že se jedná o cílevědomou mladou ženu, jejímž cílem je dosáhnout co nejlepších výsledků za cenu přiměřené námahy, dá se očekávat, že i její školní výsledky budou lehce nadprůměrné.
- počítá s vysvědčením bez dostatečné – považovala by ji za osobní prohru. Naopak počítá s poměrně slušným vysvědčením – i když vzhledem k hrozícím „dobrým“ pravděpodobně nebude mít vyznamenání
- K.D. se na výuku připravuje poměrně systematicky – své úsilí zvyšuje v případech, kdy ji předmět zajímá, případně pokud jde o předmět, v němž si není příliš jistá – nicméně do určité míry u ní převažuje vnitřní motivovanost nad motivovaností vnější. Nedá se rozhodně říci, že ve chvíli, kdy zmizí hrozba známek, ztrácí K.D. o učení zájem.
- pouze zřídka dochází k tomu, že K.D. se již nevrací k učivu, za které již získala známku. K tomuto jevu dochází zejména proto, že K.D. projevuje o výuku zájem a má v úmyslu své znalosti prohlubovat a pokračovat ve studiu na vysoké škole.
- valná většina učitelů na této škole známky zdůvodňuje – žáci mají možnost si známky ověřit na internetových stránkách školy – nicméně ve většině obdrží adekvátní zpětnou vazbu i od vyučujícího (netýká se bohužel všech předmětů)

▪ **zhodnocení na konci 2. pololetí 5. ročníku:**

- K.D. počítala s obdobným vysvědčením jako v 1. pololetí. Měla poněkud obavy, že se v některých předmětech zhoršila, nicméně tyto obavy se nenaplnily a závěrečné vysvědčení bylo stejné, jak tomu bylo v 1. pololetí. – Zde se projevilo, že K.D. ve chvílích úzkosti a stresu podléhá dojmu, že není tak dobrá, jak tomu napovídá její školní hodnocení. V těchto řídkých momentech u ní dochází k tomu, že se začne podceňovat a sama sebe vidí ve srovnání s ostatními jako méně úspěšnou, než tomu je ve skutečnosti.
- v žádném případě by se s vyučujícími nepřela o to, zda je jejich hodnocení spravedlivé nebo ne (viz.pozn. 5/10), jejich hodnocení přijímá jako danou skutečnost a jako fakt

2B) Ostatní vlivné faktory:

- **vliv rodiny** - po celou dobu výzkumu je rodina jedním z nejvlivnějších faktorů v životě K.D., která si je vědoma, že se na rodiče může kdykoli obrátit s prosbou o pomoc či radu

- přátelé
- přítel

posuny v sebehodnocení:

- u K.D. nedochází k výrazným posunům v sebehodnocení, mladá žena je schopna do značné míry realistického pohledu na své schopnosti, dokáže se vyvarovat chyb, případně se z nich poučit

3) Výstupní stav - únor 2009 (rok a půl od počátku výzkumu)

povahové rysy:

- u K.D. nedošlo v průběhu roku k žádným dramatickým změnám – i nadále zůstává cílevědomou, příjemnou, komunikativní mladou ženou
- **vyjadřovací schopnosti** – K.D. se vyjadřuje kultivovaně, sofistikovaně; s postupem studia se rozšiřuje i její beztak již bohatá slovní zásoba
- **sociální kontakty** - K.D. má značné množství přátel, většinu tvoří spolužáci ze třídy a přátelé z letního dětského tábora, kam mladá žena již několik let jezdí jako vedoucí; za důvěrné považuje cca 4 přátele (viz.pozn. 5/11)
- **rodina** – stav se nezměnil, rodiče i nadále K.D. podporují a dle jejích slov jsou i mnohem tolerantnější, než je tomu v jiných rodinách; vzdělání a úspěchy jejich dcery jsou pro ně vším, takže K.D. doslova „zametají cestičku“ – vzhledem k tomu, že je v maturitním ročníku a připravuje se na maturitu a přijímací zkoušky na vysokou školu, je doslova „osvobozena“ od plnění veškerých jiných povinností (viz. pozn. 5/12)
- **přítel** – vztah s přítelem trvá – již 2 a ½ roku a dá se předpokládat, že bude trvat i nadále. Na rozdíl od počátku výzkumu však již K.D. pochybuje, že je tento vztah jejím vztahem posledním – má dojem, že ačkoli je s přítelem šťastná, není možné, aby to bylo natrvalo. Vztah je v pořádku, spíše jde o vnitřní pocit, který K.D. nazývá „hlasem rozumu“.

zájmy:

- vzhledem k faktu, že se K.D. zodpovědně připravuje na maturitu, odložila veškeré své zájmové volnočasové aktivity stranou – jak břišní tance, tak výuku jazyků; hodlá se k nim vrátit na podzim 2009 – po úspěšném odmaturování a přijetí na vysokou školu

plány do budoucna:

- úspěšně odmaturovat a poté se dostat na vysokou školu; v současné chvíli preferuje překladatelství, cestovní ruch, podnikohospodářskou fakultu Vysoké školy ekonomické, andragogiku (vidí zde možnost využití základů společenských věd a silnou motivaci je pro ni i fakt, že na tuto školu nebyli přijati její přítel a jeho sestra);
- absolvovala úspěšně zkoušku z anglického jazyka FCE
- složila praktickou i teoretickou zkoušku a stala se vlastníkem řidičského průkazu

studium:

přístup ke škole:

bez velkých změn - K.D. se připravuje pečlivěji a ještě cílevědoměji – zejména na předměty, z nichž bude maturovat – oproti předchozím ročníkům poněkud „vypouští“ předměty, z nichž maturovat nebude

- v **německém jazyce** se její výsledky zlepšily – příčinou je pravděpodobně zvýšený zájem o předmět ze strany K.D. (způsobený tím, že žákyně je jedním ze dvou žáků třídy, kteří budou z německého jazyka maturovat), na nějž její vyučující reaguje vstřícně. Tato vstřícnost bohužel není vždy konstruktivní a smysluplná (viz.pozn. 5/13). Celkově má K.D. pocit, že za celé studium nedosáhla v tomto předmětu nějakého pokroku. Vinu vidí jednoznačně na straně vyučujících. Nicméně připouští, že v průběhu posledních měsíců došlo ke změně k lepšímu – což je pravděpodobně zapříčiněno blížící se maturitou.

- **dějiny umění** – na tento předmět žákyně dle svých slov „rezignovala“ – rozhodla se z něj nematurovat; vyučující věnuje zvýšenou pozornost žákům, kteří se rozhodli z něj maturovat, ostatních si nevšímá; K.D. na nastalý stav reaguje tím, že se v hodinách připravuje na jiné vyučovací předměty

- **základy společenských věd** – z tohoto předmětu K.D. maturuje, což znamená nastudovat značné množství látky, absolvovat předmaturitní soustředění apod.

- **matematika** – začala v současnosti K.D. bavit, přestože z ní nebude maturovat; i nadále si vyčítá chyby v testech, ale má dojem, že jich dělá méně a že chápe postup, zažívá tedy pocity úspěchu a o to více je motivovaná se učit

příprava na vyučování:

- s blížící se maturitou se K.D. připravuje s větším nasazením; snaží se systematicky studovat – zejména ty předměty, z nichž bude maturovat

4) Faktory, působící na rozvoj schopnosti sebehodnocení K.D. v průběhu období – říjen 2007- únor 2009:

1) vliv školního hodnocení

- K.D. si přinesla zdravé sebehodnotící schopnosti již ze základní školy (viz.pozn. 5/14), nicméně i na gymnáziu došlo k jejich upevnění pod vlivem hodnocení některých vyučujících – například vyučující anglického jazyka, italského jazyka a některých vyučujících předmětu základy společenských věd

- schopnost přebírat odpovědnost za proces učení a jeho výsledky si K.D. přinesla také ze základní školy, kde se na ní podílelo dle jejích slov několik členů učitelského sboru. S jejich pomocí a s pomocí pedagogů z gymnázia je žákyně schopna vyhodnocovat proces vlastního učení, tvořit z něj závěry a měnit další postupy při učení. Schopnost autoregulace při učení je na vysoké úrovni, stejně jako schopnost vyhodnocení úspěchů, respektive neúspěchů při učení.

- její sebedůvěra a sebehodnocení je v současnosti ovlivněna faktem, že K.D. čekají maturitní zkoušky. Dle dosavadního vývoje však lze předpokládat, že se jedná o akutní stres pod vlivem zátěžové situace, který nebude mít trvalý vliv ani na schopnost posoudit sama sebe, respektive na schopnost K.D. pravidelně hodnotit svou vlastní činnost a vyvozovat důsledky ze svých výsledků. I když je momentálně a zřejmě dočasně pod tlakem, je žákyně i nadále připravena řešit problémy a překonávat překážky.

- dle názoru K.D. většina vyučujících na gymnáziu hodnotí své svěřence spravedlivě; žákyně oceňuje, že vyučující nešetří chválou a oceněním – neboť navzdory tomu, že se jedná o žáky posledního ročníku, i tito žáci uvítají spíše chválu než kritiku. K.D. je přesvědčena, že chvála žáky více motivuje a následně žáci o předmět projevují větší zájem.

– vyučující povětšinou formulují hodnocení práce svých žáků spíše obecně – tzn. jak jejich svěřenci zvládli dané učivo, nač je třeba se soustředit. Individuálnímu hodnocení je věnována pouze malá pozornost. Má-li žák zájem o posouzení své vlastní práce a jejich výsledků, děje se tak více či méně pouze na vyžádání!

- s většinou vyučujících mají žáci dobré vztahy; nicméně za problematické pokládá K.D. stále přetrvávající „škatulkování“, na něž někteří žáci doplácí, neboť se na počátku studia na střední škole „zapsali“ u svých vyučujících pod jakousi „nálepkou“. které se jim

nepodařilo zbavit za celá léta – např. učitelé přihlížejí k dosavadním výsledkům, je-li známka mezi

- za obzvláště cenné pokládám, že žáci na tomto gymnáziu mají možnost se k chodu školy a k práci vyučujících vyjádřit pomocí anonymních evaluačních dotazníků, které jsou k dispozici na internetu

2) vliv rodinného prostředí

- rodiče K.D. jsou středoškolsky vzdělání; zřejmě i proto všemožně podporují svou dceru, aspirující na vysokoškolské studium

a) otec – je svou dcerou doslova nadšen, neustále ji srovnává s její mladší sestrou, kteréžto srovnání dopadá ve prospěch K.D. V dalším studiu ji hodlá podporovat a zároveň s ní probírá případné plusy a minusy vysokoškolského studia.

b) matka – s K.D. si rozumí, jedná s ní jako s rovnocenným partnerem, její názory K.D. ovlivňují stejnou měrou jako názory otce. Dívku těší, že ji oba rodiče, zejména matka, vycházejí vstříc a snaží se jí napomáhat v dosažení jejích cílů

c) sestra – o 3 roky mladší; je méně nadaná než K.D.; nebavila ji základní škola, nyní se učí kadeřnicí a zdá se být spokojená s cestou, kterou si zvolila; na svou starší sestru, která je vyloženě studijní typ, již nyní příliš nežárí, neboť rodiče s povděkem akceptovali její volbu a jsou rádi, že mladší dceru škola baví

d) dědeček – jediný, kdo v rodině dosáhl vysokoškolského vzdělání; pro svou starší vnučku je vzorem - nesmírně si cení faktu, že dědeček dokázal vystudovat při zaměstnání a jak moc si zakládá na vzdělání. Motivuje ji jeho společenské postavení a odpovídající finanční odměna.

3) vliv vrstevnického prostředí

a) spolužáci - K.D. je příjemná, nekonfliktní mladá žena, proto nemá problém vycházet se spolužáky. Napomáhá tomu i fakt, že cca 1/3 spolužáků ve třídě s ní přešla na gymnázium ze základní školy. K.D. oceňuje většinu svých spolužáků z hlediska znalostí a inteligence, přičemž si s hrdostí uvědomuje, že i ona patří mezi ty, které spolužáci oceňují. Jejich hodnocení přispívá k celkovému obrazu, který si o sobě K.D. vytváří. Ve třídě je pouze několik jedinců, kteří K.D. iritují pro své povahové vlastnosti a osobnostní rysy, respektive z hlediska školních schopností. Kolektiv třídy označuje jako stmelený. Ve školním

prostředí jsou pro ni přijatelnými partnery jak vyučující, tak spolužáci, aniž by byla přehnaně selektivní.

b) přátelé – má dobré přátele jak z prostředí školy, respektive třídy, tak z jiného prostředí. Pokud ji přátelé kritizují – což bývá zřídka, uvědomuje si, že to dělají pro její dobro a jejich kritiku přijímá a je ochotná se jí zabývat.

c) přítel – ovlivnil K.D. do značné míry. Mimo jiné v pozitivním ovlivnil její pohled na sebe samu - před seznámením s ním byla dívka přesvědčena, že neodpovídá současným měřítkům krásy, z čeho pramenily její komplexy. Díky příteli se přestala v tomto ohledu podceňovat. Také se naučila toleranci. Vztahu si velmi váží.

4) výzkumník

- s K.D. se známe delší dobu, nicméně nyní se naše vztahy zintenzivnily pod vlivem výzkumu; ona sama vnímá můj vliv jako pozitivní; díky mně, jak uvádí, se „mohla zamyslet, co se děje ve škole“, byla ráda, že někdo projevil zájem o její práci ve škole, že někoho zajímalo i něco jiného, než konečné výsledky, že kdosi projevil zájem o její pocity ohledně její školní práce, ale i vztahů ve třídě, respektive s přáteli... Naše posezení pro ni byla podnětná a často byla sama překvapena, jaké názory projevovala na počátku výzkumu...

- jako u většiny ostatních respondentů jsem vnímala vliv jako oboustranný, neboť klidná a realistická mladá žena jako je K.D. má schopnost podpořit člověka a dát mu pocit klidu

HLAVNÍ FAKTORY

- **RODINA - nejvlivnější faktor, působící na vývoj K.D.** – mladá žena je na hodnocení druhých závislá jen částečně, nicméně je to rodina, coby nejvlivnější prvek, kdo se podílí na jejím sebehodnocení. Podporu rodiny pocítuje K.D. od dětství, nyní tato podpora pod vlivem maturitních zkoušek a přijímacích zkoušek ještě zintenzivněla. K.D. má to štěstí, že v jejím případě se jedná o rodinu funkční, pro niž je vzdělání jednou z priorit na žebříčku hodnot.
- **hodnocení učitelů** – je pro ni důležité, co o ni soudí – stejně jako ostatní respondenti uvádí, že se jedná zejména v případě pozitivního hodnocení se jedná o kladný vliv na její sebehodnocení

- **přítel** – jeden z nejvlivnějších prvků – ovlivnil názory K.D. na sebe sama, na své schopnosti a také na svůj zjev. K.D. na příteli oceňuje zejména to, že ji podporuje při studiu a sám jí jde příkladem vstříc – studuje pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy.
- **faktor věku** – hraje značnou roli ve stupni vývoje sebehodnocení, neboť K.D. patří mezi nejstarší respondenty mého kvalitativního výzkumu, nicméně i v jejím případě jí v sebehodnocení napomáhají jak názory lidí pro ni významných, tak také studijní úspěchy, které zažívá častěji než většina ostatních respondentů. Tyto úspěchy jí dávají možnost dokazovat si své kompetence a také sílu k překonávání případných nesnází

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ (případné změny v postojích, chování, jednání):

- K.D. je žákyní, jejíž prospěch nedoznal téměř žádných změn ani po přechodu na střední školu, její školní výsledky jsou kvalitní a stabilní
- veškeré intervenční faktory – ať hovoříme o rodině, příteli, hodnocení učiteli - udržují pozitivní stav
- je schopna poměrně zralého a adekvátního hodnocení sebe sama; přestože je její sebepojetí i nadále částečně založeno, stejně jako je tomu u ostatních lidí jejího věku, na názorech lidí, kteří jsou pro ni významní, K.D. již nepodléhá tolik pochybnostem, jako někteří mladší respondenti; není také zdaleka tak sebekritická a nejistá (pomineme-li momentální rozpoložení způsobené blížící se maturitou a přijímacími zkouškami na vysokou školu)
- K.D. je na nejlepší cestě stát se osobností, vědomou si svých kvalit, mající přiměřené sebevědomí i přiměřenou sebedůvěru, dokáže si již nyní volit adekvátní cíle a určit cesty, vedoucí k dosažení těchto cílů, její sebepojetí již není závislé pouze na hodnocení druhých, ale opírá se o dosažené úspěchy a přiměřenou důvěru ve své schopnosti. Dá se tedy říci, že K.D. je na nejlepší cestě stát se nezávislou na hodnocení druhými osobami.

5.6 Respondent č. 6 – V.P.

rok nar.: 1990

škola: SSPŠ – obor informační technologie – 2. ročník, respektive 3. ročník

prospěch na ZŠ s RVJ:

- 8. třída - 2. pololetí - 3 dobré (český jazyk, anglický jaz., přírodopis)
- průměr 1,61
- 9. třída - 1.pololetí - 3 dobré (český jazyk, anglický jyz., zeměpis)
- průměr 1,61
- 2.pololetí - 5 dobrých (český jazyk, anglický jaz., německý jazyk, dějepis, přírodopis)
- průměr 1,85

prospěch na střední škole:

- 1.ročník - 1.pololetí – bez dostatečné
- průměr 2,05
- 2.pololetí - bez dostatečné
- průměr 1,80
- 2.ročník - 1.pololetí – bez dostatečné
- průměr 2,20
- 2.pololetí - bez dostatečné
- průměr 1,9
- 3. ročník – 1. pololetí – bez dostatečné
- průměr 2,00

vývoj prospěchu: na ZŠ dochází k přechodnému a jen drobnému zlepšení prospěchu ve 2. pololetí 8. třídy a v 1. pololetí 9. třídy – žák usiloval o slušné známky s ohledem k přijímacím zkouškám na střední školu; na střední škole lehké zhoršení prospěchu, poté prospěch poměrně stabilní

TRVÁNÍ VÝZKUMU - ZÁŘÍ 2007- ÚNOR 2009

1) Vstupní stav

povahové rysy:

- mladý muž, veselé povahy, přátelský, společenský, vstřícný, má sklon k poměrně infantilnímu humoru, který nemusí vyhovovat každému; dokáže být velmi radikální až nesnášenlivý a jeho upřímnost mnohdy hraničí s neomaleností, dokáže však své názory podávat tak, že se většinou člověk neurazí

- **vyjadřovací schopnosti** – v oblasti průměru; je velmi komunikativní, jeho řeč je plná slangu, vulgarizmy používá, ale s jejich používáním to nepřehání; v používání cizích slov se příliš neorientuje; v písemném projevu poměrně značné množství gramatických chyb

- **sociální kontakty** - socializovaný – má až nadprůměrné množství přátel – uvádí cca 20 blízkých přátel; nicméně nejdůvěrnějších přátel má 5 (vesměs bývalé spolužáky a spolužačky ze ZŠ); fakt, že je obklopen tolika lidmi, je dán jeho přátelskou veselou povahou a také tím, že je ochoten se zúčastnit kdejaké akce a nezkazí žádnou zábavu - díky tomu mu přátelé odpouštějí jeho občasnou netaktnost a jeho vtípky (viz. pozn. 6/1); je zvýšeně tolerantní vůči menšinám

- **rodina** – mladý muž pochází z funkční rodiny, která jej podporuje; vzdělání je zde vysoce ceněno; má dvě sestry – mladší a starší (starší přerušila k nelibosti rodiny v 1. ročníku studium na VŠE a tč. je zaměstnána, mladší je v posledním ročníku ZŠ s RVJ), s oběma sestrami vychází dobře

- **přítelkyně** – má přítelkyni – cca 6 měsíců, jedná se o milou, chytrou a příjemnou dívku klidné, až flegmatické povahy – což z ní činí příjemný kontrast jejího temperamentního přítele (viz.pozn. 6/2)

zájmy:

- přítelkyně, kolo, škola, hudba, film, počítač

plány do budoucna:

- maturita, pak odjet na rok do zahraničí – na zkušenou

- pak vysoká škola – VŠE, ČVUT

sebehodnocení:

- na poměrně vysoké úrovni, V.P. si do značné míry věří; za jeho sebedůvěrou stojí jednak hodnocení učitelů a zejména pak rodiny; podpora rodičů (zejména otce) je hnacím motorem jeho výkonů

- kvalitní zpětnou vazbu mu poskytuje i většina jeho vyučujících

- zpětná vazba poskytovaná vrstevnickými skupinami je až nadprůměrná – nechybí uznání ze strany spolužáků, kteří jej zvolili za předsedu třídy a následně byl zvolen do předsednictva školy; také jeho přátelé jej považují za skvělého člověka a neváhají to vyjádřit

- neschází ani prožitek úspěchu ve volnočasové činnosti – V.P. je mezi svými přáteli uznáván jak v oblasti sportu, tak umění (jeho fotografie již získaly uznání v několika soutěžích)

- zdá se, že poměrně vysoké sebehodnocení V.P. se projevilo tak na jeho školní práci, která je dle mého soudu ve srovnání s ostatními respondenty dokonce lehce nad úrovní jeho schopností

studium:

přístup ke škole:

- je poměrně motivovaný – rodiče jej podporují, na straně druhé vyžadují, aby jeho školní výsledky byly v pořádku;

- je poměrně zodpovědný, neučí se rád, ale pokud je to nutné, připravuje se pečlivě a důsledně, i když ne s entusiasmem

- na své školní výsledky je dle svého tvrzení doslova pyšný

- stejně jako v běžném životě se nebojí zeptat, pokud si něčím není jist (viz. pozn. 6/3)

- ve škole, stejně jako mimo ni, si rád vymýšlí „rýpe“ do ostatních a dělá si z vyučujících a spolužáků terče svých žertů, přičemž sám, uznává, že někdy neodhadne správnou míru

příprava na vyučování:

- nevěnuje příliš mnoho času učení; je přesvědčen, že by mohl dosahovat ještě lepších výsledků, ale je spokojen s tím, co má; rodiče moc pokoje nejsou, chtěli by, aby jejich syn měl vyznamenání

FAKTORY, S NIMIŽ LZE U V.P. POČÍTAT:

- V.P. patří mezi jedince motivované dle mého názoru spíše zvenčí než zevnitř; v jeho případě sehrává hlavní úlohu respekt z otce, který u něj pozorují již delší dobu; tento respekt na něj má větší vliv než kupříkladu hodnocení učiteli; na straně druhé u něj lze vyzorovat i dlouhodobý a trvalý zájem o jím vybraný obor, jeho sebehodnocení je poměrně vysoké a zdá se být stabilní
- má zájem o studium na vysoké škole – otázkou je, nakolik se jedná o jeho vlastní přesvědčení a nakolik o snahu zavděčit se otci
- **pravděpodobné pozitivní vlivy:**
  - rodina – otec patří mezi osoby mající na V.P. značný vliv, vliv však nelze upřít ani matce, o níž V.P. mluví s menším respektem než o otci, jeho názor na ni je však mnohem více citově zaměřen; rodiče svého syna plně podporují, vzdělání považují za
  - hodnocení učiteli – V.P. si jej cení a je jím ovlivňován
  - přítelkyně – studentka SŠ, proškolsky orientovaná, projevuje zájem o studijní výsledky svého přítele; jedna z mála osob jeho věku, schopná jej do určité míry pozitivně ovlivňovat
  - přátelé – vesměs se jedná o podobně zaměřené mladé lidi, vzdělání není na jedné straně jejich prioritou, ale jsou ochotni mu do jisté míry podřídit svůj život a věnovat část svého volného času přípravě na vyučování
- **rizikové faktory:**
  - sportovní aktivity – V.P. se věnuje ve svém volném čase sportům, z nichž má poměrně časté úrazy a jež mu zabírají většinu mimoškolního času

2) Proces – vstupy hodnocení, případně vliv jiných faktorů

2 A) Vstupy hodnocení ve škole:

- **sebehodnocení ve vyučovacích předmětech, které V.P. považuje pro svou osobu za klíčové:**

- **ekonomie** – dle slov V.P. je vyučující nepříjemná, zřejmě si potřebuje něco dokázat; ponižuje žáky, je jedovatá a jízlivá, je náladová; hodiny jsou nezajímavé, protože žáci nedostávají od učitelky možnost jakkoli do výuky zasahovat; monotónním způsobem

předávané informace se jim jeví být odtržené od života, ačkoli právě v tomto předmětu by neměl být problém provázat učivo s praxí, zapojit žáky do výuky, umožnit jim diskuzi

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Neučím se, leda na testy, když to hoří. Je dobrý to znát, ale děláme tam kraviny...“

- vysvědčení – chvalitebná

- sebehodnocení – ve 2.pololetí – „Myslím, že to bude beze změn.“

- vysvědčení - chvalitebná

- programování – vyučující vyžaduje logické uvažování, chce, aby žáci přemýšleli; V.P. měl v tomto předmětu problémy, neboť byl dlouhodobě nemocen (mononukleóza), proto zameškal spoustu látky a nestíhal se ji doučit, na což vyučující nebrala příliš ohled; na testy se připravoval velmi pečlivě, přesto příliš neuspěl; nicméně učivo údajně nezvládali ani ti, kdož nebyli nemocní

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Ta ženská mi neodpustila ani chlup! – Že prej jsem se měl učit doma, když jsem nemohl do školy. To je hned vidět, že netuší, co je to mononukleóza – protože by věděla, že je člověk tak příšerně unavený, že furt jen spí.“

- vysvědčení – dobrá

- sebehodnocení – ve 2.pololetí – „Furt ještě dotahuju resty z 1. pololetí. Moc se nechytám.“

- vysvědčení - dobrá

- informační technologie – V.P. vytýká vyučující, že odmítá svým žákům říci, jak dopadl v testu, test jim neukázala (on osobně si byl vědom pouze jedné chyby) = naprosto chybí zpětná vazba; na jeho dotaz mu pouze vyčetla, že to neumí

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Nebaví mě to... Jsem demotivovaný“

- vysvědčení – chvalitebná

- sebehodnocení – ve 2.pololetí – „Moc mi to nejde a nebaví mě to...“

- vysvědčení - dobrá

- matematika – další vyučující, již považuje V.P. za nepříjemnou, dle jeho slov navíc neumí vysvětlit látku; spokojí se s tím, že napíše na tabuli definici a vzorec, poté

vypočítají jeden vzorový příklad a myslí, že tím to vysvětlila, a očekává, že celá třída bude učivo ovládat

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Předmět, na kterej se asi nejčastěji učím... A stejně ta známka – no nic moc...“
- vysvědčení – dobrá
- sebehodnocení – ve 2.pololetí – „Asi to samý jako v 1.pololetí...“
- vysvědčení - chvalitebná

▪ **vliv hodnocení pedagogů na vývoj sebehodnocení**

- V.P. je do značné míry závislý na hodnocení svých vyučujících – i když spíše jako skupiny, než jednotlivců; hodnocení přijímá dle toho, jak vychází s konkrétními vyučujícími – dle svého tvrzení od někoho bere hodnotící soudy spíše než od jiného

- vyučující anglického jazyka – jedna z oblíbených vyučujících, V.P. ji uznává pro její chování a jednání, vítá, že má i smysl pro humor – aniž by tím ztrácela cokoli ze své přirozené autority; své žáky dokáže motivovat, probudit v nich zájem o předmět a předat jim znalosti; hodiny jsou pestré, plné střídajících se aktivit, takže žáci jsou udržováni v bdělém stavu

- V.P. považuje hodnocení za ukazatel, do jaké míry zvládá, respektive nezvládá učivo – známky pro něj mají tedy zejména zpětnovazebnou funkci

- od učitelů vyžaduje, aby měli přirozenou autoritu – nejhorší jsou dle jeho tvrzení neautoritativní učitelky (viz.pozn. 6/4)

- za největší minus považuje V.P., když vyučující, jak on říká „neumí učit“; on sám uvádí, že mají asi tři takové učitele – jedná se o vyučující, kteří sami nemají zájem o jimi vyučovaný předmět; takoví učitelé zpětně působí negativně na své žáky, nemotivují je

- vadí mu, že se na škole sice dělají ankety, jak jsou žáci spokojeni s výukou, ale zřejmě nejsou vyhodnocovány, neboť důsledky se nikde neobjeví a nic se neděje

▪ **zhodnocení na konci 1. pololetí 2. ročníku:**

- V.P. uvádí, že pro své školní výsledky udělal vše, nicméně doufal, že jeho známky na vysvědčení budou lepší – uznává, že tyto výsledky mohou být ovlivněny jeho 6ti týdenní nepřítomností ve škole, způsobenou onemocněním (mononukleóza);
- rodiče nejsou příliš spokojeni, nesmířili se s tím, že školní ukazatele jejich syna mimo jiné odrážejí fakt, že byl dlouhodobě nepřítomen
- V.P. doufá, že v příštím pololetí bude zdrav a tudíž schopen chodit pravidelně do školy a že tím dojde i k zlepšení jeho výsledků
- zejména ho mrzí známka „dobrá“ z programování – doufal, že vyučující přihlédne k faktu, že byl nemocen
- V.P. je žákem do značné míry závislým na hodnocení učitelů a o to více jej mrzí, že jej někteří „hází do stejného pytle“ spolu s notorickými absentéry – doufá, že v příštím pololetí bude moci tento jejich dojem napravit
- na většinu předmětů se V.P. připravuje a přípravě věnuje poměrně dost času – a to zejména tehdy, očekává-li písemný test nebo ústní zkoušení;

▪ **zhodnocení na konci 2. pololetí 2. ročníku:**

- V.P. počítal s lepším vysvědčením než v 1. pololetí – a vzhledem k tomu, že již neonemocněl a ve škole byl pravidelně, podařilo se mu toto předsevzetí splnit
- s vysvědčením je spokojen a doufá, že se mu nastoupenou cestu podaří udržet i v dalších letech; těší ho, že i vyučující zaznamenali jeho zvýšenou aktivitu
- také rodiče se netajili tím, že jsou s dosaženými výsledky spokojenější než v minulém pololetí
- domnívám se, že za úspěchem žáka stojí jednak funkční rodina, dále pak bezproblémový vztah k většině vyučujících a fakt, že V.P. jeví o většinu předmětů zájem

2B) Ostatní vlivné faktory:

- **vliv rodičů** - po celou dobu výzkumu jsou rodiče jedním z nejvlivnějších faktorů, působících na V.P., jsou pro mladého muže oporou a zároveň hlavním posuzovatelem jeho úspěchů; V.P. si uvědomuje, že se na své rodiče může kdykoli obrátit

- **vliv přátel** – 5 přátel, jež V.P. považuje za klíčové, má na mladého muže značný vliv – projevuje se přejímáním jejich názorů, mají společné zájmy, řídí se jejich radami
- **vliv přítelkyně** – dívka pro V.P. představuje vzor ženy, umí si představit, že by se dívka, jako je tato, mohla v budoucnu stát jeho manželkou; váží si zejména její tolerance a bezproblémové povahy

posuny v sebehodnocení:

- u V.P. nedochází na rozdíl od některých respondentů k výrazným posunům v sebehodnocení, je do určité míry schopen poměrně reálného pohledu na své schopnosti a možnosti; ve svém hodnocení je stále do značné míry závislý na hodnocení osobami, jež považuje za důležité (tj. na hodnocení rodiči, přáteli, přítelkyní, některými svými pedagogy)

3) Výstupní stav - únor 2009 (rok a půl od počátku výzkumu)

- bez velkých změn; pouze jeho „vražedný“ smysl pro humor se stal ještě vražednějším; V.P. si neuvědomuje, jak tím u některých lidí ztrácí kredit (viz. pozn. 6/5)

- ***vyjadřovací schopnosti*** – beze změn; používá nyní natolik slangové výrazy dnešní mládeže, že je občas obtížné se s ním dorozumět; navíc používá výrazy typické pro určitou subkulturu, čímž se jeho řeč stává ještě nesrozumitelnější; problém vidím v tom, že narozdíl od jiných respondentů, kteří tento slang používají pouze ve svém prostředí a jinak jsou schopni komunikovat normálním způsobem, u V.P. není tento cit pro situaci příliš vyvinut a on tak mluví neustále (viz. pozn. 6/6)

- ***sociální kontakty*** – beze změn – i nadále má značné množství přátel

- ***rodina*** – pravděpodobně jeden z nejvlivnějších faktorů v životě V.P.; zatímco otec je pro V.P. spíše vzorem, matka je spíše jeho rádkyní a jedním z jeho nejbližších hodnotitelů jeho činů

- ***přítelkyně*** – má vztah trvající dlouhou dobu; přítelkyně je příjemná dívka, která občas sama nechápe, kam až je V.P. schopen zajít ve svém smyslu pro humor (viz. pozn. 4/7); svým klidným vystupováním a příjemnou nekonfliktní povahou spolupůsobí na V.P. v pozitivním smyslu

zájmy:

- přítelkyně, fotografování – fotografuje extrémní sporty – chtěl by se tomuto druhu fotografie věnovat v budoucnu i profesionálně, sport - ragby, kolo (po úrazu v loňském roce, kdy si způsobil otřes mozku a skončil v bezvědomí v nemocnici, mu rodiče zakázali jezdit), snowboarding

plány do budoucna:

- maturita
- po maturitě by chtěl odjet na rok do zahraničí – na zkušenou
- pak vysoká škola – VŠE, ČVUT, případně Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně (obor reklamní foto), eventuálně studium psychologie (baví ho radit lidem ve vztazích)

studium:

přístup ke škole:

- prakticky beze změn, V.P. je poměrně zodpovědným studentem, otázkou je, nakolik tato zodpovědnost vyvěrá z jeho vlastního nitra a nakolik je v tom snaha získat uznání rodičů a vyučujících

- v posledních dnech si měl V.P. vybrat volitelné předměty do dalšího ročníku – zvolil si **programování** – jednak ho tento předmět zajímá, navíc si váží svého vyučujícího a přijímá ho jako odborníka i jako člověka – zatímco vloni se V.P. cítil „ztracen“, letos došlo ke změně k lepšímu – zřejmě i díky změně vyučující - nový vyučující je spravedlivý a umí naučit (viz. pozn. 6/8)

- **informační technologie** – došlo ke změně vyučujícího, oproti předchozí vyučující poskytuje svým svěřencům zpětnou vazbu, čehož si žáci cení

příprava na vyučování:

- připravuje se denně cca 1/2 hodiny, maximálně hodinu, více pouze před testy; uvědomuje si a připouští, že by se měl učit více

4) Faktory, působící na rozvoj schopnosti sebehodnocení V.P. v průběhu období – říjen 2007- únor 2009:

1) vliv školního hodnocení

- V.P. nemá s hodnocením vyučujících problémy, přijímá je; těší ho, je-li svými vyučujícími hodnocen pozitivně; s hodnotícími soudy svých pedagogů se vesměs ztotožňuje
- již na základní škole byl zvyklý nést odpovědnost za své učení a jeho výsledky, ke změně nedošlo ani na střední škole; za jeho školními úspěchy stojí zejména vliv jeho rodičů – V.P. si je vědom, že jeho rodiče považují vzdělání za nejdůležitější součást života a nemá problém vzít tento názor za svůj vlastní;
- jeho hodnotící názory se ve výjimečných případech rozcházejí s názory vyučujících, i když dokáže projevit určitou kritičnost vůči hodnocení učitelů; je-li hodnocení negativní, přijme jej, pokud jej považuje za spravedlivé
- je poměrně schopen hodnotit svou vlastní činnost a její výsledky; ví, že největší podíl na jeho úspěších, respektive neúspěších závisí na něm
- jeho sebedůvěra a sebehodnocení, podporované jak rodinou, tak hodnocením pedagogů, jsou stabilní a poměrně vysoké
- V.P. si cení těch pedagogů, kteří jsou profesně i lidsky na výši, zejména pak těch, kteří dokáží srozumitelně předat učivo svým žákům; naopak nesnáší, pokud je učitel nespravedlivý ve svém hodnocení, neposkytuje-li zpětnou vazbu

2) vliv rodinného prostředí

- jedná o **nejvlivnější faktor**, působící na V.P.
- rodiče poskytují svému synovi všestrannou podporu a zázemí
- vzhledem k tomu, že rodiče považují vzdělání za jednu z nejdůležitějších součástí života, vnímá jej tak i jejich syn

a) otec – vysokoškolsky vzdělaný – pro syna je vzorem a je jím respektován; V.P. oceňuje, že jej otec finančně podporuje, zajímá se o synovo studium, podporuje jeho zájem o sport (viz. pozn. 6/9)

b) matka – vysokoškolsky vzdělaná - i když V.P. otce respektuje a váží si ho, uvádí, že na něj má největší vliv matka – narodil se od otce je o něco méně náročná, jedná s ním poněkud jemněji a na rozdíl od direktivního otce je typem ženy, namísto rozkazů spíše vysvětluje (viz. pozn. 6/10)

c) sestry – V.P. uvádí, že na něj nemají příliš velký vliv; starší sestra nežije doma – je pro něj výstražným příkladem – nedokončila VŠ, na což rodiče reagují negativně (viz. pozn. 6/11); mladší sestra je v posledním ročníku ZŠ s RVJ

3) vliv vrstevnického prostředí

a) spolužáci - V.P. uvádí, že se ve třídě cítí dobře, se spolužáky nemá konflikty, vychází se všemi dobře, nicméně ho moc neovlivňují; občas na ně bývá V.P. rozzlobený – jako předseda třídy nese za své spolužáky zodpovědnost a jejich činy pak padají i na jeho hlavu

b) přátelé – má značné množství přátel – uvádí 5 nejdůvěrnějších – od nich kritiku přijímá, bere ji jako pozitivum a hnací motor; pouze nesnáší, pokud někdo kritizuje jeho vztah s přítelkyní (viz. pozn. 6/12) osobní kritiku bere kladně, zabývá se jí – je mu příjemnější upřímné kritické hodnocení, než přehnaná chvála

c) přítelkyně – V.P. má vztah trvající 1 rok a 10 měsíců; vztah je velmi intenzivní, založený na vzájemné lásce a toleranci; smutné je, že jde o vztah, který v dohledné době skončí – dívka je o rok starší než její přítel a po maturitě se chystá odjet na rok do zahraničí; V.P. o tom nechce příliš mluvit, je to pro něj citlivé téma

4) výzkumník

- ovlivnila jsem jeho pohled na učitelskou profesi – díky mně prý poznal, že učitelé jsou lidské bytosti a mohou mít autoritu i navzdory tomu, že jsou nekonformní a přátelští, se smyslem pro humor; dále říká, že jsem na něj působila svou jazykovou výbavou (tj. bohatým jazykovým kódem); mrzí ho, že nemám stejný smysl pro humor jako on a že některé z jeho žertů již pokládám za příliš vyhrčené

- pro mě je V.P. příkladem člověka, který na mě dokáže mít pozitivní vliv i ve chvílích, kdy jsem vůči němu naladěna momentálně negativně; oceňuji jeho mírumilovný pohled na svět a naprostou absenci jakýchkoli náznaků rasistického smýšlení; naučil mě přijímat lidi, kteří se nějak viditelně svým zevnějškem odlišují od svého okolí (viz. pozn. 6/13)

HLAVNÍ FAKTORY

- **RODINA - respektive matka - nejvlivnější faktor, působící na vývoj V.P.** – mladý muž je ve svém sebehodnocení i nadále poměrně do značné míry závislý na názorech lidí, kteří jsou pro něj významní; v této chvíli jsou to rodiče, přičemž V.P. si cení více hodnocení matky, již uvádí jako vlivnější z obou rodičů; v jeho případě lze vysledovat vliv a podporu rodiny již od dětství; rodiče jsou osobami, majícími největší vliv na růst sebedůvěry a sebevědomí V.P.; mladý muž je jedním z respondentů, kteří pocházejí z **funkční a zároveň podporující rodiny**; taková rodina je pro mladé lidi jedním z nejvlivnějších prvků; zvláště netají-li se její členové tím, že vzdělání je pro ně jednou z priorit na hodnotovém žebříčku a jsou-li ve jménu jeho podpory udělat vše; děti, pocházející z těchto rodin, mívají lépe rozvinuté sebevědomí a sebedůvěru a dívají se do budoucnosti s větším entusiasmem
- **kamarádi** – ovlivňují jeho chování, jeho záliby – je faktem, že jeho nejbližší přátelé patří do stejné kategorie lidí, jako je on sám – jedná se o děti z funkčních, bezproblémových rodin, které se ještě nemusejí zabývat starostmi o vlastní budoucnost
- **přítelkyně** - V.P. se netají tím, že se kvůli ní změnil; považuje za zázrak, že s ním tato dívka vydržela již 2,5 roku; jedná se o bytost nekonfliktní a nesmírně tolerantní; vzhledem k tomu, že dívka odjíždí do zahraničí, její pozitivní vliv na V.P. končí a je otázkou, jak se bude její přítel chovat bez jejího zušlechťujícího vlivu na jeho osobu
- **hodnocení učitelů** – považuje V.P. za vlivný faktor; dle jeho vyjádření to není dáno ani tolik známkami, jako spíše uznáním z jejich strany, že něco umí
- **on sám** – přiznává, že jen částečně – v něčem je snadno ovlivnitelný; soudím, že díky podpoře rodiny nebyl zatím narozdíl od jiných respondentů vystaven nutnosti být zodpovědný za své chování a jednání, proto se mnohdy jeví být jeho chování nezodpovědné a poněkud infantilní;

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ (případné změny v postojích, chování, jednání):

- u V.P. dochází při přechodu na střední školu k jen neznatelné změně školního prospěchu; V.P. má stabilně průměrné výsledky;

- v jeho případě je znát, že jeho autopercepce je ještě do značné míry ovlivněna vlivy hodnocení druhými osobami – zejména pak **rodinou, přítelkyní, hodnocením pedagogů a přáteli**; rodina mladého muže všestranně podporuje po všech stránkách
- ačkoli se jedná o žáka snaživého a pracovitého, i tato jeho aktivita vyvěrá spíše ze snahy se zavděčit rodičům, než z vnitřních pohnutek; prozatím se nezdá být schopen adekvátně posoudit své schopnosti a stanovit si adekvátní cíle; je však na dobré cestě stát se osobností, která toho v budoucnu bude schopna; ve svém životě se však ještě prakticky nesetkal s neúspěchem, je tedy otázkou, jak se v takovém případě zachová

5.7 Respondent č. 7 – L.F.

rok nar.: 1990

škola: SOU – obor kuchař s maturitou – 2. ročník, respektive 3. ročník

prospěch na ZŠ s RVJ:

- 8. třída - 2. pololetí - 5 dobrých (anglický jazyk, dějepis, zeměpis, přírodopis, fyzika)
- průměr 1,87
- 9. třída - 1.pololetí - 1 dobrá (zeměpis)
- průměr 1,62
- 2.pololetí - 3 dobré (dějepis, matematika, fyzika)
- průměr 1,75

prospěch na střední škole:

- 1.ročník - 1.pololetí- 3 dostatečné (německý jazyk, stolničení, občanská výchova)
- průměr 2,70
- 2.pololetí - 1 dostatečná (německý jazyk)
- průměr 2,70
- 2.ročník - 1.pololetí -1 dostatečná (stolničení)
- průměr 2,46
- 2.pololetí - bez dostatečné
- průměr 2,20
- 3. ročník – 1.pololetí – 1 dostatečná (stolničení)
- průměr 2,06

vývoj prospěchu: na ZŠ došlo u L.F. ke zlepšení prospěchu v 1. pololetí 9. třídy (do té doby nebyly jeho výsledky příliš oslňující); po přechodu na střední školu dochází, stejně jako u většiny mladých lidí, ke zhoršení; od 2. ročníku dochází postupně ke zlepšování, od 2. pololetí 2. ročníku má L.F. stabilně 2. nejlepší prospěch ve třídě

TRVÁNÍ VÝZKUMU - ZÁŘÍ 2007- ÚNOR 2009

1) Vstupní stav

povahové rysy:

- mladý muž, flegmatik, ale dokáže se zdravě rozčílit; přirozeně inteligentní, přátelský, vstřícný; dokáže však být také arogantní a své názory prosazovat s nevybíravou vehemencí
- **vyjadřovací schopnosti** – nad oblastí průměru, používá značné množství slangových výrazů a vulgarizmů, na druhé straně se velmi dobře orientuje v používání cizích slov; umí cíleně vyvolat dobrý dojem, je komunikativní
- **sociální kontakty** - má určité lehce asociální rysy – původ pochází pravděpodobně z rodiny a od přátel; sociálně poněkud neadaptibilní, snaží se odlišovat od průměru i za cenu toho, že nebude přijímán většinovou společností (viz.pozn.7/1); vzhledem ke své značné nepřizpůsobivosti nemá příliš velké množství sociálních kontaktů, nicméně má několik dobrých přátel (uvádí 4).
- **rodina** – žije s v úplné rodině, která však není příliš podporující; s otcem příliš nevychází, s matkou o něco lépe; největší podporu cítí u starší sestry a babičky – k nim také cítí největší přichylnost
- **přítelkyně** - na počátku výzkumu přítelkyni neměl (viz.pozn.7/2) - v této oblasti však došlo ke změně – přítelkyně je - nicméně očekávat od L.F. klasické pojetí vztahu je zřejmě nemožné... Ačkoli se zdálo být otázkou času, kdy přítelkyně L.F. pro zvláštnosti jeho povahy přestane mít pochopení, opak se stal pravdou a přítelkyně L.F. se stala jedním z klíčových faktorů, ovlivňujících jednání a myšlení tohoto mladého muže.

zájmy:

hudba – poslech, návštěvy koncertů moderní hudby, počítač, výtvarné umění (rád navštěvuje výstavy), návštěvy čajoven a hostinců, nenáročné sporty, přátelé

plány do budoucna:

- dostudovat zvolený obor (že nejde o samozřejmost dokazuje fakt, že z původně přijatých uchazečů již zhruba 1/3 odpadla); chtěl by si udělat barmanský kurz a podnikat případně v tomto oboru; vysoké škole se nebrání – otázkou je, nakolik si uvědomuje ztíženou pozici, v níž se ocitl

sebehodnocení:

- na poměrně nízké úrovni, L.F. si příliš nevěří, domnívá se, že jeho schopnosti jsou nedostatečné

- zpětná vazba poskytovaná rodinou, respektive školou a vrstevnickými skupinami je ve většině případů nedostatečná a nenapomáhá růstu kvalitního sebehodnocení
- chybí kompenzující prožitek úspěchu ve volnočasové činnosti. Jedná se o velmi významnou funkci, neboť prožitek úspěchu je významný pro zdravý duševní vývoj člověka. Z tohoto hlediska je zřejmé, že v případě L.F. se nízké sebehodnocení se podepsalo na práci pod úrovní jeho schopností a došlo k určité stagnaci jeho aktivity.

studium:

přístup ke škole:

- je absolutně nemotivovaný – vzhledem k jeho přirozené inteligenci se nemusí moc učit, přičemž výsledky odpovídají vynaložené námaze, která je nulová; ve třídě vyniká, neboť si studijní obor kuchař s maturitou vybral částečně se zájmu o tento obor, částečně z nerozhodnosti a částečně proto, že správně tušil, že v jeho případě nebude nutné se připravovat na výuku; pod vlivem spolužáků ve třídě, jejichž úroveň je vesměs na mnohem nižším stupni, než jak je tomu v jeho případě, se L.F. ocitl v situaci, kdy si začíná bolestně uvědomovat, do jaké míry v tomto prostředí začíná stagnovat jeho schopnost učit se (viz.pozn.7/3)

příprava na vyučování:

- stačí mu výklad, pokud je to skutečně nezbytné, přečte si látku před hodinou //již v prvních měsících průzkumu došlo ke změně – několikrát se systematicky připravoval!!!/

FAKTORY, S NIMIŽ LZE U L.F. POČÍTAT:

- mladý muž je do značné míry demotivovaný, naprosto schází systematická příprava na vyučování;
- v jeho případě, na rozdíl od ostatních respondentů, nelze apelovat na snahu dosáhnout vysokoškolského vzdělání a s ním souvisejícího společenského postavení, neboť společnost, v níž se momentálně pohybuje, nepovažuje vzdělání za prioritu
- **pravděpodobné pozitivní vlivy:**
  - o přátelé – bohužel pouhá menšina z jeho přátel, neboť většina z nich patří spíše k negativním faktorům; pouze cca 3 z jeho přátel by na něj mohli působit pozitivně

- přítelkyně – ambiciózní žákyně střední školy, zdá se, že má zájem o osobnostní růst svého přítele a má snahu jej směřovat i jiným směrem, než většina jeho přátel, otázkou je, nakolik je také tolerantní a schopná se přizpůsobit se natolik svérázné osobnosti, jíž L.F. bezesporu je
  - babička – pravděpodobně jediný člen rodiny, který věří ve schopnosti L.F. a snaží se s ním jednat citlivým způsobem, aniž by přitom přestávala apelovat na svého vnuka, aby využil svého skrytého potenciálu
  - hodnocení učiteli – ačkoli je L.F. poměrně protiškolsky orientovaný, uznání jeho učitelů jej těší a je pro něj ochoten obětovat i něco málo ze své neochoty učit se – zejména jedná-li se o hodnocení těch pedagogů, jichž si on sám váží
- **rizikové faktory:**
- rodiče – o svého syna jeví poměrně malý zájem, a i to jen selektivně – hodnotí jej víceméně pouze negativně (zvláště otec, který svého syna neustále kritizuje a není schopen na něm nalézt dobré stránky)
  - sestra – značně nekonformní bytost s vágním vztahem ke vzdělání, svému mladšímu bratrovi nemůže se svým bohémským způsobem života být příliš dobrým vzorem
  - přátelé – většina přátel L.F. se rekrutuje z osob s nepříliš kladným vztahem ke škole, již berou jako nutné zlo, nejvíce času tráví v hostincích
  - nezájem o valnou většinu vyučovacích předmětů

2) Proces – vstupy hodnocení, případně vliv jiných faktorů

2 A) Vstupy hodnocení ve škole:

- **sebehodnocení ve vyučovacích předmětech, které považuje L.F. pro svou osobu za klíčové:**

- **potravin y a výživa** – je L.F. pokládána za nejobtížnější předmět – přezdívaný žáky „sado/maso“. Jedná se o předmět, vyučovaný obávanou a přísnou učitelkou. Žáci mají pocit, že si na jejích předmětu vyučující - bývalá zástupkyně - kompenzuje fakt, že již

nezastává žádnou důležitou funkci. V jejích hodinách panuje většinou klid a kázeň, kterou tvrdě vyžaduje.

- L.F. - se učí pod tlakem a z předmětu si neodnáší žádné hlubší znalosti. Jediným motivem je strach ze špatné známky. Zájem o předmět tím u žáků rozhodně nestoupá, což je z mého úhlu pohledu tristní – neboť se jedná o předmět odborný a jeho znalosti jsou u žáků na místě.

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Chci dostatečnou a budu rád“

- vysvědčení – dobrá

- sebehodnocení – ve 2.pololetí – „Občas jsem se na to kouknul – mohla by to ocenit ...myslím, že bych měl mít dobrou“

- vysvědčení - dobrá

- technologie – pravděpodobně se jedná o nejdůležitější předmět; žáci se učí, protože mají dojem, že tento vyučovací předmět využijí ve své budoucí praxi – de facto se v tomto předmětu naučí veškerou teorii, již budou potřebovat při výkonu svého povolání; tato skutečnost napomáhá tomu, že žáci jsou a priori pozitivně motivováni a o předmět se zajímají, navíc je hodiny evidentně baví. Vyučující je jimi do značné míry respektována, přičemž L.F. není výjimkou.

- sebehodnocení - v 1. pololetí – „Baví mě to a fakt se učím. Navíc mám protekci – učitelka mluvila s mou matkou a od té doby mě lituje...“

- vysvědčení – chvalitebná

- sebehodnocení – ve 2.pololetí – „Vždycky, když mi chce dát blbou známku, připomenu jí matku... Tak mi ji radši nedá. Ale je fakt, že se jako jeden z mála učím a jsem aktivní.“

- vysvědčení - chvalitebná

- stolníčení – jeden z nejobávanějších předmětů - v 1. čtvrtletí z něj propadalo 90% třídy, zkoušení probíhá písemnou formou – většinou se jedná o pětiminutovky – žáci většinou nechápou jejich účel. Navíc se jedná spíše o „pětivteřinovky“ – vyučující nadiktuje pojmy, k nimž mají žáci vymyslet správné odpovědi – vzhledem k tomu, že žáci během doby, kterou mají na vypracování testu, sotva stihnou pochopit podstatu otázek, nemají dostatek času na napsání správných odpovědí. Pokud se naprosto pregnantně nevyznají v látce a

neovládají ji na 100%, nemají prakticky šanci vypracovat správné odpovědi. Většina žáků třídy více či méně vzdala snahu dosáhnout v tomto předmětu slušných výsledků. Je to škoda, neboť se jedná o předmět odborný, jehož znalost je pro absolventy oboru naprostou nutností.

- L.F. - učí se na pětiminutovky – ale vzhledem k jejich přísnému hodnocení je spíše demotivován. Na rozhodující zkoušení u tabule se naučil veškerou látku z 1. a 2. ročníku, navzdory této snaze měl u tabule trému a ze zkoušení dostal 4 (viz.pozn.7/4).

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Asi dostanu dostatečnou.“

- **vysvědčení** - dostatečná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Strašně jsem se snažil...fakt hodně...určitě nedostanu dostatečnou. A nemusela by to být ani dobrá! Zkusím se jí zeptat, jestli by mě ještě nevyvolala.“

- **vysvědčení** - výborná - když se L.F. dozvěděl, že bude mít výbornou, reagoval doslova frenetickou radostí (viz.pozn.7/5)

Zde se projevila zcela očividně pozitivní motivovanost, způsobená vhodně navázanou spoluprací mezi vyučující a žákem – domnívám se, že jako mnohé jiné i tento příklad ukazuje, nakolik je vhodné, aby učitelé v procesu hodnocení maximálně spolupracovali s hodnocenými žáky. Mají-li být partnery ve výuce, pak by měli být partnery i při hodnocení.

- **matematika** – na tento předmět je L.F. přirozeně nadaný, již na základní škole patřil mezi nejlepší žáky. Jediným problémem je jeho zapomínání a fakt, že neustále zapomíná sešit, mu ve výsledku zhoršuje známku z předmětu. Navíc mu chybí pracovní nasazení, protože většinou vypočítá jen polovinu příkladů, protože 3 mu stačí na známku „dobrá“ a vyšší ambice nemá (viz.pozn.7/6)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Měl bych mít tak maximálně dvojku... Ale ona mi vyhrožuje, že to bude horší! No to snad ne!“

- **vysvědčení** - chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Myslím, že to bude stejný jako v prvním pololetí. A teď jsem se i víc snažil. Bude to zaslouženější.“

- **vysvědčení** - chvalitebná

▪ **vliv hodnocení pedagogů na vývoj sebehodnocení**

- navzdory navenek proklamované netečnosti k hodnocení druhých, zejména vyučujících, se ukázalo, že L.F. je do značné míry závislý na jejich názorech

- je nepokrytě polichocen, je-li hodnocení pozitivní - zejména oceňuje, je-li vyučujícími brán jako výjimečný a duchovně nadřazený ostatním spolužákům (čemuž se nelze vzhledem k jejich úrovni příliš divit – dá se říci, že pouze cca 2 spolužáci jsou na jeho úrovni) – pro potvrzení mého názoru uvádím následující příklady:

- **učitelka potravin a výživy** – obávaná a přísná učitelka, často zvyšuje hlas a v jejích hodinách panuje napětí. Hodnotí velmi přísně – zvláště tuto třídu, neboť se jedná o třídu maturitní. Při zkoušení se stává pouze zřídka, aby zkoušený dostal výbornou – většinou se tak stalo poté, kdy zkoušený žák odříkal celý sešit. V testech trvá na tzv. „omáčce“ – více omáčky = lepší známka. Nemá nikoho ve výrazné oblibě, ale naopak – není nouze o žáky, na které si tzv. „zasedla“.

- L.F. - původně zastával postoj rebela, poté zvolil cestu pasivní resistance; na vyučování se připravoval (respektive se snažil naučit učivo na pětiminutovky – ale vzhledem k jejich přísnému hodnocení byl spíše nemotivován; lepších výsledků dosahoval při ústním zkoušení.) On osobně by byl vděčný za pozitivnější motivaci než je křik a hrubosti.

- ve 3. ročníku došlo ke změně vyučující – k radosti L.F. i ostatních

- **učitelka technologie** – oblíbená a erudovaná vyučující se smyslem pro humor dokázala své žáky pozitivně motivovat a pro svůj předmět zaujmout, žáci ji respektují, předmět je baví; vyučující je schopna s nimi diskutovat a připravit pro své žáky zajímavé hodiny;

- L.F. v tomto případě není výjimkou, navzdory jedné negativní zkušenosti, kdy se vyučující zachovala nespravedlivě a ukřivdila mu (viz.pozn.7/7). Navzdory tomu negativnímu zážitku si L.F. své učitelky váží a těší ho, že je jí považován za jednoho z nejlepších žáků třídy. Občas neváhá z tohoto svého postavení profitovat.

- **vyučující stolničení** – L.F. byl v 1. pololetí 2007/2008 zklamán dostatečnou a začal se více připravovat na hodiny. Podařilo se mu přesvědčit svou vyučující, že by bylo vhodné

jej pozitivně motivovat – takže i když mu na vysvědčení ve 2. pololetí vycházela chvalitebná, vyučující mu dala motivačně výbornou.

- ve školním roce 2008/2009 měl zpočátku L.F. v předmětu opět problémy, navzdory snaze připravovat se systematicky na vyučování. Vycházela mu „dobrá“, vyučující mu však hrozila „dostatečnou“, pokud se nezúčastní nepovinné školní předvánoční akce. L.F. projevil nepokrytě své zklamání a akce se nezúčastnil, neboť dle jeho názoru by měl být hodnocen za své znalosti (viz.pozn.7/8).

- domnívám se, že zde došlo asi k největšímu posunu ve vnitřní proměně L.F. a k tomu, jak hodnotí on sám sebe. Jeho sebevědomí vzrostlo natolik, že mu připadá nedůstojné snižovat se k něčemu z jeho hlediska nepřijatelnému, i když si tím může uškodit.

- **vyučující matematiky** – patří mezi oblíbené a respektované vyučující, navíc se jedná o třídní učitelku. Také L.F. si jí váží, nicméně připouští, že nepokrytě hřeší na svůj přirozený talent a navíc je přidržený.

- v 1. pololetí školního roku 2007/2008 byl L.F. s hodnocením vyučující nespokojen a rozhodl se, že v následujícím pololetí své výsledky zlepší (viz.pozn.7/9) = pozitivní vliv negativní motivace...

▪ **zhodnocení na konci 1. pololetí 2. ročníku:**

- L.F. počítal s vysvědčením bez dostatečné – spíše v něj doufal, neboť se ještě před konferencí domníval, že je reálné, že bude mít 3-4 dostatečné... Nakonec měl pouze jednu dostatečnou – ze stolničení. Měl v úmyslu pokusit se ve druhém pololetí zlepšit i tuto známku.

- na většinu předmětů se L.F. připravuje pouze v případech, kdy ho předmět zajímá, což je poměrně řídký jev, nebo pokud očekává v daném předmětu problémy s klasifikací (což je častý jev) – jedná se tedy o vnější, nikoli vnitřní motivovanost. Jakmile zmizí hrozba známek, ztrácí L.F. o učení zájem. Tato cesta nevede ke zkvalitnění práce žáka. Také jsem si povšimla, že dochází k jevu, popsaném již Amonašvilim – když žák získá za určité znalosti známku, už se k nim nevrací a nezdokonaluje je.

- Pro mě osobně je největším zklamáním fakt, že valná většina učitelů na této škole nezdůvodňuje známku!!!- dokonce ani známky na vysvědčení. Žáci v mnoha předmětech

předem nevědí, co dostanou na vysvědčení. = Naprostě chybí zpětná vazba = hodnocení postrádá informativní funkci!!!

▪ **zhodnocení na konci 2. pololetí 2. ročníku:**

- L.F. počítal s lepším vysvědčením, než jaké obdržel v 1. pololetí. Nepokrytě se těšil z faktu, že jeho vysvědčení bylo 2. nejlepší ve třídě. Největším překvapením se stalo, že si zlepšil dostatečnou ze stolničení na výbornou! Učitelka ocenila jeho snahu se připravovat a jako výsledek mu zlepšila známku o tři stupně. Zároveň tím přispěla k zvýšení jeho motivovanosti, neboť mu dala poznat pocit uznání a zároveň něm zpevnila poznání, že zvýšená snaha zákonitě vede ke zlepšení výsledků.
- zatímco dříve se na většinu předmětů se L.F. připravoval pouze v případech, kdy ho předmět zajímal, respektive když mu šlo o známku, čímž docházelo k upevnění pouze vnější motivovanosti, došlo v průběhu 2. pololetí k tomu, že se připravoval s větší systematičností.

2B) Ostatní vlivné faktory:

- **vliv přítelkyně** - navzdory siláckým proklamovaným názorům se z L.F. stal poměrně přijatelný partner, jeho přítelkyně se evidentně zajímá o jeho život, jeho názory, jeho postoje a snaží se mu dodat chybějící sebevědomí; de facto supluje roli, kterou by měla zastávat jeho rodina a zjevně se jí to daří, neboť pod jejím vlivem začal L.F. měnit své názory a věnuje více času přípravě do školy a ušlechtlejším zájmům, než jakým se věnoval před seznámením s ní

posuny v sebehodnocení:

- u L.F. došlo k výrazným posunům v hodnocení sama sebe, mladý muž se již nepodceňuje a nereaguje odevzdaně na své případné neúspěchy; vzhledem k systematičtější přípravě na vyučování a zlepšení školní docházky ostatně již příliš mnoho neúspěchů nezažívá; učí se vyvodit důsledky ze svých chyb a neopakovat je; zažívá pro něj doposud nepříliš častý pocit úspěchu a uznání, kvůli němuž je ochoten své úsilí ještě zvýšit

3) Výstupní stav - únor 2009 (rok a půl od počátku výzkumu)

povahové rysy:

- u L.F. došlo v průběhu výzkumu k dramatickým změnám – nicméně základní povahové rysy se pochopitelně nezměnily – i nadále zůstává flegmatickým, nic neřešícím příjemným mladým mužem, je stále stejně přátelský, vstřícný, komunikativní; svou pravou povahu milého a empatického člověka halí do hávu cynismu, je poměrně těžké dostat se pod jeho neproniknutelnou slupku
- díky své přirozené inteligenci během této doby pochopil, že jeho šance na zkvalitnění života je ve zlepšení studijních výsledků a v úspěšném odmaturování, po němž by se chtěl pokusit dostat na vysokou školu
- **vyjadřovací schopnosti** – jsou více sofistikované, jeho slovní zásoba se rozšířila (viz.pozn.7/10), poněkud omezil používání vulgarizmů, neprokládá jimi každou větu. Řeč se tím stává kultivovanější a tím dochází i ke zvýšení jeho společenského statutu.
- **sociální kontakty** - původní rysy poněkud neadaptabilního jedince se v průběhu roku ohladily – zřejmě pod zušlechťujícím vlivem jeho přítelkyně a sociálního prostředí, v němž se nyní pohybuje. Dovoluji si vyjádřit své přesvědčení, že tyto vlastnosti vlastně po celou dobu svého dosavadního života L.F měl, avšak teprve nyní, pod vlivem nových sociálních kontaktů, se mohly projevit v plné síle. Otázkou zůstává, zda se mu podaří setrvat v nastoupené cestě. I nadále zůstává odtažitý a nesnaží se podbízet většinové společnosti, ale je jí nyní přijímán s větším respektem, aniž by ztratil cokoli ze své jedinečnosti (viz.pozn.7/11).
- **rodina** – vztahy s rodiči jsou i nadále napjaté, obzvláště vztah s otcem; obdivovaná a respektovaná starší sestra neuspěla u přijímacích zkoušek na VŠ, našla si zaměstnání a odstěhovala se, což L.F. zpočátku těžce snášel
- **přítelkyně** – L.F.má vztah trvající cca 17 měsíců a jak se zdá, není důvod, proč by tento vztah neměl pokračovat. Navzdory prohlášením z počátku výzkumu se L.F. poměrně snaží o pokud možno bezkonfliktní fungování vztahu a tato jeho snaha je jeho přítelkyní více než ceněna. Zdá se tedy, že L.F. dozrál v mladého muže, překvapivě schopného nést zodpovědnost za vztah a navzdory nepříznivým počátečním prognózám je více než zřejmé, že dokáže být ohleduplným a citlivým partnerem.

zájmy:

- i nadále jsou jimi hudba, počítač, výtvarné umění, návštěva čajoven, nenáročné sporty, přátelé
- nově přibýly: přítelkyně, filmy, řízení auta (navzdory původní nechuti absolvoval L.F. kurz řízení vozidla a po získání řidičského průkazu se stal nadšeným automobilistou).
- za velmi pozitivní pokládám fakt, že v průběhu tohoto roku L.F. omezil návštěvy hostinců na minimum a nepokládá je již za prioritu svého života

plány do budoucna:

- L.F. absolvoval barmanský kurz jako nejlepší žák školy, v příštím školním roce by na něj rád navázal a pokračoval v dalším sebezdokonalování v tomto oboru, i když svou budoucnost v něm nevidí
- úspěšně odmaturovat a pokusit se dostat na vysokou školu. Plně si uvědomuje ztíženou pozici, kterou bude mít vzhledem k vysoké specializaci jím doposud studovaného oboru a poměrné nenáročnosti studia na škole, stejně jako díky faktu, že na jím navštěvované škole se probírají pouze základy všeobecných předmětů.

studium:

přístup ke škole:

- zde došlo asi k největším změnám. L.F. se začal připravovat na vyučování a skončily i projevy záškoláctví (viz.pozn.7/12). Jeho studijní výsledky se tím značně zlepšily, i když se to nedá říci o všech vyučovacích předmětech. Za svou vynaloženou námahu se dočkal ocenění v podobě 2. nejlepšího vysvědčení ze třídy na konci 2. ročníku. Postupem času si vybral mezi svými spolužáky ty, pod jejichž vlivem bude mít šanci se zlepšovat.
- mimo to se začal více koncentrovat v hodinách na probírané učivo
- ačkoli to L.F. připouští jen s rezervou, hraje u něj hodnocení učitelů značnou úlohu – zejména pokud je hodnocení pozitivní a pokud cítí, že je učiteli přijímán jinak než jeho spolužáci. Velmi si na své určité výlučnosti zakládá a pro tento pocit je ochoten k zvýšení svého pracovního nasazení. Mimo to je hrdý na fakt, že si vyučující povšimli, že zvýšil své pracovní úsilí.

příprava na vyučování:

- i nadále mu mnohdy stačí výklad. Nehledě na to se dovolna učí učit se a systematicky se připravovat na vyučování, navzdory faktu, že L.F. má problémy se soustředěním

4) Faktory, působící na rozvoj schopnosti sebehodnocení L.F. v průběhu období – říjen 2007- únor 2009:

1) vliv školního hodnocení

- pod vlivem hodnocení některých vyučujících – zejména se jedná o vyučující matematiky a stolničení – se L.F. učí přebírat stále větší odpovědnost za proces učení a jeho výsledky
- zvykl si sledovat a uvědomovat si průběh i výsledky vlastního učení. S pomocí vyučujících se snaží vyhodnocovat proces vlastního učení, tvořit z něj závěry a případně měnit další postupy při učení.
- je nyní schopen pravidelně hodnotit svou vlastní činnost a její výsledky, lépe si uvědomuje, co vlastně při učení dělá, jak u něj učení probíhá. Je schopen vyhodnotit, v čem byl úspěšný a v čem neúspěšný a proč. Uvědomuje si, co mu při učení pomohlo, které postupy se osvědčily a stojí za to, aby je příště zopakoval. Na základě nalezení příčin neúspěchu se může rozhodnout, co udělá, aby se příště vyvaroval chyb a odstranil nedostatky. Tím se zvyšuje jeho schopnost autoregulace neboli sebeřízení při učení.
- tím značně narostla jeho sebedůvěra a sebehodnocení, mnohem více si věří. Je připraven řešit problémy a překonávat překážky.
- dalším krokem by mělo být, že L.F. pochopí, že zvýšeným úsilím rozvíjí vlastní schopnosti a začne si vybírat činnosti, které umožní učení a sebezdokonalování.

2) vliv rodinného prostředí

- v případě L.F. se jedná o vlivy do značné míry ambivalentní
- oba rodiče jsou vysokoškolsky vzdělaní, o to více je s podivem, na jak lehkou váhu berou vzdělání svých dětí

a) otec – vysokoškolsky vzdělaný - vztahy s otcem jsou narušené, L.F. otce do značné míry nesnáší a snaží se vyhnout kontaktu s ním. Na druhé straně ve chvíli, kdy byl otec hospitalizován, projevoval o něj L.F. značnou starost a navštěvoval jej v nemocnici. S otcovým hodnocením své osoby se L.F. odmítá ztotožnit a jejich vztah je i nadále negativní (viz.pozn.7/13)

b) matka – vysokoškolsky vzdělaná - k matce má L.F. poměrně kladný vztah. Matčino hodnocení L.F. vyslechne, ale ne vždy ho akceptuje, nicméně s matkou si rozumí lépe než s otcem a snaží se s ní jednat i ohleduplněji než s ním (viz.pozn.7/14); co se hodnocení

týče, matka se spokojuje pouze s konstatováním, že „učení je důležité“, zájem na jedné straně projevuje, dle slov L.F. však hledá a vidí pouze nedostatky, nevidí jakým způsobem dochází u jejího syna ke zlepšení, respektive zhoršení prospěchu, nevnímá souvislosti, a proto L.F. ventiluje své pocity jinde, neboť hodnocení matky jej příliš nezajímá

c) sestra – svou o dva roky starší sestru L.F. vyloženě adoruje a je pro něj ideálem ženy. L.F. přiznává, že její hodnocení je pro něj nesmírně důležité. Sestra je pro něj velkým vzorem – bohužel ne vždy kladným. Vzhledem k tomu, že i ona se po období různých excesů dokázala zklidnit a žije poměrně normálním životem mladé, byť i nadále nekonformní ženy, má na L.F. v současnosti převážně kladný vliv. Jak se však zdá, tento vliv se bude ještě v budoucnu měnit – neboť sestra, vytržená z reality každodenního života v rodině, z níž de facto sama přehla, začíná nyní zapomínat na prožitou situaci a každodenní stres z otce a poměrně nelogicky se přiklání na stranu rodičů.

d) babička – nelze opomenout vliv matčiny matky – jedná se o osobu, o níž se L.F. vyjadřuje vždy v dobrém a její pozitivní pohled na L.F. mu byl prospěšný obzvláště v době, kdy byla babička zřejmě jednou z mála osob, která na něj pozitivně nahlížela

3) vliv vrstevnického prostředí

a) spolužáci - L.F. si uvědomuje, že až na dvě výjimky mu spolužáci nemohou konkurovat co do znalostí a schopností. Z hlediska inteligence si váží pouze jednoho spolužáka, několik dalších oceňuje pro jejich povahové vlastnosti a osobnostní rysy. Z jejich hodnocení si příliš hlavu nedělá, neboť si uvědomuje, že je ve třídě bílou vránou. Zejména pohrdá těmi, o nichž se ví, že se látku pouze bezmyšlenkovitě učí a vůbec ji nechápou. Toto „učení pro učení“ odsuzuje a odmítá být jedním z nich. On osobně se snaží látku chápat a učit se s porozuměním. Nepodařilo se prokázat, že by L.F. byl jakkoli závislý na názorech svých spolužáků. Ve školním prostředí jsou pro něj jedinými přijatelnými partnery vyučující – a i zde je značně selektivní.

b) přátelé – L.F. je solitér a jeho přátelství jsou dvojího druhu – a) několik opravdu dobrých přátel – jejichž posuzování své osoby považuje L.F. za podstatné a je ochoten se jím zabývat; v současnosti k nim přibyli i někteří z přátel jeho dívky; b) kamarádi, s nimiž se setkává na koncertech, v hostincích apod., jejichž mínění je mu víceméně lhostejné, pokud nějakým způsobem nezasáhne do sfér jeho zájmů. V tom případě se stává vztahovačným a je velmi kritický, málokdy však sebekritický.

c) přítelkyně - ač by to nepřiznal, pravděpodobně jedna z nejvlivnějších postav v životě L.F. L.F. oceňuje zejména – dle jeho vlastních slov – propojení inteligence a krásy a také její schopnost podpořit plně svého partnera. Jde o cílevědomou a úspěšnou studentku střední školy, která je o cca 2 roky starší než L.F. a která se dokáže vcítit do jeho pocitů a navigovat jej nenásilně správným směrem (viz.pozn.7/15).

4) výzkumník

- pokud mohu soudit, v případě L.F. se můj vliv projevil více než u většiny ostatních respondentů. L.F. se mi od počátku jevil jako mladý člověk, který nemá příliš mnoho pozitivních vzorů mezi dospělými osobami, natož mezi vrstevníky. Naše společná práce se projevila v tomto směru pozitivně, neboť postupně L.F. začal přijímat mé názory a byl ochoten se jimi zabývat. Ne vždy se to obešlo bez určitých protestů z jeho strany – nicméně vrozená inteligence a do té doby nepříliš se projevující snaha být lepší než ostatní sehrály pozitivní roli ve vývoji jeho osobnosti. Po čase jsem ke svému naprostému úžasu z jeho úst slýchala své vlastní argumenty, případně jsem byla svědkem, kdy tento původně neadaptabilní jedinec působil výchovně na své přátele.

- domnívám se, že v případě L.F. byl můj vliv spolu s vlivem jeho přítelkyně, jeho sestry a několika jeho vyučujících vlivem rozhodujícím...

- stejně jako u ostatních se i v tomto případě jednalo se o působení oboustranné, neboť jeho názory a postoje mi mnohdy sloužily jako zrcadlo mých vlastních názorů, naučila jsem se díky němu dívat na mládež, vyznávající alternativní styl a mající nonkonformní názory, úplně jinými očima

HLAVNÍ FAKTORY

- **PŘÍTELKYNĚ - nejvlivnější faktor, působící na vývoj L.F.** – mladá žena je evidentně nejsilnějším hnacím motorem proměn L.F.; tím, že se stala jeho nejbližším člověkem a prokázala svou schopnost vcítit se do svého přítele a dát mu možnost zakusit úspěch a uznání, dala jeho životu nový směr a ukázala mu jiné možnosti, než jak tomu bylo u jeho rodiny a ostatních lidí v jeho okolí; s L.F. vede dle jeho slov dlouhé rozhovory na téma jeho další budoucnosti, vzdělání, hodnotových orientací, čímž de facto zastupuje rodinu, jejíž role v současném směřování L.F. je mizivá. L.F. je, stejně jako ostatní mladí lidé, ve svém

sebehodnocení závislý na názorech lidí, kteří jsou pro něj významní. Ve svém hodnocení je zvýšeně sebekritický. Dost často o sobě má pochybnosti a nevěří si. V překonání pocitů nejistoty a nedostatku sebedůvěry mu pomáhají jeho nejbližší – zejména jeho přítelkyně – a také jeho vlastní úspěchy v různých oblastech jeho života.

- **hodnocení učitelů** – mínění pedagogů o něm a jeho schopnostech patří mezi vlivné faktory spolupůsobící na sebehodnocení L.F. Zejména některé vyučující – **stolníčení, matematiky, technologie** – mají na sebehodnocení L.F. značný podíl. L.F. zažívá ve škole pocit, který doposud zažíval jen zřídka – pocit úspěchu. Učí se své úspěchy přijímat a na jejich základě si dokazuje své kompetence.
- **on sám** – L.F. je ve věku, kdy již nepřijímá slepě hodnotící soudy ostatních – což tento mladý muž ostatně nečinil nikdy. Způsob, jakým přistupuje k vlastnímu sebehodnocení, je však stále ještě do značné míry ovlivněn hodnotami vštěpovanými mu osobami pro něj významnými a je otázkou času, kdy se z něj stane jedinec s přiměřeným sebevědomím a přiměřenou sebedůvěrou.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ (případné změny v postojích, chování, jednání):

- u L.F. dochází na střední škole ke značnému zhoršení prospěchu; poté se začíná systematicky zlepšovat (od 2. pololetí 2. ročníku), od této chvíle se prospěch stále zlepšuje, má L.F. stabilně 2. nejlepší prospěch ve třídě;
- pod vlivem hodnotících soudů okolí – zejména přítelkyně, přátel (zejména nových, s nimiž jej seznámila jeho přítelkyně) a některých vyučujících – dochází k postupné změně postoje ke škole, k učení, k sobě samému – mění se způsob života L.F. a jeho hodnotové orientace;
- dochází ke zpevnění těchto nových postojů; z L.F. se stává zodpovědný jedinec, uznávaná autorita mezi vrstevníky; je na nejlepší cestě stát se osobností, která dokáže realisticky posoudit vlastní možnosti a volí si cíle vhodné vzhledem ke svým schopnostem; osobností, jejíž sebepojetí není příliš závislé na aktuálním úspěchu či neúspěchu, snese kritiku i srovnávání s ostatními a stane se nezávislým na hodnocení druhými osobami

5.8 Respondent č. 8 – J.R.

rok nar.: 1991

škola: střední škola umění a managementu, 2. respektive 3. ročník

prospěch na ZŠ s RVJ:

- 8. třída - 2. pololetí - 6 dobrých (matematika, chemie, fyzika, přírodopis, český jazyk, anglický jazyk)
- průměr 1,93
- 9. třída - 1.pololetí - 6 dobrých (matematika, chemie, fyzika, zeměpis, český jazyk, anglický jazyk)
- průměr 1,96
- 2.pololetí - 6 dobrých (matematika, chemie, fyzika, zeměpis, český jazyk, anglický jazyk)
- průměr 1,96

prospěch na střední škole:

- 1.ročník - 1.pololetí – bez dostatečné
- průměr 1,93
- 2.pololetí – bez dostatečné
- průměr 2,31
- 2.ročník - 1.pololetí - 4 dostatečné (fyzika, chemie, španěl. jazyk, matematika)
- průměr 2,8
- 2.pololetí -1 nedostatečná (fyzika), 2 dostat. (matematika, chemie)
- průměr 2,8
- 3. ročník – 1. pololetí – nehodnocen ze všech (tj.15) předmětů

vývoj prospěchu: již na ZŠ značně laxní přístup ke škole, výsledkem je nijak oslnivý prospěch; po přechodu na SŠ v 1. ročníku nedochází téměř ke zhoršení; ve 2. a 3. ročníku postupné markantní zhoršování, vedoucí k tomu, že J.R. byl nucen v létě 2008 podstoupit

opravnou zkoušku z fyziky; vzhledem k vzrůstajícím absencím nebyl hodnocen v 1. pololetí 3. ročníku

TRVÁNÍ VÝZKUMU - ZÁŘÍ 2007- ÚNOR 2009

1) Vstupní stav

povahové rysy:

- mladý muž, velmi temperamentní až cholerický, na straně druhé umí být přátelský, uhlazený a dokáže snadno navazovat kontakty; poměrně snadno se dostává do afektu a pak je nepříjemný, dokáže se však ovládnout, pokud je to bezpodmínečně nutné; je značně sebevědomý, se sklony k předvádění se (někdy až ke komedianství); i navenek se stylizuje do role umělce; sám se vidí pozitivně, má obavy ukázat své slabiny a nesnese, pokud jej někdo podceňuje (viz. pozn. 8/1); na okolí dělá dojem snílka, který si staví vzdušné zámky

- ***vyjadřovací schopnosti*** – lehce nad oblastí průměru, je velmi komunikativní; dokáže se cíleně přizpůsobit okolí, snaží se záměrně vyvolat dobrý dojem a je znát, že je zvyklý hovořit s lidmi; při detailním rozboru rozhovorů se občas ukázalo, že používá značné množství cizích slov, aniž by však vždy znal jejich přesný význam; jeho psaný projev je plný gramatických chyb, což zdůvodňuje tím, že nemá čas se zdržovat dodržováním pravidel pravopisu a gramatických pouček

- ***sociální kontakty*** - má určité lehce asociální rysy – na ZŠ měl problémy s chováním, je samotářský, neadaptabilní, nechce se přizpůsobovat; je dle svých slov „kombinací extroverta s introvertními rysy“; má málo přátel, necítí potřebu se svěřovat; uvádí cca 2 blízké přátele

- ***rodina*** – nežije s rodinou, bydlí sám v bytě své babičky (která žije v jiném bytě v témž domě); o své matce říká, že je psychicky nemocná, otec je podle jeho názoru jednodušší, postrádá pouze mladší sestru, k níž má protektorský vztah

- ***přítelkyně*** - na počátku výzkumu přítelkyni neměl (viz.pozn.8/2)

zájmy:

- film, hra na bicí nástroje, hudba – poslech (soundtracky, vážná hudba, hardrock, rock, metal); dějiny (II. světová válka, Edvard IV.), chce o tom natočit film (viz. pozn. 8/3)

plány do budoucna:

- natočit celovečerní film (max. do 5 let); chtěl by co nejdříve prorazit v Hollywoodu
- o vysoké škole neuvažuje, upřednostňuje praxi

sebehodnocení:

- na poměrně vysoké úrovni; i když zatím příliš velké množství profesních úspěchů nemá, jeho jednání odpovídá tomu, jako kdyby za sebou měl již několik natočených celovečerních filmů
- dle svých slov si extrémně věří a věří ve své schopnosti, domnívá se, že je schopnější než všichni čeští filmaři a většina světových
- zpětná vazba poskytovaná rodinou, školou a vrstevnickými skupinami je pro něj nedůležitá, jediná lidé, v nichž vidí partnery, jsou lidé z oboru - a i jejich hodnocení vnímá a přijímá jen do určité míry
- nedokážu posoudit, do jaké míry odpovídá jeho sebehodnocení a sebedůvěra skutečnosti, protože doufám, že během výzkumu dospěji k přesnějšímu pohledu na věc
- nechybí prožitek úspěchu ve volnočasové činnosti – J.R. hraje na bicí nástroje ve své hudební hardrockové skupině

studium:

přístup ke škole:

- škola mu vyhovuje mnohem více, než tomu bylo u základní školy; neboť vyhovuje jeho uměleckému naturelu;
- dle jeho slov mu poskytuje solidní teoretické základy, nicméně další rozvíjení svého uměleckého potenciálu vidí spíše v praxi;
- není příliš motivovaný – učí se jen to, co ho baví; výsledky tomu odpovídají

- ve 2. ročníku má 2 z chování pro časté absence – za celý školní rok má 321 zameškaných hodin – z toho 4 neomluvené

příprava na vyučování:

- do školy téměř nedochází a na vyučování se dle svého vlastního vyjádření absolutně nepřipravuje; pokud je zkoušen, věří ve své komunikační schopnosti; na vyučování si s sebou nosí knihu, kterou si čte, aby se nějak zabavil...

FAKTORY, S NIMIŽ LZE U J.R. POČÍTAT:

- mladý muž patří mezi jedince, jež lze motivovat velmi obtížně; sebestředný a do sebe zahleděný mladý umělec se chová jako „neřízená střela“, autority neuznává, svých pedagogů si vesměs neváží a není schopen realistického pohledu na sebe sama; jakákoliv kritika ze strany okolí se jej přehnaně dotýká a není schopen se poučit ze svých chyb
- postrádám u něj zájem o studium na vysoké škole – domnívá se totiž, že žádná vysoká škola není schopna jej něco naučit
- **pravděpodobné pozitivní vlivy:**
  - babička – jediný člen rodiny, který má vůči mladému muži citový vztah a vidí v něm umělce; J.R. je také ochoten zabývat se jejími názory, zatímco zabývat se názory své matky, respektive otčíma rozhodně odmítá
  - odborníci z oboru – pravděpodobně jediní vlivní lidé v životě J.R. - i jejich názory však přijímá selektivně – dá se říci, že na kritiku reaguje až hostilně a není schopen se s ní vyrovnat
- **rizikové faktory:**
  - umělecké aktivity – mladý muž jim věnuje všechnen čas na úkor přípravy do školy, respektive školní docházky; stejně tak ovlivňují i jeho osobní život; J.R. jim podřizuje doslova vše
  - vlastní ego – J.R. má sklony k přeceňování sebe sama, považuje se za velkého umělce, ač doposud nedosáhl žádných výrazných úspěchů – teprve čas ukáže, do jaké míry je jeho pohled na sebe vykonstruovaný

2) Proces – vstupy hodnocení, případně vliv jiných faktorů

2 A) Vstupy hodnocení ve škole:

- **sebehodnocení ve vyučovacích předmětech, které J.R. považuje pro svou osobu za klíčové:**
  - **foto-video teorie** – v tomto předmětu se žáci učí základům točení; J.R. ji pokládá za užitečný předmět; vyučující je dle jeho slov odborník, ale jako člověka si jej žáci příliš neváží; není uznáván ani profesionálními filmaři a ostatními lidmi z oboru

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Moc tomu nedávám, jsem člověk pro praxi, teorii moc nemusím.“
  - **vysvědčení** – chvalitebná
  - **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Neučím se, teorie je pro mě nezajímavá.“
  - **vysvědčení** - dobrá
- **foto-video technologie** – tento předmět příliš J.R. neoslovil, neboť látku ovládal již před vstupem do 1. ročníku; vyučujícího pokládá za snílka a fantastu, který neustále mluví o svých projektech a nabízí svým studentům, aby na nich participovali, nicméně zůstává u pouhých plánů a projekty nejsou realizovány; J.R. si jej váží jako člověka, nepovažuje jej však za schopného profesionála
- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Nebaví mě to a fakt se neučím. Výsledek tomu holt odpovídá, ale to neřeším.“
  - **vysvědčení** – dostatečná
  - **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Cítím se jistý v kramflecích, ale nebaví mě to a dávám vyučujícímu silně najevo, že jeho rady nepotřebuji. Dalo by se říci, že hodiny bojkotuju.“
  - **vysvědčení** - dostatečná
- **foto-video praxe** – jeden z nejoblíbenějších předmětů J.R., praxi považuje za důležitější než teorii; líbí se mu, že dostávají praktické úkoly, které musí ve skupinách realizovat; vyučující je světoznámou fotografkou, jejíž profesionality si J.R. cení; je znechucen chováním spolužáků, kteří jejímu výkladu nevěnují přílišnou pozornost
- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Jeden z mála předmětů, kdy mám pocit, že mi to k něčemu je.“
  - **vysvědčení** - výborná
  - **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Sice jsem donesl jen některé z povinných prací, ale jí se to líbilo, tak mi dala jedničku, i když jsem si ji asi nezasloužil... A to dává jedničky strašně málo.“
  - **vysvědčení** - výborná

- **dějiny výtvarné kultury** – nebaví ho, je demotivován; předmět by ho bavil v případě, že by byl podáván jiným způsobem; dějiny ho sice zajímají, ale selektivně - pokud ho něco zaujme, raději si to nastuduje z jiných materiálů

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Předmět je to geniální, ale ne tak, jak mě to učí tady. Stejně mě baví jen něco, a tak se neučím.

- **vysvědčení** - dostatečná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Co mě zajímá, to si najdu jinde. Tady mě to fakt nebere...“

- **vysvědčení** - dostatečná

- **psychologie** – baví ho, protože se netají tím, že rád manipuluje s lidmi; výuka je postavena na seminárákách – tj. dělají rozbor situací – životních apod. – mají udělat plán, jak by se mělo postupovat (jak by např. postupovaly 3 různí odborníci či laici) – poté je společně rozebírají

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Být dobrý psycholog je stejně důležité jako být dobrý režisér. Aspoň umím motivovat herce. Aplikovaná psychologie – to je moje!“

- **vysvědčení** - výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Myslím, že to bude stejný jako v prvním pololetí.“

- **vysvědčení** - výborná

▪ **vliv hodnocení pedagogů na vývoj sebehodnocení**

- J.R. se netají svým přesvědčením, že hodnocení učitelů je pro něj nedůležité; dle jeho vlastního vyjádření je to on sám, kdo dokáže ocenit své kvality; známka je pro něj jen číslo
- své vyučující nepovažuje za autority, a proto si necení ani jejich pozitivního hodnocení
- mezi vyučujícími je jediná výjimka, jejichž názorů si J.R. váží

- **vyučující foto-video praxe** – světoznámá fotografka; jediná vyučující, jejímž hodnocením je J.R. ochoten se zabývat; J.R. si jí cení jako osoby uznávané ve svém oboru,

váží si jí jako člověka i odborníka; dává jim praktické úkoly, které musí splnit; kromě praktických cvičení je seznamuje i s dějinami fotografie a bere je do svého ateliéru

▪ **zhodnocení na konci 1. pololetí 2. ročníku:**

- J.R. se svými školními výsledky příliš nezabývá, většinu času věnuje přípravám svých vlastních projektů; vítá také jakoukoli participaci na projektech jiných filmařů; z finančních důvodů také přijímá zakázky, které z hlediska uměleckého růstu pokládá za podřadné (např. práci asistenta u televizních seriálů);
- výsledkem je, že tráví málo času ve škole a jeho školní ukazatele tomu plně odpovídají, jak sám uvádí, je mu to jedno, své školní výsledky označuje za nepodstatné a je rád, že ukončil pololetí bez nedostatečné a byl vůbec klasifikován

▪ **zhodnocení na konci 2. pololetí 2. ročníku:**

- J.R. se ve škole již téměř nevyskytoval, plně se věnuje přípravě svého prvního projektu – krátkého filmu (cca 15 min) na téma tolerance lidí vůči druhým, jak snášeli lidé utrpení druhých, zda je pravdou, zda každý dobrý skutek je po zásluze potrestán, který se mu podařilo na konci června 2008 natočit;
- výsledkem jeho laxního přístupu ke škole je nedostatečná z fyziky, kterou přijal v klidu, nestresoval se tím a v srpnu 2008 udělal reparát – přičemž příprava na něj spočívala v tom, že si několikrát prolistoval učebnici
- osobně se domnívám, že škola je ochotna akceptovat žáky typu J.R. pouze proto, že v něm jednak vidí potencionální talent, dělá jim dle svého vyjádření reklamu, pravděpodobně však dle mého názoru také proto, že se jedná o školu soukromou a proto zde ve jménu finanční kompenzace jsou ochotni nad podobnými „studenty“ zamhouřit oko

2B) Ostatní vlivné faktory:

- **vliv filmu** – natáčí svůj první krátký profesionální film, podřizuje tomu skutečně vše! (jak lze ostatně vysledovat z počtu zameškaných hodin)
- **vliv odborníků z oboru** – jsou jedinými lidmi, v nichž vidí adekvátní partnery, nicméně i jejich hodnocení vnímá značně selektivně (viz. pozn. 8/4)

posuny v sebehodnocení:

- sebehodnocení J.R. je ovlivněno pouze jím samotným, je neovlivněné a neovlivnitelné zásahy zvnějšku; je stabilizované, bohužel však značně nereálné, mladý muž se vidí jako velký umělec, aniž by po celou dosavadní dobu prokázal oprávněnost svého názoru na sebe sama; pokud u něj dochází k posunům, jedná se o posuny směrem k dalšímu nadhodnocování své osoby; neuvědomuje si, jak negativním dojmem působí na své okolí

3) Výstupní stav - únor 2009 (rok a půl od počátku výzkumu)

povahové rysy:

- během výzkumu se ukázalo, že kromě výše uvedených vlastností, jimiž J.R. disponuje, je kromě jiného poněkud nespolehlivý (viz. pozn. 8/5), má problémy s kontrolou nad svými emocemi - nesnáší pocit, že jej lidé nedoceňují, svým negativním pocitům dokáže dát průchod dost nevybíravým způsobem, je poměrně konfliktní

- rád hovoří sám o sobě a o svých uměleckých záměrech a nesnese, aby o nich někdo vyjádřil jen špetku pochybností; je třeba s ním v tomto směru jednat v rukavičkách a nepokoušet se ho přesvědčit o neuskutečnitelnosti jeho plánů

- **vyjadřovací schopnosti** – beze změn; díky spolupráci se zahraničními produkcemi se zlepšila jeho schopnost komunikovat v anglickém jazyce

- **sociální kontakty** – díky svému prvnímu uměleckému úspěchu (natočil krátký film) se nyní stýká převážně s lidmi z oboru, v nichž vidí jednak potencionální spolupracovníky, ale také konkurenci; i nadále uvádí málo blízkých přátel - 3 (většina je z oboru)

- **rodina** – žije sám mimo Prahu, styk s rodiči je i nadále spíše sporadický, postrádá pouze přítomnost mladší sestry

- **přítelkyně** – J.R. má vztah, trvající 2,5 měsíce; zdá se, že v tomto případě je zde určitá naděje, že tento vztah by mohl přežít hranici 3 měsíců a trvat déle, než tomu obvykle u J.R. bývá; přítelkyně je sice poměrně mladá (16 let), nicméně oba dva spojuje láska k filmu a téměř totožné povahové vlastnosti – u J.R. je však možné cokoli, proto je těžké předvídat, jak bude jeho vztah pokračovat

zájmy:

- i nadále jsou jimi film (viz. pozn. 8/6), hra na bicí nástroje, četba (pokládá ji za inspiraci)

- nově přibyl: přítelkyně, cestování, skládání hudby, v létě se chystá jet někam na týden s lidmi svého věku (aby měl kontakt s vrstevníky)

plány do budoucna:

plány – natočit co nejdříve celovečerní film; vybudovat si kontakty; Hollywood odsunul na pozdější dobu (viz. pozn. 8/7)

- začít žít s přítelkyní ve společné domácnosti

studium:

přístup ke škole:

- je absolutně nemotivován, do školy již prakticky nedochází, má tzv. „individuál“, neboť pracuje (viz. pozn. 8/8)

- výsledkem je, že byl nehodnocen z většiny předmětů

- **v 1. pololetí 3. ročníku má 3 z chování pro neustálé absence – za 1. pololetí má 467 zameškaných hodin ze 468 možných!!! – z toho 318 neomluvených !!!**

- ví, že by se měl jít nechat přezkoušet z předmětů, z nichž nebyl hodnocen, nicméně se na to necítí být dostatečně připraven

příprava na vyučování:

- vzhledem k tomu, že do školy nedochází, logicky z toho vyplývá, že se systematicky nepřipravuje

- jedinou výjimkou jsou chvíle, kdy se připravuje na přezkoušení

4) Faktory, působící na rozvoj schopnosti sebehodnocení J.R. v průběhu období – říjen 2007- únor 2009:

1) vliv školního hodnocení

- dle vlastních slov J.R. byl, je a bude demotivován, neboť na škole není jediný vyučující, který by na něj měl jakýkoli vliv, který by ho dokázal usměrnit a ovlivnit – na vině je jeho pocit, že je ve svém oboru lepší než oni

- škola mu údajně nic nedala, nepovažuje ji za důležitou v svém kariérním postupu, místo docházky do školy se raději věnuje psaní scénářů, pracovním schůzkám, dodělává svůj film apod.;

- na jedné straně prohlašuje, že škola je nedůležitá, ale na druhé straně si přeje ji dokončit – spíše pro zvýšení společenského statutu než z jiných důvodů – je si stoprocentně jist, že dostuduje, neví však, kdy a za jakých okolností (viz. pozn. 8/9)

2) vliv rodinného prostředí

- rodina má pramalý vliv – J.R. nežije s rodiči, vídá se s nimi poměrně sporadicky

a) otčím – vyučen v oboru instalatér; (vlastní otec J.R. odešel ještě před synovým narozením, neboť se ve svých 24 letech necítil dostatečně zralý na to, mít dítě. J.R. uvádí, že mu to má za zlé, nicméně tím údajně netrpí.) – otčím mu plně nahradil otce, neboť se stal členem rodiny v době, kdy bylo J.R. 6 let; jeho syn ho má rád a považuje ho za otce, oceňuje, že jej otec živil a že se k němu choval hezky a nikdy se ho nedotkl; J.R. s ním zažil mnoho hezkých chvil, ale dnes již pro něj otec přestal být autoritou a J.R. si ho příliš neváží, neboť jej dle svých slov „nepovažuje za srovnatelného partnera v oblasti inteligence“; vadí mu, že se otec občas pod vlivem alkoholu chová hrubě k matce a působí jí svým chováním psychická traumata

b) matka – středoškolsky vzdělaná – o své matce mluví J.R. jako o nemocné osobě, její stav je údajně neměnný – matka trpí stihomamem, že ji nikdo nemá rád, že ji nikdo nebere vážně; její syn si váží jejího pěveckého talentu, ale vytýká jí, že ho promarnila; zazlívá jí, že si nemají co říct – dle jeho vlastního tvrzení ho matka podceňuje a vidí v něm pouhého snílka, alkoholika, sukničkáře, který nemá talent a nic nedokáže; jeho chování vůči ní je přezíravé a syn s ní jedná jako s méněcennou osobou (s podobným chováním vůči matce jsem se u jiného respondenta nesetkala)

c) sestra – svou mladší sestru J.R. miluje a postrádá její přítomnost, má obavy, co s ní bude, neboť se domnívá, že na její výchovu matka nestačí; pro sestru je její starší bratr vzorem a vzhlíží k němu; vidí s ním ochránce

d) babička – matku své matky J.R. doslova zbožňuje, ví, že jí může říci cokoli; ona v něj a jeho talent věří; zazlívá své dceři, jak promarnila svůj talent a doufá, že se jejímu vnukovi podaří dosáhnout toho, co si předsevzal (viz. pozn. 8/10)

3) vliv vrstevnického prostředí

a) spolužáci - J.R. se o své spolužáky nezajímá, dle jeho slov mu nemají co dát a nejsou pro něj rovnocennými partnery; podle jeho mínění není jeho škola plná potencionálních

umělců, ale jen lidí, co se tváří, že jsou umělci, dle jeho slov jsou možná talentovaní, ale nejsou dostatečně motivovaní a pilní; J.R. si jich neváží, neboť má dle svého tvrzení nesrovnatelně rozsáhlejší kontakty, dokázal a zažil mnohem víc než oni; jejich případnou kritiku nesnáší; vadí mu, že neví, co si o něm myslí a že mu pravděpodobně nevěří, že je schopen dosáhnout úspěchu a že se skutečně zabývá tím, čím se zabývá

b) přátelé – J.R. je samotář, nemá velké množství přátel; pokud jde o jeho hodnocení u jejich strany, přijímá ho jen od několika málo lidí, jejich připomínkami je ochoten se do určité míry zaobírat, ne však příliš; nakonec se stejně řídí vlastními názory (viz. pozn. 8/11); připomínky a kritika jeho méně důvěrných známých ho nezajímá;

c) přítelkyně - J.R. se domníval, že přítelkyni nepotřebuje, že je pro něj nepodstatná a nic neplánoval; nicméně v posledních týdnech výzkumu navázal vztah se žákyní nižšího ročníku stejné školy – jak se zdá, mohla by tato dívka navzdory svému mládí splňovat požadavky J.R. (viz. pozn. 8/12); přiznává, že ho dívka změnila v nejvyšší míře, je rád, že před ní kapituloval; připadá mu výjimečná; je jednou z mála osob, s níž nechce manipulovat; je pro něj zároveň i jeho múzou a inspirací

4) výzkumník

- uvádí, že jsem pro něj v současnosti jednou z jeho nejbližších osob, že se díky mně naučil komunikovat s lidmi; uvítal také možnost se vyzpovídat a odhalit přede mnou alespoň část svého nitra, přičemž si je vědom, že nejsem člověk, který by někdy zneužil cokoli z toho, co mezi námi bylo řečeno;

- také v případě J.R. se jednalo se o působení oboustranné; díky němu jsem měla možnost nahlédnout do světa filmu (aktivně jsem se zúčastnila coby komparsistka natáčení jeho krátkého filmu), pochopila jsem, jak lze jediným necitlivým slovem narušit umělcovu křehkou rovnováhu; zažila jsem jeho vzepjetí i deprese,

- v žádném případě však ani po roce a půl nejsem schopna odhadnout, do jaké míry je J.R. skutečným umělcem, zda jeho sebevědomí vyvěrá ze skutečných základů a do jaké míry je to jen prázdný snílek a fantasta či případně pouhý manipulátor, napadá mě i alternativa, zda se v jeho případě nejedná o nějaký druh duševní poruchy

5) ostatní významné vlivy

a) kameraman – pro J.R. nesmírně imponující osobnost, jednak je ze stejného oboru, navíc mladého umělce ovlivňuje i jako člověk (viz. pozn. 8/13)

HLAVNÍ FAKTORY

- **ON SÁM - nejvlivnější faktor, působící na vývoj J.R.** – dle svého vyjádření se hodnotí sám již velmi dlouho – od posledních ročníků základní školy byl sám sobě „měrnou jednotkou“; nesnese pocit, že by o všem nerozhodoval sám, dělá jen to, co je pro něj důležité; bytostně touží po uznání a pokud se mu jej v dostatečné míře nedostává, dostává se doslova do amoku a stává se velmi konfliktním; díky svému mládí však ještě nedokáže přesně rozpoznat, kdy je chvála upřímná a kdy tak druhá strana jedná ve snaze se mu vlichotit, případně nad ním získat převahu
- srovnává se zejména s odborníky z oboru - tedy s filmaři, v tomto směru si velmi věří, tvrdí, že dokáže, cokoli si zamane – bohužel si neuvědomuje, že má kolem sebe množství svědků svých proher a neúspěchů – nicméně tyto pro něj negativní události odsouvá kamsi do svého podvědomí – jeví se mi, že na ně svým způsobem „milosrdně zapomíná“
- **film** – J.R. je filmový fanatik, netají se tím, že filmem žije a že film je na předním místě jeho hodnotového žebříčku; filmaři jsou pro něj také jedinými rovnocennými partnery – pokud ho některý z nich zaujme, srovnává se s ním, bere ho jako autoritu, snažím se učit z jeho filmů
- zde je zapotřebí uvést, že J.R. je přesvědčen, že svými schopnostmi předčí většinu filmových režisérů dneška, ty světově uznávané nevyjímaje (viz. pozn. 8/14)
- **babička** – zřejmě nejdůležitější osoba v životě J.R., jedna z mála, jíž mladý muž bezmezně věří; je jeho prvním kritikem, posuzovatelkou jeho scénářů, osobou, jež doufá, že její vnuk narozdíl od své matky nepromarní svůj talent a že realizuje své umělecké vize
- **přítelkyně** – ačkoli je doba jejího působení na J.R. poměrně krátká, jedná se zřejmě o první vztah, v němž je přítelkyně pro mladého muže důležitou osobou a zároveň i partnerem, váží si jí a je ochoten se jí do určité míry přizpůsobit; otázkou je, zda vztah přetrvá kritické období 3 měsíců, během nichž J.R. až doposud vždy projevil

znehucení svou přítelkyní a opustil ji; v tomto případě však na straně dívky stojí společné zájmy a podobné povahové vlastnosti, protože je zde naděje, že tento vztah potrvá déle, než tomu bylo v předchozích případech

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ (případné změny v postojích, chování, jednání):

- J.R. měl vždy poněkud laxní přístup ke škole, jehož výsledkem byl nepříliš oslnivý prospěch již na základní škole; tento jeho postoj společně s jeho uměleckými aktivitami stojí také za jeho markantním zhoršením školních ukazatelů a jeho nedocházení na výuku
- jeho nyní již de facto neexistující školní docházka spolu s velmi špatným prospěchem, uměleckými počiny a nezodpovědným přístupem ke vzdělání tvoří spojené nádoby, ovlivňující nyní již plně život J.R.
- je sporné, do jaké míry se na těchto změnách k horšímu (máme-li na mysli zhoršený školní prospěch a nezodpovědný přístup ke vzdělání a k životu) podílel **vliv hodnocení** – neboť jediným, kdo dnes hodnotí J.R., je pouze on sám – přičemž je značně determinován svou posedlostí filmem, a tudíž jeho sebehodnocení se bude zřejmě vždy odvíjet od tohoto úhlu pohledu - je otázkou, nakolik jsou jeho sebedůvěra a sebevědomí přiměřené, zda dokáže realisticky posoudit vlastní možnosti, nakolik jeho do značné míry přehnaná sebedůvěra vychází z reálného sebehodnocení; zda si volí cíle adekvátní svým schopnostem
- J.R. není člověkem, přijímajícím bez výhrad hodnotící soudy ostatních; hodnocením druhých je víceméně neovlivněn; přijímá hodnocení pouze od osob pro něj významných - a i tyto soudy přijímá selektivně – musí se jednat o pozitivní názory, kritiku nepřijímá;
- troufám si tvrdit, že J.R. je talentovaný mladý muž a nevšední osobnost, avšak její sebepojetí v této chvíli neodpovídá dosavadním dosaženým úspěchům a že mladý muž nepatří mezi ty, kdož snesou kritiku a srovnávání s ostatními

5.9 Respondent č. 9 – M.H.

rok nar.: 1993

škola: ZŠ s RVJ Filosofská – 9. třída

SSPŠ – technické lyceum (s důrazem na výpočetní techniku) – 1. ročník

prospěch na ZŠ s RVJ:

- 8. třída – 2. pololetí – prospěl s vyznamenáním
- průměr 1,24
- 9. třída – 1. pololetí – prospěl s vyznamenáním (po komisionálním přezkoušení – známka z ČJ změněna „dobrá“ na „chvalitebná“)
- průměr 1,24
- 2. pololetí – 1 dobrá (český jazyk)
- průměr 1,5

střední škola:

- 1. ročník - 1. pololetí – bez dostatečné
- průměr 1,6

vývoj prospěchu: oproti 7. třídě (měl 4 dobré), dochází u M.H. ke značnému zlepšení prospěchu ve 2. pololetí 8. třídy a v 1. pololetí třídy 9. – důvodem je snaha o vysvědčení, umožňující přijetí na SŠ na průměr – tj. bez zkoušek; v 1. ročníku SŠ nedochází k markantnímu zhoršení prospěchu

TRVÁNÍ VÝZKUMU - ZÁŘÍ 2007- ÚNOR 2009

1) Vstupní stav

povahové rysy:

- mladý chlapec, velmi vznětlivý (viz. pozn. 9/1), poněkud snížená schopnost sebekontroly – obzvláště, dostane-li se do afektu; pokud je v afektu, je lépe ho zklidnit po dobrém; v případě rozepře se osvědčilo apelovat na jeho přirozenou vysokou inteligenci; se svým chováním má značné problémy – což je mj. posíleno snahou prosadit svou za jakoukoli cenu; je třeba s ním nejít do konfliktu a pokusit se ho zvládnout dobrým slovem (viz. pozn. 9/2);

- inteligence vysoko v oblasti nadprůměru (doloženo i z vyšetření v PPP); je do značné míry ambiciózní; na první pohled dělá dojem drzého a arogantního žáka, kterýžto dojem je ještě podpořen jeho „drsňáckým“ a „spratkovitým“ chováním, je však přístupný rozumné domluvě;

- M.H. se mi jeví jako nadprůměrně chytrý a inteligentní žák, který pod anepatickým a anetickým vystupováním skrývá značnou vnitřní nejistotu

- **vyjadřovací schopnosti** – vyjadřovací schopnosti nad oblastí průměru, má značný přehled a rozhled, na což je pyšný a umí to dát najevo, což vyvolává značně kontroverzní reakce okolí (jak u vyučujících, tak u spolužáků); používá množství slangových výrazů a vulgarizmů, na druhé straně se výborně orientuje v používání cizích slov

- **sociální kontakty** - M.D. se vůči svému okolí chová obezřetně, zkoumá lidi kolem sebe a poměrně dlouho mu trvá, než se „otevře“, ale pak dokáže být přátelský a vstřícný, na straně druhé může ostatní odrazovat tím, jak neustále staví na odiv své fyzické a duševní schopnosti; nemá příliš velké množství přátel, plně se může spolehnout na 5 dobrých přátel, se spolužáky ve třídě vycházel v minulosti velmi špatně, stejně jako s vyučujícími (viz. pozn. 9/3)

- **rodina** – v rodině vládne dominantní otec, matka je upozaděná; má malou sestru, k níž má ochranný vztah; k otci má vyloženě ambivalentní vztah – obává se ho, obdivuje ho a zároveň s ním má poměrně mnoho konfliktů

- **přítelkyně** - na počátku výzkumu přítelkyni neměl

zájmy:

- počítač, přátelé, hudba (hraje na elektrickou kytaru), sport (posilovna, snowboard), zajímá se o východní náboženství (buddhismus)

plány do budoucna:

- studium na dobré střední škole (gymnáziu nebo na SPŠ se zaměřením na počítače)
- složit státní zkoušku z anglického jazyka
- absolvovat při studiu pobyt na zahraniční škole

sebehodnocení:

- je na poměrně vysoké úrovni, o zlepšení svých známek se začal zajímat až v 8. třídě, kdy to pro něj bylo důležité, do té doby nebyly jeho výsledky příliš oslnivé
- zpětná vazba poskytovaná rodinou se zdá působit poněkud ambivalentně – otec na M.H. klade příliš vysoké nároky (viz. pozn. 9/4), naopak matka je až příliš shovívavá
- nároky kladené na něj školou považuje za nízké (s výjimkou vyučující českého jazyka); z pedagogů měl dojem, že ho občas přeceňovali a nadhodnocovali – on sám by chtěl být známkován za snahu a je nespokojený, pokud dostane známku za to, že nic nedělal – nemá z toho, dle vlastního vyjádření, žádný požitek
- zajímá se o to, jak ho vidí vrstevníci – po počátečních problémech si získal uznání spolužáků, připadal si jako osobnost, budící jejich respekt
- nechybí kompenzující prožitek úspěchu ve volnočasové činnosti – chodil na taekwondo, jezdí na kanoi, kde se mu podařilo získat 1. místa v různých kategoriích; hrál ve školní hudební kapele

studium:

přístup ke škole:

- školu bere jako nutné zlo, příliš ho nebaví, učí se, pokud ho předmět zajímá a pokud má dojem, že je v životě nějakým způsobem využije (tento dojem u většiny předmětů postrádá), většinu hodin tráví se sluchátky na uších; vzhledem ke svým povahovým rysům má s některými učiteli napjaté vztahy, váží si pouze některých vyučujících; v předchozích letech v hodinách značně vyrušoval a byl vůči vyučujícím drzý, nyní je v tomto směru téměř bez problémů, většina vyučujících naopak uvádí, že se chová lépe než jeho spolužáci

příprava na vyučování:

- ve většině předmětů mu stačí výklad, pokud je to však třeba, je schopen se doma systematicky připravit

FAKTORY, S NIMIŽ LZE U M.H. POČÍTAT:

- M.H. patří mezi na první pohled sebevědomě působící jedince, jak se však ukázalo, za jeho mnohdy až přehnaně působící sebedůvěrou se skrývá vnitřní nejistota a pochybnosti o sobě samém; na základě dlouhodobých zkušeností svých i okolí lze konstatovat, že M.H. je možné motivovat zejména za pomoci chvály a apelace na jeho inteligenci a schopnosti, naprosto není vhodné jednat s ním z pozice síly

- s vysokoškolským studiem počítá, předpokládá, že po absolvování SŠ zamíří na VŠ se zaměřením na počítače
- **pravděpodobné pozitivní vlivy:**
  - rodina – jedná se o rodinu, jež pokládá vzdělání za důležité, problém však vidím v odlišném přístupu rodičů k synovu vzdělání – otec je přehnaně náročným zatímco matka má tendenci svému synovi „zametat cestičku“
  - přátelé – zejména se jedná o spolužáky ze třídy, kteří M.H. akceptovali navzdory počátečnímu odporu (M.H. přišel na naši školu až v 6. třídě a zpočátku měl značné problémy se socializací) k M.H.; na chlapce má vliv zejména jeho spolužák, který je podobně jako on svéráznou osobností s neotřelými názory
  - vyučující – M.H. má v současnosti ve svém okolí pouze dvě vyučující, které jej akceptují a jsou ochotny nad jeho excesy zamhouřit oko – v rámci spravedlnosti je třeba konstatovat, že nyní k těmto excesům dochází méně často a z M.H. se stává přijatelný žák
- **rizikové faktory:**
  - nevyrovnanost – M.H. je do značné míry nevyrovnaný, dokáže se rozčílit a poté se chová agresivně, lze jej však zvládnout dobrým slovem a dlužno říci, že s postupem času dokáže své chování korigovat; kromě toho k podobnému typu chování dochází stále řidčeji; za pozitivní pokládám, že M.H. se nebrání nést za své chování následky
  - vyučující – většina vyučujících pokládá M.H. za problémového žáka, nicméně jej akceptují, na škole je však několik pedagogů, kteří mají snahu za každou cenu M.H. trestat za sebemenší provinění a hledají na něm neustále pouze negativní stránky, aniž by byli ochotni připustit, že v posledních letech došlo u chlapce k zásadním osobnostním změnám a že již dávno není tím problémovým žákem

2) Proces – vstupy hodnocení, případně vliv jiných faktorů

2 A) Vstupy hodnocení ve škole:

▪ **sebehodnocení ve vyučovacích předmětech, které M.H. považuje pro svou osobu za klíčové na ZŠ:**

- **český jazyk** - většina žáků třídy má s tímto předmětem problémy, patrně vzhledem k nárokům ze strany vyučující; žáci mají dojem, že vyučující je přehnaně náročná – v tomto kritickém věku (14-15 let) vidí na rozdíl od starších žáků zatím chyby pouze u učitele, málokdy jsou schopni pohlédnout kritickým zrakem sami na sebe, z případných neúspěchů tedy obviňují spíše učitele a vzájemné negativní působení

- M.H. považuje tento předmět za jediný, v němž má určité slabiny a vzhledem k tomu, že vysvědčení z 9. třídy má značnou váhu při přijímacím řízení na střední školu – přičemž M.H. má v úmyslu jít na některou ze středních škol bez přijímacích zkoušek – byl pro něj fakt, že by kvůli „dobré“ z ČJ neprospěl s vyznamenáním, naprosto nepřijatelný

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Mám to mezi 2-3. Snad mi dá dvojku – v pololetí v devítce se dávají vždycky lepší známky.“

- **vysvědčení** – dobrá (rodiče požádali o komisionální přezkoušení – výsledek = chvalitebná)

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Neodpustí mi, že mi musela v pololetí změnit známku – takže budu rád, když mi dá dobrou.“

- **vysvědčení** - dobrá

- **anglický jazyk** - vyučující je zároveň třídní učitelkou, kterou většina třídy respektuje a váží si jí; její hodiny nejsou dle žáků příliš atraktivní, ale vzhledem k přirozené autoritě se žáci na hodinách chovají vcelku klidně, dávají pozor a tomu odpovídají i dosažené výsledky; žáci také oceňují fakt, že vyučující nešetří chválou, chápe jejich občasné „výpadky“ a je spravedlivá

- M.H. nemá v hodinách AJ problémy, považuje je sice za nudné, ale ukáznil se a nevyrušuje (čímž došlo ke značné změně oproti stavu z předchozích let)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Proč bych měl jít do školního kola anglický konverzační soutěže?- Tak dobrej přece nejsem! Jo, budu mít na výzvo 1, ale to nic neznamená.“ //M.H. obsadil ve školním kole 2. místo//

- **vysvědčení** – výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Jsem zaškatulkovanej jako jedničkář, takže i když tomu moc nedávám, tak mám jedničku. Ale je fakt, že kromě jedny holky už na mě ve třídě nikdo nemá.“

- **vysvědčení** - výborná

- **matematika** - žáci mají velmi špatné výsledky, většina z nich má s matematikou značné problémy – zřejmě jim nevyhovuje styl nového učitele matematiky; žáci si opakovaně stěžovali na nedostatečnou zpětnou vazbu – ve valné většině se pouze dozvědí známku, ale test již nevidí a nemají tudíž možnost pracovat s chybou; dále si stěžují na neochotu učitele látku znovu vysvětlit

- M.H. problémy s matematikou nemá – matematice rozumí a dokáže jí i vysvětlit, má však problémy s vyučujícím (viz. pozn. 9/5)

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Umím to, ale moc si nesesednem s B. – prostě se nemusíme. Tak já na to kašlu a on mě nechává bejt. Jedničku mi asi nedá, ale mně je to fuk, pro mě je důležitý, že to chápu.“

- **vysvědčení** – chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „On ví, že jsem dobrej, já vím, že jsem dobrej. Tentokrát by mi tu jedničku mohl dát – známky na to mám.“

- **vysvědčení** - výborná

- **dějepis** – vyučující je svérázná energická dáma, mezi žáky oblíbená a navíc se zaujetím pro předmět, který přednáší poutavou formou – výsledkem je značný zájem žáků o předmět a ochota se učit. Studijní výsledky odpovídají vynaloženému úsilí.

- M.H. dějepis zajímá – i když poněkud selektivně (ne veškerá období); má v tomto oboru značné znalosti; pojetí hodin ho baví, s vyučující rád a ochotně diskutuje a přináší nové poznatky

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Učitelka je v poho. Jedna z mála normálních na škole. Někdy jsem utahanej, je to přece jen 6. hodina, ale každopádně aspoň nevotravuju. A umím. Stoprocentně budu mít 1.“

- **vysvědčení** – výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Umím to a ona to ví. A navíc mě to fakt baví a dávám pozor.“

- **vysvědčení** - výborná

▪ **vliv hodnocení pedagogů na ZŠ na vývoj sebehodnocení**

- na ZŠ M.H. příliš nevnímal, co si o něm vyučující myslí; za zvláštní pokládám zejména fakt, že jej spíše ovlivnili učitelé, kteří jej neučili

- **vyučující španělštiny** – (M.H. neučil) - svérázný mladý muž s nekonformními názory a smyslem pro fair-play; M.H. ocenil, že učitel byl ochoten se za něj postavit v případě, kdy byl M.H. neprávem obviněn z podvádění při testu

- **vyučující informatiky** – (M.H. neučil) - další nekonformní učitel; tohoto muže si M.H. váží jako člověka i jako odborníka – neváhal se za chlapce postavit ve chvíli, kdy se žák dostal do konfliktu s vedením školy (viz. pozn. 9/6)

- **vyučující anglického jazyka** – (M.H. neučila) - jako jedna z mála měla pocit, že pod drsnou slupkou se skrývá zdravé jádro; ujala se chlapce ve chvíli, kdy byl M.H. téměř na dně – neoblíben mezi vrstevníky, tak mezi učiteli; snažila se na něj působit spíše dobrým slovem než direktivně a probírala s ním podrobně jeho chování a jednání; podařilo se jí o jeho kvalitách přesvědčit i většinu ostatních pedagogů a stála za zrodem přerodu M.H. z problémového žáka v žáka akceptovaného kolektivem i učitelským sborem

- **vyučující matematiky a zástupkyně ředitelky školy** – (M.H. neučila) – chlapec si jí váží pro její klidné, rozvážené a emocí zbavené chování; na rozdíl od většiny pedagogického sboru jedná racionálně, málokdy zvýší hlas a dle vyjádření žáků má smysl pro spravedlnost

▪ **zhodnocení na konci 1. pololetí 9. ročníku:**

- M.H. počítal s dobrým vysvědčením – předpokládal, že bude mít vyznamenání; vzhledem k tomu, že jeho jediná dobrá – z českého jazyka – je poněkud sporná, požádali rodiče školu o komisionální přezkoušení.

- na většinu předmětů se M.H. nemusí pravidelně připravovat; otázkou je, jak bude zvládat učení na střední škole, kde jsou na žáky kladeny poněkud vyšší nároky...M.H. má velmi pěkné výsledky, v předmětech, kde tomu tak není, si dovoluji polemizovat, zda tomu tak

není případně proto, že známky bylo využito ke kázeňskému postihu - vzhledem k tomu, že M.H. je některými vyučujícími pokládán za problémového žáka, se domnívám, že zde známky byly zneužity jako prostředek nátlaku; M.H. je se svými výsledky srozuměn a přijímá za ně zodpovědnost, pouze v jednom případě považuje žák učitelovo hodnocení za nespravedlivé.

- valná většina učitelů na škole zdůvodňuje známku - a provází ji slovním rozbořem žakových výkonů; po menších testech se tak neděje pokaždé, po větších tak činí většina vyučujících; známky na vysvědčení jsou téměř u všech vyučujících provázeny ústním hodnocením; žáci mají možnost se aktivně ve většině předmětů zúčastnit závěrečného hodnocení své práce a většinou také zhodnocení práce svých spolužáků

▪ **zhodnocení na konci 2. pololetí 9. ročníku:**

- jako u většiny žáků devátých tříd došlo i u M.H. ke zhoršení prospěchu; nešlo však o zhoršení výrazné;

- M.H. se zhoršením počítal – zejména si byl jist, že již neobhájí chvalitebnou z českého jazyka, což se potvrdilo

- v průběhu 9. třídy se chování M.H. měnilo k lepšímu, ke konci školního roku byl již vyučujícími považován za víceméně bezproblémového žáka a byl pedagogy včetně vedení školy pověřován různými nadstandartními úkoly – což nemálo přispělo i ke zvýšení jeho statusu mezi spolužáky, kteří na něj začali pohlížet jinýma očima;

- během posledního roku na ZŠ se M.H. dostal oproti předchozím letům pouze 3x do konfliktu s vedením školy, respektive s ostatními pedagogy (viz. pozn. 9/7); dříve se jednalo o minimálně 1-2 kauzy měsíčně; se spolužáky a ostatními žáky školy je bezkonfliktní

- M.H. opouštěl základní školu s pověstí chlapce, který se z problémového žáka vypracoval v žáka úspěšného jak v oblasti školních ukazatelů, tak v oblasti společenského statusu (ve třídě se na základě dotazníku projevilo, že M.H. se z pozice 2. nejméně oblíbeného a jen průměrně vlivného žáka dostal na pozici osobnosti, pohybující se v oblasti oblíbenosti v 1. třetině žebříčku a patřící mezi 3 nejvlivnější osobnosti třídy); trůfám si tvrdit, že na tomto zlepšení se podílelo hned několik faktorů, které se šťastně spojily dohromady – zájem ze strany nepodjaté učitelky, která dokázala přesvědčit ostatní, že M.H. není ztracený případ,

zájem ze strany třídní učitelky a zejména snaha samotného M.H. zlepšit své postavení ve škole

2B) Ostatní vlivné faktory:

- **spolužák ze třídy na ZŠ** – spíše než přístup k životu ovlivnil tento chlapec chování M.H. ve škole – oba žáci měli společný zájem zpestřit si poslední rok školní docházky a M.H. se necítil osamocen ve snaze nějakým přijatelným způsobem „přežít a doklepat“ poslední měsíce na základní škole; mimo jiné spolu založili školní hudební skupinu
- **rodina, respektive otec** – M.H. se nikdy netajil tím, že si váží ocenění, poskytovaného mu otcem, dá se říci, že chlapec „jede na výkon“ – přičemž vytouženou odměnou jsou mu pochvalná slova vyřčená jeho otcem

posuny v sebehodnocení:

- sebehodnocení M.H. je ovlivněno tím, jak jej vnímají lidé, jež on sám považuje za vlivné (tj. rodiče, spolužáci, pedagogové, jichž si váží a jejichž názory přijímá); postupně se z něj stává jedinec schopný stále více na sebe pohlédnout realisticky a zejména na něm lze pozorovat schopnost stále více korigovat své chování a poučit se ze svých chyb

3) Výstupní stav - únor 2009 (rok a půl od počátku výzkumu)

povahové rysy:

- u M.H. došlo k dramatickým změnám spíše v předchozích letech; nyní je již delší dobu poměrně přijatelným mladým chlapcem, je přátelský, komunikativní, vstřícný, dokáže se již lépe kontrolovat a je méně konfliktní než dříve, nicméně dokáže jednat velmi emotivně, zvláště pokud je vyveden z míry; zatímco dříve měl tendenci na sebe neustále upozorňovat, tak nyní se naučil se poněkud upozadit a nevzbuzovat nelibost okolí svou snahou se vyvyšovat nad ostatní

- **vyjadřovací schopnosti** – víceméně beze změn

- **sociální kontakty** – v posledních letech prošel M.H. značnou proměnou, jeho původní rysy poněkud neakceptovatelného jedince se do značné míry ohladily; v posledním roce docházky na ZŠ se stal poměrně oblíbeným jak mezi žáky, tak mezi pedagogy a až na

drobné excesy byl bez problémů; v této nastoupené cestě pokračuje i na střední škole; má značné množství známých, uvádí 3 důvěrné přátele

- **rodina** – v rodině došlo ke krizi, rodiče M.H. jsou v rozvodovém řízení; matka se za poměrně dramatických okolností odstěhovala s dcerou do podnájmu (viz. pozn. 9/8)

- **přítelkyně** – přítelkyně je, vztah trvá poměrně krátkou dobu, ale pro M.H. se stal nesmírně důležitou součástí jeho života; jeho přítelkyní je spolužačka ze třídy; dle svých slov je poprvé v životě opravdově zamilovaný a cítí se být připraven nést za vztah zodpovědnost; připouští, že ho přítelkyně mění - ztrácí anempatii a začíná být citlivý; netají se tím, že se na dívku upnul, ale nebere to jako minus

zájmy:

- počítač (ještě více než dřív), přátelé, hudba (hraje na elektrickou kytaru – díky škole má však nyní méně času), sport (snowboard, vodáctví),

- přibyla přítelkyně (ať hovoříme na jakékoli téma, M.H. neustále stáčí rozhovor k ní), má ve škole na starosti správu sítě a hardwarového zázemí (této zodpovědnosti si nesmírně cení)

plány do budoucna:

- chtěl by získat certifikát FCE v anglickém jazyce – má v úmyslu se o to pokusit v průběhu 3. ročníku

- rád by studoval na zahraniční škole – chtěl by po 3. ročníku na rok absolvovat roční studijní pobyt v zahraničí (tč.si kvůli přítelkyni není úplně jist, nechce ji opustit)

- po maturitě by chtěl studovat na ČVUT (některý z počítačových oborů)

studium:

přístup ke škole:

- M.H. bere školu vážně a na rozdíl od mnoha jiných mladých lidí do ní pravidelně chodí

- k razantní změně došlo v přístupu k hodnocení učitelů - zatímco na ZŠ nekladal žák hodnocení učitelů příliš velkou váhu, na SŠ došlo ke změně – M.H. si názorů učitelů (i když ne všech) váží a toto hodnocení hraje v jeho sebehodnocení značnou úlohu

příprava na vyučování:

- M.H. se neučí, stačí mu výklad, ale občas má problém se na něj koncentrovat;

- připravoval se na některé důležité testy (např. z matematiky); spoléhá na to, že rychle chápe a je schopen se látku doučit (např. učivo z matematiky - soustava lineárních rovnic - se naučil těsně před hodinou)

4) Faktory, působící na rozvoj schopnosti sebehodnocení M.H. v průběhu období – říjen 2007- únor 2009:

1) vliv školního hodnocení

-u M.H. došlo k pravděpodobně největší změně ze všech respondentů – chlapec byl přijat na střední školu se zaměřením na počítačovou techniku, tedy na svůj vysněný obor; i z tohoto důvodu u něj dochází k výrazné změně v postoji ke škole a k vyučujícím – zatímco na základní škole na něj měli pozitivní vliv zejména vyučující, kteří jej neučili (!), nyní si svých vyučujících váží více (viz. pozn. 9/9)

- na ZŠ M.H. příliš nevnímal, co si o něm vyučující myslí, avšak nyní, na střední škole, si již hodnocení vyučujících váží více – pokládá je za profesionálnější a mají u něj větší autoritu

- hodnocení vyučujících – ať již pozitivní, či negativní, má v této chvíli na M.H. značný vliv – jak na jeho sebehodnocení, tak na oblíbenost předmětu (viz. pozn. 9/10)

- **český jazyk** – vyučující vyhrožovala M.H, že propadne, ale v pololetí byl hodnocen jako „dobrý“ (viz. pozn. 9/11)

- **anglický jazyk** – M.H. má poprvé v životě špatné známky – dle jeho soudu je tomu tak proto, že nedělá nic, stejně jako v předchozích letech; nová vyučující ho však nutí se připravovat (přínejmenším slovíčka), zatímco on i nadále spoléhá na to, co umí (viz. pozn. 9/12) – nicméně v pololetí na SŠ měl známku „výborná“; při hodinách dává pozor, neboť vyučující je bdělá, chodí mezi žáky a komunikuje s nimi

- **matematika** – na SŠ má M.H. 4 hodiny týdně; k vyučujícímu zaujímá nejednoznačné stanovisko – na jednu stranu ho pokládá za gentlemana a férového člověka, na druhé straně mu vytýká, že učí pouze žáky sedící v předních lavicích; M.H. si jej váží jako člověka, ale i jako učitele schopného vysvětlit látku; on sám spoléhá na svůj talent a příliš se nepřipravuje

- **odborné předměty – výpočetní technika a technické kreslení** – prozatím je M.H. bez obtíží zvládá, baví ho a těší se, až dojde na těžší úkoly, neboť současné učivo pokládá za jednoduché; těší ho, že je vyučujícími pokládán za vynikajícího žáka

2) vliv rodinného prostředí

- rodiče, ač žijí odděleně, mají na vzdělání stejný názor - považují je za důležité – vidí v něm cestu k společenské úrovni a k získání odpovídající finanční odměny

a) otec – vysokoškolsky vzdělaný (tč. studuje již třetí vysokou školu - zatím má titul Bc., tč. studuje, aby získal tituly MBA a Ing.), M.H. žije s otcem ve společné domácnosti; otec je pro M.H. vzorem, M.H. si jeho hodnocení považuje; otec je náročný, klade důraz na vzdělání; zatímco dříve projevoval chlapec vůči otci až nezdravý respekt, došlo v průběhu výzkumu k ohlazení třecích ploch – není vyloučeno, že se tak stalo poté, co matka odešla a M.H. zůstal žít s otcem

b) matka – středoškolsky vzdělaná – byla hodně dlouho doma, nechodila do práce, její syn se domnívá, že ji to poznamenalo, byla málo mezi lidmi; k matce má M.H. kladný vztah, nicméně její odchod bral jako zradu a značně se jej dotkl; matka je tichá, nevýrazná osobnost, zřejmě i proto M.H. více vnímá, ocenil-li její otec

c) sestra – o 8 let mladší, nemá na svého staršího bratra vliv; žije s matkou, M.H. ji údajně příliš nepostrádá, ale má ji rád a přece jen se mu po ní prý občas stýská; v případě potřeby je ochoten se jí zastat a ochránit ji

3) vliv vrstevnického prostředí

a) spolužáci - na rozdíl od ZŠ ho současní spolužáci do značné míry ovlivňují; rád pro ně něco vymýšlí a organizuje; k jejich chvále či kritice se staví pozitivně, názoru si váží a respektuje je – snaží se z nich poučit a vyvodit z nich závěry

b) přátelé – rekrutují se vesměs z nových spolužáků (se starými se téměř nevidá), dále pak má i skupinu přátel mimo školu (vodáci apod.); má značné množství známých – cca 50-60, nicméně uvádí 5 úzkých přátel (z různého prostředí); zejména tito lidé na něj mají značný vliv, radí se s nimi v případě potřeby

c) přítelkyně - M.H. je poprvé v životě zamilovaný; svou přítelkyni považuje za nejdůležitější součást svého života, i když vztah trvá teprve krátkou dobu; M.H. vztahu

podřizuje téměř vše; zatímco dříve bral své vztahy s dívkami převážně na lehkou váhu, nyní se k němu staví vážně

4) výzkumník

- M.H. uvádí, že jsem jej ovlivnila nejen jako učitelka, ale zejména jako člověk – díky mě si začal vážit učitelů a mít k nim úctu, pochopil, že nejsme jen roboti, ale že jsme lidé; váží si toho, že se nebojím jít za hranice, kam se někteří kolegové bojí a že nejsem úzkoprsá; že nevnímám žáky jako „materiál“, ale snažím se k nim najít osobnější přístup a neváhám jim přispěchat na pomoc, pokud je to potřeba a postavit se za ně, pokud cítím, že si je to nutné

- pro mě je M.H. kontroverzním chlapcem, který pod zevnějškem drsnáka skrývá mladého člověka, který není zdaleka tak ztraceným případem, jak si ho zaškatulkovali někteří učitelé na naší škole; těší mě, že jeho prozatímní působení na střední škole potvrzuje moje příznivé předpovědi, které jsem musela mnohdy obhajovat proti přesile; jsem mu vděčná za to, že mě nechal nahlédnout do svého nitra asi více než mnoho jiných lidí a že se nikdy nebál za mnou přijít – a to i v případě, kdy si byl vědom, že ho za jeho jednání rozhodně nepochválím; jsem ráda, že byl ochoten se zabývat mými názory na jeho osobu a mnohými z nich se i řídit – ke svému prospěchu

5) ostatní významné vlivy

a) kolega z práce – a zároveň student vyššího ročníku střední školy, kterou nyní M.H. navštěvuje; zároveň patří mezi 5 nejbližších přátel M.H., je stejně jako on správcem sítě, ovlivňuje ho celkově - svými názory; chlapec uvádí, že se od něj hodně naučil – zejména z praxe v oblasti výpočetní techniky; pomohl mu sžít se s novým školním prostředím

HLAVNÍ FAKTORY

- **PŘÍTELKYNĚ - nejvlivnější faktor, působící na vývoj M.H.** – v životě tohoto chlapce se ve chvílích krize pokaždé objevila nějaká žena, která mu dokázala podat pomocnou ruku – před několika lety to byly 2 vyučující na ZŠ, nyní je to přítelkyně M.H., která se objevila ve chvíli, kdy chlapec prožíval krizi poté, co jej opustila matka; dívka, která je zároveň jeho spolužačkou ve třídě, je v této

chvíli nejsilnějším hnacím motorem proměn M.H.; stala se jeho nejbližším člověkem a navzdory svému mládí je svému příteli oporou; M.H. s ní může probírat své pocity a myšlenky a konzultovat s ní své plány do budoucna; podřizuje vztahu s ní své záměry; M.H. je jako ostatní mladí lidé jeho věku, ve svém sebehodnocení závislý na hodnotících úsudcích lidí pro něj důležitých - a v jeho případě jde o jeho přítelkyni

- **otec** – M.H. žije v posledních měsících pouze s otcem, dá se říci, že je odchod matky stmelil, otec je již vůči M.H. méně kritický, ze chlapcových slov lze soudit, že otec je rád, že se s ním syn rozhodl zůstat, váží si synova rozhodnutí a začíná jej brát jako rovnoprávnějšího partnera; beze změn zůstala snaha M.H. získat uznání v otcových očích;
  - v současnosti se rodiče rozvádějí, M.H. se s matkou nepravidelně vídá, jeho vzték vůči ní a jejímu rozhodnutí se otupil, tvrdí, že nakonec je vcelku rád, že se situace vyvinula tímto směrem, neboť „doma je aspoň klid“
- **hodnocení učitelů** – mínění pedagogů o něm a jeho schopnostech patří mezi vlivné faktory spolupůsobící na sebehodnocení M.H.; zatímco na ZŠ přijímal hodnotící soudy vyučujících velmi selektivně a většina z nich mu byla lhostejná, nyní na něj mají pedagogové mnohem větší vliv - zejména někteří – **vyučující anglického jazyka a fyziky**
  - nemírně si cení toho, že mu byl vedením školy svěřen zodpovědný úkol – **správa počítačové sítě** – udělá vše proto, aby důvěru v něj vloženou nezklamal;
  - M.H. zažívá na střední škole pocit úspěchu, který na škole základní zažíval pouze zřídka – a to jen v posledních letech a tento pocit je pro něj silným hnacím motorem
- **on sám** - M.H. je navzdory tomu, že je jedním z nejmladších respondentů mého výzkumu, cílevědomým mladým mužem, který se již v posledních ročnících základní školy začal učit přijímat zodpovědnost za své činy, nepřijímat slepě soudy ostatních lidí a ačkoli je pochopitelně ovlivněn hodnotami vštěpovanými mu osobami pro něj významnými, je již nyní na cestě k tomu, aby se z něj stala osobnost, jejíž sebepojetí nezávisí na dosažených úspěších; učí se nést zodpovědnost za to, co dělá a nově také za svůj vztah, jehož si nesmírně váží (viz. pozn. 9/13)

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ (případné změny v postojích, chování, jednání):

- u M.H. došlo ke značnému zlepšení prospěchu již na ZŠ, ani na střední v nastoupeném trendu příliš nepolevil; příčinou je jednak snaha docílit lepších výsledků kvůli přijímacím zkouškám na SŠ, později zřejmě i snaha dokázat, že toto zlepšení nebylo jednorázové a pouze účelové, ale že žák je schopen si slušný prospěch udržet
- M.H. je člověkem, jehož sebepojetí doposud značně závisí na dosažených úspěších; nicméně učí se nést zodpovědnost za své jednání
- vzhledem k jeho mládí je před ním ještě velmi dlouhá cesta – navíc poměrně zkomplikovaná jeho vlastními povahovými vlastnostmi a tč. také nepříznivým vývojem v rodině; my, kteří jsme stáli na počátku zrodu „nového“ M.H. před několika lety však doufáme, že M.H. z této cesty nesejde a naplní vše, co si předsevzal

5.10 Respondent č. 10 – M.Da.

rok nar.: 1995

škola: ZŠ s RVJ – 7. ročník, respektive 8. ročník

prospěch na ZŠ s RVJ:

- 7. třída - 1. pololetí – 3 chvalitebné
- průměr 1,27
- 2. pololetí – 3 chvalitebné
- průměr 1,27
- 8. třída - 1.pololetí - 2 chvalitebné
- průměr 1,25

vývoj prospěchu: M.Da. si na 2. stupni ZŠ drží stabilně kvalitní školní výsledky, navíc postupně dochází ke zlepšování

TRVÁNÍ VÝZKUMU - ZÁŘÍ 2007- ÚNOR 2009

1) Vstupní stav

povahové rysy:

- mladý chlapec, veselý, přirozeně inteligentní, přátelský, vstřícný
- ***vyjadřovací schopnosti*** – vysoce nad oblastí průměru; je velmi komunikativní, narozdíl od vrstevníků se vyjadřuje kultivovaně, přestože používá výrazy ze slovníku současné mládeže, nepoužívá vulgarizmy; velmi dobře se orientuje v používání cizích slov
- ***sociální kontakty*** - socializovaný – díky rodině je zvyklý pohybovat se mezi dospělými a být jimi respektován, stejně jako v prostředí vrstevnickém, kde je oblíben i respektován; má značné množství sociálních kontaktů a množství dobrých přátel; se svou milou a přátelskou povahou a anglickým humorem nemá problém nacházet nové přátele; přítel má hodně, nicméně se jim svěřuje pouze zdrženlivě, pokud má nějaký problém, konzultuje ho s někým z rodiny (viz.pozn.10/1)
- ***rodina*** – chlapec pochází z funkční, podporující rodiny; vzdělání je zde vysoce ceněno a rodina nelituje investic do vzdělání jak po stránce časové, tak finanční; má dvě starší sestry (nejstarší studuje VŠ, mladší je v posledním ročníku OA), s oběma vychází dobře, velmi si váží starší sestry; k babičce si nevytvořil příliš silné pouto, neboť cítí, že není schopna akceptovat fakt, že trpí ADHD, v jehož důsledku je neklidný

- **přítelkyně** - na počátku výzkumu přítelkyni neměl (viz.pozn.10/2)

zájmy:

- volejbal (konkrétně plážový – tzv. beach-volejbal), lyžování, chemie – ve škole, ale i ve volném čase - dělá pokusy (rodina ho podporuje všemi způsoby), počítačové hry (viz.pozn.10/3), chodí ven (jen tak nebo na procházku se psy), přátelé, angličtina – pravidelně (6 hodin týdně – 3 ve škole + 3 mimo), hudba – poslech,

plány do budoucna:

- chtěl by být chemikem – chce se věnovat biochemii, po ukončení docházky na ZŠ chce jít na gymnázium, poté na VŠCHT nebo jinou VŠ se zaměřením na biochemii; poté se specializovat na výrobu léčiv – rodina jeho přání respektuje a podporuje
- ve školním roce 2007/2008 bude dělat přijímací zkoušky na 6leté gymnázium – bere to jako zkoušku a do budoucnosti hledí se stoickým klidem (viz.pozn.10/4)

sebehodnocení:

- poměrně vysoké, M.Da. si do značné míry věří, ví, že má značné nadání a plnou podporu rodiny, která mu poskytuje dostatečnou zpětnou vazbu (matka volí pozitivní motivaci formou chvály a povzbuzení, zatímco otec je více autoritativní a kritický; snaha dosáhnout jeho uznání je hnacím motorem celé rodiny)

- **kvalitní zpětnou vazbu mu poskytuje i většina jeho vyučujících, kteří jej považují za nadaného a schopného, i když poněkud pohodlného žáka;**

- zpětná vazba poskytovaná vrstevnickými skupinami je také dostatečná a napomáhá růstu kvalitního sebehodnocení, nechybí zde uznání ze strany spolužáků; M.Da. ve škole se cítí dobře, patří mezi nejlepší žáky v oblasti anglického jazyka - díky své znalosti angličtiny a schopnosti v ní komunikovat obsazuje pravidelně přední místa v konverzačních soutěžích

- neschází zde ani kompenzující prožitek úspěchu ve volnočasové činnosti – M.Da. je sice začínajícím, ale talentovaným plážovým volejbalistou; mimo to navštěvuje pravidelně kurzy anglického jazyka a i zde je úspěšný

- je zřejmé, že v případě M.Da. se poměrně vysoké sebehodnocení projevilo na jeho práci, která je na úrovni jeho schopností; a vzhledem k dosahovaným výsledkům a k podpoře a chvále ze strany rodiny, vyučujících i vrstevníků dochází k značné akceleraci jeho aktivity

studium:

přístup ke škole:

- je značně motivovaný – rodina považuje vzdělání považuje za jednu z priorit;
- je hrdý na své dosažené výsledky, neboť zpočátku měl ve škole problémy - trpí poruchou motoriky a syndromem ADHD (s příznivou prognózou do budoucna – rodina, obzvláště matka, jej akceptovala takového, jaký je a snažila se mu pomoci – díky tomu neměl nikdy výrazné problémy a již delší dobu není nutný dohled neuroložky a PPP)
- jeho školní výsledky mu mimo jiné zajišťují oblibu a respekt mezi spolužáky – je považován za autoritu v oblasti matematiky, chemie a anglického jazyka a neváhá pomoci slabším spolužákům; na počátku školní docházky byl ve ztížené situaci vzhledem k výše zmíněným poruchám, nyní je téměř bez problémů a jeho školní výsledky jsou plně srovnatelné s ostatními spolužáky, v mnohém je dokonce předčí (viz.pozn.10/5)

příprava na vyučování:

- vzhledem k jeho přirozené inteligenci nemusí věnovat příliš mnoho času učení; je přesvědčen, že by mohl dosahovat ještě lepších výsledků, ale je spokojen s tím, co má, stejně jako jeho rodina
- většinou mu stačí výklad, připravuje se jen na některé vyučovací předměty
- nicméně je schopen se připravovat na vyučování, pokud se jedná o předmět, kde to považuje za nutné (například na hodiny francouzského jazyka)

FAKTORY, S NIMIŽ LZE U M.DA. POČÍTAT:

- M.Da. je nesmírně motivovaný, příprava do školy je poměrně systematická, navíc patří mezi nejnadanější z mých respondentů;
- v jeho případě není příliš nutno ani apelovat na nutnost dalšího studia, neboť si sám uvědomuje, že bez studia nemůže dosáhnout svých vysněných cílů a povolání, v němž by si přál v budoucnu uspět
- **pravděpodobné pozitivní vlivy:**
  - o rodina – jedná se o funkční rodinu, v níž jsou vazby mezi jednotlivými členy poměrně stabilní a celá rodina pokládá vzdělání za naprostou prioritu, aniž by přitom omezovala své členy v jejich ostatních zájmech, případně je vystavovala stresům, pokud neuspějí

- hodnocení učiteli – M.Da. je proškolsky orientovaný, uznání jeho učitelů jej těší a je pro něj značným hnacím motorem
- **rizikové faktory:**
  - faktor věku – chlapec je nejmladším z respondentů, de facto se ještě příliš nestkal s výraznějším neúspěchem a je otázkou, jak na něj bude v budoucnu reagovat a jak se k němu postaví

2) Proces – vstupy hodnocení, případně vliv jiných faktorů

2 A) Vstupy hodnocení ve škole:

- **sebehodnocení ve vyučovacích předmětech, které M.Da. považuje pro svou osobu za klíčové:**

- **anglický jazyk** – navzdory tomu, že má mnohem větší znalosti než jeho spolužáci, angličtina ho baví; M.Da. nadšeně spolupracuje, vyučující jej dokáže úspěšně motivovat a zaměstnat; uvědomuje si, že za jeho úspěchem stojí jeho talent a nadání a váží si toho.

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Vím, že jsem asi 2. nejlepší angličtinář v ročníku. Učitelka mi musí dávat práci navíc, abych se v hodinách nenudil...“

- **vysvědčení** – výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Vyhrál jsem školní kolo anglické konverzační soutěže, jsem 4. nejlepší v obvodním kole – tak co jiného bych mohl čekat, než výbornou.“

- **vysvědčení** - výborná

- **francouzský jazyk** – na 2. stupni začínají žáci s 2. jazykem; M.Da. zpočátku neměl s francouzštinou problémy, nicméně po čase se ukázalo, že v ní nebude na rozdíl od angličtiny vynikat; zpočátku se příliš neučil a poté začal mít dojem, že se situace již příliš nezlepšuje a rezignoval na lepší výsledky

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Moc jsem tomu nedal, budu mít chvalitebnou.“

- **vysvědčení** – chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Budu mít chvalitebnou a šťve mě to...- i učitelka říká, že mám na víc...“

- **vysvědčení** - chvalitebná

- **český jazyk** – k tomuto předmětu pojal M.Da. hned od počátku školní docházky nedůvěru, kterou si přenesl i na školu s rozšířenou výukou jazyků a která u něj přetrvává dosud; na počátku školní docházky měl nesnáze s psaním, které mu činilo díky jeho problémům s jemnou i hrubou motorikou potíže, které nebyly v 1. a 2. třídě vyučující příliš akceptovány; gramatická pravidla je schopen dodržovat, ale celkově je znát jeho nechuť k danému předmětu

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Vím, že budu mít chvalitebnou a jsem rád, že to není horší...čeština mi nikdy nešla – asi už od narození...“

- **vysvědčení** – chvalitebná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Z jazyků mi jde jen angličtina, v ostatních mi stačí chvalitebná...navíc se nejsem schopnej soustředit...“

- **vysvědčení** - chvalitebná

- **matematika** – na 1. stupni měl M.Da. s matematikou drobné problémy a většinou byl chvalitebný, s přechodem na 2. stupeň a s příchodem nové vyučující došlo ke změnám, M.Da. cítí, že od té doby matematiku chápe a rozumí jí

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Jsem v matice dobřej, měla by to být výborná.“

- **vysvědčení** – výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Ta nová matikářka je výborná – tak i já jsem výbornej.“

- **vysvědčení** - výborná

- **chemie** – celý 1. stupeň se M.Da. těšil, až bude mít konečně svůj vytoužený vyučovací předmět; naštěstí nedošlo ke zklamání – žák v předmětu vyniká a jeho zájem se neumenšil, spíše se prohloubil; vyučující oceňuje, že ho předmět baví

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Jsem přes přírodní vědy, jde mi to, očekávám výbornou.“

- **vysvědčení** – výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „To samý jako v 1.pololetí – očekávám výbornou.“

- **vysvědčení** - výborná

- **hudební výchova** – jeden z mála vyučovacích předmětů, kdy se M.Da. značně nudí a dává to zřetelně najevo; v hodinách je neklidný a ruší svým chováním (houpá se na židli apod.), s vyučující nevychází příliš dobře (což je u něj výjimka); vyučující předpokládala, že se žák bude předmětu více věnovat; jemu však vadí její chování, neboť vyučující preferuje ty, co je předmět baví, víc jim odpustí, je na ně milejší, není spravedlivá (viz.pozn.10/6); vadí mu, že končí pozdě hodinu; o předmět by měl možná zájem, kdyby ho učil někdo jiný

- **sebehodnocení** - v 1. pololetí – „Dává všem výbornou, to by muselo být, aby ji někomu nedala.“

- **vysvědčení** – výborná

- **sebehodnocení** – ve 2.pololetí – „Čekám výbornou, co jiného...“

- **vysvědčení** - výborná

▪ **vliv hodnocení pedagogů na vývoj sebehodnocení**

- M.Da. je do značné míry závislý na hodnocení druhých, zejména vyučujících – pro potvrzení mého názoru uvádím následující příklady:

- **učitelka francouzského jazyka** (která je zároveň jeho třídní učitelkou a mezi žáky požívá značné obliby i respektu) konstatovala, že by mohl dosahovat lepších výsledků - dosud pokládal žák za nemožné se o to být jen pokusit. Poté, co se o něm pochvalně vyjádřila jednak ve třídě, zároveň také při třídních schůzkách, dospěl M.Da. k tomu, že by se měl přinejmenším pokusit o nápravu – M.Da. v současnosti aspiruje na výbornou.

- **vyučující českého jazyka** – i úspěšný žák, pokud zažívá v určitém předmětu opakované nezdary, může nakonec rezignovat na pokusy o zlepšení. (Dle mého názoru se jedná o tzv. naučenou bezmocnost (být selektivní), kdy i nadaný žák, jímž M.Da. bezesporu je, dojde

k názoru, že nemá šanci zažít úspěch.) V případě tohoto chlapce si žák své neúspěchy kompenzuje v jiných školních předmětech – anglický jazyk, matematika, chemie.

- vyučující nyní vyjádřila názor, že žák „má na víc, než na chvalitebnou“ - mimo jiné i proto, že na 2. stupni dochází postupně ke změně ve výuce českého jazyka - od kladení důrazu na pravopis (tj. psaní diktátů apod., při nichž žák opakovaně selhával a díky nimž měl pocit, že nemá cenu se snažit) dochází v posledních ročnících ZŠ k přenesení důrazu na skladbu vět a podobná témata – přičemž v tomto ohledu M.Da. problémy nemá

- v současnosti se tedy zdá být reálné, že žák překoná i tento svůj handicap a splní se mu jeho velký sen – „výborná“ z českého jazyka

- **vyučující matematiky** - na 2. stupni měl M.Da. velké štěstí na vyučující matematiky, předmět ho začal bavit a začal v něm vynikat, ke změně nedochází ani s příchodem nové vyučující, která se o žákovi vyjadřuje v superlativech a jako o velkém matematickém talentu. M.Da. se na hodiny se vyloženě těší, má radost, že látku chápe a neváhá pomoci slabším spolužákům, čímž se zároveň opakovaně utvrzuje ve svých kompetencích.

▪ **zhodnocení na konci 1. pololetí 7. ročníku:**

- M.Da. udělal vše dle svého nejlepšího svědomí, aby měl výborné školní výsledky, což se mu také podařilo. Měl na vysvědčení 3 chvalitebné – dvě z nich z předmětů, ze kterých je očekával a byl s nimi smířen. Na rozdíl od některých spolužáků M.Da. příliš nepočítá s přijetím na víceleté gymnázium a učí se, neboť si je vědom, že nemá jistotu, že bude přijat a nerad by se ocitl v situaci žáka, kterému se pod vidinou změny školy výrazně zhoršil prospěch. S dosaženými výsledky je tedy spokojen a nehodlá na nich nic měnit, s výjimkou chvalitebné ze zeměpisu.

- na většinu předmětů se M.Da. připravuje tehdy, očekává-li písemný test nebo ústní zkoušení; většinou mu stačí výklad, což však není vždy plně dostačující, neboť žák vzhledem ke svému handicapu (ADHD) není vždy schopen se plně na výklad koncentrovat. Naštěstí v tomto směru dochází ke změnám a jak žák vyspívá, vzrůstá i jeho schopnost koncentrovat své myšlenky na školní práci.

- za jednu z příčin úspěchu žáka pokládám vedle funkční rodiny zejména jeho bezproblémový vztah k valné většině vyučujících, stejně jako to, že téměř všichni vyučující zdůvodňují hodnocení a že žák je s jejich hodnocením ztotožněn a souhlasí s ním

▪ **zhodnocení na konci 2. pololetí 7. ročníku:**

- M.Da. počítal s obdobným vysvědčením jako v 1. pololetí, nicméně doufal, že místo tří chvalitebných bude mít dvě, což se mu nepodařilo. V následujícím školním roce se hodlá pokusit o zlepšení – toto jeho předsevzetí vychází z jeho vlastního rozhodnutí, neboť rodiče jsou s jeho dosaženými výsledky spokojeni.
- M.Da. je sám se sebou spokojen, domnívá se však, že důkladnější přípravou na vyučování by mohl dosáhnout ještě lepších výsledků. Problém vidí v tom, že se na předměty připravuje jen tehdy, když ho předmět baví.
- M.Da. neuspěl u přijímacích zkoušek na víceleté gymnázium, tento neúspěch na něm však nezanechal stopy a jeho sebehodnocení zůstává na stávající úrovni. Rodina (až na otce) tento jeho neúspěch akceptovala. Mj. se ukázalo prozíravým, že žák nepolevil při vidině odchodu ze školy v přípravě na vyučování.

2B) Ostatní vlivné faktory:

- **vliv rodiny** - po celou dobu výzkumu je rodina nejvlivnějším faktorem v životě M.Da. – je pro chlapce oporou i hlavním posuzovatelem jeho úspěchů či neúspěchů; M.Da. si je vědom, že se může kdykoli obrátit na kohokoli z rodiny s prosbou o pomoc či radu, čehož nezneužívá, ale využívá ve svůj prospěch

posuny v sebehodnocení:

- M.Da. zažil svůj první výraznější neúspěch – nebyl přijat na víceleté gymnázium. Na tento neúspěch reagoval se slzami v očích, nicméně na rozdíl od svých stejně neúspěšných spolužáků měl tu výhodu, že se po celou dobu připravoval na výuku a nedošlo u něj ke zhoršení školního prospěchu pod vidinou přijetí na střední školu. Díky tomu si stabilně drží výborné výsledky. Pokud mohu soudit, neúspěch u něj vyvolal spíše pozitivní reakci ve smyslu „být ještě lepší a ukázat světu, jak je chytrý a nadaný“.

3) Výstupní stav - únor 2009 (rok a půl od počátku výzkumu)

povahové rysy:

- u M.Da. nedošlo v průběhu výzkumu k dramatickým změnám – navzdory počínající pubertě zůstává veselým, komunikativním, vstřícným a obětavým chlapcem

- **vyjadřovací schopnosti** – jsou nadprůměrné, vyjadřuje se na svůj věk poměrně kultivovaně, zná a dokáže používat cizí slovní výrazy a slovní spojení; i nadále se vyhýbá používání vulgarizmů, čímž se začíná stále markantněji odlišovat od svých vrstevníků. Ač podobně odlišní žáci mnohdy od svých vrstevníků zažívají různé ústrky, M.Da. je toho ušetřen vzhledem k respektu i oblibě, které požívá u svých spolužáků, i sportovním úspěchům, jichž dosahuje při reprezentaci školy.

- **sociální kontakty** - přátel má hodně, většina pochází ze školy, další z volnočasových aktivit. Od loňska jich ještě přibýlo, protože začal chodit do nových kurzů. Většinu považuje za dobré přátele. Od minulého školního roku se zásluhou třítydenního prázdninového pobytu v zahraničí zlepšily i jeho schopnosti pohybovat se v cizím prostředí a komunikovat v cizím jazyce (viz.pozn.10/7).

- **rodina** – pravděpodobně jeden z nejvlivnějších faktorů v životě M.Da.; i nadále podporuje snahy M.Da. rozšiřovat a upevňovat získané znalosti; věnuje pozornost tomu, jak se chlapec připravuje na vyučování a jak tráví svůj volný čas, přičemž mu však ponechává dostatečnou svobodu. Jeho vzory jsou zejména otec a dále pak starší sestra, která úspěšně studuje na VŠ v USA.

- **přítelkyně** - na počátku výzkumu přítelkyni neměl; nebránil se tomu s někým „chodit“; od listopadu do února měl přítelkyni (spolužačka ze třídy); ukázalo se však, že přítelkyně sloužila M.Da. spíše jako statusový symbol a že chlapec ještě nebyl dostatečně připraven nést za vztah zodpovědnost (viz.pozn.10/8); vliv přítelkyně na vývoj sebehodnocení M.Da. popírá

zájmy:

- i nadále jsou jimi plážový volejbal, lyžování, procházky se psy, chemie, počítače, hudba, přátelé, angličtina, hraní stolních her

- nově přibýly: lukostřelba (1x týdně)

plány do budoucna:

- M.Da. motivuje vize budoucnosti, neboť chce, aby to „dobře dopadlo v budoucnosti, přeje si mít dobré zaměstnání a aby se mu dobře vedlo“; v příštím školním roce ho čekají přijímací zkoušky na 4leté gymnázium a následně počítá se studiem na vysoké škole (i

nadále jsou to VŠ se zaměřením na chemii). Je si vědom toho, že ho čeká ještě dlouhá cesta, ale neleká se jí.

studium:

přístup ke škole:

- zde došlo k určitým změnám – M.Da. se začal více koncentrovat v hodinách na probírané učivo. Jeho školní výsledky se díky jeho novému přístupu ještě zlepšily a on sám je se sebou spokojen. Navíc se díky tomu může ve volném čase více věnovat svým koníčkům (viz.pozn. 10/9).

- i nadále se věnuje více těm předmětům, které jej zajímají – on sám nepovažuje osobu učitele za faktor, ovlivňující jeho případný zájem, respektive nezájem o předmět. Na straně druhé zde dochází k rozporu mezi vyřčeným a skutečností, neboť za jeden z nejméně zajímavých předmětů považuje hudební výchovu, kde si od počátku nerozumí s vyučující.

- u některých vyučovacích předmětů došlo ke změně vyučujícího – v případě **anglického jazyka** docházelo zpočátku k drobným neshodám s novou vyučující, neboť M.Da. se při hodinách značně nudil a vyrušoval; situace se v průběhu posledních měsíců zlepšila; s novou vyučující **matematiky** problémy nebyly, i když vůči ní má M.Da. výhrady (viz.pozn.10/10)

- došlo ke zlepšení známky ze **zeměpisu** - víc se na hodiny připravuje

- u M.Da. hraje hodnocení učitelů nezanedbatelnou úlohu. Chlapec je proškolsky orientovaný a navíc je zatím ve věku, kdy s povděkem přijímá hodnocení ze strany učitelů – ať již ve formě známek, ale zejména formou uznání z jejich strany.

- je hrdý na fakt, že si vyučující povšimli, že žák zvýšil své pracovní úsilí v hodinách a začal se více soustředit na výuku – to vše u M.Da. zvýšilo jeho sebedůvěru a víru ve své schopnosti, díky nimž dokáže překonat i překážky

- výsledkem je, že tento chlapec aspiruje navzdory problémům na počátku školní docházky, které jej provázely na 1. stupni, na post jednoho z nejúspěšnějších žáků v ročníku

příprava na vyučování:

- vzhledem ke zlepšení koncentrace v průběhu vyučování mu ve většině předmětů stačí výklad. Otázkou je, zda se při této formě přípravy na vyučování naučí učit se. Není

vyloučeno, že při přechodu na 3. stupeň školy může mít M.Da. s tímto přístupem problémy.

4) Faktory, působící na rozvoj schopnosti sebehodnocení M.Da. v průběhu období – říjen 2007- únor 2009:

1) vliv školního hodnocení

- M.Da. nemá s hodnocením svých vyučujících problémy, přijímá je, je s ním smířen a ztotožňuje se s ním. Není však vyloučeno, že je tomu tak, protože se jedná o proškolsky orientovaného, nadaného a učiteli oblíbeného žáka. Je srozuměn s tím, jak jej učitelé vidí a nevádí mu být hodnocen před celou třídou i od obávaných učitelů (viz.pozn.10/11).
- již od útlého věku je zvyklý nést odpovědnost za své učení a jeho výsledky. Jeho hodnotící názory se pouze zřídka rozcházejí s názory vyučujících. Na svůj věk projevuje značnou zralost v hodnocení svém i svých spolužáků. Obdobně jako ostatní žáci jeho věku projevuje značnou kritičnost vůči hodnocení učitelů, nicméně stejnou kritičnost je schopen aplikovat i sám na sebe. Pokud je hodnocení negativní (k čemuž dochází poměrně zřídka), přijímá jej, pokud jej považuje za spravedlivé.
- jediná vyučující, s jejímž názorem se neztotožňuje, je učitelka hudební výchovy. Vzhledem k tomu, že k ní má žák poměrně negativní vztah, „neváží si jí“, má stejně lhostejný vztah k jejímu hodnocení, které považuje za bezcenné a nesměrodatné.
- je stále více schopen hodnotit svou vlastní činnost a její výsledky. Uvědomuje si, že valná část úspěchu závisí na něm. Umí již vyhodnotit, v čem a proč uspěl. Jestliže mu určitý postup vyhovuje, neváhá jej zopakovat. Ví, že jeho rostoucí schopnost koncentrace mu může i v budoucnu napomáhat ve zvládnání učiva.
- jeho sebedůvěra a sebehodnocení, podporované mimo jiné i kladným hodnocením pedagogů, jsou stabilní a poměrně vysoké. Mínění pedagogů si váží a má na něj značný vliv – bez ohledu na to, zda s ním souhlasí. Pokud v něčem neuspěje, nepokládá to za fatální záležitost a je připraven problém vyřešit.
- dalším krokem by mělo být, že M.Da. pochopí, že zvýšeným úsilím rozvíjí vlastní schopnosti a začne si vybírat činnosti, které mu umožní učení a sebezdokonalování.
- váží si učitelů, kteří mu umějí srozumitelně předat svým žákům učivo. To pokládá za naprostou prioritu. Pokud ještě učitel oplývá smyslem pro humor a učí zábavnou formou,

váží si jej M.Da. ještě více. Profesi učitele považuje tento žák za nesmírně zodpovědnou a domnívá se, že si zaslouží úctu.

2) vliv rodinného prostředí

- jedná o **nejvlivnější faktor**, působící na M.Da.

- rodina je velká, M.Da. se v ní cítí dobře, poskytuje mu všestrannou podporu

- vzhledem k tomu, že rodiče i sourozenci považují vzdělání za jednu z nejdůležitějších a naprosto nezbytných součástí života, vnímá jej tak i M.Da.

a) otec – vysokoškolsky vzdělaný - má na chlapce největší vliv, je to přirozený vůdce rodiny, všemi respektovaný; má přirozenou autoritu, má dobrý, i když ne vřelý a ochranný vztah k ostatním členům rodiny, M.Da. ho má rád a otec je pro něj vzorem v mnoha směrech; chtěl by být jako on (viz. pozn.10/12)

b) matka – vysokoškolsky vzdělaná - s matkou má M.Da. přátelský vztah. Její hodnocení přijímá, neboť je většinou kladné – matka umí pochválit a chválou nešetří. (M.Da. si však více váží otcovy chvály, která je zřídka.) Na matce si chlapec váží toho, že je inteligentní, umí jazyky a zajímá se o nové věci a umí si zjistit nové informace. Na druhé straně jí zazlívá neschopnost hospodařit s penězi, absenci logického uvažování a technický antitalent (viz.pozn.10/13)

c) sestry – M.Da. má dvě starší sestry; s oběma vychází dobře, obě jsou mu stejně blízké. Jsou pro něj vzorem a váží si jich kvůli jejich chování a přístupu. Mají na něj možná větší vliv než matka. Stejně jako matka jej pobízejí ke studiu, přičemž mu všechny tři slouží jako vzory. Sestry jsou pro něj příkladem i v oblasti sportu, neboť stejně jako on hrají plážový volejbal. Svou nejstarší sestru M.Da. obdivuje a přál by si partnerku, jako je ona (viz.pozn.10/14). V současnosti je starší ze sester v USA, neboť uspěla v konkurzu na půlroční stipendijní pobyt na univerzitě. M.Da. je rozhodnut kráčet v jejích stopách.

d) babička – je téměř bez vlivu, navzdory tomu, že k ní chlapec jezdí cca 2x do měsíce. Příčina je zřejmě v nedostatku babiččiny trpělivosti vůči jejímu nejmladšímu a hyperaktivnímu vnukovi, který trpí poruchou soustředění a je do značné míry neklidný. M.Da. jí zazlívá, že jej nutí být neustále v klidu a dále pak, že odmítá většinu moderních vynálezů.

3) vliv vrstevnického prostředí

a) spolužáci - M.Da. se ve třídě cítí dobře, je poměrně bezkonfliktní, nicméně umí prosadit své zájmy. Je poměrně tolerantní, vadí mu pouze, pokud se jeho spolužáci přetvařují nebo jsou omezení. Z tohoto důvodu nevychází dobře se 3 spolužáky. K ostatním má přátelský, případně neutrální vztah. Dokáže pomoci s učením slabším spolužákům, přičemž se snaží nevystupovat povýšeně z pozice toho, kdo látce rozumí. Ve třídě si váží dvou spolužáček, jež považuje za inteligentní a cílevědomé – tyto vlastnosti považuje za prioritní, dále si cení u druhých i přátelského chování a projevů empatie. Hodnocení ze strany svých spolužáků M.Da. přijímá podle toho, kdo jej hodnotil. Obzvláště si cení hodnocení od těch, jež on sám považuje za nadprůměrné. Na názorech svých spolužáků však není závislý, jeho sebepojetí je natolik zakotvené, že jej názory vrstevníků nemohou příliš ovlivnit.

b) přátelé – většina z nich spadá do předchozí kategorie. M.Da. má hodně přátel a jejich kritiku je ochoten přijmout. Pokud ho kritizují, bere to jako informaci a je ochoten se tím zabývat. V žádném případě však M.Da. nepřipouští, že by na něj vrstevníci měli takový vliv, jaký na něj má jeho rodina.

4) výzkumník

- v případě M.Da. byl můj vliv na chlapcovo sebehodnocení poměrně značný a stabilní, neboť se jedná o žáka školy, v níž působím; M.Da. není pod mým přímým působením, neboť nejsem jeho vyučující, nicméně téměř denní kontakt, stejně jako kontakt s jeho vyučujícími a možnost hovořit s tímto chlapcem nám umožňovaly proniknout poměrně hluboko do nitra tohoto milého a příjemného žáka

- jednalo se o působení oboustranné, neboť jeho názory a postoje mi mnohdy sloužily jako názorný příklad pro ostatní žáky, neboť je mnohem snazší vysvětlit jim, jak lze pojmát práci ve škole a domácí přípravu na příkladě živého konkrétního žáka než na neživotných příkladech (viz. pozn. 10/15)

HLAVNÍ FAKTORY

- **RODINA - nejvlivnější faktor, působící na vývoj M.Da.** – chlapec je ve svém sebehodnocení – zejména vzhledem ke svému mládí - pochopitelně závislý na

názorech lidí, kteří jsou pro něj významní. V současnosti je to více **rodina než vyučující, případně vrstevníci**. S podporou rodiny, jejíž stopy lze vysledovat již v útlém dětství, lze předpokládat další růst sebedůvěry a přiměřeného sebevědomí. Funkční rodina, pro niž je prioritou vzájemná soudržnost, dobré vztahy a podpora vzdělání a všestranného rozvoje jednotlivých členů, je pro mladého člověka jedním z nejceněnějších vkladů do budoucna. V případě M.Da. se ukazuje, že díky rodinné podpoře má i dítě s diagnózou ADHD a s poruchami učení šanci dosáhnout kvalitních výsledků a stát se osobností s přiměřenou sebedůvěrou.

- **hodnocení učiteli** - má v sebehodnocení tohoto žáka značnou váhu. Mínění jeho pedagogů o něm a jeho schopnostech si váží a i když se s ním ne vždy ztotožňuje, přijímá jej, přemýšlí o něm a zčásti na něm staví své vlastní sebehodnocení.
- **faktor věku** – hraje značnou roli ve stupni vývoje sebehodnocení M.Da., nicméně chlapec je navzdory tomu, že je **nejmladším respondentem** tohoto výzkumu, jednou z osob, jejíž sebehodnocení je již nyní z velké míry založeno na sebepoznání. Stejně jako ostatní mladí lidé se i M.Da. snaží poznat sám sebe, zabývá se nyní více svými pocity, prožitky a myšlenkami. Prozatím netrpí přehnanými pochybnostmi o sobě a necítí potřebu si dokazovat své kompetence. Vzhledem k jeho mládí je před ním ještě dlouhá cesta. V této chvíli je jeho sebehodnocení z velké části ovlivněno tím, jak je přijímán osobami pro něj významnými.

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ (případné změny v postojích, chování, jednání):

- u M.Da., narozdíl od většiny ostatních žáků, po přechodu na 2. stupeň ZŠ nedochází ke zhoršení prospěchu – naopak – chlapec má stabilně kvalitní školní výsledky, přičemž se navíc postupně zlepšuje
- v jeho případě veškeré intervenční faktory působí stabilně a udržují pozitivní stav – ať se jedná o vliv rodiny, případně hodnocení ze strany pedagogů
- jeho sebehodnocení je – také vzhledem k jeho nízkému věku – do značné míry ovlivněno hodnocením osob, které jsou pro něj významné; teprve čas ukáže, nakolik je schopen realisticky posoudit sám sebe, unést případný neúspěch a volit si adekvátní cíle

6 ZÁVĚR

Po roce a půl společné práce s mými deseti respondenty jsem zjistila, jak mnoho mají tito mladí lidé společného - kromě toho, že jsou mladí, že jsou žáky 2. a 3. stupně škol a že navštěvují, respektive navštěvovali základní školu s rozvinutou výukou jazyků.

Po roce a půl trvajícím výzkumu se ukázalo, jaké prvky je spojují, kromě již výše zmíněného faktoru věku a skutečnosti, že navštěvovali stejný typ školy.

- Kupříkladu se od počátku mé práce projevovalo, že mladý jedinec, který žije v **podporující rodině**, má mnohem vyšší sebedůvěru a jeho sebehodnocení je do značné míry vyšší než je tomu u člověka, jehož rodina v tomto případě selhala. Říkám-li podporující, mám na mysli rodinu, v níž je kladen značný důraz na vzdělání a v níž jsou rodiče schopni spolupracovat a sledovat zájem svého dítěte i v případě, že se jedná o rodiče rozvedené (jako je tomu např. u respondenta č.1 – D.K.). U některých jedinců se mi jejich sebehodnocení jevílo až přehnané, ale jejich sebedůvěra a víra v ně samé, stejně jako víra jejich rodičů v jejich schopnosti se ukázaly být tím správným hnacím motorem (opět případ č.1 - D.K.). Naopak, tam, kde podpora rodiny selhává, musí mladý člověk hledat pomoc sám u sebe – což však může mít důsledky nejen pozitivní, v mnoha případech může naopak dojít i ke zhoršení situace. Mladý člověk může na jedné straně čerpat pozitivní impulsy ze svých charakterových vlastností, případně z oblastí svého života, v nichž se mu podařilo uspět. Na straně druhé může upadnout do negativismu, depresí, pocitů marnosti. Také hledání pomoci u ostatních lidí může být do značné míry riskantní. V některých případech se mladí lidé utíkají ke svým prarodičům (respondent č. 8 – J.R.), v jiných ke svému partnerovi (respondenti č.4 – K.J. a č.7 – L.F.). Ne vždy je tato volba šťastná (jak se ukázalo v případně č.4 - K.J.). Ukazuje se, že zatím nejsme s to sanovat neuspokojivou rodinu; takže stále ve výchovných programech budeme spíše hledat kompenzace nedostatečnosti rodiny.
- Také se projevilo, jak je nutné klást na mladého člověka **přiměřené nároky** – a to jak ze strany školy, tak ze strany rodičů. Pouze za pomoci přiměřených nároků lze mladého jedince směřovat pozitivním směrem. Lhostejný, ba přímo negativní postoj mladého člověka ke vzdělání bývá v mnoha případech způsoben malými

nebo naopak příliš velkými nároky ze strany rodičů, právě jako negativním či nevhodným hodnocením ve škole. V případě mých respondentů se naštěstí jeví o poměrně zřídka jev, ve většině případů jejich pedagogové své svěřence hodnotí. Poměrně častou chybou se ukázala skutečnost, že rodiče sledují především efektivnost záměrného výchovného působení z pozice vnějšího posuzovatele, tedy to, jak mladí lidé naplňují určitá konkrétní očekávání (na toto si stěžovala většina mých respondentů – pouze někteří rodiče se zajímají o více než jen výslednou známku)... Je tristní, že i v případě milujících rodičů nelze láska k dětem a zájem o jejich blaho oddělit od rodičovských očekávání a představ, co je pro jejich dítě správné, optimální a nejlepší (nahodnocení v případech č.1 – D.K a č.6 V.P.). Mnohdy by bylo i v případě mých respondentů záhodno, aby se jejich rodiče a pedagogičtí pracovníci více zaměřili na pocity mladých lidí, na jejich vzájemnou interakci a povahu komunikace (nejvíce se trvale špatná komunikace v rodině projevila u respondentů č. 4 – K.J., č.7. – L.F. a č.8 J.R., přičemž u č.4 – K.J. se navíc projevilo i negativní přijetí dívky ve škole, a to jak ze strany pedagogických pracovníků, tak ze strany spolužáků).

- U některých mých respondentů – naštěstí je jich pouze menšina – se projevila značná **nekritičnost k sobě samým** (zejména se jedná o respondenta č.8 – J.R., ale do jisté míry i o č.1 – D.K. a č.9. – M.H.). Tato nekritičnost spočívá zejména v neschopnosti reálně pohlédnout na sebe sama, v nevnímání kritického hodnocení. U mnohých může být na příčině nedostatek kritérií pro hodnocení sama sebe, případně v neopodstatněné víře ve své schopnosti a v neskromnosti (toto vše se dle mého soudu projevilo u č.8 – J.R.). U mladých lidí jeho typu vzniká dojem, že mohou být kýmkoli a dosáhnout čehokoli. Tvoří si jakési osobní báje, v nichž se vidí jako úspěšní lidé, jako slavné osobnosti. Jistě, jednou z cest, jak lze mladé lidi pozitivně motivovat, je apelovat na jejich sny o úspěšné budoucnosti, nicméně je třeba pomoci jim uvědomit si, že bez studia, respektive bez práce této budoucnosti nedosáhnou! I můj výzkum ukázal, že zejména je to zapotřebí tam, kde mladý člověk zažíval v minulosti opakovaně neúspěchy. Takový mladý jedinec si nedokázal vybudovat adekvátní sebepojetí, stejně jako realistický pohled na své vlastní schopnosti. V takových případech mohou být jeho ambice velikášské (č.8 -

J.R.) nebo naopak příliš omezené (to je například zcela zjevné u č.4 – K.J. a č.7 – L.F.).

- Respondenty lze také rozdělit podle jejich přístupu a **vztahu ke vzdělání**. Někteří chápou hodnotu školy jako **prostředku k dosažení lepší profesní a sociální role**. To ovšem vede k tomu, že se ve škole snaží dosáhnout výsledků s nejmenším možným úsilím, tedy tak, aby se nedostali do rozporu s vlastním sebehodnocením a do konfliktu s vrstevníky. U mých respondentů naštěstí nedošlo přímo až k dnes tak častému jevu, kdy u mladého jedince nejde o skutečnou volbu povolání, neboť jde obvykle tam, kde jsou ochotni ho přijmout (pravděpodobně sem spadá pouze volba značně poddimenzované školy v případě č.7 – L.F.). Na straně druhé musím realisticky konstatovat, že pouze někteří z mých respondentů se učí pro radost z učení a ze zvědavosti – a i to se týká selektivně pouze některých vyučovacích předmětů (lze vyzorovat u respondentů č.1 – D.K. a jeho zaujetí pro dějiny a ekonomicky zaměřené předměty; č.2 – M.Dě. a jeho zájem o právo a základy společenských věd, č.3 – T.K. a její zájem o umělecky zaměřené předměty). Otázkou však je, nakolik se jedná v případě nezájmu mých respondentů o vyučovací předměty o chybu z jejich strany a nakolik jsou na vině nezáživné vyučovací hodiny...
- Se vztahem ke vzdělání souvisí také mými respondenty **dosahované školní výsledky**. V některých případech je s podivem, jakých tristních školních výsledků dokázali někteří z respondentů dosáhnout, a to navzdory tomu, že se jedná o žáky, pocházející z výběrové školy, tedy o žáky, na něž se a priori pohlíží jako na žáky nadané a kteří se dle svého vyjádření na vyučování připravovali! (Viz. opakované nedostatečné na vysvědčení u č.1 – D.K. a č.4 – K.J. a poměrně značné množství nedostatečných u ostatních respondentů – č.2 – M.Dě., č.7 – L.F., č.8 – J.R.). V některých případech lze konstatovat, že na vině je celospolečensky klesající hodnota vzdělání a s tím související degradace vzdělání, u mých respondentů však soudím spíše na určitou namyšlenost a nekritičnost k sobě samým (zejména lze vyzorovat v případě č.8 – J.R.). U valné části respondentů jsou školní výsledky ovlivněny do značné míry zaujetím jinými aktivitami. U respondentů č.3 – T.K. a 8 – J.R. jsou těmito aktivitami umělecká tvorba, u jiných společenská angažovanost (respondent č.1 – D.K., č.2 – M.Dě., č.6 – V.P.). U většiny respondentů se projevil

na jejich školních výsledcích vliv vztahu s přítelem či přítelkyní (negativně se v tomto případě projeví zejména vztahy u respondentů č. 1 – D.K., č.4 – K.J., zatímco u respondentů č.6 – V.P., č.7 – L.F. a č.9 – M.H. se naopak přítelkyně projevily jako podporující faktor.

- Značnou úlohu hraje u mých respondentů **faktor věku**. Mladí lidé jsou v tomto věku ve specifické situaci a prožívají jakési přechodné období – na jedné straně se již nechtějí vrátit do dětství a nepřejí si být považováni ze děti, na straně druhé mají k dospělosti rozporuplný vztah a odmítají „dospělý“ způsob života, neboť jim připadá nudný, jednotvárný a usedlý, brání se zodpovědnosti. Některé z mých respondentů, čímž mám na mysli ty nejmladší (č.9 – M.H. a č.10 – M.Da), toto období teprve čeká. Starší z respondentů se v něm právě nacházejí a dělí se dále na ty, kteří tuto výzvu přijali a snaží se stát se dospělými. Jiní se stále zdají být dětmi a odmítají nést zodpovědnost za své činy (č.4 – K.J., č.6 – V.P.), jiní se skrývají za své vlastní ego, neboť „oni přece dospělí již dávno jsou!“ (č.8 – J.R.).
- na konci výzkumu mohu nyní projevit své přesvědčení, že **hodnocení má na tyto mladé lidi značný formující vliv**, zejména tehdy, jde-li o **hodnocení osobou, která má na mladého člověka značný vliv**. Dá se tedy říci, že **hodnocení je přijímáno s větší vážností od těch osob, kterých si mladý člověk váží, které respektuje**. Méně důležité je, **kdo** je touto klíčovou osobností – zda se jedná o vlivného člověka z rodinného prostředí, o vlivného pedagoga, o vrstevníka. V případě těchto mladých lidí se projevilo, že si více cení hodnocení dospělou osobou nežli vrstevníkem. Výjimku tvoří hodnocení přítelkyní nebo přítelem – v takovém případě je hodnocení bráno jako jedno z nejvlivnějších.
- jednotliví respondenti **přijímají hodnocení vesměs kladně**, zejména jedná-li se o hodnocení kladné a jedná-li se o hodnocení pro ně významnou osobou, přičemž skladba těchto osob je u jednotlivých respondentů odlišná – v případě **kladného vlivu hodnocení** se nejčastěji zmiňují o těchto vlivných faktorech:
  - **rodina, respektive rodiče, případně sourozenci** - č.1. – D.K., č.2 – M.Dě., č.3 – T.K., č.5 – K.D., č.6 – V.P., č.9 – M.H., č.10 – M.Da. (přičemž u některých, např. u č.10 - M.Da. se jedná jednoznačně o nejvlivnější faktor)
  - **prarodiče** – nahrazující chybějící podporu rodičů - č.7 – L.F., č.8 – J.R.

- učitelé – č.1 – D.K., č.2 – M.Dě., č.5 – K.D., č.6 – V.P., č.7 – L.F., č.9 – M.H., č.10 – M.Da.
  - přátelé – č.1 – D.K., č.2 – M.Dě., č.6 – V.P.,
  - přítel/přítelkyně – č.2 – M.Dě., č.3 – T.K., č.4 – K.J. (zde je však sporné, nakolik má vliv hodnocení přítelem na K.J. pozitivní dopad), č.5 – K.D., č.6 – V.P., č.7 – L.F., č.8 – J.R., č.9 – M.H.
- je třeba zmínit, že i **negativní hodnocení** je mými respondenty přijímáno a jsou ochotni jej přijmout. Zvláště jedná-li se o hodnocení osobami, jichž si váží a za předpokladu, že je toto hodnocení nepoškozuje a není k nim tvrdé, kruté. Za klíčové pokládají, aby toto negativní hodnocení bylo jimi samými přijímáno jako spravedlivé. Pokud tomu tak není, má na ně hodnocení negativní vliv se všemi jeho důsledky, jako jsou špatné rodinné vztahy, problémy s okolím, s vrstevníky, problémy ve škole. Respondenti zmiňovali problémy zejména v těchto oblastech:
- rodina – č.4 – K.J., č.7 – L.F.
  - učitelé – č.4 – K.J. (u ostatních respondentů se jednalo o selektivní negativní vliv jednotlivých vyučujících)
  - vrstevníci – č.4 – K.J.
  - přítel/přítelkyně – č.1 – D.K.
- Lze tedy konstatovat, že **hodnocení druhými osobami, tedy osobami, jichž si respondenti váží, je jimi samými přijímáno, zejména jedná-li se o hodnocení kladné a stává se podkladem a východiskem pro jejich sebehodnocení.** Kladné hodnocení je z jejich strany pochopitelně přijímáno lépe, avšak moji respondenti reagují vesměs vstřícně i na kritiku, je-li jim podána „férovým“ způsobem a zejména od člověka, jehož si váží.

Jak jsem předeslala, práce na tomto výzkumu mi mnohé přinesla. Mimo jiné jsem nahlédla do světa deseti odlišných mladých lidí, z nichž většina doposud hledá svoje místo ve světě dospělých. Pouze někteří z nich se v tomto světě již ocitli.

Na závěr bych chtěla zmínit další významný faktor – a to **vzájemnou interakci mezi mnou a mými respondenty.** S mladými lidmi, kteří se uvolili stát se na rok a půl určitou součástí mého života, jsem ve většině případů navázala přátelství. Není možné se s někým scházet 1-2x měsíčně po tak dlouhou dobu, aniž by to neovlivnilo obě strany.

Ve většině případů bylo toto vzájemné ovlivňování přínosné, snažila jsem se do života svých respondentů zasahovat jen jemně, s krajní obezřetností a pouze v nejnútnejších případech.

Přesto jsem se, jak se na konci výzkumu ukázalo, stala jednou z **klíčových postav** jejich života a také jedním z lidí, na jejichž hodnocení moji respondenti kladli vysoký důraz. Byla jsem v mnoha případech jediným člověkem, který se jich ptal na jejich pocity. Snažila jsem se jim neradit, spíše jsem vyslechla jejich názory, měla snahu jim porozumět a spíše než tím, kdo je vede na jejich cestě, jsem se snažila být jim průvodkyní. Jsem jim vděčná za důvěru, kterou mi projevíli a kterou jsem se snažila nezklamat.

Jak jsem předeslala, moje práce od počátku sledovala tyto cíle – zmapovat úsek života 10 mladých lidí. A zároveň zjistit, co a kdo je na jejich cestě ovlivňuje – a je-li tímto ovlivňujícím faktorem zejména hodnocení druhými osobami.

I kdyby má práce tento cíl nenaplnila, rozhodně naplnila cíl, který jsem si stanovila sama pro sebe – stát se na půldruhého roku jakousi souputnicí mých respondentů. Stala se ze mě jedna z klíčových osob jejich života... V mnoha případech jsem byla, bohužel, také jedinou osobou, kterou zajímaly jejich sny, tužby, pocity, ambice... Aniž bych o to vědomě usilovala, stala se ze mě součást jejich života. Člověk, jehož považují za přítele a jehož názory jsou ochotni akceptovat. Řečeno slovy jednoho z mých respondentů – „Rozjasnila jsem jim život.“ Další se vyjádřil v tom smyslu, že jsem pravděpodobně jediná, kdo v něm odhalil skryté ambice a pod jehož vlivem se za ně přestal stydět.

Osobně se domnívám, že toto je víc, než v co jsem mohla na počátku mé práce doufat. Nad touto prací byla uzavřena některá přátelství, o nichž si troufám tvrdit, že mají šanci přetrvat i nad rámec výzkumu. A co více – během této práce měli možnost se díky mému výzkumu sejit i lidé, kteří by se jinak pravděpodobně nikdy nesešli a došlo k navázání vztahů. k němuž by bez mého přičinění nikdy nedošlo.

I pod vlivem těchto vztahů – ať již mezi mnou a jednotlivými respondenty či mezi nimi vzájemně, docházelo k tomu, že mladí lidé měli možnost konfrontovat své názory s názory ostatních. Měli možnost na ně reagovat a ztotožnit se s nimi, respektive je odmítnout. Tím se tříbily jejich vlastní představy o životě a u mnoha z nich narůstala touha

dozvídat se něco nového. Pod vlivem svých nových přátel se mnozí začali zajímat o věci, o něž dříve zájem nejevili. Mnozí v sobě objevili touhu se učit novým věcem.

Ohledně jejich sebehodnocení a jeho růstu mohu konstatovat pouze tolik, že během mého výzkumu se mnozí respondenti naučili dívat se na svou práci, na své životní cíle s odstupem. Pokládala jsem jim otázky, které nebyly v obecné rovině, ale týkaly se jich samotných. Otázky, nad nimiž se byli nuceni přemýšlet, které je přiměly zamyslet se nad sebou samými.

Mnohdy se díky naší společné práci dokázali poprvé realisticky podívat na své dosavadní úspěchy a neúspěchy. Zvážit je a posoudit, jakými cestami dosáhli úspěchů a pokusit se tuto cestu aplikovat i v budoucnu. Nelze tvrdit, že se to podařilo ve všech případech. Je to však budoucnost, která ukáže, zda nastoupená cesta byla správná.

Na úplný závěr uvádím větu, která zazněla z úst respondenta č.9 – M.H.: ***„Beru tvý názory a respektuju tě ne proto, že jsi profesí učitelka... - Ale proto, jaký jsi člověk...“***

Domnívám se, že toto platí obecně – nezáleží na tom, kdo hodnotí, ale jaký je to člověk. Hodnocení člověkem, jehož si váží, se mladí lidé nebrání a dle mého názoru tudy vede cesta, jak lze mladé lidi citlivě formovat – a to jak v pedagogice, tak v celém jejich hledání místa v životě.

7 LITERATURA

- 1) AMONAŠVILI, Š. A.: *Antologie textů z didaktiky - V*. Praha: Univerzita Karlova, 1986. 17-217-86.
- 2) BAUMEISTER, R.F., et. al. (2003): *Does high self-esteem cause better performance, interpersonal sukces, hapiness, or healtier lifestyle?* Psychological Science In The Public Interest , vol.4 (1), p. 1-44.
- 3) CANGELOSI, J.S.: *Strategie řízení třídy*. Praha: Portál 2006. ISBN 80-7367-118-2.
- 4) ČÁP, J., MAREŠ, J.: *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
- 5) ČAPEK, R.: *Odměny a tresty ve školní praxi*. Praha: Grada 2008. ISBN 978-80-247-1718-0.
- 6) FISHER, R.: *Učíme děti myslet a učit se*. Praha, Portál 2004. ISBN 80-7178-966-6.
- 7) HELUS, Z.: *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha, Portál 2004. ISBN 80-7178-888-0.
- 8) HELUS, Z.: *Osobnost a její vývoj*. Praha, UK 2003. ISBN 80-7290-125-7.
- 9) HELUS, Z., aj.: *Psychologie školní úspěšnosti žáků*. Praha: SPN, 1979. ISBN neuvedeno.
- 10) HELUS, Z.: *Úvod do sociální psychologie*. Praha, UK 2001. ISBN 80-7290-054-4.
- 11) HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
- 12) KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R.: *Hodnocení žáků ve vyučování*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0885-X.
- 13) KUNEŠ, D.: *Sebepoznání*. Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-541.7.
- 14) LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ D.: *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- 15) MACEK, T. (2004): *Adolescenti a jejich rodiče: důležitost vzájemné percepce pro sebehodnocení dospívajících*, Pedagogika, č.54 (4), s. 342-354.
- 16) PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-569-8.
- 17) PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8

- 18) ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál 2004. ISBN 80-7178-829-5.
- 19) SEDLÁČKOVÁ, D.: *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Praha: Grada 2009. ISBN 978 80-247-2685-4.
- 20) SCHIMUNEK, F.-P.: *Slovní hodnocení žáků*. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-85282-91-7.
- 21) SLAVÍK, J.: *Hodnocení v současné škole*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-262-9.
- 22) SVOBODA, M., KREJČÍŘOVÁ D., VÁGNEROVÁ M.: *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál 2001. ISBN 80-7178-545-8
- 23) STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J.: *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- 24) ŠKVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., aj.: *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- 25) VYMĚTAL, J.: *Lékařská psychologie*. Praha: Portál 2003. ISBN 80-7178-740-X
- 26) WEST, G.: *Dobrodružství psychického vývoje*. Praha: Portál 2002. ISBN 80-7178-684-5.
- 27) WILLINGHAM, D.T.: *Why don't students like school*. San Francisco: Jossey-Bass 2009. ISBN 978-0-470-27930-4.
- 28) WRÓBEL, A.: *Výchova a manipulace*. Praha: Grada 2008. ISBN 978-80-247-2337-2.

<http://ucitelske-listy.ceskaskola.cz/Ucitelskelisty/Ar.asp?ARI=102040&CAI=2153>

<http://www.rvp.cz/clanek/6/2167>

<http://www.rvp.cz/clanek/6/2542>

http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty13_hodnoceni

<http://www.sciencenewsforkids.org/articles/20040901/Feature1.asp>

http://kidshealth.org/kid/feeling/emotion/self_esteem.html

Anotace

Záměrem této práce bylo postihnout nárůst schopnosti autoevaluace u žáků staršího školního věku v závislosti na věku a stupni rozvoje osobnosti s přihlédnutím k osobnosti učitele, případně spolupůsobení jiných hodnotících faktorů. Tedy vliv hodnocení na vývoj sebehodnocení mladého člověka. Jedná se o výzkumnou sondu do života několika mladých lidí, jejichž spojovacím prvkem je fakt, že všichni navštěvovali, respektive navštěvují školu s rozšířenou výukou jazyků a v současnosti navštěvují různé typy středních škol. Cílem práce bylo ukázat, jaké faktory se spolupodílejí na vývoji kvalitního sebehodnocení mladého člověka.

Zároveň se jedná do jisté míry i o předpověď do budoucna, neboť práce se zabývá i aspiracemi jednotlivých respondentů.

Práce měla potvrdit korelaci mezi sebepojetím mladého člověka a školním prospěchem, hodnotícími aktivitami učitele. Dále se předpokládal vliv rodiny a vrstevnických skupin, intervenujících na sebepojetí a sebehodnocení žáka.

Klíčová slova: sebehodnocení, sebepojetí, hodnocení, faktory působící na sebehodnocení

Abstract

The purpose of the study was to express accrual of self-evaluation abilities among adolescents according to their age and level of the personality formation with personality of the teacher taken into consideration, eventually interaction of another evaluation factors. Ergo influence of evaluation to improvement of self-evaluation abilities of adolescents. This is an investigative study into the life of several young people, which connecting fact is the actual or previous attendance of the school for language-gifted pupils. Currently they attend different types of secondary schools. . The aim of the study is to demonstrate which circumstances participate on the development of sufficient self-evaluation of young people.

This survey is equally a prognostication for the future because it deals with aspirations of individual respondents.

The survey should confirm the correlation between self-esteem of an adolescent and school results, teacher's qualifying activities. We should infer the influence of family and their peers.

Key words: self-evaluation, self-esteem, evaluation, factors with influence on self-evaluation

9.1.1 Poznámky k respondentovi č. 1

1) „Dostal jsem se – pravda, až ve 2. kole přijímaček, na jeden z nejlepších gymplů v Praze. A platím za to tím, že se musím docela dost učit a stejně mám známky nic moc. Beru to jako daň za to, že tu jsem. A vím, že když udělám svý maximum, tak mám šanci dostat se na nejlepší vysokou školu. Od nás se lidi dostávají třeba i na Harward!“ Za rozporuplné pokládám, že Gymnázium Jana Keplera požívá mezi žáky, učiteli a pedagogy pověsti jednoho z nejlepších gymnázií, stejně jako pověsti školy, kladoucí na své žáky mimořádné nároky, ačkoli, jak lze vysledovat „mezi řádky“, ani zde není úplně vše v pořádku. Dochází tak k zajímavému jevu, kdy žáci na jedné straně na gymnázium nedají dopustit a pění o něm doslova ódy, na straně druhé připouštějí, že i zde dochází k pochybením, k nespravedlivým rozhodnutím, k selhání lidského faktoru na straně některých vyučujících. Vzhledem k tomu, že mám mezi žáky tohoto gymnázia několik svých bývalých svěřenců, vím, že v tomto směru není D.K. ojedinělým případem.

2) V prvním a druhém ročníku gymnázia měl D.K. značné problémy s vyučující anglického jazyka, která si na něj „zasedla“. Pravděpodobnou příčinou byla žákova snaha o hlubší osvětlení gramatických problémů, o rozšíření slovní zásoby apod., kterou vyučující pokládala za drzost. Navíc se jedná o žáka komunikativního, který rád vyvolává diskuze a polemiky, což bylo opět pokládáno ze strany vyučující za drzost. Došlo k poruše komunikace mezi učitelkou a žákem, a tato porucha komunikace se následně promítla do studijních výsledků D.K., který navzdory svým značným znalostem byl opakovaně hodnocen známkou „dostatečná“. Na žádost matky byl žák přeložen do paralelní skupiny. Od té doby jakékoli problémy ustaly.

3) Vyučující před celou třídou prohlásila, že pokud bude někomu vycházet dostatečná, tak ji nikomu nedá. Proto byli žáci více než překvapeni, že několik z nich skutečně dostatečnou dostalo. Na základě toho se společně vydali za vyučující, aby jim oznámila, proč změnila své rozhodnutí. „Vím, že mi vychází dostatečná, ale učitelka mám slíbila, že nikomu dostatečnou nedá, tak když ji mně a několika dalším dala, půjdem se jí zeptat, co tím myslela...“ Vyučující se k tomu odmítla vyjádřit, slib daný před celou třídou popřela a známky nezměnila. Naopak, o žácích, kteří si dovolili proti jejímu rozhodnutí protestovat, se vyjadřuje jako o drzých kverulantech.

4) „Moc jsem si užil prezentaci na SOCIOEKONOMICKÝ ZEMĚPIS. Mluvil jsem o Kanadě. Byl jsem tam, mám s tím osobní zkušenost a navíc jsem se o Kanadu vždycky zajímal. Takže jsem posbíral, co mám, a přidal k tomu materiály z internetu – třeba i o tom, že se tam hojně kouří marihuana, ač není legální. Třída reagovala pozitivně a i učiteli se to líbilo – vedli jsme o leccems diskuzi, ale byl naprosto v pohodě, nebral to autokraticky a rád se nechal poučit. Kéž by takoví, jako je on, byli všichni!“

5) „Když náš učitel mluvil o 1. republice, tak mluvil o tom, že je zidealizovaná. Vyprávěl nám, že jednotlivé politické strany mezi sebou více či méně skrytě spolupracovaly. Taký

nám říkal, že ani Masaryk nebyl dokonalý, ale když o tom chtěl někdo uveřejnit článek v novinách, tak ty články cenzurovány.“

6) Otázkou je, do jaké míry lze vztah K.D. pokládat za stabilizovaný – jeho přítelkyně má sklony k hysterickým scénám a to příliš nepřispívá ke klidu ve vztahu. D.K. je povahy smířlivé a snaží se o uhlazení třecích ploch, ale vzhledem k povaze jeho dívky to není snadné. Osobně se domnívám, že je jen otázkou času, kdy se navzdory snaze D.K. urovnat každou hádku, vztah rozpadne.

7) „Nechci přetěžovat mámu. Vydělává sice slušně, ale chci bydlet sám, tak si aspoň na něco musím přece sám vydělat. Je fakt, že třeba nemůžu jít tak často s kamarády do baru nebo si jít s kámoškou sednout na kafe, ale zas mám svůj byt a to mi za to stojí.“

8) „Dal jsem tomu vztahu všechno!!! – A to asi byla ta chyba. Lidé, kteří náš oba znají, říkají, že D. si mě moc nevážila. Byl jsem na ni až moc hodnej... Tak teď nic nehledám. A pak začnu hledat takovou, která by měla být milá, chytrá, s přehledem, tolerantní (vůči mým přátelům – i ženského pohlaví – nebýt přehnaně žárlivá), socializovaná – to znamená mít své vlastní přátele, hezká, nekuřačka, měla by mít pozitivní vztah k sexu. V blízkosti mám několik takových, tak uvidím...“

9) „Domluvili jsme se se spolužákama ve třídě a každý jsme si něco vzali – hlavně třeba z dějáku. Je fajn, že jsme si mohli každé vzít to, co nás zajímá. Je dobře, že máme ve třídě takovýhle vztahy... Neumím si představit, co by bylo, kdyby to bylo jiné...“

10) „Překážek se nebojím – nevdávám se! Vždyť i o svou přítelkyni jsem bojoval 2 roky!“ Domnívám se, že tato poznámka mluví sama za sebe – jak vidno, dnes již bývalá přítelkyně D.K. ovlivňuje jeho život a zřejmě jej ještě nějakou dobu ovlivňovat bude....

11) „Tátova nová manželka je v pohodě, vychází s ní dobře. Mám dva nevlastní sourozence a občas se s nimi vídám – nevyhledávám je, ale nevadí mi...“

12) „Máma je skvělá a je férová, je to prostě taková ta báječná maminka, jak má být - starostlivá...a má mě ráda... Udělala mi děsnou radost a povzbudila mě, když mě pochválila mě za SCIO-testy, i když se mi na můj vkus moc nepovedly. Byl jsem z toho špatnej, ale ona mi poslala tak milý mejl, že mě špatná nálada hned přešla.“

13) „Všude se občas najde namyšlenej vůl – a naše třída není výjimkou... S takovým člověkem se sice nerad, ale pohádám... - třeba když má někdo blbý poznámky a trapně poučuje... Taky nesnáším, když mě někdo ponižuje – jako třeba na vánoční besídce, kdy jsem žertoval se spolužačkou a požádal ji o ochutnávku jejího vánočního cukroví - a spolužák se do toho vložil s tím, že jsem neměl spolužačku žádat o to cukroví, ale spíš o

nějaký šampón proti plešatění... Přišlo mi děsný, že se mě takhle snaží před třídou zesměšnit – jako bych mohl za to, že mám málo vlasů.“

14) „Jsou pro mě strašně důležití. Nebýt jich, tak jsem doteďka s D. a doteď se trápím. Byli to oni, kdo mi otevřel oči a řekl mi, že si mě moje dívka vůbec neváží a že bych si zasloužil takovou, která mě dokáže ocenit a bude na mě hodná... Jsem rád, že je mám a že se mi nebáli nezávisle na sobě říct svůj názor, i když věděli, že z toho budu smutnej. A jsem rád, že jsem se podle jejich názoru zařídil a s D. se rozešel... I přítelkyně mého nejlepšího kamaráda říkala, že je ráda, že jsem jejího kluka uposlechl, že to bylo pro moje dobro – a to se nejdřív zlobila, že se mi nemá montovat do života...“

9.1.2 Poznámky k respondentovi č. 2

1) „Když jsem se odhodlal lidem kolem sebe říci, že jsem gay, tak to ne všichni vzali úplně klidně... Měl jsem třeba dojem, že moje kamarádka, se kterou se kamarádím od školky, na mě od té doby kouká jinýma očima... Je hodně konzervativní...“ Shodou okolností jsem měla možnost s touto mladou ženou mluvit – ukázalo se, že dojem M.Dě. byl mylný – M.Dě. se jí neodcizil, spíše jde o problém se stoupající náročností studia, k čemuž se pojí nedostatek času. Snad i díky tomu jejich přátelství navzdory problémům s načasováním pokračuje.

2) „Prostě se to nadrtím na test nebo na zkoušení a stejně rychle, jako jsem se to naučil, to zas zapomenu. Dělam to čistě proto, abych neměl blbý známky a nepropadnul – jiný účel to nemá...“

3) „Najednou jsem zjistil, že pro samý učení vlastně vůbec nežiju... A že mě to vlastně ani nebaví a nenaplnjuje... Mě prostě baví se hrabat jen v tom, co mě fakt baví. Sice mám mnohem horší známky, ale škola mě baví mnohem víc. Prostě jsem mnohem šťastnější než v dobách, kdy jsem míval jedničky - i když mám teď trojky...“

4) „Ona si to vůbec neuvědomuje, ale my jsme fakt hrozný – furt jí něčím odvádíme od tématu a tak – a díky tomu jsme už 3 týdny nepsali slíbený gramatický test.“

5) „Ona tu látku prostě papouškuje – jako kdyby to četla z učebnice. Nevidím v tom fakt žádný přínos. Nedokáže mě zaujmout. Je to afektovaná nána pitomá.“

6) „Ten chlap je super! Zadá nám referát a pak diskutujem... Nebo se bavíme o tom, co se kolem nás děje a on se nás ptá na naše názory. Je to hodně náročné, ale strašně moc nám to dává. Kdyby na naší škole tenhle učitel nebyl, tak bych z ní zdaleka tolik neměl.“

7) Ač se to zdálo téměř nemožné, po mnoha peripetiích se uskutečnilo setkání matky M.Dě. a jeho přítele. Rozhovor mezi ní a přítelem M.Dě. proběhl na „neutrálním“ území = v kavárně. Oba si ujasnili své postoje a shledali, že je v zájmu obou stran pokusit se ohladit třetí plochy a udělat vše pro to, aby bylo možno jejich vztahy stabilizovat. Jako přínosné se ukázalo, že jak přítel, tak rodiče mají prvořadý zájem na spokojeném a bezproblémovém „fungování“ M.Dě. (zejména co se týče jeho dalšího studia), což obě strany sblížilo.

8) „Naši z toho radost nemají. A tak radši používají „pštrosí“ politiku a jdou mi z cesty. Jsem vcelku rád, že to s nimi nemusím probírat - byli by zbytečně smutní a to já nechci...“

9) „Těším se na to – nevyhýbám se sporům. Dokáže mě naštvat, když někdo nemá na něco svůj názor, když uhýbá nebo papouškuje názory někoho jiného.“

10) „Soudce má šílenou zodpovědnost. To bych asi nezvládnul. A pak – není svým vlastním pánem – takže by mě čekala 20tídenční dovolená, nemohl bych si dělat, co chci, a měl bych minimální kontakt s lidmi... Takže si nic pro mě.“

11) „Vyučující výtvarky bazíroval na určitém typu palety. Podle něj byla moje paleta malá, ale mně vyhovovala a já prostě nebyl ochoten ji vyměnit. On mě za to nenáviděl a neustále všem zdůrazňoval, že nejsem schopen vyplnit jeho jediný přání – a to vyměnit svou paletu za větší. Byl asi jediný, s ním kým jsem nevycházel. Taký mě štválo jeho neustálý škatulkování - měl škatulky jako „Tato generace nemá žádné cíle!“ nebo „Vrať se na základku a jdi si hrát si na písečku!“ nebo „Dnešní holky jsou nafoukaný princezny.“ Fakt jsem ho nesnášel!“

12) „Základka mi dala hodně – zvláště ty poslední roky. Byla docela dost náročná, ale i díky tomu jsme se naučili hodnotit sami sebe, připravit se a nést zodpovědnost za to, co děláme. I proto jsme měli pocit, že přechod na střední pro nás nebyl nějak šílený.“

13) „Moje máma je člověk, co do mě vidí nejvíc. Hned pozná, když se něco děje, ale nejde se s ní bavit o všem, protože je konzervativní. Je skvělá, ale prostě je to máma - není to kamarádka... Když jí řeknu něco, co se jí nelíbí, tak se rozčílí a vyčítá mi pak kdeco...“

14) „Řekl jsem jim, že jsem homosexuál, někdy mezi 17. – 18. rokem. No, nesli to špatně. Nedovedli to pochopit a posílali mě k psychologovi... Svým způsobem je ale chápu, jsou stará škola...“

15) „Mí spolužáci mě moc nezajímají – připadají mi povrchní, drzí a nezajímaví. Nemám s nima skoro žádné společné téma... Jsou sice chytrí, ale plytčí. Máme ve třídě třeba takovou tu kr**u, co si hraje na slečinku. Ještě ke všemu je to taková ta blbá šprtina. Mě rozčílí už jen pohled na ni! A což když ještě začne rozebírat, jak báječný má vztah s přítelem! Ona je schopná tvrdit, že je to ten nejlepší vztah – a to jen proto, že spolu byli na kafi za 200,- Kč!!!“

16) „Kdo je vlastně „dobrý přítel“?!? – Myslím, že je to tak - když jsem šťastnej, tak to můžu vlastně ventilovat kdekoli... Problémy řeším s přítelem nebo občas s našima... Takže kdo je opravdový kamarád se pozná teprve tehdy, když se děje něco mezi mnou a mým přítelem a tehdy potřebuju tu blízkou duši – no, a to jsou ti mí 4 lidi...“

17) „Přítel se nebojí mi říkat do očí i nepříjemný pravdy – třeba mi klidně řekne, že jsem nepříjemný a ulhaný – a ještě se ze mě dělá legraci, že takový koneckonců být musím, protože chci být advokát.“

18) „Občas na sebe narazíme, ale to nevadí – já respektuju je a oni zas mě. Tak máme každý jiný názor – no a co? Copak to vadí? – Nevadí.“

9.1.3 Poznámky k respondentce č. 3

1) „Máme ve třídě děsnej babinec. Třeba já tím vyloženě trpím. V pohodě jsou tak 3-4 holky, zbytek je příšernej! A asi tím netrpím jen já – chudák ten jedinej kluk, co ho tam máme... A nejděsnější je D.!!! Myslí si, že je třídní hvězda, ale akorát roztmeluje kolektiv. Na bývalý škole byla královnou třídy a chce jí být i tady.“

2) Přestože se T.K. měla připravit na avizovaný test, neučila se, neboť se raději věnovala výrobě šperků. „Škola mě docela štve, protože mám pocit, že mě odvádí od mého koníčka, který mě baví a zároveň živí. A v tom mi škola nepomůže – spíš mám dojem, že mě brzdí.“

3) „Grafika je v pohodě, navíc mě baví. Škoda jen, že toho máme fakt moc – 4 složité počítačové programy na dva roky. To se nedá. Prostě nestíháme. Učitelka chce, abychom se to učili doma, ale to není možný! My se to třebas i snažíme naučit, ale nejde to.“

4) „ Vykřikne třeba: „Ryba, beránek – symboly Ježíše! Prostě chaos...“ Vzhledem k faktu, že celá třída měla problémy s vyučující, rozhodli se situaci řešit. Zpočátku měla vyučující výhrady k jejich doporučení, jak učit – „Učili jsme ji, jak učit... A ona na nás ještě ječela, že nás má dost, že je z nás víc nervózní než my z ní. Ale pak si to nechala vysvětlit a od té doby to ujde.“ Vyučující si doporučení žáků vzala k srdci, nicméně T.K. se v jejích očích vzhledem k razantnímu přístupu stala jakousi „vůdkyní vzpoury“ vůči jejímu způsobu vyučování a od té doby je na ni alergická.

5) Nejvíce byla T.K. rozčilená z faktu, že vyučující naprosto ignoruje znalosti získané jinak než studiem zápisů z hodin. „Jsem myslela, že vyletím z kůže! - Mám prolezlý celý Čechy a celou Evropu! Mám zkouknutou kdejakou výstavu – ale to ji vůbec nezajímá! A že když to nemám z papírů, tak jako kdybych to vůbec neuměla. A chce strašlivý detaily! Prostě ji zajímá jen nabílovaná látka!“

6) „Ta naše profesorka je celá taková zkostratělá... Naše nápady vůbec nebere... Mně jsou její známky ukradený, spíš bych chtěla, aby to hodnotil někdo, kdo tomu rozumí. Když mi oni řeknou, že je to blbý, tak budiž... Ale jinak si za svojí práci stojím... A štve mě, jak je to známkováný – asi by měl být zvlášť známkováný nápad a zvlášť realizace...“

7) „ Je to únavný. 4 hodiny stojíš u stojanu. A to plátno má 2,5 m na 1 m – což je pro lidi, co nejsou moc vysocí, dřina navíc. Nejsem sama, koho to moc nebaví. Skoro nikomu to nejde...“ T.K. zdůvodňuje neúspěchy své i druhých tím, že zde je nutné mít velký talent nebo, v případě pouze lehce nadprůměrného talentu, jeho nedostatek vyvážit značnou pílí. „Pak to řešíš tím, že kreslíš - furt furt furt... A to po mě nemůže nikdo chtít...No, je to dřina, ale máme nejlepší učitelku na škole, proto to jde.“

8) „Jsem jednou z mála, kdo už má za sebou svoje první opravdové placené zakázky! Třeba jsem dělala obal na CD nebo návrhy vizitek. Pro jedno květinářství jsem dělala celou kolekci – vizitky, plakáty, letáky. Ale škole nás to učeň pro oko, ne pro život. Můj táta je z oboru a pokaždé se našťve, že nás to nenaučili správně.“

9) „Máme nového učitele. Jeho angličtina je výborná, ale na straně druhý je lehce úchylnej – dá se říct, že nás haraší, protože na nás furt zírá a vede dvojsmyslný řeči... A taky je hodně drsnej. Ale na rozdíl od té učitelky, co jsme jí měli 3 roky, tak aspoň naučí.“

10) „Co od nich můžu chtít - jsou to umělci, což jim tak nějak zkratuje mozek. Nejlepší z nich je asi ta učitelka, co ji máme na figuru. Taky třídní je OK. Beru lidi, co jsou fěr – pak mi nevadí, když jsou občas trochu mimo a třeba jsou trochu hrubšího zrna.“

11) „Třeba naše učitelka praktických cvičení! – To je příšerná ženská! Vůbec není férová a celkově mě vytáčí! – Nesnáším, když někdo nedrží dané slovo... Několikrát nás potopila a pak nám řekla, ať si to teda necháme dát písemně. Ale když jsme to teda chtěli písemně, tak si na nás šla stěžovat!“ T.K. také nesmírně popudilo, když zjistila, že došlo ke zfalšování hlasování, kdo bude jako konzultant u maturit... - vedení školy postupovalo dle systému „Vyberte si, koho chcete - stejně vám bude přidělen někdo jiný“

12) „Byla skvělá. Mile na nás šlapala a my jeli jak dobře namazaný stroj. Šlapali jsme jak hodinky. Byla přísná, ale hodná a spravedlivá. Díky ní jsme se všichni dostali tam, kam jsme chtěli. Díky ní jsem na střední měla jako jediná ze třídy vstupní diktát na výbornou!“

13) „Děda je úžasnej! Mám ho strašně ráda! Podporuje mě ve studiu, i když žertem říká, že umělci jsou banda flákačů. Zajímá se o mě, dost často se vídáme. Má výborný a moderní názory... A líbí se mu i moje dredy – říká, že je to praktický, protože se to nemusí česat...“

14) „Naše třídní hvězda s bídou prolejšá, učitelé ji nechtějí připustit k maturitě... Je neskutečně hloupá, tvrdila například, že slivovice je z bylinek, že euthanasie je nějaká nemoc – něco jako mor a že knihou islámu je Bible... Furt všechny ve třídě pomlouvá, ale když něco potřebuje, tak dolejšá... Dělá si z lidí hadry na podlahu a oni jí na to skáčou...“

15) „Můj přítel má jen mámu a nejsou na sebe moc hodní. Cítím, že on by se mnou chtěl být nafurt, ale já s ním asi ne... Občas mám chuť ho opustit, ale uvědomuju si, že žádný chlap není dokonalej...A pak – vím, že ho držím a že díky mě se zlepšil – a to nejen ve škole.“ Jak se později ukázalo, problémy ve vztahu již byly pro T.K. neúnosné a rozhodla se vztah ukončit. Jednou z třecích ploch byly přítelovy finanční potíže, které vedly k tomu, že si neustále půjčoval peníze na všech stranách a T.K.za něj byla nucena často platit...Mladá žena se jej snažila přesvědčit, že by si měl najít brigádu, leč marně.

9.1.4 Poznámky k respondentce č. 4

1) Jako důkaz její nespolehlivosti mohu uvést nejen její školní „docházku“ – množství zameškaných hodin hovoří samo za sebe – na počátku docházky zameškala K.J. pouhých 40 hodin (v 1. pololetí 1. ročníku), zatímco ve 3. ročníku to již bylo 256... Jsou zde i jiné momenty – K.J. si našla brigádu – venčení psa a doprovázení 6tileté holčičky na mimoškolní aktivity. O brigádu přišla poté, co se z různých důvodů neustále své zaměstnavatelce omlouvala, že nemá čas...

Dále mohu uvést například to, že jako jediná mi nebyla schopna dodat po dobu $\frac{3}{4}$ roku požadovanou autobiografii – a to ani po opakovaných urgencích... Ostatně psaní této autobiografie probíhalo dle neměnného „scénáře“ K.J. – Dívka mi neustále slibovala dodání autobiografie, po mnoha mých žádostech mi poslala její velkoryse pojatou část... Následovalo dlouhé „ticho po pěšině“ a nic... Na prosby z mé strany následovaly neustálé výmluvy, v nichž uváděla rozličné důvody, proč mi autobiografii nemůže dodat... Podotýkám, že to bylo v době, kdy již nenavštěvovala školu a nebyla ani zaměstnaná...

2) „Nemají mě rádi a chovají se ke mně hnusně! Používají ve spojení se mnou vulgární výrazy a tak...“ – U K.J. byl na počátku jejich absencí a problémů se třídou příchod nové dívky ve 2. ročníku. Tato dívka si K.J. vyloženě „vybrala“ a byla na ni nepříjemná, čímž započaly její problémy... Je smutné, že něco podobného prožívala K.J. již na základní škole – i zde měla problémy se spolužáky i vyučujícími. Řešení hledala pokaždé v úniku do nemoci... Toto naučené jednání opakuje i na střední škole...

3) „Chtěla mě zkoušet, ačkoli jsem chyběla 14 dní! Řekla mi, že je jí to fuk. A že mě vyzkouší a prý mě nenechá projít dál. A to nehodlám z angličtiny maturovat. A taky o nás říká, že jsme úplně blbí a nic neumíme. Mně třeba zkoušela, když jsem přišla čerstvě po nemoci. Pochopitelně jsem nic neuměla, tak mi řekla, že jsem k ničemu a posadila mě ...“

4) K.J. chyběla kvůli předoperačnímu vyšetření 2 hodiny, vyučující ji pak chtěla zkoušet, což žákyně odmítla. Učitelka na ni zvýšila hlas, na což studentka reagovala také zvýšením hlasu. „Chtěla jsem jí jen říct, že jsem nemocná – a ona mi vytkla drzost... Že prý ji to nezajímá... A že mě nenechá jí projít, protože: „*My už víme od prváku, že na to nemáte a že na školu kašlete...!*“... To mě naštvalo. Chvilí jsme na sebe navzájem řvaly ... Pak jsem ještě v tom samém týdnu přišla pozdě a ta profesorka mě chtěla dát nějaký test. Tak jsem jí řekla, že odcházím. Což ona komentovala slovy: „*Někteří lidé se s problémy perou, jiní před nimi utíkají...*“

5) „Chyběla jsem 14 dní, pak jsem byla na jedny hodiny, kdy jsme brali novou látku. Pak jsem zas chyběla. A když jsem přišla, tak mě hned chtěla zkoušet. Šla jsem docela sebejistě k tabuli, ale ona mě zkoušela z jiné látky, než jsem čekala – z té, co jsem na ni chyběla. Nevěděla jsem nic. A ona mi na to řekla, že to mám umět z loňska – z minulého třetíku.“

6) „Nevyšlo mi to proto, že mé profesorky byly svi** a nenechaly mě doplnit si látku... A taky vůbec netolerovaly mé problémy...“

7) Neuvědomuje si, že značný podíl na svých neúspěších nese ona sama. Je mi známo - ze zkušeností ostatních respondentů a jiných mladých lidí, navštěvujících 2. a 3. stupeň škol – že tito chroničtí absentéři a skrytí záškoláci nebývají v kolektivech příliš oblíbení... Nad občasnou absencí zamhouří třídní kolektivy oko, ale pokud jde o opakované absence, jsou mladí lidé velmi radikální ve svých názorech – mnohdy radikálnější než vyučující - a takového člověka odsoudí a nepřijmou mezi sebe – ba právě naopak – setkala jsem s případy, kdy kolektiv takového jedince doslova vyštípával ze svých řad. Stačí málo – popíchnout vyučující, odmítnout půjčit zápisky z hodin, odmítnout informovat o dění ve škole/ ve třídě. Mladý člověk, odkázaný sám na sebe, nemá mnoho šancí pak pokračovat ve studiu.

8) „V 1. pololetí jsem měla „písemnou elektronickou komunikaci“. S profesorkou jsem moc nevycházela – byla hrozně zapomětlivá a furt nám jen nadávala. Jednou se stalo, že jsme psaly písemku a spolužačka měla problémy s počítačem. Řekla to tý profesorce a ta uznala, že to ta holka nemůže napsat, když jí nejde počítač a řekla, že to vezme v úvahu. No a příště měla ta holka 5!!! Začala se rozčilovat a ta profesorka se na ni naštvála. A přitom si všimla, že já něco dělám pod lavicí s mobilem a řekla, že prý mě zapíše do třídnice. Řekla jsem jí, že tu esemesku prostě musím poslat. A taky jsem ji poslala. No, a chytly jsme se kvůli tomu. A tak to vzala jedním vrzem a zapsala nás do třídnice obě kvůli tomu, že jsme ji slovně napadly!!! A protože já už měla navíc nějaký pozdní příchody, skončilo to dvojkou z chování. Máma odmítla uznat, že to nebyla moje vina...“

9) Mladá žena po dlouhou dobu odmítala odbornou pomoc, protože vytušila, že s tím její otec a její přítel nebudou souhlasit. Ukázalo se, že měla pravdu, neboť otec, stejně jako přítel, neuznává existenci psychických a psychiatrických problémů a striktně nesouhlasil s tím, že by jeho dcera měla užívat léky. „Táta odmítá uznat, že mám psychický traumata a je na mrtvici z toho, že beru antidepressiva. Říká, že se mu to nelíbí a že to nechápe. Podle něj to není dobrý a prej by byl radší, kdybych je nebrala...“

10) „Mámě se to mluví – je krásná, úspěšná, chytrá... Ale jen se přetvařuje... Všechno je to hraný. A teď si vymyslela, abych šla na učňák!!! - Pěkně do 1. ročníku. Třeba na vizážistku nebo tak něco... Protože prý psychicky nemám na to, abych odmaturovala...“

Jak se později ukázalo, matka formulovala tyto věty poněkud jinak – prý si uvědomila, že navzdory přání K.J. a jejím a navzdory tvrzení psycholožky v pedagogicko-psychologické poradně nebyla zřejmě obchodní akademie tou správnou volbou. Viděla, že na K.J. zde působí neúnosný tlak. Proto navrhla své dceři, že pokud se necítí na studium na takovéto škole, může si dle libosti vybrat školu jinou – například výše zmíněný učňovský obor. Pro ni je důležité, aby byla dcera šťastná a školu/učňovský obor dokončila... Matka také nabídla K.J. svou pomoc při hledání této školy.

11) „Máma žaluje tátu kvůli neplacení alimentů – fakt nechápu proč. Byla s náma hodně let doma a on zajišťoval rodinu. Ona tvrdí, že prý nemohla do práce, protože ségra byla

malá a taky proto, že prý díky společnému vlastnictví měla máma na krku společný dluhy, co nadělal táta na začátku podnikání a prý by jí všechno strhli na splácení těch dluhů... A že mohla do práce až tehdy, kdy od nás táta odešel, protože pak jí to už nemohli vzít. No, do toho já nevidím. Jo, je fakt, že nás opustil a že máma musela narychlo hledat práci a žily jsme všechny 3 z ruky do huby. Neujmout se nás L. (matčin nový manžel), tak fakt nevim... Ale pak si máma našla skvělou práci a dneska vydělává mnohem víc než táta, tak by mu mohla snad dát pokoj!“ – bez komentáře...

12) „Jak jsem zhubla, tak se vejdu do oblečení svý ségry! Není to skvělý? – Půjčila jsem si od ní pár triček, krásnou oranžovou vestu a děsně pěknou zelenou mikinu. Beztak mi jde k očím líp než jí... Ona ji teď chce zpátky, ale to je nefér – jsem jí za ní dala dvě svoje mikiny, co je už nenosím. Taky jsem si s ní vyměnila mobil – ona měla ten svůj zbytečně složitěj, moc to s ním neuměla, tak jsem jí dala svůj starej – je mnohem jednodušší.“ Matka se pokusila z K.J. vyměněné věci získat zpět, což se jí po mnoha urgencích podařilo – s výjimkou mobilu. Vzhledem k tomu, že malé N. byla celá situace nepříjemná, rozhodla se s tímto problémem skoncovat na svůj věk neobvykle chytře - cestou nejmenšího odporu – tč. se na návštěvy u své starší sestry obléká zásadně celá do růžové, neboť ví, že K.J. tuto barvu nesnáší...

13) „Teta je zvláštní osůbka... Lidi ji často nechápou, protože je jiná než ostatní, je nekonformní a hodně citlivá. Umí říct ty správný slova ve správnou chvíli. Občas na ní vidím, že se mnou nesouhlasí – a taky mi to neváhá říct. Ale umí to říct citlivě a já to od ní vezmu spíš, než od jinejch.“ Během posledních let je tato žena jednou z mála osob v rodině, s kým ještě K.J. komunikuje. Kupříkladu dcery této tety, tj. své sestřenice, K.J. nemá příliš v lásce. Obě sestřenice jsou všestranně úspěšné a oblíbené, obě jsou úspěšnými studentkami a nemají vztahové problémy. Pro K.J. jsou však :,,...divný a moc přechytralý. A ta starší ani nemá vztah a není hubená – a ta mladší sice vztah má, ale kdo by s ní vydržel – je to taková dilina... Takže jsou vlastně mnohem větší chudáci než já, která sice nemám ani střední školu, ale zhubla jsem a mám přítele...“

14) „Nějak se mi zhoršila pleť. A v týhle situaci jsem šli s K. na Petřín a on mi furt říkal, ať se kouknu na ty krásný holky okolo nás... Jak jim to sluší a že mají dokonalou pleť a ať se laskavě podívám na sebe, že jsem samej pupínek a že se na mě nedá koukat. Taky se mu líbilo, jak jsou vyzývavě oblečený – v lodičkách, kratounkejch sukýnkách a tričkách s výstřihama – a já jdu vedle něj v kalhotách a vytahaným triku. Přitom sám chtěl, abych nosila pohodlný oblečení – a pak kouká po jinejch. Dřív mu na mě vadilo, že vypadám jak Barbie. Tak jsem se předělala – ale přesně po takovejch Barbínách teď kouká!“

9.1.5 Poznámky k respondentce č. 5

- 1) „I když ve třídě jsou fajn lidi a víceméně se všemi vycházím dobře, tak mám svoji „partičku“ ještě ze základky a i když se nevidíme třeba celý měsíce, víme o sobě a když se něco děje, tak jsme tu jeden pro druhého.“ S těmito lidmi tráví K.D. každoročně tradičně minimálně týden na chatě – je s podivem, jak navzdory tomu, že téměř všichni mladí lidé navštěvují jinou střední školu, jsou i nadále provázáni a jejich přátelství trvají dál.
- 2) „Naše třídní je bezva! Přišla na školu ve stejný chvíli jako my – ona tam byla prvním rokem – stejně jako my. Máme ji všichni moc rádi... A ona nás taky. Ostatní učitelé se jí smějou, že nás de facto adoptovala – že má teď 30 dětí.“
- 3) „Máme naprosto šílenou učitelku! Každé slovo musíme zopakovat 20x... Je to už naše čtvrtá učitelka – jedna byla šílenější než druhá. Ta první skoro neuměla německy – což je u středoškolské učitelky němčiny tristní... Ta druhá byla čerstvě po škole a naučila nás za celý rok dvě lekce! – Ta třetí byla super, ale odešla... A tahle, co ji máme teď, už učí snad 20 let furt stejně. Prostě příšerná!“
- 4) Pripadá mi zvláštní, že žáci často zdůrazňují, že učitel „umí anglicky/německy/francouzsky...“. V případě K.D. se nejedná o ojedinělou zmínku – poznámky tohoto druhu jsem vyslechla od mnou oslovených žáků, ale i z mnoha jiných zdrojů, několikrát. Domnívala jsem se, že pokud vyučující vyučuje cizí jazyk (respektive jakýkoliv učební předmět), je nanejvýš nutné, aby ho zároveň ovládal a stejnou měrou byl schopen ho předat dál. Je tristní opakovaně slyšet, že učitelé neovládají jazyk, který vyučují...
- 5) „Náš učitel je mladý, má k nám blízko. Původně dokonce studoval na tom samém gymnasiu, kde teď učí. Hodiny jsou fakt super – hodně se střídají aktivity. Taky nám pouštěl italské písničky – doplňovali jsme do nich slova. Nostalgicky jsem si vzpomněla na základku a na bezvadné hodiny s naší angličtinářkou – ta to dělávala taky. Člověk se při tom baví, ale zároveň se i hodně naučí...“
- 6) „ZSV mě docela baví – i když jak co... Třeba filosofii považuju za plkání o ničem, řeší se v ní něco, co už podle mýho není potřeba řešit... Třeba když jsme měli psát filosofickou úvahu o přidělené knize – v mém případě se jednalo o „Čekání na Godotta“ – tak jsem vůbec netušila, co o tom mám psát... Zato politologie – to je paráda – moc mě zajímá vývoj různých ideologií. Taky mě bavila psychologie - škoda, že ji už nemáme...“
- 7) „Ekonomie mě bavila – učitelka byla fakt super. Učila nás praktické věci – třeba jak se chovat při přijímacím pohovoru. Například jaké barvy zvolit a že si máme dávat pozor na řeč těla a tak... Ale probírali jsme i aktuální věci - kupříkladu lisabonskou smlouvu...“

8) „Psali jsme písemku. Učila jsem se jako idiot 9 hodin! – A pak jsem dostala známky 5, 5, 5, 5, 5... Pět nedostatečných!!! No to mě fakt k dalšímu úsilí dostatečně nemotivovalo...“

9) „Jeden z mých spolužáků – a to jeden z mála, kteří fyzice opravdu rozumí – nechtěl podvádět a opisovat nebo si dělat tahák. A nějak se mu to nepovedlo – a zvorál to. A najednou mu jako jedinému vycházela na vysvědčení trojka! – Chudák, musel pak za tím učitelem pořád běhat a prosit ho, aby si mohl udělat referát! A všichni, co to opsali a tím pádem měli jedničku, se mu smáli.“

10) „Někteří moji spolužáci se s učiteli o známky handrkují. Ale není jich moc – většina známku neřeší. Možná by je řešili, kdyby propadali – ale nikdo nepropadá. Já se nehádám, ale jsem pak naštvaná a sabotuju vyučování.“

11) „Mrzí mě, že se mi trochu odcizil můj nejlepší a nejdůvěrnější kamarád z dětství. Šli jsme každý na jinou školu a máme na sebe čím dál méně času. Navíc máme oba vztah, a tak je času čím dál méně. Moc mě to štve – byl pro mě vždycky jedním z nejdůležitějších lidí. Dokázal mě povzbudit, říct ta správná slova ve správnou chvíli. Doufám, že se to zlepší, až budu na vysoké škole – snad bude víc času.“

12) „Jsem pro ně doslova „posvátnou krávou“ – vidí se ve mně a mají jedinou snahu – dopomoci mi k přijetí na vysokou. Asi je to tím, že oni vysokou nemají, u ségry není šance, jedinej, kdo má vysokoškolský vzdělání, je děda. A najednou to vypadá, že bych ho mohla mít já – tak jsou z toho doslova unešení.“

13) „Ona se mi snaží pomoci a věnuje mi zvýšenou pozornost – ale dělá to trochu nešťastně. Třeba mi přinesla text, co vystříhla z novin a chtěla po mně, abych s ním v hodině pracovala. Jenže jí nedošlo, že z já z celého textu nerozumím ani větu! Ale jsem ráda, že se ty počáteční nesrovnalosti mezi náma srovnaly... Asi je to i tím, že jsem milá, snaživá, nehádám se s ní. Stala jsem se „zřítelnicí jejího oka“ a furt mě dává ostatním za příklad, i když třeba můj spolužák umí německy mnohem víc než já...“

14) K.D. dodnes podobně jako většina jejích spolužáků s vděčností a respektem vzpomíná na vyučující českého jazyka na ZŠ – žáci ji buď milovali nebo nenáviděli – s odstupem času jim dochází, že na jedné straně byla přísná, ale zároveň spravedlivá; měla přirozenou autoritu a uměla je naučit požadovanou látku.

9.1.6 Poznámky k respondentovi č. 6

1) Terčem jeho humoru se stává kdokoli – včetně jeho přítelkyně, vyučujících, přátel, rodiny. Někdy je to až „na hraně“ – jako v případě, kdy mi zoufale volal vpoledvečer na mou narozeninovou oslavu, abych pro něj přijela na Smíchov, případně sehnala někoho jiného, neboť se mu stal strašný prů***. Toto spojení „strašný prů***“ použil opakovaně. Sama jsem pro něj jet nemohla, obrátila jsem tedy na ostatní – nakonec se nabídl jeden z mých přátel, že pro něj dojede. V.P. vesele pravil, že to už není třeba – že mu jen ujel autobus, ale že mu už jede další...

V jiném případě mi poslal sms, že se se mnou nemůže sejít na domluvené sezení ohledně mé diplomové práce - neboť ví, že by se tam potkal s jiným respondentem. A že se s ním odmítá vidět, neboť při jejich posledním setkání mezi nimi došlo ke konfliktu... Ať prý se dotyčného zeptám, co mu udělal. A že mám vzít v potaz, že mi dotyčný bude lhát, že si nic nepamatuje. Kontaktovala jsem tohoto respondenta a snažila se zjistit, co se stalo. Jak předvídal V.P. – druhý respondent si skutečně neuvědomoval, čím mohl urazit V.P. natolik, že se s ním „V.P. odmítá sejít v jedné místnosti a dýchat s ním stejný vzduch“... Pokoušeli jsme se opakovaně kontaktovat V.P. prostřednictvím mobilních telefonů a sms – bezvýsledně. Po mnoha hodinách se ozval sám – prý jen nestíhal naše setkání a přišlo mu vtipné místo omluvy reagovat tím, že mi napsal tento smyšlený důvod... Bez komentáře.

2) „I. je skvělá. Jsem strašně šťastnej, že jsme spolu. Je moc fajn a hlavně děsně tolerantní a vůbec nic nehrotí – prostě je to ta pravá.“

3) Připadá mi sympatické, že se V.P. nestydí zeptat, pokud si není kupříkladu jist významem cizího výrazu či slovního spojení, které jsem použila. Nebojí se zesměšnění a na rozdíl od mnoha dalších lidí (včetně některých z mých respondentů) mu nepřipadá hloupé zjistit si význam těchto slov. Než tento výraz zařadí do svého slovníku, případně než jej začne sám používat, chce si být naprosto jist, že ví, co znamená.

4) „Takový ženský by neměly vůbec učit! Je zbytečný, aby tam byly, maj sedět v kanclu! Takový lidi nemaj ve školství co dělat...“

5) Měla jsem na toto téma s V.P. rozhovor, kdy jsem se ho ptala, zda se nebojí, že až jednou bude skutečně potřebovat něčí pomoc, tak se mu všichni vysmějí, neboť to budou považovat za další z jeho kanadských žertíků. V.P. toto nepřipouští a zdál se být velmi překvapený, že nejen já, ale i někteří naši společní známí jej již neberou vážně...

6) Pro příklad uvádím jeho vyprávění o jednom typickém večeru: „Tvoe, to byla kalba! Vod týhle chvíle mi říkejte ninja. Ta poslední noční fotosession byla fak hc a pak se šlo ještě na privát. Nejsem žádná vyzevlená kedra, ale proti hulení nic nemám, kór když je zadáčo... Jsme s gangstama zahulili a pak dorazila i mladá, ale byla drobka nakalená, ale cajk... Jinak ztra razím na bajk, mám novej a je fak libovej... Jsem fak nacejtěnej... Respekt! „ (pro porozumění uvádím překlad: „Pane jo, to byl večírek! Od téhle chvíle mi říkejte borec. Poslední noční fotografování bylo opravdu přínosné a pak jsme ještě zašli k někomu domů. Nejsem drogově závislý a špatně oblečený člověk, ale proti marihuaně nic nemám, zvlášť, když je zadarmo. Tak jsme s kamarády kouřili

marihuanu a pak přišla má přítelkyně, měla něco upito, ale byla v pořádku. Zítra se chystám na kolo, mám nové a je opravdu výborné. Jsem na něj pyšný.“)

7) V zimě, před odjezdem na týdenní pobyt na horách, V.P. oznámil svému okolí, že se s přítelkyní rozešel... Údajně kvůli jejímu nesouhlasu s tím, že její partner podniká veškeré výlety bez ní a že bez ní neustále jezdí např. na hory. Všichni okamžitě přispěchali a nabízeli mu svou pomoc. Přátelé mu projevovali svou účast a asi týden všechny V.P. udržoval v domněnce, že je úplně na dně a že se mu po dívce stýská a nemůže bez ní žít. Po návratu z hor se V.P. všem důvěřivcům vysmál. V jeho pojetí znamená „ROZEJÍT SE = JÍT KAŽDÝ JINÝM SMĚREM“ (a oni se skutečně „rozešli“ každý jinam – ona k domovu, on na hory)... Pokud by prý vztah skutečně skončil, oznámil by nám to slovy „JSEM SINGLE“... Vzhledem k velmi negativním a ostrým reakcím svého okolí snad tentokrát V.P. pochopil, že přestřelil...

8) „Vloni to bylo šílený, fakt jsem si to nedával. I teď je to peklo, fakt nám dává čoud, ale jsem už v pohodě. Prostě to s tím letoším učitelem umím mnohem líp... „

9) „Otec je respekt-man! Někdy se trochu zapomíná – zapomíná, že jsem jeho syn a pak se ke mně chová spíš jako k zaměstnanci. Někdy na mně uplatňuje podnikatelské metody. Třeba jako když jsem byl malej a on mi psal na tábory normálně obchodní dopisy! Fakt – i s hlavičkou a dole s obchodním podpisem! Nebo vzpomínám, jak jsme spolu jeli do Holandska – a já jel na kole a on mi dělal doprovodný vozidlo a řval na mně a kibicoval. Prej to dělá, aby mě zocelil. No, a já to беру. Nevadí mi to. Chápu, proč to dělá.“

10) „Mám mámu moc rád. Je to strašně fajn ženská. Není jako táta, kterej nás všechny komanduje. Ona je mnohem hodnější. A je to taková ta upřímná ženská – umí mi všechno vysvětlit. Řekl bych, že na mě má asi větší vliv, protože já spíš jedu na dobrý slovo. Můžu jí toho spoustu říct a ona mě vždycky trpělivě vyslechne a snaží se mi poradit.“

11) „Na příkladu starší ségře vidím, jak bych dopadl, kdybych nestudoval... Naše příšerně našťvalo, že odešla z vysoké školy – fakt hodně! Chodí do práce a nežije s náma, ale naši jsou na ní pořád ještě našťvaný. To bych opravdu nechtěl zažít. To se budu radši učit.“

12) „Strašně mě štve, když se někdo montuje do mého vztahu. Třeba máma jedný naší kámošky mi vyčítá, že já nikam neberu. Ale my to tak prostě máme – ona tráví hodně času se svými přáteli, já zas se svými... Ale tahle dáma kecá všem do všeho – nejen mně. Takhle ovlivňuje i svou vlastní dceru, která chodí s baletákem, z čehož se ta paní může zbláznit. Přitom ho ani nikdy neviděla...“

13) V.P. chodí oblečen pravděpodobně „nejmalebnější“ ze všech respondentů – nosí velmi barevné a vzorované oblečení, má husté polodlouhé vlnité vlasy s několika dredy – to vše svázáno čelenkou omotanou kolem hlavy v pirátském stylu – a jít s ním kamkoli na veřejnosti znamená zákonitě budit pozornost – ne vždy vítanou. Každopádně si lze jen těžko představit větší kontrast, než jsme my dva...

9.1.7 Poznámky k respondentovi č. 7

- 1) „Baví mě chodit vyzevlenej (= alternativně oblečený) a koukat, co to s lidma dělá.“
- 2) „Přítelkyně daj moc práce a stojej moc peněz.“
- 3) i jemu samotnému dochází, že něco není v pořádku - od původního („...když tam nechoděj jiný, proč by se mělo něco stát, když občas zaspím?!?“) se dopracoval k objevu („Co se mnou bude a jak se mám dostat na vejšku, když jsem línej se učit a přitom v poho prolejšám, ale vlastně přitom krním?“)
- 4) Nejvíce byl L.F. rozčilen z faktu, že známku „dostatečná“ dostal ze zkoušení z tématu „Pivo“. - „Já, takovej pivař, a dostanu 4! Ta ostuda!“ Tento fakt pro něj byl natolik zahanbující, že se začal ještě více připravovat na výuku a jeho příští ústní zkoušení z daného tématu bylo vyučující ohodnoceno „chvalitebně“. L.F. je však rozhodnut dosáhnout „výborné“ – neboť se jedná z jeho hlediska o věc prestiže.
- 5) „Ty v***, já budu mít 1! – Vona mi dala šanci!- že prej si všimla, že se snažím! Mluvila o tom se mnou několikrát a vždycky řekla, že si myslí, že někdo tak chytrej jako já by se neměl dávat strhnout ostatníma a kašlat na to. A teď mi řekla, že věří, že mě tou „výbornou“ třeba někam postrčí. – Ty v***, vono se mi fakt vyplatilo se učit!“
- 6) „3 mi stačí, proč bych to hrotil...“
Z jedné písemné práce dostal známku 5, neboť odmítl danou práci vypracovat, neboť je pro něj příliš snadná. Namísto vypracované práce vyučující odevzdal papír s dvěma namalovanými ovečkami a slovy: „Tyhle příklady počítat nebudu, jsou moc snadný, místo toho vám sem nakreslím veselé ovečky.“ – Vyučující ohodnotila písemnou práci známkou 5. Nicméně dala žákovi šanci si přijít písemnou práci napsat ve svém volném čase – před nebo po vyučování – a známku si opravit.
- 7) Během psaní písemné práce byl L.F. obviněn, že opisoval ze sešitu. Ačkoli se ukázalo, že to nebylo možné – L.F. neměl sešit v dosahu a opisovat tudíž nemohl, vyučující odmítla uznat jeho vysvětlení a práci mu vzala a ohodnotila ji známkou 5. L.F. ji tedy požádal, aby ho vyzkoušela ústně u tabule, když mu nevěří, že to umí. Učitelka návrh přijala. Za zkoušení u tabule dostal L.F. známku 1. Učitelka tedy měla dle svého názoru požadovaný důkaz, že žák neopisoval a učivo zvládá na patřičné úrovni. Přesto mu jako výslednou známku dala 3 – zprůměřovala 5 z písemné práce s 1 ze zkoušení u tabule. Žáci její jednání hodnotili jako „hrozně nespravedlivé“ – domnívám se, že obliba její ani obliba jejího předmětu u žáků tímto činem nevzrostla a že ve výsledku by byla bývala pravděpodobně měla volit cestu uznání své chyby a známku L.F. revidovat.
- 8) „Nebudu nikomu dělat kašpara! Chci být hodnocenej za to, co mám v hlavě a ne za to, že budu někde trapně šaškovat před Vánocema!“

Za problematický, zejména z hlediska osobního růstu L.F., pokládám fakt, že jeho kategorický, byť asertivní a logický postoj byl vyučující brán jako jakási vzpoura, protože mu navrhla známku „dostatečná“. Na vlastní

žádost byl pak L.F. zkoušen před tabulí z doposud neprobírané látky! Navzdory tomu, že vyučující byla na tento fakt upozorněna, své rozhodnutí již nezměnila a L.F. dostal na vysvědčení dostatečnou.

9) „Chce mi dát dobrou! To nemůže myslet vážně! Jsem na matiku nejlepší ve třídě! Ty známky na to nejsou ! //Vzhledem k tomu, že z rozhodujících písemek má známky 3,3,5, jsem si dovolila oponovat...// - Ale ona ví, že to umím!!! V druhém pololetí jí ukážu, komu to dala trojku!!! – Budu mít na konečném výzvu výbornou!!!“

10) „Stýkám se s chytřejma lidma a hlavně mám chytrou přítelkyni, tak je to snad logický.“

11) Na odborné praxi se projevilo, že to, co jsem v počátku výzkumu pokládala za jistý odpor vůči autoritám, je v zásadě pouze určitou obranou proti zacházení, které L.F. pokládá za urážející a ponižující. Po vyslechnutí a zvážení všech okolností jsem byla nucena uznat, že u L.F. nejde o bezdůvodnou revoltu, ale o pouhou snahu nepřipustit, aby s ním bylo zacházeno ponižujícím způsobem. Jedná se o pracovitého mladého člověka, nevyhledávajícího konflikty, a pokud už ke konfliktu dojde, je to čistě z důvodu, že se situace pro L.F. stala nesnesitelnou.

12) „Jsme se dohadovali, že zatáhnem školu, ale mně to přišlo blbý, tak jsem ostatní přesvědčil, že je to pitomost a zůstali jsme. Asi nejvíc jsem byl překvapený já sám – dřív jsem zatahoval a teď přemlouvám ostatní, abychom nevodešli!“

13) „Furt říká, že prej jsem úplně k ničemu a nic nedělám a nic neumím. Když jsem si chtěl dělat řidičák – to bylo keců. A přitom jsem si ho celej musel zacvakat sám! A když jsem ho udělal, tak se tvářil, jako kdyby se vůbec nic nestalo! I kdybych jednou odmaturoval na samý jedničky, tak mu to bude fuk.“

14) „Taky furt něco má, ale je to lepší, než s fotrem... O mé známky se stará, až když je pozdě, a mé názory jí vůbec nezajímají. Mě zas nezajímají ty její, ale v rámci klidu je občas akceptuju.“

Když nedávno matka L.F. zjistila, že její syn kouří, byla smutná – což L.F. zasáhlo víc, než kdyby se rozlítla. Spolu s přáním jeho přítelkyně se i její smutek stal důvodem, proč se L.F. rozhodl tento zlozvyk omezit.

15) V případě L.F. je třeba obezřetně volit metodu „cukru a biče“, přičemž „cukru“ je třeba používat velké množství – L.F. není na chválu zvyklý a příliš ji neumí přijímat. Domnívám se, že de facto přítelkyně L.F. má o svém příteli určitou představu, již považuje za reálnou, a on se snaží této představě přizpůsobit.

9.1.8 Poznámky k respondentovi č. 8

1) Uvádím přesné a neupravené znění jednoho z našich „písemných rozhovorů“, kdy mi J.R. psal na můj e-mail. Ponechávám v plném znění včetně gramatických chyb: „Každý má slabiny, ale ten kdo si je nepřiznává a neví o nich, tak je potlačuje a netrápí se tím a to mu zvyšuje sebevědomí. Jsem se kvůli tomu pohádal s nejedním člověkem. Maj to marný, na moji nevymáchanou hubu oni nemaj – to se asi schodnem. To ty seš těší protivník, když by na to přišlo. Ale taky bych tě asi dokázal ukecat ale bolo by to těší... No, ale umím bodat dost nepříjemně, nenechám se vyrušit ani rozhodit, umím nasadit pózy, který ty nerosekáš a mám velmi velkou praxi... Protože v oboru, v kterým dělám já si to třeba dovolit nemůžu ukazovat svoje slabiny... Pač to bych skončil rychleji, než by je někdo vůbec objevil... Já je taky znám ale nepřemejšlim nad nima a ty lidi to cejtěj...“

2) „Přítelkyně by mi byla k ničemu... Zkusil jsem žít s jednou holkou, byla o pár let starší a já byl rád, že na mě doma někdo čeká a uvaří mi a uklidí, ale časem mě začala prudit – vadilo jí, že mě práce zajímá víc než ona a že na ni furt nemám čas.“ Po dobu trvání výzkumu měl J.R. několik vztahů. Většina se odehrávala dle stejného scénáře - J.R. si buď vybírá přítelkyně mladé (cca 14-15 let), neboť mu vyhovuje, že jsou dle jeho vyjádření: „...pitomý a naivní a obdivuju mě a vzhlížej ke mně jako k bohu!“ S „přítelkyněmi“ tohoto typu mívá krátkodobé a víceméně platonické vztahy. Na druhé straně mu imponují ženy starší i o několik let – zejména pokud jsou zadané. Sám se netají tím, že ho těší rozvracet vztahy – naštěstí se mu to příliš nedaří... Tyto ženy se pak stávají jeho inspirací, on sám je nazývá svými múzami. Pokud u těchto žen a dívek uspěje a podaří se mu rozvrátit jejich dosavadní vztah, snaží se svou novou přítelkyni nastěhovat do svého bytu, aby mu byla plně k dispozici – zejména oceňuje, je-li dotyčná zdatnou kuchařkou. Tyto vztahy mívají trvání cca 3 měsíce. Během průzkumu s ním takto sdílely domácnost 3 dívky/ženy – u dalších dvou neuspěl.

3) „Mám svý srdeční témata. Baví mě nimrat se v lidský bídě. Hlavně mě zajímá 2. světová válka – hlavně partyzáni. A chci o tom natočit celovečera.“ Psaním scénáře na toto téma se zabýval cca 5 měsíců – poté, co zjistil, že by tento film převyšoval rozpočet jakéhokoli u nás dosud natočeného filmu a tudíž na něj nesehnal finance, odložil scénář „do šuplíku“ s tím, že jej bude realizovat později.

4) J.R. byl dle svého vyjádření osloven organizátory filmového festivalu v Karlových Varech, aby natočil znělku pro tento ročník festivalu. Na této znělce měl spolupracovat s jedním z našich nejúspěšnějších herců posledních let, hercem světového formátu, pravidelně se objevujícím ve filmech domácí i zahraniční provenience. Tento herec však údajně odmítl spolupracovat s J.R. pro jeho přílišné mládí a nezkušenost. Začínající režisér z toho dostal záchvat vzteku: „Co si to o sobě ten R. vůbec myslí? – Že jsem nákej malej debil a nedokážu s ním natočit spot pro Karlovy Vary?!? No to si dělá p****!“

Já mu ukážu! Až s ním jednou budu točit – a já budu! - tak bude skákat tak, jak já chci! Já mu ukážu, kdo je tady pánem!“

5) Byla jsem několikrát svědkem, kdy se někomu telefonicky omlouval a uváděl přitom nepravdivé údaje – například že je na jednání se sponzorem – ačkoli se jednalo o sezení ohledně mého výzkumu. Ani jeho oblíbené heslo „Slibem neurazíš...“ nesusvědčí o jeho věrohodnosti. Mnohokrát se mě i našim společným známým stalo, že se nám jej podařilo nachytat při lži. Mnohdy jsem si již nebyla jista, do jaké míry je on sám schopen rozpoznat, kde končí pravda a začíná lež.

6) „Jsem filmem posedlej - myslím filmem, jím s filmem, řeším furt jen filmy, spím s filmem! – Jsi to představ - že to, co děláš, strašně miluješ! A to chci těmi svými filmy lidem říct...Film беру jako něco, v čem chci být úspěšnej, ale je to i o lidech kolem... Mý pocity jsou i o prožitku, když koukáš na to své dílo a máš z něj radost bez ohledu na to, co tomu říkají kritici...“

7) „Změnil jsem názor – nejdřív si tady musím vybudovat známý, natočit kvalitní a vysoce hodnocený celovečerník a vybudovat si kariéru. Nepohrnu se do Hollywoodu jako mladej kluk...“

8) J.R. uvádí, že chodí na jednání s producenty a svými spolupracovníky, s nimiž chystá další projekty, případně píše scénáře nebo skládá hudbu k filmům. Dále 2 měsíce spolupracoval s BBC jako asistent režie na hraném dokumentu „Bitva v teutonburgském lese“ – jedná se o rekonstrukci bitvy Germánů proti Římanům. Týden strávil natáčením reklamy na vodku Amundsen a další tři týdny při natáčení 3 reklamních spotů na Avon. Nejvíce času však tráví při dokončování svého krátkého filmu, jehož natáčení v létě 2008 jsem se účastnila. Jeho uvedení bylo původně plánováno na prosinec 2008, nicméně ani v únoru 2009 nic nenasvědčuje tomu, že by mělo dojít k několikrát avizované premiéře.

9) „Já prostě vím, že jsem ve svém oboru lepší než můj učitelé... Teda jen co se týče filmu, páč já jsem filmař – a na celý škole není nikdo, kdo by točil líp než já - ať už student nebo vyučující. Talent je ti houbou platnej, pokud nejseš motivovanej a pracovitej. Třeba můžu mít malý talent, ale musím makat – a já když něco chci, tak to mít budu! No, a školu chci mít dodělanou - a tak ji mít budu. Prostě budu!“

10) „Ona ví, že si to dávám! Že to dokážu... Je první čtenářkou a kritičkou mých scénářů. A taky vidí, že oproti můj matce dokážu fakt 24 hodin denně pracovat...“

11) „Neříkám, že se nezabývám se jejich připomínkami, to zas jo... Zabývám se tím, ale jen trochu - abych se neunavil... A pak - oni se to stejně nikdy nedozvědí – že je mi to vlastně fuk...“

12) „Fakt jsem přítelkyni nechtěl. A říkal jsem si, že pokud by byla, musí to být holka, který můžu bezvýhradně důvěřovat, která mě bude podporovat. Musí být nesmírně

inteligentní, cílevědomá, žádná puťka, musí být schopná se se mnou pohádat, ale uznat, že já mám hlavní slovo... Prostě - může se hádat, ale nakonec musí být všechno podle mě... A musí být jenom moje. Nechci ženu, s kterou bych nemohl všechno prožívat. No, a ta moje J. vypadá, že by taková mohla být.“

13) „ Za celou kariéru jsem se ještě nesetkal s člověkem, co by si tolik věřil a měl tolik touhy uskutečnit své cíle a sny! Fakt si ho vážím – což je u mě co říct.“

14) Je skutečně „požitkem“ jít s tímto mladým mužem do kina. Celé filmové představení má divák „zpestřeno“ jeho profesionálním komentářem k filmu, to vše obohaceno o jeho vlastní vize, jak by on sám lépe a působivěji ztvárnil myšlenku filmu...

9.1.9 Poznámky k respondentovi č. 9

1) „Jsem nášlapnej a ví se to o mně.“

2) „Nesnáším, když na mně někdo řve nebo jedná z pozice síly - na teror reaguju terorem.“

3) M.H. měl v minulosti problémy, již od počátku školní docházky aspiroval několikrát na sníženou známku z chování. Toto jeho chování se stalo téměř nesnesitelným v průběhu 7. třídy, kdy jej přestali akceptovat spolužáci a téměř všichni vyučující. Vzhledem ke své inteligenci si chlapec uvědomoval neúnosnost situace, nicméně nevěděl, jak dosáhnout změny. Naštěstí pro něj si jeho nezáviděníhodné pozice povšimla během pobytu na škole v přírodě jedna z vyučujících (která jinak v třídě, kterou M.H. navštěvuje, nepůsobí). Podařilo se jí s chlapcem navázat přátelský vztah a přesvědčit jej o nutnosti změny. Poté, co přemluvila ke spolupráci také třídní učitelku M.H., došlo v průběhu posledního roku a půl ke zvratu – M.H. se stal jedním z vlivných a oblíbených žáků ve třídě. Došlo ke zlepšení jeho školních ukazatelů a M.H. se stal opakovaně předsedou třídy a zastává také významné místo ve školní žákovské samosprávě. Také učitelé po počáteční nedůvěře uvítali proměnu, k níž u M.H. došlo.

4) „Otec na mě klade meganároky! – Třebas jsem napsal písemku tak, že jsem byl 3. nejlepší ze třídy, ale když jsem z ní dostal 3, tak otci bylo fuk, že jsem de facto úspěšnej. Děsný bylo, když mi dal v 8. třídě otec vypočítat příklady, který byly určený vysokoškolákům a ještě na mě řval, že jsem debil, když jsem to nezvládnul v časovém limitu!“

5) M.H. se dostal do konfliktu s vyučujícím matematiky poté, co se vyučující odmítl k látce znovu vrátit a vysvětlit ji těm žákům, kteří ji nepochopili. M.H. se tedy „ujal“ zoufalé plačící spolužačky, jejíž prosbu o znovuvysvětlení látky bagatelizoval vyučující slovy: **„Tak už ses vypovídala?!?-Tak si sedni a mlč!“** M.H. si tedy ke spolužačce přisedl a potichu se jí snažil objasnit látku, kterou nepochopila. Vyučující to však považoval za vyrušování v hodině a M.H. situaci příliš nepomohl, když na jeho dotaz, co dělá v cizí lavici, odpověděl: „Dělám tady vaši práci!“ – což vyučující pochopitelně považoval za drzost ze strany M.H.

6) M.H. se díky jeho zájmu o počítače podařilo „prorazit“ heslo do počítačové sítě naší školy. Šel to okamžitě nahlásit vyučujícímu informatiky – aby ho upozornil na fakt, že heslo je příliš jednoduché a je třeba ho změnit. Učitel byl M.H. vděčný a spolu s ním se vydal sdělit vedení školy, k čemu došlo. Oba byli překvapeni, že namísto aby byl žák pochválen za svůj objev a za to, že pravděpodobně zabránil ostatním zavírovat či případně jinak poškodit počítačovou síť školy, byl obviněn z hackerství a z toho, že se rozhodl zničit školní počítačovou síť. Než se nedorozumění vysvětlilo, dospěl žák k názoru, že již pro jistotu nikdy nic nenahlásí... Ani po vysvětlení celé události se M.H. nedostalo omluvy...

7) V době, kdy krize v rodině vrcholila, dostal M.H. záchvat vzteku a v tomto stavu prokopl dveře u tělocvičny. Zatímco dříve by se dle svého zvyku snažil tento svůj čin zatajit, nyní se odebral do ředitelny, kde sám ohlásil, co se stalo. Následujícího dne po vyučování vybral své úspory, došel do prodejny OBI vzdálené

4 km a osobně (pěšky) dopravil zakoupené dveře do školy. Vyjádřil se k tomu slovy: „Za blbost se platí. No, a já udělal blbost a zachoval jsem se jak neřízená střela. Jenže chlap za to, co dělá, musí umět nýst zodpovědnost. Tak jsem koupil nový dveře a vlekl se s nima až sem. Pekelně jsem se nadřel, ale mám ze sebe dobrej pocit – že jsem napravil, co jsem zvorál.“

8) Na jedno z našich setkání přišel M.H. ve velmi rozrušeném stavu. Bez dlouhého úvodu se mi svěřil, že od něj a jeho otce den předtím odešla matka. Vypadal bezradně a zoufale. Jak se ukázalo, matka pravděpodobně svůj odchod připravovala již dlouho a využila k němu okamžik, kdy byl její manžel služebně mimo republiku. M.H. situaci popsal takto: „Jsem přišel domů a tam to vypadalo jak po výbuchu! – Všude krabice... Máma běhala po bytě a mlčela. Ségra seděla u televize a koukala a mlčela taky. A já tam stál a koukal jak puk. A pak ke mně přišla mámy ségra a povídá, že se máma stěhuje někam do podnájmu. A že já můžu jít s ní. Ale já nechtěl – jsem si představil tátu, jak se za pár dní vrátí domů a nikoho tu nenajde! – To prostě nešlo! Tak jsem zůstal... A nejhorší bylo, že táta fakt vůbec nic netušil... Chudák. Ten večer, co máma odešla, jsem byla doma sám. Úplně vyřízenej. A děsný bylo, že když volal táta, tak jsem dělal, jakoby nic. Ptal se, co se děje – že prej mám nákej divnej hlas. Ale svedl jsem to na problémy ve škole – přece mu nebudu přidělovat starosti, když je na služebce... Na blbý zprávy je dost času, až se vrátí domů...“

9) „Na mý ex-škole na mě z mejch učitelů pozitivně působila tak maximálně třídní – a to spíš jako člověk, protože z angličtiny mi toho až tak moc nedala. Jinak jsem bral spíš učitele, co jsem s nima de facto neměl moc společnýho – třeba španělštináře. Byl to férovej chlap. To samý můžu říct i o P., co tam učil informatiku. Prostě týpek – měl jsem ho rád a bral jsem ho. No a samozřejmě J.! Beru ji jako starší kámošku. Člověka, kterému můžu říct fakt skoro všechno. Ve škole jí vyčítali, že mi dovolila jí tykat – že prej je to neprofesionální a ztrácí tím autoritu. Houby! – Když na mně ostatní třeba i řvali, tak mi to bylo fuk. Stejně jsem si dělal, co jsem chtěl. Ale stačilo, aby se na mně podívala ona – a já hned věděl, že je zle... A udělal jsem všechno proto, abych napravil, co jsem zvorál. Mockrát mi pomohla. Naučila i druhý, aby na mně koukali jinejma očima. No, a pak tam bylo hodně těch, kterých jsem si fakt vůbec nevážil – matikář, dějepisárka, učitelka hudebky. Ti lidi nemaj na to, aby učili.“

10) „Náš fyzikář a dějepisář v jedný osobě – to je panečku týpek! Super chlap – je nekonfliktní, rozenej diplomat, mohl by z fleku dělat v EU. Líbí se mi, že je férovej. Jako jeden z mála nám vyká. Má úžasnou hlášku na mou osobu. Řekl mi: „**Michale, z vás bude jednou moc fajn člověk, ale musíte dospět...**“

11) „Vyhrožovala mi, že propadnu, ale nakonec mi dala za 3. Dost mi vadí, že je příšerně líná, nic s náma nedělá; nedělá s náma nic... Testy píšem v lavici a opravujem si je sami. Skoro nikoho na hodinách nedává pozor, protože nás to nebaví.“

12) „ Furt spolíhám na to, co umím - a že to umím!!! - Blbě se mi to říká, ale spolužáci i učitelka říkaj, že jsem nejlepší. Ale jsem lempl – nemám sešity, nedělám úkoly – proto ty blbý známky. Za nepřinesenej domácí úkol jsem dostal svoji první pětku z angličtiny v životě! No, a teď mě nutí se aspoň drtit slovíčka – když nic jinýho.““

13) „Však mě znáš - život беру hodně volně, ale je pravda, že teď – myslím v poslední době, dám hodně na svou přítelkyni... Ale když fakt něčeho chci dosáhnout, tak jsem neovlivnitelný. Spíš se dá říct, že jsem schopen se nechat ovlivnit jen potud, pokud je to pro mě užitečný.“

9.1.10 Poznámky k respondentovi č. 10

- 1) „Docela rád se svěřuju svému pejskovi, protože mi vyhovuje, že se zdržuje nepatřičných komentářů... Jdu s ním ven a vyprávím mu... Co se rodiny týče, vyprávím asi nejvíc svým sestrám...“
- 2) „Na holky mám ještě dost času. Fakt nevím, k čemu by mi byla.“
- 3) „Ale nehraju každěj den a jen občas on-line hry. Nechci bejt závislej jako některý mý kámoši. Hraju tak asi obden a stejně jen chvíli, mám na to málo času. I tak se to našim moc nelíbí, ale jsou v poho, protože ví, že to nepřeháním.“
- 4) „Máma říká, že zkouška pochází ze slovního spojení „zkusit si to“. Beru to tak, že když se dostanu – tak fajn. Půjdu na dobrej gympl a nebudu si muset dělat starosti, kam z 9. třídy... A když se nedostanu, tak nevadí – mám slušnou školu a budu tam rád chodit dál.“
- 5) „Jasně, že mi bylo líto, když ostatní měli samý jedničky a já furt tak 2-3 dvojky... Jenže pak jsme přešli na 2. stupeň a najednou se oni strašně zhoršili – ale já si ty své 2-3 dvojky držím dál. A najednou jsem hvězda třídy! Víím, že jsem dobrej na matiku, přírodák a chemii a pak ještě na angličtinu.“
- 6) Vyučující k nelibosti žáků zmanipulovala třídní kolo soutěže ve zpěvu tak, aby do soutěže šla její favoritka... Žáci tento její krok považují za nemorální a rozhodně neprospívající jejímu postavení v jejich očích...
- 7) Strávil 3 týdny ve Velké Británii, kam odjel na vlastní žádost ve společnosti matky - oba navštěvovali anglickou školu.
- 8) „Ona asi čekala víc, než jsem byl ochoten jí dát. Po všech stránkách... Měl jsem na ni málo času, protože furt něco mám. Ona nic nemá, a tak jí to asi vadilo. Měl jsem na ni čas jenom v pátky a to jsem si chtěl odpočinout a třeba se kouknout na telku...“ – i z tohoto vyjádření je znát, že M.Da. je na vztah ještě příliš mladý a že pokud si přítelkyni přál, bylo tomu spíš proto, že „by bylo fajn někoho mít“.
- 9) „Zjistil jsem, že když ve škole dávám pozor a fakt nedělám nic, co nemám, tak se toho docela dost naučím a nemusím se pak už učit doma, takže mám víc času na to, co mě baví. A při volejbalu můžu v pohodě hrát a nemusím se stresovat, kolik učení mě ještě čeká doma.“
- 10) „Já sám s matematikou problémy nemám. Nevím, jak je to možný, ale všechno chápu. Prej jsem na ni nadanej. Ale dost mi vadí, že naše nová matikářka ponižuje ty, co jim to nejde... A pak mi vadí – i když spíš kvůli druhým, že hlásí výsledky nahlas. Což někomu

nemusí být příjemný... Oni to dělají skoro všichni, ale u oblíbených předmětů nebo u oblíbených učitelů to nevadí, ale u jiných jo...“

11) „Myslím, že je potřebný, aby nám učitel řekl, jak nás vidí. A je fajn, když s ním třeba můžeme i diskutovat a polemizovat. A klidně před ostatními – protože co se změní tím, že nám to řeknou mezi čtyřma očima?!?“

12) „Rád si s tátou povídám. Máme hodně společných témat, akorát ho nezajímá, když mu vyprávím o počítačových hrách. Je mi s ním dobře. Chtěl bych být jako on, protože táta umí na rozdíl od mámy hospodařit s penězi, je hrozně chytřej, přemýšlí, zjišťuje si nové věci... Akorát furt něco hledá a nemůže nic najít. A taky má málo přátel. Mně se zdá, že je vlastně ani nechce a nepotřebuje, protože spolíhá jen sám na sebe...“

13) „No, jako manželku bych ji asi nechtěl. Jednak mi vadí mi její styl oblékání – říká o sobě, že je eklektička a oblíká se tak nějak zvláště... Pak mi vadí, jak si neumí s leccím poradit... A na můj vkus má moc přátel, všichni si myslíme, že by měla být víc doma... I když na druhý straně by mi vlastně nevadilo mít stejný manželství – ale chtěl bych přece jen o něco lepší... Myslím, že naše drží dohromady asi to, že se mají rádi, protože jinak by spolu asi nebyli...“

14) „Moje manželka by mohla být jako moje starší sestra. Je hrozně inteligentní, zvědavá, pracovitá. Pravda, je trochu studená, ale to mi nevadí... Ta mladší je sice moc fajn, ale taky moc ztřeštěná, asi by mi to u mé manželky vadilo...“

15) Použila jsem v jedné třídě „recept“ M.Da., jak se zlepšit v učení (viz. pozn. 10/9). Nejdřív se na mě žáci dívali poněkud skepticky, ale nakonec se ukázalo, že to funguje – někteří žáci začali dávat v hodinách větší pozor, v hodinách vládne klid a žáci si libují, že umí více, aniž by museli zvýšit svou domácí přípravu. Recept M.Da. tak ovlivnil průběh učební činnosti v mých hodinách – ve prospěch obou stran.

9 AUTOBIOGRAFIE

9.2.1 Autobiografie

Respondent č.1 – D.K.

17. 2. 1989	Narodil jsem se (ve Vimperku)
1991	Stěhování z Mníšku pod Brdy do Prahy
1995	Nástup na ZŠ – Pošepného náměstí
1998	Přestup na PJZŠ Horáčkova
2000	Radek – nejlepší kamarád
1. 9. 2003	Přesun lidí ve škole v rámci ročníku – seznámení s mými přáteli
Léto 2003	Rozvod rodičů
2004	Seznámení s mou nynější přítelkyní – má přítele
Léto 2004	Studijní pobyt v Tavistocku (Anglie) Setkání s mladou Angličankou
2005	Složení přijímacích zkoušek na GJK
30. 6. 2005	Ukončení studia na PJZŠ
6. 7. 2005	Úmrtí mého dědečka
1. 9. 2005	Nastoupení na GJK Seznámení se spolužáky
Zima 2005	Rozchod mé přítelkyně s jejím bývalým přítelem
Jaro 2006	Počátek vztahu s mou přítelkyní
Léto 2006	První sex
Léto 2006	Studijní pobyt v Kanadě
17. 8. 2006	Odlet mé přítelkyně na rok do USA
Podzim 2006	Svatba tat'ky a jeho přítelkyně
Vánoce 2006	Rozchod s mou přítelkyní
Léto 2007	Návrat mé ex-přítelkyně z USA
Srpen 2007	Znovunavázání vztahu Rozchod s přítelkyní pro její neoprávněnou žárlivost
4. 12. 2007	Znovunavázání vztahu
Zima 2007	Známka 5 z chemie na pololetním vysvědčení
Září 2008	Oficiální představení mamčiného přítele

Říjen 2008	Téměř odstěhování mamky k jejímu příteli
Říjen 2008	Bydlím sám v bytě
Jaro 2009	Maturita na GJK
Jaro 2009	Přijetí na VŠE
Jaro 2009	Nastěhování mé přítelkyně ke mně do bytu
Léto 2010	Půlroční stipendium v zahraničí
Jaro 2011	Nástup do práce ke strýci – kancelářská práce ohledně vracení DPH ze zahraničí
Jaro 2012	Stávám se partnerem ve firmě
Léto 2014	Ukončení VŠE
2014 – 2018	Práce + užívání si života + cestování
2017	Svatba (s mou přítelkyní)
2018	1. dítě

9.2.2   Autobiografie

Respondent č. 2 – M.Dě.

Autobiografie

CURRICULUM VITAE

JUDr. M.Dě., MBA

Datum narození: 11.6.1989

VZDĚLÁNÍ

- 2015 – 2017 – Studium MBA
- 2015 – Státní rigorózní zkouška
- 2009 – 2014 Právnická fakulta University Karlovy v Praze, z toho jeden semestr na Ludwig-Maximilians-Universität, München, SRN
- 2005 - 2009 Akademické gymnázium Štěpánská 22, Praha 1, všeobecné studium

ZNALOSTI

- Jazyky:
anglický jazyk – jazyková zkouška CAE – Certificate in Advanced English
německý jazyk – jazyková zkouška KDS - Kleines Deutsches Sprachdiplom
italština – základy
- PC:

- uživatelsky
- Řidičský průkaz skupiny B

PRACOVNÍ ZKUŠENOSTI

- od ledna 2018 – společně s JUDr. D.V. založena vlastní, dynamicky se rozvíjející M.D-D.V., advokátní kancelář v Praze
- 2014 - 2017 – koncipientská praxe v advokátní kanceláři
- od r. 2014 – člen rozkladové komise Ministerstva spravedlnosti České republiky
- 2009 – 2004 – během studia praxe v advokátní kanceláři

ZÁJMY

- hudba, moderní dějiny a literatura, squash, plavání

NEJDŮLEŽITĚJŠÍ OKAMŽIKY V MÉM OSOBNÍM ŽIVOTĚ

- 11.6.1989 - narodil jsem se
- spousta důležitých okamžiků v dětství s rodiči i kamarády, avšak žádný nevyniká (dovolené, zájezdy, ale i první sexuální zážitky)
- září 2006 – první seznámení s přítelem, postupem času se mi tímto změnil život - od této chvíle můžu říct, že jsem opravdu šťastný
- necelý rok poté – sdělení této situace mým rodičům = nepřiliš pozitivní, zbývají naděje a zlepšení v budoucnosti
- 2009 – přítel se odstěhoval od svých rodičů - víc možností jak spolu trávit čas
- 2012 – s přítelem první společné bydlení
- naprostá změna, více svobody, pocit opravdové dospělosti
- někdy v roce 2015-2016 registrované partnerství (to už bude asi vážné)

9.2.3 Autobiografie

Respondent č. 3 – T.K.

- 17. 8. 1989 – Narodila jsem se – což je událost, která jednoznačně nejvíce ovlivnila můj život. Již od porodu nenávidím nemoci, nemocnice a doktory, protože mě tam kvůli pupíčku drželi 7 dní.
- 17. 11. 1989 – Revoluce, která mi změnila život, aniž bych sama chtěla...
- 1992 – Sebrala jsem kdesi na louce první kamínek a babičce jsem do postele omylem rozsypala krabičku korálků. Tím byl zpečetěn můj osud. Budu celý život sbírat vše, co se dá použít a vytvářet z toho nepořádek a krásné věci. Od té doby mi babička neřekla jinak než „Korálku“ nebo „Kamínku“. A můj pokojíček se dosud plní zdánlivě nepotřebnými maličkostmi. Občas se sama divím, co všechno se z nich dá vyrobit
- 1993 – Papouška mi sežrala kočka a kočku nám porazilo auto. Přišlo mi to legrační.
- 1994 – Zemřela mi prababička. Na pohřbu jsem rušila hlasitým smíchem.

- 1995 – Sousedi měli deset housátek. Jedno jsem si oblíbila a najednou zmizelo. Na informaci, že se ztratilo, jsem nekompromisně odpověděla: „Neztratilo se! Umřelo!“ A konečně mi to všechno došlo. Od té doby jsem občas lehce přecitlivělá.
- 1998 – Ve druhé třídě jsem se dostala na jazykovou školu. Díky tomu umím nadávat ve čtyřech světových jazycích.
- 1999 – Výrazně se mi zlepšila kvalita života, když jsme se přestěhovali z paneláku na Černém Mostě do vilky se zahradou na Kavčích horách
- 2000 – Neprodali jsme chalupu. Poznala jsem svého přítele, se kterým bych ráda strávila zbytek života. Nepostavili jsme barák u Prahy: měla bych tolik příležitostí do života.
- 2004 – Rozhodla jsem se, že budu studovat v Praze a ne v Hradci Králové. Můj život by se tím „obrátil naruby“. Můj přítel pochází z Hradce a během studia bych bydlela u tchýně a švagrové. To bych nemusela čtyři roky přežít!
- 2008 – Po čtyřech letech čekání jsem si udělala dredy. Hodně mi v některých ohledech usnadnily, ale asi i zkomplikovaly život. – S přítelem jsme strávili léto ve Španělsku. Myslím že nemusím rozepisovat, co všechno mi to přineslo do života. Znalost jazyka, nové přátelé po celém světě a to, že jsme se tam s Tomášem neuvěřitelně poznali a sblížili. A díky tomu, že máme oba dva dredy, jsme si tam i dost snadno našli místní přátele, neboť „Dredař k dredaři sedá.“
- 2009 – Konečně jsme s rodiči dokončili malý byt v novostavbě na okraji Prahy ve vesničce Pitkovice. Už jen sehnat nájemníka...
- 2009 – Odmaturovala jsem! Úspěšně. A odjeli jsme na rok do Anglie. Našli jsme si spoustu nových přátel a objevili místo, kam pojedeme na svatební cestu. My jsme se tam totiž zasnoubili.
- 2010 – Udělala jsem zkoušky na VŠUP – obor Kov a šperk. Můj život se stal ještě více bohémským. Díky škole se rozšiřovala moje sbírka nezbytností a můj pokojíček se plnil

- 2011 – Rodičům došla trpělivost s mým „bordelem“ a odstěhovali mě do Pitkovic. I s Tomášem našťestí.
- 2016 – Úspěšně jsem dokončila školu a začala se připravovat na své první zaměstnání.
- 2017 – V lednu jsem otevřela svůj první obchůdek v Sokolovské na Florenci. Dělám šperky a workshopy pro lidi, které to zajímá.
- 2018 - Svatba, 1. dítě a s ním konec mládí. Co bude dál?

9.2.4 Autobiografie – NEDOKONČENÁ!

Respondent č. 4 – K.J.

- leden 1990 – narodila jsem se
- do r. 1998 – mé vztahy - než se narodila má mladší sestra, byly asi následující:
  - s matkou jsem vycházela perfektně, byla to moje nejlepší kamarádka
  - s tátou nejspíš v pořádku, ale upřímně řečeno si toho z dětství moc nepamatuju
- září 1999 – narození mé mladší sestry Natálie. Tím se vztahy mezi rodiči, které nebyly do početí Natálky nijak valné, viditelně zlepšily.
- listopad 2002 – seznámení s mým prvním přítelem Filipem, s kterým jsem byla rok a 3 měsíce.
  - v této době jsem s mámou vycházela stále velice dobře, rozebíraly jsme kluky a kamarády, povídaly si o všem.
  - s tátou to už ale tak slavné nebylo. Náš vztah byl už založený převážně na penězích, nemohli jsme se moc snést.

- když byly Natálce asi tak dva roky, máma začala chodit často s holkama na panáka a leckdy se vracela až ráno. Tátovi to vadilo, tak začal chodit do hospody. Natálka se tudíž až na několik hodin denně stávala mojí starostí. Máma se o Natálku postarala, než odešla, a táta zase, když přišel z hospody.
- srpen 2002 – otec neočekávaně odešel ode mne, Natálky i matky. V době, kdy jsem byla na táboře, odjel natrvalo do Thajska, aniž by komukoli, kromě svého bratra, řekl, že odjíždí. Mámě to dal vědět až již výše zmíněný otcův bratr. Mně to vlastně nijak nevadilo, říkala jsem si, že nám bez něj bude možná líp. Táta s mámou se stejně pořád jenom hádali a já jsem se s ním taky jen hádala. Pro mě jeho odchod v tu dobu byl spíše pozitivem.
  - máma mi představila svého nového přítele Lukáše, o kterém jsem nikdy předtím neslyšela, s tím, že je to pouze kamarád, ale jen kamarád to nebyl.
  - říjen – listopad 2003 – mámy přítel Lukáš se k nám nastěhoval. Kromě mámy z toho nikdo moc nadšený nebyl. Já ho moc neznala a vzhledem k tomu, po jak krátké době si ho přivedla, tak se snad ani nedalo očekávat, že bych z toho měla mít radost. Ale chápala jsem, že ho máma vedle sebe asi potřebuje.
- listopad 2003 – rozchod s přítelem Filipem
- listopad – prosinec 2003 – táta se vrátil z Thajska, i když tam původně odjel s tím, že už se nikdy nevrátí. Máma ho vyrazila z bytu. Táta se nastěhoval do pronajatého bytu ve stejném domě, kde jsme žili, a dokonce i do stejného patra, aby byl Natálce nablízku. Máma se mezitím snažila splatit dluhy, které s tátou měli, a hledala práci. Převážně šla známým a chodila k nim uklízet. S tátou jsem vycházela tak nějak spíše z vlastního donucení, než z přesvědčení.
- prosinec 2003 – nový přítel Marek od kamarádky ze třídy
- březen 2004 – Marek se se mnou rozešel přes mou nejlepší kamarádku. Pro mladou holku to byla zkušenost k nezaplacení.
- říjen 2004 – seznámení s přítelem Karlem. Pro mě to byl jeden z nejplnohodnotnějších vztahů doposud. Je to partner, na kterého nikdy nezapomenu, a pro mě to bude navždy jeden z nejlepších přátel. Doted' se vídáme a jsme v kontaktu.

- v tuhle dobu jsem s tátou vycházela tak nějak smíšeně. V jednu chvíli jsme spolu dokázali normálně komunikovat, ale jakmile bychom spolu měli strávit víc jak den, zase bychom se hádali.
- s mámou to šlo čím dál víc z kopce. Od té doby, co si našla Lukáše, se hodně přestala věnovat mně i Natálce. To, že měla méně času, protože se snažila vydělávat a uživit rodinu, jsem chápala. Ale ne to, že přestala poslouchat svoje děti a být jim na blízku. Její komunikace s námi opadávala každým měsícem.
- prosinec 2004 – jeli jsme s tátou, Natálkou a Karlem na Silvestra na hory. Moc jsme si to užili, táta byl moc fajn, ale tak proč by nebyl, když byl Silvestr...
- srpen 2004 – dovolená s tátou, Karlem, Natálkou a nevlastní sestřenicí z otcovy strany, Larou. Na dovolené se ke mně táta choval hrozně, až to hraničilo s psychickým týráním a vydíráním. Karel se z toho psychicky složil, nezvládl, jak se ke mně otec choval. To tátovi nikdy nezapomenu. Ublížl nejen mně, ale i člověku, který mi byl v tu dobu nejbližší.

9.2.5 Autobiografie

Respondent č. 5 – K.D.

- 21.1.1990 – narodila jsem se
- 30.3.1993 – narodila se mi sestra
- 1994 – začínám chodit do školky
- 1995 – umím číst, poprvé na lyžích (důležitý okamžik, protože lyžování je jeden z hodně mála sportů, ke kterým nechovám odpor)
- 1.9.1996 – poprvé ve škole
- duben 1998 – úspěšné zkoušky na PJZŠ

- 1.9.1998 – první den na PJZŠ, během následujících pěti let získávám přátele, kteří jsou pro mě jedni z nejdůležitějších lidí dodnes
- duben 2003 – úspěšné zkoušky na GVP, většina kamarádů odchází, já tedy taky
- 1.9.2003 – první den na GVP
- červenec 2005 – po pěti letech naposledy jako dítě na táboře Sluneční zátoka (je to sice zvláštní, ale pro mě to byla dost důležitá chvíle)
- srpen 2005 – pořídili jsme si psa
- červenec 2006 – stávám se praktikantkou v Sluneční zátoce, kde potkávám svého prvního a zatím to vypadá, že snad i posledního přítele (snad si to nekreslím příliš optimisticky)
- červenec 2007 – není mi umožněno jet opět do Sluneční zátoky (opět zvláštní, ale opět pro mě velmi důležité)
- duben 2008 – mám řidičský průkaz
- červenec 2008 – stávám se vedoucí ve Sluneční zátoce, poprvé mám zodpovědnost za 12 dětí
- srpen 2008 – první dovolená s rodinou přítele
- květen 2009 – maturita
- červen 2009 – úspěšné zkoušky na VŠE – cestovní ruch (zdá se mi totiž málo pravděpodobné, že bych uspěla na FF nebo žurnalistice, kam bych ovšem o dost radši, tak uvidíme)
- říjen 2009 začínám studium na VŠ
- 2010 – začínám pracovat na částečný úvazek, chtěla bych zkusit dělat pozemní letušku
- 2011 – společné bydlení s přítelem
- červen 2012 – úspěšné zkoušky na magisterské studium
- červen 2014 – dokončení vysokoškolského studia
- přelom 2014/2015 – nástup do zaměstnání (stále ještě nemám pro variantu VŠE ujasněné uplatnění – asi pořád stále doufám, že se stanu žurnalistkou nebo překladatelkou...)
- 2015 – půjčka na byt, koupě většího bytu popř. menšího domku na okraji Prahy
- 2016 – svatba

- 2018 – dítě

9.2.6 Autobiografie

Respondent č. 6 – V.P.

MINULOST

- narozen 6.9.1990 - vyrůstal jsem v poklidném dětství, klid a pohoda široké rodiny a přátelský duch mi daly předpoklad k budoucím vlastnostem (jsem cholerický rváč)
- 1997 – 2006 - základní škola - překonávání dysleksie. Procházel jsem s průměrnými známkami.
- hlavním úsilím těchto let byl sport - pozemní hokej, který jsem hrál od 7 let cca do 14. (K ukončení tohoto sportu mě vedl přístup celého týmu a znechucení

sportovního ducha přístupem ostatních hráčů, např. jít do zápasu s názorem „stejně to nemá cenu, protože stejně prohrajeme“ atd. – to bylo pro mé myšlení nepřijatelné!)

- na druhém stupni se mé chování zhoršilo - za každou cenu jsem musel být středem pozornosti a bavičem třídy, proto jsem nenechával učitele vydechnout. Často se mi to nevyplácelo a moje nevymáchaná huba mě přiváděla do nemalých malérů.
- 7.-8. třída -hlavní převrat v mých zájmech – počítač a kolo bmx. Začalo to přečtením snad kompletně celého webu www.jakpsatweb.cz a poté stvoření prvních stránek naší třídy, které měly neskutečný až udivující úspěch. Od tvorby webu vedla moje cesta ke grafice, což kooperovalo s bmx – protože jeho účelem není jen vyhrávat závody, ale také výroba videa, focení apod.
- tento vývoj mě logicky vedl k výběru středoškolského vzdělání - volbou byla smíchovská Střední průmyslová škola (dále jen SSPŠ). K přijetí na školu mi stačil velmi průměrný výkon v 8. a 9. třídě (což byl průměr 1,62 ze všech známek). Výhodou bylo, že jsem šel z jazykové školy (nabyté vědomosti tomu vůbec nenasevďčovaly). Potkalo mě snad největší štěstí v mém životě - a to přijetí na SSPŠ z předposledního místa (štěstí podle názoru rodičů - i když s postupem času jsem si tento názor osvojil i já, protože jsem si uvědomil, jaký kousek jsem byl od úplného ztracení v podobě „učňáku“...). Z mého úhlu pohledu „škola jako škola – hlavně, že tam jsem“. Podle studijních výsledků si myslím, že kdyby se dělalo pořadí, tak teď jsem v lepší polovině školy - a maturita rozhodne.
- SSPŠ mě opravdu nadchla svým přístupem k žákům. Nic nebylo nemožné - kdo chtěl studovat, studoval. Kdo nechtěl - ať nestuduje - ale ať je aspoň průměrný - nebo ať jde pryč. Zejména v angličtině mi to dalo hodně. Po stránce práce s počítači určitě taky!
- po vztahové stránce se mi na základní škole moc nedařilo - ani to nebylo mojí prioritou - bmx bylo důležitější, stejně jako kamarádi. Čas strávený na kole byl pro mě satisfakcí všeho. Ne že by o holky byla nouze - na základce jsem měl velmi vřelý, i když jen přátelský vztah s mnoha dívkami. Postupem času jsem se dozvěděl, že cca 3 dívky do mě byly zamilované, a to i přesto, že jsem o sebe nedbal (myslím po vzhledové stránce - po psychické stránce jsem byl myslím

vyzrálý dost odjakživa. Dokážu naslouchat, poradit, ale i povídat a bavit okolí – je to moje přirozená vlastnost.

- začátkem střední školy byl na spadnutí jeden vztah, který mi ale nevyšel shodou okolností.
- květen 2007 - cestu mi zkřížila má současná přítelkyně, z které jsem byl na větvi od první chvíle. Je inteligentní, citlivá, krásná (to zejména). Mě od základu překopala - což se rodičům částečně nedařilo po dobu 17 let. Zklidnit mě se jí podařilo během ani ne 3 týdnů. Byl jsem z ní úplně paf. Překopal jsem veškeré priority a to včetně kola bmx. Zamilovanost mě neopouští - v současné době už po dobu 1 roku a 4 měsíců.
- moje sportovní kariéra se nevyvíjela dobře - na začátku 2. ročníku jsem dostal mononukleózu - což znamenalo půlroční stop. Zato mi přinesla čas zapracovat na editaci mého největšího videoprojektu – kterým je video s názvem „Shabby“.
- léto 2008 - potom mě postihl velmi těžký otřes mozku – způsobený pádem z kola, po kterém už rodiče nechtěli o bmx ani slyšet. Proto jsem se přiklonil k ragby, které mi dává to, co mi už pozemní hokej nedával - což pro mě bylo nepřijatelné. V ragby je to, co mi v pozemním hokeji chybělo - zejména sportovní duch, týmovost, kamarádství atd.
- kdybych měl do dnešního dne zhodnotit svůj dosavadní život, tak jsem žil plnohodnotně, na plný pecky - a život mě i přes svá příkoří prostě baví.

BUDOUCNOST

- v poklidu a bez nervů dostudovat SSPŠ a odmaturovat
- dostat se na vysokou školu - nejspíš ČVUT - a na rok přerušit studium a odjet do zahraničí
- po vystudování ČVUT nebo nějaké jiné VŠ začít podnikat
- trochu cestovat, ale i při tom nezapomenou fotit a dělat to, co mě baví
- najít si hodnou a tolerantní ženu (prototypem je má současná přítelkyně), založit rodinu - což se asi do roku 2018 nezadaří (ale co kdyby...) - model rodiny o 3 dětech se mi líbí - asi proto, že jsem od mala na velkou rodinu zvyklý

9.2.7 Autobiografie

Respondent č. 7 – L.F.

1990- Přišel jsem na svět

1994- Moje první dovolená v zahraničí (Chorvatsko)

1997- Nástup na základní školu

1998- Závodní plavání

1999- Přijetí na ZŠ s RVJ Filosofská

2003- První zvracení po požití alkoholu

2005- Pravidelná návštěva jedné nejmenované hospody

2005- Přijetí na SOUP Písnice (obor: kuchař- maturitní ročník)
2006- První pohlavní styk
2007- Seznámení s mou nynější přítelkyní
2010- Úspěšné složení zkoušek na VŠ se zaměřením na herectví
2015- Natočení mého prvního celovečerního filmu, první vydělaný milion
2018- Svatba s budoucí přítelkyní na luxusní jachtě u Jamajky

9.2.8 Autobiografie **Respondent č. 8 – J.R.**

- narodil jsem se 9.3. 1991 v Mladé Boleslavi, kde jsem žil 8 let a absolvoval jsem první třídu
- první „nechutný“ zlom v mém životě nastal přestěhováním do Prahy, kde jsem nastoupil na ZŠ Jitřní, kde jsem ovšem byl šíleně nešťastný...
- do třetí třídy jsem nastoupil na ZŠsRVJ Filosofská, kde jsem získal základní vzdělání

- obrat v mém životě nastal nástupem na Střední školu umění a managementu, kde jsem nastoupil do oboru „foto-video reportér producent“. Náhlá změna mi prospěla a to hlavně z toho důvodu, že jsem se začal stýkat s lidmi mně blížejšími.
  - asi po roce studia jsem náhle pochopil, že mě škola nikam neposouvá, a tak jsem se začal snažit sám, dělat si kontakty. Začal jsem točit na pozicích jako runner a asistent asistenta režie v různých seriálech.
  - obrat v mé kariéře nastal ve druhém ročníku, kde se mi povedlo natočit krátký hraný film. Nejedná se ovšem o film studentský, protože ve štábu byly profíci a kromě mě tam na hlavních postech nebyl jediný student. Film po dokončení poputuje na tuzemské i mezinárodní festivaly a pokusím se s ním uspět na festivalu v Berlíně...
  - následně jsem se dostal k německému režisérovi, který si mě vybral jako svého třetího asistenta ve svém filmu pro BBC. Získal jsem tak spoustu kontaktů, které později zcela určitě využiju.
- pro moji další kariéru bylo zcela klíčové, že jsem poznal 2 lidi. První z nich je kameraman Jan Kvasnička - výborný kameraman a skvělý člověk, který mě velice podporuje a pomáhá mi. Bez něj bych ani zdaleka nebyl tam, kde teď jsem. S ním už jsem natočil svůj krátký film. Tu druhou osobu jsem poznal již na zmíněném natáčení filmu pro BBC. Je jí producent, který je ochoten zaplatit mi můj další, velmi drahý film, ovšem pod podmínkou, že v něm bude hrát Karel Roden.
- čeká mě spousta práce
- v lednu 2010 se začne točit můj v pořadí druhý film, jistě už s Karlem Rodenem a s 15-ti milionovým rozpočtem. Dodělaný bude v prosinci téhož roku.
  - následuje festival „Sunny Days“ v New Yorku, který vyhraju a dostanu přímou nominaci na Oscara
- Následná etapa, tj. budoucích 10-15 let, bude ve znamení natočit v Čechách celovečerní film, který bude natolik dobrý, že ho bude v Evropě znát každý, po něm bude následovat další, stále ještě český film a pak se můj zrak konečně zaměří na Ameriku.

- co se týče mého osobního života, žádný jsem neměl, nemám a mít nebudu, jediné co chci, je točit až do konce života...

(To už ale je, Jájojinko, čistě pro tvoji informaci, pač je mi naprosto jasný, že bys chtěla, abych ti sem napsal, jak mě ovlivnily holky, chlasy, hulení - ale ani jedno mě nezajímá a zajímat nikdy nebude. Přeju ti hodně štěstí, pač vážně nevím, jak tohle psaní použiješ, ale víc ti o sobě rozhodně neřeknu 😊😊😊)

9.2.9 Autobiografie

Respondent č. 9 – M.H.

- 16.8.1993 - narodil jsem se
- 1994 - stěhování do nového bytu
- 1996 - nástup do školky
- 1998 - přestup na jinou školku
- 1999 - nástup do soukromé základní školy Klíček
- 2001 - stěhování do Modřan a následný přestup na ZŠ Pertoldova
- 2002 - první vyhrožování dvojkou z chování :-)
- 2004 - neúspěšné složení přijímacích zkoušek na gymnázium Budějovická

(chybí mi 2,5 bodu, při testu z ČJ jsem vycucal černou náplň z propisky a cca 2/3 testu jsem vůbec nevyplnil)

- přijetí na státní základní školu s RVJ Filosofská

- 2006
  - kašlu na školu a dostávám zatím nejhorší vysvědčení v životě
  - první pusa
- 2007
  - první orální sex, později i klasický
  - asi jsem začal hrát na kytaru a začal jsem kouřit, následně i marihuanu
- 2008
  - zkoušení se "školní kapelou"
  - vystoupení na akademii
  - ukončení studia na základní škole
  - přestal jsem kouřit marihuanu (ale občas něco prodám)
- 2009
  - hlásím se na CCNA
- 2010
  - hraji s novou kapelou
  - pokračuji ve studiu CCNA i SŠ
  - hlásím se ke složení certifikátu ECDL
- 2011
  - studium CCNA ukončuji závěrečnou zkouškou a získáním certifikátu
  - složím závěrečnou zkoušku ECDL
  - hlásím se na MS IT Academy a ještě ten rok skládám zkoušku - neúspěšně (od té doby nikdy dobrovolně nepoužiji produkt microsoftu)
- 2012
  - na druhý pokus udělám maturitu a získám maturitní vysvědčení
  - dostanu se na ČVUT
- 2016
  - končím studium na VŠ (co jsem se zde naučil, nikdy nepoužiji k získání peněz)
  - s kapelou uzavřeme smlouvu se studiem a vydáme naši první desku, která se okamžitě po vydání stane platinovou a úvodní hit "So fuckin' crapper" obsadí vrchní příčky českých i světových hitparád.
- 2017
  - vyrážíme na světové turné, které sklídí obrovský úspěch.
  - vyděláme tolik peněz, že už nikdy nebudeme muset pracovat (peníze použijeme ke svržení české vlády)
- 2018
  - velká část naší kapely je postavena před soud (soud vyhrajeme)

- stěhujeme se na ostrov, kde založíme vlastní stát
- už nikdy nebudeme platit daně
- zakládáme marihuanové plantáže.

9.2.10 Autobiografie

Respondent č. 10 – M.Da.

- 16.3.1995-narodil jsem se
- leden 1996-mé první kroky
- 1996-má první slova
- 1.9.1998-můj první den ve školce
- 3.9.2001-můj první den na základní škole
- 1.9.2003-přestup na školu s rozšířenou výukou jazyků

- 2005-zápis do kurzu anglického jazyka
- 2006-rozhodnutí o výběru druhého jazyka (francouzština)
- 2008-nepřijetí na 6tileté gymnasium Vítězná pláň
- 2009-nalezení přítelkyně
- 2010-přijat na gymnasium
- 2014-maturita - ukončení gymnasia
- 2014-přijat na vysokou školu
- 2017-odjezd do USA
- 2018-pokračování ve studiu

Souhlasím s tím, aby moje diplomová práce byla půjčována ke studijním účelům.
Žádám, aby citace byly uváděny způsobem užívaným ve vědeckých pracích a aby se
vypůjčovatelé řádně zapsali do přiloženého seznamu.

V Praze dne.....

.....
Podpis

Pořadové číslo	Jméno čtenáře	č. ISIC karty	Bydliště	Datum

STAV V LISTOPADU 2009

Č. 1 – D.K. - studuje na VŠE (1.ročník)
- přítelkyni nemá, nicméně se zdá být spokojený, i nadále je společensky aktivní

Č.2 – M.Dě. - studuje na právnické fakultě Univerzity Karlovy (1. ročník)
- s přítelem je již 3,5 roku; rodina přítele akceptuje

- Č. 3 – T.K. - je zaměstnaná na částečný úvazek, kromě toho se velmi úspěšně živí prodejem svých uměleckých výrobků (šperků), od ledna začíná studovat design na vysoké škole s uměleckým zaměřením
- má několik měsíců nového přítele a zdá se být šťastná
- Č.4 – K.J. - nedodělala střední školu; během posledních pár měsíců vystřídala několik zaměstnání – t.č. se zabývá pouličním prodejem
- s rodinou (respektive s matkou) se téměř nestýká; má nového přítele, s nímž se po týdenní známosti zasnoubila a hodlá si ho vzít
- Č.5 – K.D. - studuje na UK na filosofické fakultě (1. ročník)
- má již 4 roky stabilní vztah se svým přítelem
- Č.6 – V.P. - je v maturitním ročníku SPŠP, chystá se na maturitu a poté se chce dostat na VŠ
- přítelkyně odjela do zahraničí, jinou nemá, ale případnému vztahu se nebrání, má dostatek zájmů a přátel, nemá čas truchlit
- Č.7- L.F. - je v maturitním ročníku, došlo k lehkému zhoršení prospěchu, které jej nesmírně irituje a hodlá svůj prospěch napravit, připravuje se na maturitu a chce se pokusit dostat na VŠ
- přítelkyně odjela studovat do zahraničí; její odjezd nese těžce a jiný vztah nehledá
- Č.8 – J.R. - je v maturitním ročníku, do školy i nadále nedochází a raději se věnuje vlastní umělecké tvorbě, o studiu na VŠ neuvažuje
- žije s přítelkyní ve vlastním bytě, má značné finanční problémy, nicméně i nadále se projevuje jako egocentrický megaloman
- Č.9 – M.H. - je ve 2. ročníku SPŠP, patří mezi spolehlivé žáky, i nadále má na starosti správu počítačové sítě
- žije s otcem a i nadále má přítelkyni, k níž cítí silné pouto

Č.10 – M.Da. - je v 9. třídě, patří i nadále mezi nejlepší žáky v ročníku a připravuje se svědomitě na přijímací zkoušky na SŠ, stejně jako na dráhu beach-volejbalisty

- přítelkyni nemá, většinu volného času věnuje sportu, konkrétně beach-volejbalu